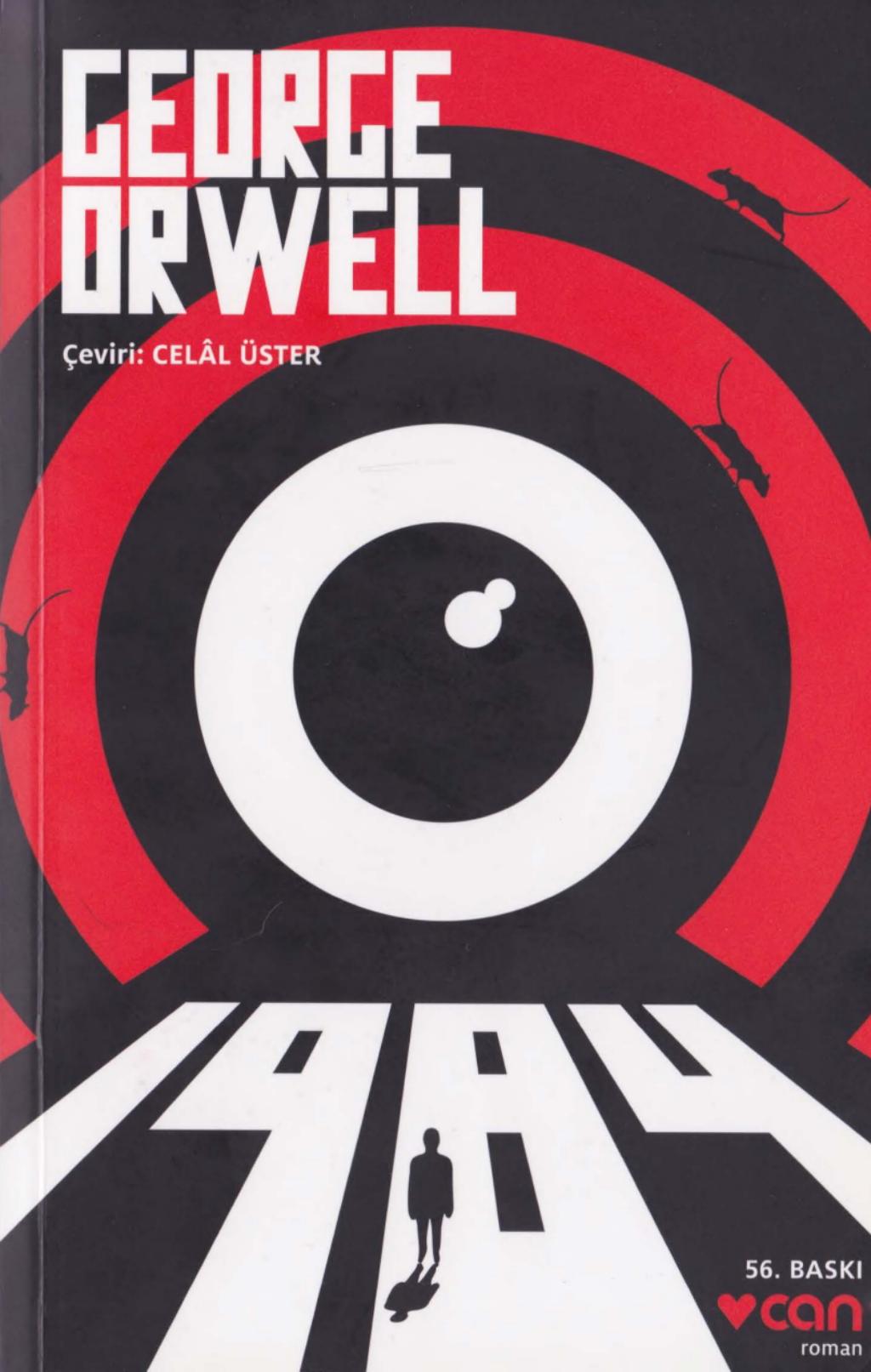


# GEORGE ORWELL

Çeviri: CELÂL ÜSTER



56. BASKI

 can

roman



GEORGE ORWELL  
BİN DOKUZ YÜZ  
SEKSEN DÖRT

**Nineteen Eighty-Four, George Orwell**

**© 1949, Harcourt Inc.**

**© 1977, Sonia Brownell Orwell**

**© 1984, Can Sanat Yayınları A.Ş.**

Bu eserin Türkçe yayın hakları A M Heath & Company Limited ve Anatolianit  
Telif ve Tercümanlık Hizmetleri Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıcının yazılı  
izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

**1. basım: 1984**

**56. basım: Ekim 2016, İstanbul**

Bu kitabın 56. baskısı 20000 adet yapılmıştır.

**Yayına hazırlayan: Ayça Sabuncuoğlu**

**Kapak tasarımcı: Utku Lomlu / Lom Creative ([www.lom.com.tr](http://www.lom.com.tr))**

**Kapak baskı: Azra Matbaası**

**Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2**

**Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul**

**Sertifika No: 27857**

**İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit**

**Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/25-26**

**Topkapı-İstanbul**

**Sertifika No: 33837**

**ISBN 978-975-07-1853-3**

**CAN SANAT YAYINLARI**

**YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.**

**Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul**

**Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33**

**canyayinlari.com**

**yayinevi@canyayinlari.com**

**Sertifika No: 31730**

GEORGE ORWELL  
BİN DOKUZ YÜZ  
SEKSEN DÖRT

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Celâl Üster

♥can

**George Orwell'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:**

*Hayvan Çiftliği*, 2001

*Burma Günleri*, 2004

*Aspidistra*, 2005

*Paris ve Londra'da Beş Parasız*, 2015

*Boğulmamak İçin*, 2015

*Wigan İskelesi Yolu*, 2016

**GEORGE ORWELL**, 1903'te Hindistan'ın Bengal eyaletinin Montihari kentinde doğdu. Ailesiyle birlikte İngiltere'ye döndükten sonra, öğrencimini Eton College'de tamamladı. Gerçek adı Eric Arthur olan Orwell, 1922-27 yılları arasında Hindistan İmparatorluk Polisi olarak görev yaptı. Ancak, imparatorluk yönetiminin iç yüzünü görünce istifa etti. 1950'de yayınladığı *Bir Fili Vurmak* adlı kitabı, sömürge memurlarının davranışlarını eleştiren makalelerin derlemesidir. İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru yazdığı *Hayvan Çiftliği*, Stalin rejimine karşı sert bir taşlamadır. Orwell'in en çok tanınan yapıtlarından *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, bilimkurgu türünün klasik örneklerinden biri olmanın yanı sıra, modern dünyayı protesto eden bir romandır. *Burma Günleri* ise, Orwell'in Burma'daki (bugünkü Myanmar) İngiliz sömürgeciliğini dile getirdiği ilk kitabıdır. Orwell, 1950'de Londra'da öldü.

**CELÂL ÜSTER**, 1947'de İstanbul'da doğdu. İngiliz Erkek Lisesi, Robert Academy ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gördü. İlk çevirileri *Yeni Dergi*'de yayımlandı. 1983'te George Thomson'un *Tarihöncesi Ege* adlı yapıtının çevirisiyle *Yazko Çeviri* dergisinin Azra Erhat Ödülü'ne değer görüldü. Yaroslav Hašek'ten George Orwell'a, D.H. Lawrence'tan Iris Murdoch'a, Juan Rulfo'dan Jorge Luis Borges'e, Mario Vargas Llosa'dan John Berger'a, Paulo Coelho'dan Roald Dahl'a pek çok yazarın yapıtlarını dilimize kazandırdı.



## Elinizdeki çeviriye ilişkin bir açıklama

Pek çok yazar, yapıtına son biçimini verinceye kadar birçok değişiklik yapar. Hemen her yapıt, son biçimini alıncaya kadar, birçok değişikliğe uğrar. *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* de, hiç kuşkusuz, yalnızca yazımı boyunca değil, basımı sırasında da birtakım değişimlerden geçmiştir. Arna Secker&Warburg'un 1951 basımında bir baskı hatası var ki, burada degenmeden geçmeyeceğim.

Romanın sonlarında geçen " $2 + 2 = 5$ " formülündeki "5" rakamı baskı kalibinden düşmüş ve bu hata, kitabın Secker&Warburg ve Penguin Books'tan çıkan özel 1984 basımları da dahil olmak üzere birçok İngilizce basımında yinelemiştir.<sup>1</sup> Oysa, söz konusu formülde "5" rakamının bulunmaması, Orwell'in burada bize anlatmak istediği tümenden ters düşmektedir. Çünkü, özgün metinde, Winston'ın, masanın üstündeki toz tabakasına parmağıyla " $2 + 2 = 5$ " diye yazması, onun Büyük Birader'e kayıtsız şartsız teslim olduğunu anlatmaktadır. Formülün yanlışlıkla " $2 + 2 =$ " diye, yani "5" rakamından yoksun olarak basılması ise, ister istermez okuru yanlış yönlendirmekte, okurun Winston'ın hâlâ bir duraksama içinde olduğunu, dahası belki de kendisine uygulanan baskılara hâlâ direnebildiğini düşünmesine yol açmaktadır.

Bu can alıcı baskı yanlışına degenmeden edemeyişimin bir

1. *Nineteen Eighty-Four*, George Orwell, Penguin Books, 1990, "A Note on the Text" ("Metne İlişkin Bir Not"), Peter Davison, s. vii.

nedeni de, Can Yayınları'ndaki eski çeviride, o yanlış basımlar- dan biri temel alındığı için olsa gerek, aynı hatanın tam yirmi dokuz basım boyunca sürdürülülmüş olmasıdır.<sup>1</sup> Bu arada, yir- mi altı yıl boyunca sürüp giden bu hatanın, Can Yayınları'nın genel yayın yönetmenliğini üstlendiğim 2004-2009 arasındaki beş yılında benim de payım bulunduğu itiraf etmem sanı- nim doğru olacaktır.

*Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'*ü onca yıl sonra neden yeniden çevirdiğime gelince... Kimi çeviriler zamanla eskiyor. Pek çok çeviri zamana dayanamıyor, geçerliliğini yitiriyor. Sözünü ettigim eskime, ille de çeviride kullanılan dilin eskimiş olmasından kaynaklanmıyor. Bazen dili eskimiş bir çevirinin dilini yenileştirdiğimiz zaman da pek o kadar yenilenmediğini görebildiği- miz gibi, dili eskimiş gibi görünen nitelikli bir çevirinin olanca canlılığını, okunabilirliğini koruduğunu da görebiliyoruz. Ka- nunca, asıl önemlisi, çevirmenin bir kitabı çevirirken ortaya koyduğu çeviri duyarlılığının eskimesi; bir de, zamanla, o kita- ba ya da yazara ilişkin kavrayışımızın değişmesi, derinleşmesi.

Aradan geçen zaman, birçok çevirinin eksiklerini, yanılışlarını, yetersizliğini ortaya çıkarıyor. O yüzden, on yıl ka- dar önce çevirmiş olduğum *Hayvan Çiftliği*'nin ardından *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'ü de çevirmeye karar verdim. Ama bu kararında, Orwell'in bu iki başyapıtının tek bir çevirmenin elinden çıkışının sağlayacağı tutarlılığın da payı olduğunu söylemeliyim.

"Bir Peri Masalı" albaşlığını taşıyan *Hayvan Çiftliği*'nin yalnız, süssüz dilinden sonra, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'ün, Winston ile Julia'nın yakınılaştıkları birkaç yerde insancı, so- kulgan, sevecen, duygulu bir niteliğe bürünmekle birlikte, baş- tan sona ürkünç, tüyler ürpertici içeriğine uygun düşen me- safeli, "soğuk" anlatımını dilimize ne ölçüde yansıtıldığıme, kuşkusuz, siz karar vereceksiniz.

CELÂL ÜSTER

1. *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, George Orwell, Çeviren: Nuran Akgören, Can Yayınları, 29. basım, Aralık 2010, s. 288.

# Birinci bölüm



# I

Pırıl pırıl, soğuk bir nisan günüydü; saatler on üçü vuruyordu. Dondurucu rüzgârdan korunmak için çenesini göğsüne gömmüş olan Winston Smith, bir toz burcacının da kendisiyle birlikte içeri dalmasını önleyecek kadar hızlı olmasa da, Zafer Konutları'nın cam kapılarından çabucak içeri süzüldü.

Binanın girişi, kaynatılmış lahana ve eskimiş keçeye kuyordu. Hemen karşıki duvara, içerişi için epeyce büyük sayılabilen, renkli bir poster asılmıştı. Posterde, bir metreden geniş, kocaman bir yüz görülmüyordu: kırk beş yaşlarında, kalın siyah bıyıklı, sert bakuşlu, yakışıklı bir adamın yüzü. Winston merdivene yöneldi. Asansörü denemeye gerek yoktu. En iyi dönemlerde bile pek ender çalışırdı; kaldı ki, son günlerde gündüz saatlerinde elektrik kesintisi uygulanıyordu. Nefret Haftası'nın hazırlıkların kapsamında alınan tutumluluk önlemlerinin bir parçasıydı bu. Daire yedinci kattaydı; otuz dokuz yaşında olan ve sağ ayak bileğinin üzerinde iri bir çiban bulunan Winston, merdiveni ikide bir durup dinlenerek ağır ağır çıktı. Her katta, asansörün tam karşısına asılmış olan posterdeki kocaman yüz duvardan ona bakıyordu. Resim öyle yapılmıştı ki, gözler her davranışınızı izliyordu sanki. Posterin altında, BÜYÜK BİRADER'İN GÖZÜ ÜSTÜNDE yazıyordu.

İçeride, inceden bir ses, pik demir üretimiyle ilgili olduğu anlaşılan birtakım rakamlar okuyordu. Ses, sağdaki duvarın bir bölümünü kaplayan ve donuk bir ayna'yı andıran dikdörtgen bir madeni levhadan geliyordu. Winston düğmelerden birini çevirince ses kısılır gibi oldu, ama sözcükler hâlâ seçilebiliyordu. Aygit (tele-ekran deniyordu) hafifçe karartılabilirse da, tümüyle kapatılmıyordu. Winston pencereye ilerledi; ufak tefek, kavruk bir adamdı, ama Parti üniforması mavi tulumun içinde çelimsizliği pek o kadar belli olmuyordu. Saçının rengi çok açık, yüzü pespembeydi, teni kötü sabun kullanmaktan, kör jiletlerle tıraş olmaktan ve kısa bir süre önce sona eren kişin soğugundan hisır hisır olmuştu.

Dışarının soğuğu, kapalı pencereden bakıldığından bile belli oluyordu. Aşağıda, sokakta rüzgâr, tozları ve yırtık kâğıt parçalarınıburgaç gibi döndürüyordu; güneşin parlaklığuna ve bugün koyu mavisine karşın, dört bir yana asılmış posterler dışında her şey renksiz gibiydi. Nereye baksanız, siyah bıyıklı surat karşınızdaydı. Biri de hemen karşıki evin ön cephesindeydi. **BÜYÜK Bİ-RADER'İN GÖZÜ ÜSTÜNDE** yazan posterdeki kapkara gözler Winston'ın gözlerine dikilmişti. Sokakta, bir köşesi yırtılmış başka bir poster rüzgârla inip kalktıkça, altından İNGSOS sözcüğü bir görünüp bir yok oluyordu. Uzaklarda bir helikopter damların arasından alçaldı, kocaman masmavi bir sinek gibi bir an havada asılı kaldı, sonra bir eğri çizerek ok gibi ileri atıldı. Pencerelerden insanların evlerini gözetleyen polis devriyesiydi bu. Ne ki, devriyeler önemli sayılmazdı. Bir tek Düşünce Polisi önemliydi.

Winston'ın arkasındaki tele-ekrandan gelen ses hâlâ pik demir üretimi ve Dokuzuncu Üç Yıllık Plan hedeflerinin aşılmasıyla ilgili bir şeyler zırvalayıp duruyordu. Tele-ekran aynı anda hem alıcı hem de verici işlevi görü-

yordu. Fısıltıyla konuşmadığı sürece Winston'ın çıkardığı her ses tele-ekran tarafından alınıyordu; dahası, made- ni levhanın görüş alanında kaldığı sürece Winston iştil- mekle kalmıyor, görülebiliyordu da. Hiç kuşkusuz, ne zaman izlendiğinizi anlamanız olanaksızdı. Düşünce Po- polisi'nin, kime ne zaman ve hangi sistemle bağlandığını kestirmek çok zordu. Herkesi her an izliyor da olabilirlerdi. Ama size istedikleri zaman bağlanabildikleri açtı. Çıkardığınız her sesin duyulduğunu, karanlıkta olmadığınız sürece her hareketinizin gözetlendiğini varsayarak yaşamak zorundaydınız; zorunda olmak ne söz, artık iç- güdüye dönüşmüş bir alışkanlıkla öyle yaşıyordunuz.

Winston sırtını tele-ekrana verdi. Gerçi, çok iyi bili- diği gibi, bir sırt bile bir şeyleri ele verebilirdi, ama yine de böylesi daha güvenliydi. Winston'ın çalıştığı Gerçek Bakanlığı, bir kilometre ötede, kirli manzaranın üzerinde koskocaman ve bembeyaz yükseliyordu. Burası, diye dü- şündü belli belirsiz bir hoşnutsuzlukla, burası Londra'ydı, Okyanusya'nın üçüncü en kalabalık eyaleti Havaşeridi Bir'in ana kenti. Bu kent eskiden de az çok böyle miydi? Çocukluğunun Londra'sını anımsayabilmek için belleğin- ni zorladı. Yanları ahşap çatlıklarla desteklenmiş, pence- releri mukavvalarla yamanmış, damlarına oluklu demir levhalar döşenmiş, eğri büğrü bahçe duvarları sağa sola bel vermiş, çürüyeduran on dokuzuncu yüzyıl evlerinin bu görünümü eskiden beri hep var mıydı? Ya siva tozla- rının havada dolandığı ve moloz yığınlarının üstünü sö- ğüt otlarının sardığı bombalanmış yörenler; bombaların daha geniş bir alan açtığı ve kü mesten farksız çirkin ah- şap kulübelerin belirdiği yerler? Ama boşuna, anımsaya- miyordu: Çocukluğundan geriye, belli belirsiz, silik, bir görünüp bir kaybolan bir dizi resimden başka bir şey kalmamıştı.

Gerçek Bakanlığı –Yenisöylem’de<sup>1</sup> Gerbak– görünendeki bütün öteki nesnelerden ilk bakışta ayrılıyordu. Piramit biçimindeki koskocaman parlak beyaz beton yapının yüksekliği üç yüz metreydi. Beyaz cephesine zarif harflerle yazılmış üç Parti sloganı, Winston’ın durduğu yerden az çok okunabiliyordu:

SAVAŞ BARIŞTIR  
ÖZGÜRLÜK KÖLELİKTİR  
CAHİLLİK GÜÇTÜRK.

Söylenenlere bakılırsa, Gerçek Bakanlığı’nın yerüstündeki üç bin odasının yeraltında da uzantıları bulunuyordu. Londra’nın çeşitli yerlerinde benzer görünüş ve büyülükte yalnızca üç yapı daha vardı. Çevrelerindeki yapılar bunların yanında o denli küçük kalıyordu ki, bu dört yapı Zafer Konutları’nın çatısından aynı anda görülebiliyordu. Tüm bir yönetim aygitinin bölüştürüldüğü dört Bakanlık bu yapılardaydı: Haberler, eğlence, eğitim ve güzel sanatlara bakan Gerçek Bakanlığı; savaşlarla ilgilenen Barış Bakanlığını; yasa ve düzeni sağlayan Sevgi Bakanlığını ve ekonomi işlerinden sorumlu Varlık Bakanlığını. Bunların Yenisöylem’deki adları Gerbak, Barbak, Sevbak ve Varbak’tı.

En korkunçları, Sevgi Bakanlığı’ydı. Tek bir pencesi bile yoktu. Winston, Sevgi Bakanlığı’na girmek söyle dursun, yarım kilometreden fazla yaklaşmamıştı. Resmi bir göreviniz olmadığı sürece içeriye girmek olanaksızdı; resmi görevliler de içeriye ancak tel örgülerin arasından dolanarak, çelik kapılardan ve gizli makineli tüfek yuvalarının arasından geçerek girebiliyorlardı. Bakanlığın di-

1. Yenisöylem, Okyanusya’nın resmi diliydi. Yapısı ve kökenine ilişkin açıklamalar için Ek’e bakınız. (Yazarın notu)

şındaki bu barikatlara açılan sokaklarda bile siyah üniformalı, goril suratlı muhafizler ellerinde coplarıyla kol geziyorlardı.

Winston birden geri döndü. Yüzüne dingin, iyimser bir ifade oturtmuştu; tele-ekrana bakarken böylesi daha uygundu. Odayı geçip küçük mutfağa girdi. Bakanlıktan günün bu saatinde ayrılmakla kantindeki öğle yemeğini feda etmişti, üstelik mutfakta ertesi günün kahvaltısına saklanması gereken bir parça esmer ekmekten başka bir şey olmadığını biliyordu. Raftan, içinde renksiz bir sıvı bulunan, düz beyaz etiketinde ZAFER CİNİ yazan bir şişeyi aldı. Kapağını açınca, Çinlilerin pirinç ruhunu andıran, ağır, tıksıncı bir koku çarptı burnuna. Bir çay kaşığı kadar doldurdu, geçireceği sarsıntıya kendini hazırladı ve ilaç içер gibi içiverdi.

Ansızın yüzü kırpmızı oldu, gözlerinden yaş boşandı. Kezzap gibi bir şeydi içtiği; dahası, yuttugunda kafasının arkasına lastik bir copla vurulmuş gibi oluyordu insan. Ne ki, midesindeki yanma uzun sürmedi, dünya gözüne daha hoş görünmeye başladı. Üstünde ZAFER SİGARALARI yazan buruşmuş bir paketten bir sigara aldı, ama farkında olmadan sigarayı dik tutunca içindeki tütün yere döküldü. İlkinci sigarayı yakmayı başardı. Yeniden oturma odasına geçti, tele-ekranın solunda duran küçük bir masanın başına oturdu. Masanın çekmecesinden bir kalem sapı, bir mürekkep şişesi, bir de sırtı kırmızı, kapağı ebrulu, orta boy boş bir defter çıktı.

Oturma odasındaki tele-ekran, nedense, alışılmadık bir konumdaydı. Odanın tümüne egemen olabileceği dipteki duvar yerine, pencerenin karşısına düşen uzun duvara yerleştirilmişti. Tele-ekranın bir yanında, Winston'ın oturmakta olduğu küçük bir girinti vardı; daireler yapılrken, belli ki, buraya kitap raflarının konulması

tasarlanmıştı. Winston, girintide iyice arkasına yaslanarak oturduğunda, tele-ekranın görüş alanı dışında kalabiliyordu. Hiç kuşkusuz, sesi duyulabiliyordu; ama böyle kaldığı sürece görülmesi olanaksızdı. Birazdan yapacağı işi aklına getiren de, bir ölçüde, odanın bu alışılmadık yapısı olmuştu.

Ama bu işin aklına gelmesinde, az önce çekmece- den çıkardığı defterin de payı yok değildi. Garip bir güzelliği vardı defterin. Yıllar içinde biraz sararmış, pürüz- süz, kaymak gibi kâğıdı, en azından kırk yıldır yapılmayan türdendi. Ama Winston defterin daha da eski olduğunu tahmin ediyordu. Onu kentin kenar mahallelerinden birindeki (hangi mahalle olduğunu artık anımsamıyor) tıklım tıkit bir eskici dükkânının vitrininde görmüş, görür görmez de almak için karşı konulmaz bir isteğe kapılmıştı. Gerçi Parti üyelerinin sıradan dükkânlara girmemeleri gerekiyordu (buna "serbest piyasada alışveriş yapmak" deniyordu), ama bu kurala sıkı sıkıya uyulduğu söylenenemezdi, çünkü ayakkabı bağı ve jilet gibi şeyleri başka bir yoldan edinmek olanaksızdı. Winston, sokağı çabucak kolaçan ettikten sonra dükkânın kapısından içeri süzülmüş, defteri iki buçuk dolara satın almıştı. O sırada defteri edinmek istemesinin belirli bir nedeni yoktu. Defteri suçluluk duyarak çantasına atıp eve götürmüştü. İçinde hiçbir yazı bulunmamasına karşın, tehlikeyi göze almaya degecek bir nesneydi.

Winston, birazdan bir önce tutmaya başlayacaktı. Günce tutmak yasadışı değildi (aslında hiçbir şey yasadışı değildi, çünkü artık yasa diye bir şey yoktu), ama fark edilecek olursa Winston'ın ölüm cezasına çarptırılacağı ya da en az yirmi beş yıl zorunlu çalışma kampına gönderileceği kesin sayılırdı. Kalem sapına bir uç taktı, emerek yağını aldı. Mürekkepli kalem artık müzelik olmuştu, imza atarken bile pek ender kullanıyordu; Winston,

sırf o güzeliğin kaymak kâğıdın bir tükenmez kalemlerle çiziktilmek yerine gerçek bir kalem ucuyla yazılmayı hak ettiğine inanğından, gizlice ve güç bela bir mürekkepli kalem edinmişti. Aslında elle yazmaya alışkin değildi. Çok kısa notlar dışında her şey söyleyaz'a dikte ediliyordu, ama bu kuşkusuz şimdiki amacına hiç de uygun değildi. Kalemi mürekkebe batırdıktan sonra bir an duraksadı. İçinde bir ürperti dolaştı. Bir başlasa, gerisi gelecekti. Küçük, eğri büğrü harflerle şöyle yazdı:

4 Nisan 1984

Arkasına yaslandı. Tam anlamıyla umarsızlığa kapılmıştı. Bir kere, 1984 yılında *olduklanından* hiç de emin değildi. Otuz dokuz yaşında olduğundan emin olduğuna ve 1944 ya da 1945'te doğduğunu sandığına göre, aşağı yukarı 1984 yılında olmalıyıdalar; gel gör ki, artık bir iki yıl içindeki tarihleri kesin bir biçimde saptamak olanaksızdı.

Ansızın aklına bir soru düştü: Bu günceyi kimin için tutuyordu? Gelecek için, daha doğmamış olanlar için. Akı bir an sayfadaki kuşkulu tarihin çevresinde dolandı, sonra Yenisöylem'deki *c�틀du\u1115i\u1115n* sözcüğüne tosladı. İlk kez, üstlendiği işin büyüklüğünün ayırdına vardi. Gelecekle nasıl iletişim kurulabilirdi ki? Doğası gereği olanaiksızdı. Gelecek ya şimdiye benzeyecekti, ki o zaman ondan haberi bile olmayacaktı ya da şimdiden farklı olacaktır, ki o zaman da içinde bulunduğu durumun hiçbir anlamını kalmayacaktı.

Bir süre, oturduğu yerden önündeki kâğıda aptal aptal baktı. Tele-ekranda tiz perdeden bir askerî marş çalmaya başlamıştı. Winston, ne tuhaftır ki, yalnızca kendini dile getirme gücünü yitirmekle kalmamış, ne söylemek istediği de ~~unutmuş~~ gibiydi. Haftalardır kendini

bu ana hazırlıyordu, ama cesaretten başka şeylere de gereksinim duyabileceği hiç akıluna gelmemiştir. Oturup yazmak kolaydı. Tek yapması gereken, yıllardır kafasının içinde akıp giden o bitmez tükenmez, tedirgin monologu kâğıda dökmekti. Ne ki, şimdi o monolog bile silinip gitmişti. Dahası, varis çibanı dayanılmaz bir biçimde kaçınmaya başlamıştı. Kaşımaya cesaret edemiyordu, çünkü ne zaman kaşısa iltihap kapıyordu. Zaman akıp gidiyor du. Önündeki bomboş sayfadan, ayak bileğinin üstündeki kaşıntından, müziğin cayırtısından ve cinin yol açtığı hafif esriklikten başka hiçbir şeyin ayırdında değildi.

Ansızın ürküye kapılarak, ne yazdığınıń pek farkında olmadan kaleme sarıldı. Küçük ama çocuksu elyazısı, önce büyük harfleri, ardından noktaları bile bir yana bırakarak sayfada oradan oraya dolanıyordu:

*4 Nisan 1984. Dün gece sinema. Hepsi de savaş filmi. Biri çok iyiyydi mültecilerle dolu bir gemi Akdeniz'de bir yerde bombalanıyordu. Kocaman iriyanı şişman bir adamın peşinde bir helikopter yüzerek kaçmaya çalıştığı sahneler seyirciyi ne eğlendirdi ne eğlendirdi. önce suda domuzbalığı gibi debelenirken görülmüyordu, sonra helikopterin bakıncak açısından göründü, sonra delik deşik oldu ve çevresindeki sular pepsimbe kesildi ve adam sanki gövdesindeki deliklerden içeri su dolmuş gibi birden battı. o batarken seyirciler kahkahalar atıyorlardı. sonra içi çocuk dolu bir cankurtaran sandalı göründü tepesinde bir helikopter dolanıyor. önde orta yaşılı bir kadın oturuyordu Yahudi olabilir kucağında üç yaşlarında küçük bir erkek çocuk. küçük çocuk korku içinde haykırıyor ve içinde kaybolmaya çalışırcasına başını kadının göğüslerinin arasına sokuyordu ve kadın çocuğu kollarının arasına altyor ve kendisi de tir tir türemesine karşın kollarıyla onu mermilerden koruyabilecekmişcesine kendini çocuğa siper etmeye çabalıyordu. sonra*

*helikopter üstlerine 20 kiloluk bir bomba bıraktı korkunç bir alev çaktı ve sandaldan geriye tahta parçaları kaldı. sonra müthiş bir çekim vardı bir çocuğun kolu havaya uçuyordu helikopterin önündeki bir kamerayla çekilmiş olmalydı ve partililerin oturduğu koltuklardan büyük bir alkış koptu ama salonun proleter bölümündeki bir kadın birden ter ter tepinmeye bunları çocukların önünde gösteremezsiniz bunları çocukların önünde gösternmeye hakkınız yok diye bağırmaya başladı sonunda polisler onu dışarı attılar kadının başına bir şey geldiğini sanmam proletlerin dediklerine hiç kimse aldırmaz tipik prolet tepkisi der geçer onlar hiçbir zaman...*

Winston, biraz da eline kramp girdiği için, yazmayı bıraktı. Bütün bu saçmalıkları birbiri ardı sıra neden döküp saçılığını bilmiyordu. Ama işin tuhafı, bunu yaparken kafasındaambaşka bir anı belirmiş, onu handiyse oturup yazma noktasına getirmiştir. Bugün birden eve dönüp günde tutmaya bu öteki olaydan ötürü karar verdiğiini şimdi fark ediyordu.

Olay o sabah Bakanlık'ta olmuştu, bu kadar belli belirsiz bir seye olay denebilirse kuşkusuz.

Saat on bire geliyordu, Winston'ın çalıştığı Arşiv Dairesi'nde İki Dakika Nefret için hazırlık yapılıyor, iskemleler odacıklardan salonun ortasına getiriliyor, büyük tele-ekranın karşısına yerleştiriliyordu. Winston tam orta sıralardan birindeki yerini alıyordu ki, göz aşinalığı olduğu, ama o güne kadar hiç konuşmadığı iki kişi anısızın salona girdi. Biri, koridorlarda sık sık karşılaşıldığı bir kızdı. Adını bilmiyordu, ama Kurmaca Dairesi'nde çalıştığını biliyordu. Herhalde roman yazma aygıtlarından birinde mekanik bir iş yapıyordu, çünkü Winston onu birkaç kez elleri yağ içinde, bir ingilizanahtarıyla görmüştü. Yirmi yedi yaşlarında, gür siyah saçlı, yüzü çilli,

fişek gibi, atletik ve sert bakanlı bir kızdı. Seks Karşılığı Gençlik Birliği'nin simgesi olan dar bir kızıl kuşak, kalçalarının biçimliliğini ortaya çıkaracak sıkılıkta, birkaç kez tulumunun beline dolanmıştı. Winston gördüğü ilk andan beri bu kızdan hoşlanmamıştı. Nedenini biliyordu. Hokey sahalarının, soğuk duşların, topluca çıkan doğa yürüyüşlerinin havası; baştan aşağı bir doğruluk sinmişti kızın üzerine. Winston hemen hiçbir kadınдан, özellikle de genç ve güzel kadınlardan hoşlanmazdı. Parti'nin en koyu yandaşları, sloganları körük körüğe ezberleyenler, gönüllü ispiyoncular, bağınaz olmayanları ele verenler hep kadınlardı, özellikle de genç kadınlar. Ama bu kız çoğundan daha tehlikeli olduğu izlenimini uyandırıyordu Winston'da. Bir keresinde koridorda karşılaşlıklarında, yanından geçenken ansızın fırlattığı bakış Winston'ın içine işlemiş, yüreğine dehşet salmıştı. Kızın, Düşünce Polisi'nin bir ajanı olabileceği bile geçmişi aklından. Aslında bu pek olası olmasa da, kız ne zaman yakınında bir yererde dolansa, Winston korku ve düşmanlıkla karışık tuhaf bir tedirginliğe kapılıyordu.

Öbürü ise, Winston'ın pek bileyeyeceği kadar önemli ve gözden uzak bir görevin başında bulunan, O'Brien adında bir İç Parti üyesiydi. Siyah tulumlu bir İç Parti üyesinin yaklaşığı görüldüğünde, iskemlelerin çevresinde kümelenmiş olanlar susuverdiler. O'Brien iriyanı, sağlam yapılı bir adamdı, boynu kalın, yüzü ablak, gülünç ve yabarıydı. Korkunç görünüşüne karşın, insana çekici gelen bir havası vardı. Gözlüğünü ikide bir burnunun üstünde düzelttiği, nedendir bilinmez, ona bir sevimlilik veriyor, garip bir biçimde uygar görünmesini sağlıyordu. Eğer hâlâ böyle düşünebilenler kaldıysa, karşısındakine enfiye kutusunu sunan bir on sekizinci yüzyıl soylusunu çağrıştırabilecek bir davranıştı bu. Winston, O'Brien'i onca yıl içinde on on iki kez ya görmüş ya görmemişti. Ona

İçin isınmış, ama yalnızca O'Brien'in kentli davranışları ile ödül dövüşçüsünü andıran görünüşü arasındaki karşılık ilgisini çektiği için değil. Bunun çok ötesinde, O'Brien'in siyasal bakımdan tam anlamıyla bir bağınaz olmadığını ilişkin gizlidenden gizliye bir inanç duyduğu için; belki bir inanç da değildi bu, yalnızca bir umuttu. Yüzünde öyle bir şey vardı ki, karşı konulmaz bir biçimde bunu telkin ediyordu. Kaldı ki, yüzünden okunan, bağınaz olmadığı da değildi belki, yalnızca zekâydı. Öyle ya da böyle, televizyonu atlatabilir ve onu tek başına yakalayabilirsınız, konuşabileceğiniz birine benziyordu. Winston bu izlenimi ni doğrulamak için şimdije kadar en küçük bir girişimde bulunmamıştı; aslina bakılırsa, böyle bir girişimde bulunmanın olanağı da yoktu. Tam o sırada O'Brien kolundaki saatte baktı, on bire geldiğini görünce, anlaşılan İki Dakika Nefret sona erinceye kadar Arşiv Dairesi'nde kalmaya karar verdi. Winston'in birkaç iskemle ötesine oturdu. Winston'in yanındaki odacıkta çalışan, saçları kum sarısı, ufak tefek bir kadın aralarında oturuyordu. Siyah saçlı kız ise hemen arkalarındaydı.

Çok geçmeden, odanın bitimindeki büyük televizyon ekrandan insanın içini kryan, ürkünç bir cazırı yükseldi, sanki yağı tükenmiş korkunç bir aygit çalıştırıyordu. İnsanın dişlerini kamaşturan, tüylerini diken diken eden bir gürültüdü bu. Nefret başlamıştı.

Her zaman olduğu gibi, ekranda Halk Düşmanı Emmanuel Goldstein'in yüzü belirivermişti. İzleyiciler arasında yer yer fisıldamalar oluyordu. Saçları kum sarısı, ufak tefek kadın korku ve nefretle ciyakladı. Goldstein bir dönek ve sapkindı; çok eskiden (ne kadar eskiden olduğunu anımsayan yoktu) Parti'nin onde gelenlerinden biri, dahası Büyük Birader'le nerdeyse aynı aşamada olmasına karşın, sonradan karşidevrimci etkinliklere kalkışmış, idam cezasına çarptırılmış, ama her nasılsa kaçip

kurtularak ortadan kaybolmuştu. İki Dakika Nefret izlenceleri her seferinde değişirdi, ama Goldstein'in başrolde olmadığı bir tek izlence yoktu. Goldstein baş haindi, Parti'nin saflığını bozan ilk kişiydi. Daha sonra Parti'ye karşı işlenen tüm suçlar, tüm ihanetler, baltalamaları eylemleri, sapıklıklar, sapmalar doğrudan doğruya onun öğretisinden kaynaklanmıştı. Goldstein, her neredeyse, hâlâ hayattaydı ve fesat karıştırmayı sürdürüyordu; belki denizasırı bir ülkede yabancı ağababalarının koruması altındaydı, kim bilir, belki Okyanusya'da bir yerde gizleniyor bile olabilirdi; ara sıra böyle bir söyleşide dolaşıyordu.

Winston'in göğüs sıkıştı. Ne zaman Goldstein'in yüzünü görse, karmakarışık duygular yüreğini burkardı. Zayıf bir Yahudi yüzü, tepesinde beyaz kabarık saçlar, çenesinde küçük bir keçi sakalı; zeki bir yüzdü bu, ama yine de üstüne bir gözlük kondurulmuş ince uzun burun yüzüne bunakça bir sersemlik veriyor, bu da sonuçta hafifsenmesine yol açıyordu. Yüzü koyun yüzüne benzıyordu, sesi de koyun sesi gibiydi. Parti öğretmenlerine karşı her zamanki kötülük saldırılardan birine girişmiş gibi; o denli abartılı ve sapıkın bir saldırıyordu ki, gerçek olmadığını bir çocuk bile anlayabilirdi; ama tümden ipe sapa gelmez de sayılmazdı, insan pek o kadar sağırlılık olmayanların bütün bunları yutabileceğini düşünerek telaşa kapılabilirdi. Büyük Birader'e sövüp sayıyor, Parti dikta-törlüğünü yerden yere vuruyor, Avrasya'yla hemen barış anlaşması yapılmasını istiyor, ifade özgürlüğünü, basın özgürlüğünü, toplantı yapma özgürlüğünü, düşünce özgürlüğünü savunuyor, gözü dönümüşcesine devrime ihanet edildiğini haykırıyor; üstelik, birbiri ardına hızla sıralanan uzun sözcüklerden oluşan bu konuşma, Parti hatiplerinin alışılmış üslubunun alaycı bir taklidi gibiydi; dahası, Yenisöylem sözcüklerini bile içeriyyordu: Konuşmada, bir Parti üyesinin gerçek yaşamda kullanacağına-

dan daha çok Yenisöylem sözcüğü geçiyordu. Bu arada, Goldstein'in içtenlikten yoksun, aldatıcı sözlerinin ar- dındaki gerçek konusunda en küçük bir kuşku kalmasn diye, tele-ekranda başının arkasından boyuna Avrasya or- dusu birlikleri geçiyordu; Asyalı yüzleriyle sert ve donuk bakışlı askerler saflar halinde ekranda belirip kaybolu- yor, hemen ardından yerlerini aynları alıyordu. Asker postallarının tekduze rap rapları, Goldstein'in meleme- ye benzeyen sesine karışıyordu.

İki Dakika Nefret başlayalı daha otuz saniye olma- misti ki, salondakilerin yarısından dizginlenmesi olanak- siz öfke çığlıklarını yükselmeye başladı. Ekrandaki gamsız koyunsu surat ve arkasındaki Avrasya ordusunun türkü- tücü gücü dayanılır gibi değildi; kaldı ki, Goldstein'in görüntüsü, hatta düşüncesi bile kendiliğinden korku ve öfke uyandırıyordu. Goldstein'a duyulan nefret, Avrasya ya da Doğuasya'ya duyulan nefretten daha sürekliydı, çünkü Okyanusya bu devletlerden biriyle savaştayken öbürüyle genellikle barışta oluyordu. Ama ne tuhaftır ki, herkes tarafından nefret edilmesine ve aşağılanmasına, görüşlerinin her gün kürsülerde, tele-ekranda, gazetelerde, kitaplarda yüzlerce kez çürüttülmesine, yerle bir edilmesine, gülünç düşürülmesine, aşağılık süprüntüler ola- rak sergilenmesine karşın, evet, bütün bunlara karşın, Goldstein'in etkisi hiç azalmıyor gibiydi. Her gün onun oyununa gelmeye hazır yeni yeni salaklar çıkıyordu. Gün geçmiyordu ki, onun buyruklarıyla eyleme geçen casuslar ve kundakçılar Düşünce Polisi tarafından ele ge- cirilmesin. Goldstein, gözle görülmeyen koca bir ordu- nun komutanı, kendilerini Devlet'i yık Maya adamış bozgunculardan oluşan bir yeraltı örgütünün başıydı. Örgütün adının Kardeşlik olduğu söyleniyordu. Ayrıca, Goldstein'in kaleme aldığı ve tüm sapıkın düşünceleri özetleyen korkunç bir kitabın gizlice dağıtıldığı söylenti-

si ağızdan ağıza dolaşıyordu. Kitabın adı yoktu. Yalnızca *kitap* demekle yetiniliyordu. Ama bunların hepsi de bel- li belirsiz söyletilerden edinilen bilgilerdi. Kardeşlik de *kitap* da, sıradan Parti üyelerinin .mecbur kalmadıkça ağızlarına bile almadıkları konulardı.

Nefret, ikinci dakikasında tam bir cinnete dönüştü. Millet hop oturup hop kalkıyor, ekrandan gelen delirtici koyun sesini bastırmak için avazı çıktıığı kadar bağıriyor- du. Saçları kum sarısı, ufak tefek kadın kırkırmızı kesil- mişti; ağızı, karaya vurmuş bir balığın ağızı gibi açılıp ka- panıyordu. O'Brien'in ablak yüzü bile kırkırmızı olmuş- tu. İskemlesinde dimdik oturuyor, güçlü göğüsü karşısında gelen bir dalgaya direniyormuşçasına bir kabarıp bir ini- yordu. Winston'in arkasında oturan siyah saçlı kız, "Do- muz! Domuz! Domuz!" diye bağırmaya başlamıştı; bir- den kalın bir Yenisöylem sözlüğünü kaptığı gibi ekrana fırlattı. Sözlük Goldstein'in burnuna çarpıp yere düştü: Ses hiç kesilmeden sürüyordu. Winston bir an kendine geldi ve ötekilerle birlikte bağırdığını, topuklarını var gücüyle iskemlenin basamağına vurduğunu fark etti. İki Dakika Nefret'in en korkunç yanı, insanın katılmak zo- runda olması değil, katılmaktan kendini alamamasıydı. Otuz saniye sonra en küçük bir zorlamaya gerek kalmı- yordu. Tüm topluluk, elektrik akımına kapılmışçasına, ürkünç bir kin ve nefretle azgınlıyor, öldürme, işkence yapma, yüzleri bir balyozla yamyassı etme isteğine kapılıyor, insanlar ellerinde olmadan yüzleri kaskatı kesilerek çılgınlar gibi bağırıp çağrıiyorlardı. Ama yine de, duyulan öfke, bir pürmüzün alevi gibi bir nesneden öbürüne yöneltilebilen, soyut, kimseyi hedef almayan bir duyguydu. O yüzden, Winston'in nefreti bazen Goldstein'a değil, tam tersine Büyük Birader'e, Parti'ye ve Düşünce Polisi'ne yöneliyor; böyle anlarda gönlü, ekrandaki yal- nız, aşağılanan sapkına, bu yalanlar dünyasında gerçeğin

ve sağduyunun biricik koruyucusuna kayıyordu. Gel gör ki, çok geçmeden, çevresindeki insanlarla bir oluyor, Goldstein için söylenenlerin hepsinin doğru olduğunu düşünüyordu. Böyle anlarda da, Büyük Birader'e duyduğu gizli nefret hayranlığa dönüşüyor, onu yükseltiyor, Asyalı sürülerin karşısına bir kaya gibi dikilen, yenilmez, korkusuz bir koruyucu olarak görüyordu; Goldstein ise, tüm yalnızlığı ve umarsızlığına, var olup olmadığı bile kuşkulumasına karşın, salt sesinin gücüyle uygarlığı ortadan kaldırabilecek, kötücül bir büyüğü olup çıkyordu gözünde.

Kimi zaman, insanın birine duyduğu nefreti bile isteye bir başkasına yöneltmesi de olasıydı. Winston da, karabasan gören bir insanın ansızın yatağında doğrulması gibi, ekrandaki yüze duyduğu nefreti arkasında oturan siyah saçlı kızı yöneltiverdi. Çılgınca, müthiş sanrılar düştü aklına. Kızı lastik bir copla döve döve öldürdü. Çırılçıplak soyduktan sonra bir kazığa bağıyor, Aziz Sebastian'a yaptıkları gibi oklarla delik deşik ediyordu. Irzına geçiyor, orgazm anında boğazını kesiyordu. Üstelik, ondan *niçin* nefret ettiğini şimdi çok daha iyi anlıyordu. Ondan nefret ediyordu, çünkü genç ve güzel olmasına karşın cinsiyetsizdi, çünkü onunla sevişmek istemesine karşın bunu hiçbir zaman yapamayacağını biliyordu, çünkü sanki sarılı bana diyen o güzelim, yumuşacık beline iftetin saldırgan simgesi o iğrenç kızıl kuşağı dolamıştı.

İki Dakika Nefret artık dorugu varmıştı. Goldstein'in sesi artık gerçek bir koyun melemesine dönüştü, yüzü de bir an koyun suratına dönüştü. Az sonra, koyun suratı da değişime uğrayarak, ilerliyormuş gibi görünen, kocaman ve korkunç bir Avrasya askeri olup çıktı; elindeki hafif makineli tüfek cayırdıyordu, sanki ekran- dan dışarı fırlayacak gibiydi, o kadar ki ön sırada oturallardan bazıları ürkerek arkalarına yaslandılar. Ama tam o

sırada düşmanın askerinin görüntüsü esmer, siyah bıyıklı Büyükkirader'in yüzüne dönüşünce herkes rahat bir nefes aldı; güçlü ve akıl almaz ölçüde dingin yüz o kadar büyütü ki, nerdeyse tüm ekranı kaplıyordu. Büyükkirader'in söylediğlerini duyan yoktu. Savaşın bağıış çağrıları arasında söylenen, açık seçik anlaşılmamakla birlikte sırı söylemiş olduğu için güven veren, yüreklerle cesaret salan sözlerdi bunlar. Biraz sonra Büyükkirader'in yüzü yeniden silinip gitti ve Parti'nin siyah, büyük harflerle yazılı üç sloganı belirdi:

SAVAŞ BARIŞTIR  
ÖZGÜRLÜK KÖLELİKTİR  
CAHİLLİK GÜÇTÜRK.

Ama Büyükkirader'in yüzü, insanların gözyuvarlarında bıraktığı etki çabucak silinip gidemeyecek kadar güçlüyümüşçesine, birkaç saniye daha ekranda kaldı sanki. Saçları kum sarısı, ufak tefek kadın öne atılarak öndeği iskemlenin arkalığına tutunmuştu. Titrek bir sesle, "Kurtarıcım benim!" gibisinden bir şeyler mırıldanarak, kollarını ekrana uzattı. Sonra yüzünü ellerinin arasına aldı. Besbelli, bir dua okuyordu.

O sırada, hepsi birden, "B-B! ... B-B! ... B-B!" diye pes perdeden, ağır aksak, ölçülü bir şarkıya başladılar –çok yavaş bir biçimde durmadan yineliyorlar, birinci "B" ile ikincisi arasında uzunca duraklıyorlardı–, mırıldayı anıtan bu boğuk seste tuhaf bir yabanılık vardı, geriden çıplak ayakların tepinişi ve tamtam sesleri duyuluyor gibiydi. Otuz saniye kadar bu böyle sürdü. Olağanüstü coşku anlarında sık sık duyulan bir nakarattı bu. Bir bakıma Büyükkirader'in bilgeliği ve yüceligine bir övgüyü, ama daha çok kendi kendini hipnotize etme, bilincin ritmik bir gürültüyle bile isteye bastırılması eylemiydi.

Winston'ın içi üşümüştü sanki. İki Dakika Nefret sırasında toplu çılgınlığa katılmadan edemezdi, ama bu ilkel "B-B!... B-B!" ezgisi öteden beri yüreğine korku salardı. Hiç kuşkusuz, her seferinde herkesle birlikte o da söylerdi; söylememek söz konusu bile değildi. Duyularını gizlemek, aklından geçenlerin yüzüne yansımاسını önlemek, herkes ne yapıyorsa onu yapmak, içgüdüsel bir tepkiydi. Ama gözlerinin birkaç saniyeligi de olsa duygularını dışavurması onu ele verebilirdi. İşte ne olduysa o anda oldu; oldu denebilirse kuşkusuz.

Winston bir an O'Brien'la göz göre geldi. O'Brien, hep yaptığı gibi, gözlüğünü çıkarmış, yeniden burnunun üstüne yerleştirmiyordu. Saniyenin onda biri kadar göz göre geldiler, ama bu kadarcık bir süre bile Winston'ın, O'Brien'in kendisi gibi düşündüğünü anlamasına yetti; evet, *anlamıştı!* En küçük bir yanılışı yer yoktu. Sanki kafalarının içindekiler gözlerinden geçerek birbirine akıyordu. O'Brien, "Senin yanındayım," der gibiydi. "Ne düşündüğünü, ne hissettiğini çok iyi biliyorum. Ne kadar aşağıladığını, ne kadar nefret ettiğini, ne kadar tiksindiğini biliyorum. Ama merak etme, yanındayım!" Sonra gözlerindeki o parıltı söndü ve O'Brien'in yüzü de öbürlerinin yüzlerindeki o donuk anlatıma büründü.

Olan biten buydu, üstelik olup olmadığından da emin değildi Winston. Büylesi olaylardan hiçbir zaman bir sonuç çıkmazdı. Yalnızca kendisinin değil, başkalarının da Parti'ye düşman oldukları inancı ya da umudunu canlı tutmasını sağlarlardı, o kadar. Kim bilir, gizlice yürütülen bozgunculuk eylemlerine ilişkin söylentiler doğruydu belki de; Kardeşlik örgütü belki de gerçekten vardı! Ardı arası kesilmeyen tutuklamalara, itiraflara ve idamlara karşın, Kardeşlik örgütünün yalnızca bir söylence olmadığından kuşku duymamak olanaksızdı. Winston, böyle bir örgütün varlığına bazen inanıyor, bazen

de inanmıyordu. Elle tutulur bir kanıt yoktu, yalnızca her anlama gelebilecek ya da hiçbir anlama gelmeyecek kaçamak bakişlar, kulağa çalınan bölük pörçük konuşmalar, tuvaletlerin duvarlarındaki belli belirsiz çiziktirmeler söz konusuydu; bazen, birbirini tanımayan iki insan karşılaşduğunda, küçük bir el hareketi bile tanışıklarını gösteren bir işaret olarak algılanabiliyordu. Bunların hepsi bir saniydi: Belki de her şeyi kendisi uydurmuştu. O'Brien'a bir daha bakmadan odacığına dönmüştü. Aralarında oluşan o anlık bağlantıyı sürdürmek aklının ucundan bile geçmedi. Sürdürmeyi becerебile bile, çok tehlikeli olabilirdi. Birkaç saniye kadar belli belirsiz bakişmışlardı, o kadar. Ne ki, yaşamak zorunda bırakıldıkları yapayalnızlıkta bu kadarı bile unutulmaz bir olaydı.

Winston doğrulup arkasına yaslandı. Geğirdi. İctiği cin ağzına geliyordu.

Gözleri yeniden önündeki sayfaya odaklandı. Umarsız düşünceler içinde öylece otururken istençsizce bir şeyler yazmış olduğunu fark etti. Üstelik elyazısı artık eskisi gibi kargacık burgacık değildi. Kalemi pürüzsüz kâğıdın üzerinde şehetle dolaşmış, düzgün büyük harflerle alt alta yazılmış yazıyla sayfanın yarısı dolmuştu:

KAHROL SUN BÜYÜK BİRADER  
KAHROL SUN BÜYÜK BİRADER  
KAHROL SUN BÜYÜK BİRADER  
KAHROL SUN BÜYÜK BİRADER  
KAHROL SUN BÜYÜK BİRADER

Ansızın bir ürküye kapıldı. Saçmayı asılnda, çünkü bu sözcükleri yazmak günde tutmaya kalkışmaktan daha tehlikeli değildi; ama bir an, karaladığı sayfaları yırtıp atmak, günde tutmayı tümden bırakmak geçti aklından.

Ama aklından geçeni yapmadı, çünkü bunun bir işe

yaramayacağını biliyordu. İster KAHROL SUN BÜYÜK BİRADER yazsun, ister yazmaktan vazgeçsin, hiçbir şey fark etmeyecekti. İster günçeyi sürdürsün, ister sürdürmesin, hiçbir şey fark etmeyecekti. Düşünce Polisi onu nasıl olsa yakalayacaktı. Hiçbir şey yazmamış olsaydı bile, tüm öteki suçları da içeren temel suçu işlemiştir. Buna düşüncesunu diyorlardı. Düşüncesunu sonsuza dek gizlenebilecek bir şey değildi. Onları bir süre, hatta yıllarca atlatabilirdiniz, ama eninde sonunda ensenize yapışırlardı.

Böyle işler hep geceleri yapılmıştı; tutuklamalar her zaman geceleyin gerçekleşirdi. Ansızın ırkilerek uyanmak, hoyrat bir elin omzunuzu sarsması, gözlerinize tutulan ışıklar, yatağı çevreleyen acımasız yüzler. Çoğu zaman ne yargılama olurdu ne de bir tutuklama raporu tutulurdu. İnsanlar ortadan kayboluverirdi, o kadar; ve bu hep geceleri olurdu. Adınız kayıtlardan silinir, yaptığıınız her şeyin kaydı yok edilir, bir zamanlar var olduğunuz bile yadsınır, sonra da tümden unutulurdu. Kökünüz kazınır, külünüz göge savrulurdu: Alışılmış deyimle, *buharlaşirdınız*.

Winston bir an sanki cezbeye tutuldu. Sonra telaşla çarpık çurpuk yazmaya koyuldu:

*vurucaklar beni umurumda mı ensemde vurucaklar  
umurumda mı kahrolsun büyük birader hep ensesinden  
vururlar adamı umurumda mı kahrolsun büyük birader*

Kendinden utanarak arkasına yaslanıp kalemi bıraktı. Sonra birden ırkilerek dehşete kapıldı. Kapı vuruluyordu.

Ne çabuk! Kapıyı vuran belki fazla diretmenden çekip gider umuduyla çit çıkarmadan oturdu. Ama boşuna, kapı yeniden vuruldu. Kapıyı açmayı geciktirmek daha da kötü olacaktı. Yüreği yerinden oynamıştı, ama

nicenin alışkanlığıyla yüzünde en küçük bir ifade yoktu. Yerinden kalkıp ağır ağır kapıya ilerledi.

## II

Winston, tam kapının tokmağına uzanmışken, gündeyi masanın üstünde açık bırakmış olduğunu gördü. Sayfada yukarıdan aşağıya kadar, odanın bir ucundan okunabilecek büyülükte harflerle KAHROL SUN BÜYÜK BİRADER yazılıydı. Gündeyi açık bırakmakla büyük bir salaklı yapmıştı. Ama, o panik içinde bile, mürekkep daha kurumamışken defteri kapatarak kaymak kâğıdı kirletmek istememiş olduğunu fark etti.

Nefesini tutup kapıyı açtı. O anda gönlüne su serpildi. Kapının önünde solgun, seyrek saçlı, yüzü kırış kırış, ezik bir kadın duruyordu.

“Ah, yoldaş,” dedi kadın ezgin, aqlak bir sesle. “Geldiğinizi duydum da. Acaba bize kadar gelip mutfağımızdaki lavaboya bir bakar misiniz? Tıkanmış galiba...”

Aynı kattaki komşunun karısı Bayan Parsons’tı. (“Bayan”, Parti’nin pek doğru bulmadığı bir sözcüktü –herkese “yoldaş” demeniz gerekiyordu– ama insan yine de bazı kadınlara “Bayan” demekten alamıyordu kendini.) Bayan Parsons otuzlarında olmasına karşın daha yaşlı gösteriyordu. Yüzündeki kırışıklara toz dolmuştu sanki. Winston koridorda kadının ardı sıra ilerledi. Bu amatörce onarım işleri gündelik bir sorun olup çıkmıştı. Zafer Konutları 1930’lu yıllarda yapılmıştı, daireler bakımsızlıktan dökülüyordu. Tavan ve duvarların sıvaları sürekli dökülür, dışarısı buz tuttuğunda su boruları patlar, ne zaman kar yağsa dam akar, ısıtma sistemi genellik-

le yarı yamalak çalışırdı, savurganlık olmasın diye tüm- den kapatılmamışsa tabii. Kendi başınıza yapabilecekleriniz dışında, tüm onarımların, bir pencere pervazının tamirini bile iki yıl geciktirebilen erişilmez bir kurulca onaylanması gerekiyordu.

Bayan Parsons, duyulur duyulmaz bir sesle, "Tom evde yok da," dedi.

Parsonların dairesi Winston'inkinden daha büyük ve karmaşıkındı. Sanki az önce evin içinden iri, yabanıl bir hayvan geçmiş, her şeyi ezip darmadağın etmişti. Spor malzemeleri –hokey sopaları, boks eldivenleri, patlak bir futbol topu, içi dışına çevrilmiş, terden sırlıklam bir şort– yerlerdeydi; masanın üstünde bir yığın kirli tabak ve sayfalarının köşeleri kıvrılmış müsvedde defterleri vardı. Duvarlara, Gençlik Birliği ile Casuslar'ın kızıl bayrakları ve Büyük Birader'in kocaman bir posteri asılmıştı. Tüm binada duyulan o kaynatılmış lahana kokusu içeriyi de sarmıştı, ama lahana kokusuna daha da keskin bir ter kokusu karışmıştı; o sırada orada olmayan birinin kokusuydu bu, nedendir bilinmez, insan bunu hemen anlıyordu. Başka bir odada, birisi, tele-ekrandan hâlâ yıtlanmakta olan askeri marşla bir tarak ve bir parça tuvalet kâğıdıyla tempo tutmaya çalışıyordu.

"Çocuklar," dedi Bayan Parsons tedirgince kapıya bakarak. "Bugün sokağa çıkmadılar da. O yüzden..."

Cümlelerini yarı bırakmak gibi bir alışkanlığı vardı. Mutfaktaki lavabo, lahanadan da berbat kokan, yeşilimtirak, pis bir suyla nerdeyse ağızına kadar doluydu. Winston diz çökerek borunun eklem yerini inceledi. Ellerini kullanmaktan nefret ettiği gibi, her seferinde öksürmeye başlamasına neden olduğu için eğilmekten de nefret ederdi. Bayan Parsons umarsızca seyrediyordu.

"Tom evde olsaydı anında hallederdi," dedi. "Böyle işleri çok sever. Eli her işe yatkındır Tom'un."

Parsons, Winston'ın Gerçek Bakanlığı'ndan iş arkadaşıydı. Şişmanlığına karşın herkesi serseme çevirecek kadar ceval, ahrmak denecek kadar gayretkeş bir adamdı; Parti'nin varlığını sürdürmesi, Düşünce Polisi'nden bile çok, sorgusuz sualsız inanan, körü körüne bağlanan böylelerine bağlıydı. Otuz beşine geldiğinden, kısa bir süre önce istemeye istemeye Gençlik Birliği'nden ayrılmış, Gençlik Birliği'nden ayrılmadan önce de yaş sınırını bir yıl aşana kadar Casuslar'da kalmayı başarabilmişti. Bakanlık'ta fazla zeki olmayı gerektirmeyen önemsiz bir görevde olmasına karşın, Spor Kurulu'nun ve toplu doğa yürüyüşlerini, kendiliğinden gösterileri, tutumluluk kampanyalarını ve gönüllü etkinlikleri düzenleyen tüm öteki kurulların onde gelen kişilerindendi. Piposunu tüttürürken böbürlenerek anlattıklarına bakılırsa, Dernek Merkezi'ndeki akşam toplantılarını son dört yıldır bir kez bile kaçırılmamıştı. O dayanılmaz ter kokusu, yorucu yaşamına bilincsizce tanıklık edercesine, nereye gitse ardından gelir, dahası, o gittikten sonra da orada kalırdı.

Winston, borunun dirseğindeki kelepçeyle oynarken, "İngilizanahtarınız var mı?" diye sordu.

Bayan Parsons, birden telaşa kapılarak, "İngilizanahtarı mı?" dedi. "Bilmem. Mutlaka vardır. Belki çocuklar..."

Çizme sesleri arasında tarağa tutulan tuvalet kâğıdına üfleyerek çıkarılan son bir sesten sonra çocukların oturma odasına daldılar. Bayan Parsons ingilizanahtarını getirdi. Winston, suyu boşalttıktan sonra, boruyu tikamiş olan saç topağını tiksinerek çıkarttı. Musluktan akan soğuk suyla ellerini bir güzel yıkayıp öteki odaya döndü.

"Eller yukarı!" diye haykırdı yabanıl bir ses.

Güzel yüzlü, sert bakışlı, dokuz yaşlarında bir oğlan masanın arkasından oyuncak bir otomatik tabancayla Winston'ı korkutmaya çalışıyor, ondan iki yaş kadar küçük kız kardeşi de elindeki bir tahta parçasıyla ona öykü-

nüyordu. İkisi de Casuslar'ın üniforması olan mavi şort, gri gömlek giymiş, kırmızı boyunbağı takmıştı. Winston ellerini başının üzerine kaldırıldı, ama tedirgindi; oğlan o kadar haince bakıyordu ki, hiç de oyun oynar gibi bir hali yoktu.

"Sen bir hainsin!" diye ciyakladı oğlan. "Sen bir düşünce-suçlususun! Sen bir Avrasya casususun! Seni vururum, seni buharlaştırim, seni tuz madenlerine yol-larım!"

Birden ikisi de Winston'ın çevresinde hoplayıp zıplayarak, "Hain!", "Düşünce-suçlusu!" diye bağırmaya başladılar; küçük kız, ağabeyi ne yaparsa onu yapıyordu. Ürkütücü bir görünümüdü, çok geçmeden büyüp insanları yiyecek olan kaplan yavrularının oyun oynamalarına benziyordu. Oğlanın bakışlarında temkinli bir yabanıllık vardı, belli ki Winston'ı yumruklamak ya da tekmelemek için can atıyordu, pek yakında bunu yapabilecek kadar büyüyeceğinin ayırdındaydı. Winston, neyse ki elindeki tabanca gerçek değil, diye geçirdi içinden.

Bayan Parsons, ürkek gözlerle bir Winston'a, bir çocuklara bakıp duruyordu. Winston, oturma odasının daha aydınliklığında, kadının yüzündeki kırışıklara *gerçekten* toz dolmuş olduğunu hayretle fark etti.

"Çok gürültü yapıyorlar," dedi kadın. "İdamları seymeye gidemedikleri için çok üzüldüler de ondan. Hiç vaktim yoktu, götüremedim; Tom da geç donecek işten."

Oğlan, korkunç bir sesle, "Neden gidemiyormuşuz idamları görmeye?" diye haykırdı. Küçük kız da, hoplaya zıplaya, "Ben idamları görmek istiyorum! Ben idamları görmek istiyorum!" diye çığrıyordu.

Winston, savaş suçu işledikleri gerekçesiyle ölüm cezasına çarptırılan bazı Avrasyalı mahkûmların o akşam Park'ta asılacaklarını anımsadı. Nerdeyse her ay düzen-

lenen bu gösteri çok tutuluyordu. Çocuklar gitmek için yanıp tutuşurlardı. Winston, Bayan Parsons'tan izin isteyerek kapıya yöneldi. Ama koridorda daha birkaç adım ilerlemişti ki, ensesinde korkunç bir acı duydu. Ensese kızgın bir tel sapanmıştı sanki. Birden arkasına döndü ve Bayan Parsons'ın, sapanını cebine sokmakta olan oğlunu içeri çekmeye çalıştığını gördü.

Oğlan, kapı üzerine kapanırken, "Goldstein!" diye böğürdü. Ama Winston'ı asıl tedirgin eden, kadının solgun yüzündeki umarsız korku oldu.

Dairesine dönünce, tele-ekranın önünden hızla geçti, hâlâ ensesini ovaştırarak yeniden masanın başına oturdu. Tele-ekrandan gelen marşlar kesilmişti. Şimdi keskin bir askeri ses, vahşice bir zevk alıyormuşçasına, İzlanda ile Faroe Adaları arasında bir yerde demirlemiş olan yeni Yüzen Kale'nin silahlarını sayıp sıralıyordu.

Zavallı kadın o çocukların cehennem hayatı yaşıyor olsa gerek, diye düşündü Winston. Bir iki yıla kalmasız, annelerinin küçük bir sadakatsizliğini yakalamak için kadıncağızı gece gündüz izlemeye başlardı bunlar. Son zamanlarda nerdeyse tüm çocuklar korkunçlaşmıştı. En kötüsü de, Casuslar gibi örgütler aracılığıyla sistemli bir biçimde, başına buyruk küçük vahşilere dönüştürülmüş olmalarına karşın, Parti disiplinine en ufak bir baş kaldırma eğilimi göstermemeleriydi. Tam tersine, Parti'ye ve Parti'yle bağıntılı her şeye tapiroldular. Şarkılar, törenler, bayraklar, yürüyüşler, oyuncak tüfeklerle yapılan talmışlar, atılan sloganlar, Büyük Birader'e tapınmalar; onların üzerinde bütün bunlar harika birer oyundu. Tüm vahşilikleri dışa vurmuş, Devlet düşmanlarına, yabancılara, hainlere, kundakçılara, düşünce suçularına yönelmişti. Kendi çocukların从 korkmak, otuz yaşıdan büyükler için nerdeyse olağan bir şey olup çıkmıştı. Haksız da sayılmazlardı, çünkü gün geçmiyordu ki, *Times* gazetesin-

de, konuşmaları gizlice dinleyen alçak bir veledin –genellikle “çocuk kahraman” deniyordu bunlara– kulağına çalınan uzlaşmacı bir söz üzerine anasıyla babasını Düşünce Polisi’ne ihbar ettiğine ilişkin bir haber çıkmasın.

Oğlanın sapanla attığı taşın acısı hafiflemişti. Winston gönülsüzce kalemi aldı, günceye yazacak daha başka ne bulabilirim, diye düşünüyordu. Birden aklına yine O’Brien geldi.

Yıllar önce –ne kadar olmuştı? Yedi yıl olmalıydı– rüyasında kapkaranalık bir odada yürüdüğünü görmüştü. O geçerken, yanda oturan biri, “Bir gün karanlığın olmadığı bir yerde buluşacağız,” demişti. Bu söz, duyulur duyulmaz bir sesle, öylesine söylemişti; bir buyruk gibi değil, bir açıklama gibi. Winston duraklamadan, yürüyüp gitmişti. İşin tuhafi, o sırada, rüyada söylenen bu sözler Winston’ı pek etkilememiş, ama sonradan yavaş yavaş anlam kazanmaya başlamıştı. O’Brien’ı ilk kez rüyadan önce mi, sonra mı gördüğünü şimdi anımsayamadığı gibi, sesin O’Brien’ın sesi olduğunu ilk kez ne zaman anladığını da anımsayamıyordu. Ama her nasılsa onun sesiydi işte. Karanlıkta onunla konuşan, O’Brien’dı.

Winston, O’Brien’ın dost mu, düşman mı olduğunu hiçbir zaman çıkaramamıştı; sabahleyin gözlerinde yanıp sönen parıldından sonra bile emin olamamıştı bundan. Kaldı ki, o kadar önemli de değildi. Aralarında, sevgiden ya da partizanlıktan da önemli bir karşılıklı anlayış oluşmuştu. “Karanlığın hiç olmadığı yerde buluşacağız,” demişti. Winston bunun ne anlama geldiğini bilmiyordu, yalnızca bir gün bir biçimde gerçek olacağını biliyordu.

Tele-ekrandan gelen ses bir an kesildi. Suskun boşlukta duduru ve çok güzel bir borazan sesi dolandı. Sonra o çatlık ses yeniden duyuldu:

“Dikkat! Dikkat! Malabar cephesinden az önce aldığımız habere göre, Güney Hindistan’daki birliklerimiz

şanlı bir zafer kazanmıştır. Şu anda haberini verdiğimiz harekâtın, savaşı sonuna yaklaştırbileceğini söyleyebilirim. Haber söyle..."

Winston, kötü haber geliyor, diye geçirdi aklından. Ve düşündüğü gibi de çıktı; öldürülenler ve tutsak alınanların ürkütücü bir listesi eşliğinde, bir Avrasya ordusunun yok edilişinin olanca vahsetiyle anlatılmasını, çikolata tayınının gelecek haftadan başlayarak otuz gramdan yirmi grama düşürüleceği açıklaması izledi.

Winston bir kez daha geğırdı. Cinin etkisi hafifledikçe, içi boşalıyordu gibi bir duyguya kapılıyordu. Tele-ekranda –belki zaferi kutlamak, belki de elden giyen çikolataları belleklerden silmek için– birden gümbüür gümbüür "Okyanusya, sana canımız feda" çalmaya başladı. Aslında hazır olda dinlemek gerekiyordu. Ama Winston oturduğu yerden görünmüyordu nasıl olsa.

"Okyanusya, sana canımız feda", yerini daha hafif bir müziğe bıraktı. Winston, sırtını tele-ekrana vererek, pencerenin önüne geldi. Hava hâlâ pırıl pırıl ve soğuktu. Uzaklarda bir yerde patlayan bir bombanın boğuk gümbürtüsü yankılandı. O sıralar Londra'ya haftada yirmi-otuz kadar bomba yağıyordu.

Aşağıdaki sokakta, yırtık poster rüzgârla inip kalktıkça İNGSOS sözcüğü bir görünüp bir kayboluyordu. İngsos. İngsos'un kutsal ilkeleri. Yenisöylem, çiftdüşün, geçmişin değişebilirliği. Winston sanki deniz dibi ormanlarında öylesine dolaşıyordu, canavarca bir dünyada kaybolmuş gibiydi, ama canavar kendisiydi sanki. Bir başı naydı. Geçmiş yok olup gitmişti, geleceği düşlemek olanaksızdı. Ondan yana olduğuna güvenebilecegi tek bir insan kalmış mıydı acaba? Sonra, Parti'nin egemenliğinin *sonsuz'a kadar* sürmeyeceğini nasıl bileyebilirdi? Gerçek Bakanlığı'nın beyaz cephesindeki üç slogan, bir yanıt gibi karşısında duruyordu:

SAVAŞ BARIŞTIR  
ÖZGÜRLÜK KÖLELİKTİR  
CAHİLLİK GÜÇTÜRK.

Winston cebinden bir yirmi beş sent çıkardı. Madeni paranın üstünde de küçük, okunaklı harflerle aynı sloganlar yazılıydı; öbür yanında ise Büyük Birader'in yüzü görülmüyordu. Büyük Birader'in gözleri paranın üstünden bile sizi izliyordu. Paraların, pulların, kitap kapaklarının, bayrakların, posterlerin, sigara paketlerinin üstünden... her yerden. Hep sizi izleyen o gözler ve sizi sarıp kuşatan o ses. Uykuda ya da uyanık, çalışırken ya da yemek yerken, içerisinde ya da dışarıda, banyoda ya da yataktan kaçış yoktu. Kafatasınızın içindeki birkaç santimetreküp dışında, hiçbir şey sizin değildi.

Güneş yer değiştirmiştir; Gerçek Bakanlığı'nın artık ışık almayan sayısız penceresi, bir kalenin mazgalları kadar korkunç görünüyordu. Piramit biçimindeki bu dev yapı, Winston'ın yüreğine yıldızı saldı. Kaya gibiydi, ele geçirilmek olanaksızdı. Bin bomba atılsa bile yıkılmazdı. Winston bir kez daha, günde yi kimin için tuttuğunu sordu kendi kendine. Gelecek için, geçmiş için... düşsel bir çağ için belki de. Üstelik kendisini bekleyen, ölüm değil, yok edilmeydi. Güncesi kül edilecek, kendisi de buhar olacaktı. Yazdıklarını, yakılıp yok edilmeden önce yalnızca Düşünce Polisi okuyacaktı. İnsan, ardında tek bir iz bile, bir kâğıt parçasına karalanmış tek bir adsız sözcük bile bırakmadıktan sonra, geleceğe nasıl seslenebilirdi?

Tele-ekranda saat on dördü vurdu. Winston'ın on dakika içinde evden çıkışması gerekiyordu. On dört otuzda işte olmak zorundaydı.

Nedendir bilinmez, saatin vurması onu yeniden yüreklandırmıştı sanki. Winston, kimsenin duymayacağı bir gerçeği dile getiren, kimi kimsesi olmayan biriydi.

Ama bu gerçeği dile getirdiği sürece, belli belirsiz de olsa süreklilik kesintiye uğramayacaktı. İnsanlık kalıtı, sesini duyurarak değil, akıl sağlığını koruyarak sürdürülüyordu. Yeniden masanın başına oturdu, kalemini mürekkebe batırıp yazmaya başladı:

Geleceğe ya da geçmişe, düşüncenin özgür olduğu, insanların birbirlerinden farklı oldukları ve yapayalnız yaşamadıkları bir zamana; gerçeğin var olduğu ve yapılanın yok edilemeyeceği bir zamana:

Tekdüzen çağından, yalnızlık çağından, Büyük Bırader çağından, çiftdüşün çağından; selamlar!

Artık ölmüş olduğunu düşündü. İşte şimdi, düşüncelerini dile getirebilmeyi başardığında, can alıcı adımı attığını geçirdi aklından. Her davranışın sonuçlarını, o davranışın kendisi doğurur. Yeniden yazmaya koyuldu:

*Düşüncesuçu, ölümü gerektirmez: Düşüncesuçunun KENDİSİ ölümdür.*

Kendini ölü bir adam olarak kabul etmişti ya, elden geldiğince uzun süre hayatta kalmak önem kazanmıştı. Sağ elinin iki parmağına mürekkep bulaşmıştı. İşte tam da böyle bir ayrıntı insanı ele verebilirdi. Bakanlık'taki bağnaz bir gayretkeş (olasılıkla bir kadın; saçları kum sarısı, ufak tefek kadın ya da Kurmaca Dairesi'nde çalışan siyah saçlı kız gibi biri) öğle arasında neden yazdığını, neden eski moda bir kalem kullandığını, dahası *ne* yazdığını merak etmeye başlayabilir, sonra da bir ilgilinin kuşağına kar suyu kaçırabilirdi. Banyoya gitti, insanın derisini zımpara kâğıdı gibi kazıyan, o yüzden de bu iş için çok uygun olan pürtüklü koyu kahverengi sabunla ellerini uzun uzun yıkayarak mürekkebi çıkardı.

Günceyi çekmeceye koydu. Gizlemeye kalkışmak gereksizdi, ama hiç değilse farkına varıp varmadıklarını anlayabilirdi. Sayfa arasına bir saç teli koysa çok belli olacaktı. Gözle görülür bir tutam beyazımsı tozu parmağıının ucuya aldı, günçenin kapağının bir köşesine sürdü, önce kımıldatılacak olursa toz dökülecekti.

### III

Winston rüyasında annesini görüyordu.

Annem ortadan kaybolduğuunda on on bir yaşlarının daydım herhalde, diye düşündü. Annesi uzun boylu, endamlı, sessiz ve ağırkanlı bir kadındı, harikulade sarı saçları vardı. Babasını, hayal meyal de olsa, her zaman temiz koyu giysiler giyen, esmer, zayıf ve gözlüklü bir adam olarak anımsıyordu (babasının ince tabanlı ayakkabıları hiç aklından çıkmamıştı). Belli ki, ikisi de ellilerin ilk büyük temizlik hareketleri sırasında ortadan kaldırılmıştı.

Rüyasında, annesi, onun çok aşağılarında bir yerde oturuyordu, kız kardeşi de kucağındaydı. Winston, iri gözleriyle çıldır çıldır bakan, hiç sesi çıkmayan, minicik, enez bir bebek olması dışında kız kardeşiyle ilgili hiçbir şey anımsamıyordu. İkisi de, başını kaldırılmış, ona bakıyordu. Yerin altında bir yerdeydiler –belki bir kuyunun dibi, belki çok derin bir mezar–, Winston'ın çok aşağısında ve durmadan daha da aşağılara gitmekte olan bir yerde. Batınakta olan bir geminin salonundaydılar, gittikçe kararan suların arasından ona bakıyorlardı. Salonda hâlâ hava vardı, hâlâ onlar Winston'ı, Winston da onları görబiliyordu, ama gittikçe dibe, birazdan onları yutup yok

edecek olan yeşil sulara batıyorlardı. Winston'ın bulunduğu yerde ışık da vardı, hava da, onlar ise ölümün içine çekiliyorlardı; Winston burada, yukarıda olduğu için onlar orada, aşağıdaydilar. Bunu Winston da biliyordu, onlar da; bildiklerini yüzlerinden okuyabiliyordu. Ama yüzlerinde de, yüreklerinde de en küçük bir gückenme yoktu; yalnızca onun yaşayabilmesi için kendilerinin ölmesi gerektiğini, bunun yaşamın doğası gereği kaçınılmaz olduğunu bildikleri anlaşılıyordu.

Winston neler olup bittiğini anımsayamıyordu; ama rüyasında biliyordu ki, annesiyle kız kardeşi onun yaşaması için can vermişlerdi. Bu rüya, rüyalara özgü görüntülerde geçmekle birlikte, insanın düşünsel yaşamının bir devamı olan ve uyandıktan sonra da yeni ve değerliyim gibi gelen gerçekler ve düşüncelerin ayırdına verdiği rüyalardandı. Şimdi birden Winston'ı allak bullak eden, annesinin nerdeyse otuz yıl önceki ölümünün, artık pek mümkün olmayan biçimde trajik ve üzünlü bir ölüm olduğunu guydu. Trajedinin, eski zamanlara, mahremiyet, sevgi ve dostluğun hâlâ var olduğu, aile üyelerinin nedenini bilmeye gerek duymadan birbirlerine arka çıktıkları bir zamana ait bir şey olduğunu anlıyordu. Annesinin anısı yüregini dağlıyordu, çünkü annesi onu severek ölmüştü, Winston ise o sıralar onun sevgisine karşılık veremeyecek kadar küçük ve bencildi; nasıl olduğunu anımsamıyordu ama, annesi özel ve sağlam bir sadakat kavramı adına kendini feda etmişti. Winston artık böyle şeylere rastlanmadığının ayırdındaydı. **A**rtık korku, nefret ve acı vardı, soylu duyugulara, derin ve karmaşık acılara rastlanmıyordu. Winston bütün bunları yüzlerce kulaç aşağıda, daha da derinlere batmatta olan annesiyle kız kardeşinin yeşil suların arasından kendisine bakan iri gözlerinde görür gibiydi.

Birden, kendini, güneşin eğik ışınlarının toprağı yaldızladığı bir yaz akşamı, bodur, süngersi bir turbalığın

üstünde buldu. Bu görünüme rüyalarında o kadar sık rastlıyordu ki, gerçek dünyada da görüp görmediğini hiçbir zaman tam olarak anlayamıyordu. Uyur uyanık düşünürken, buraya Altın Ülkesi adını vermişti. Tavşanlar tarafından kemirilmiş eski bir çayırdı burası; ortasından bir patika geçiyor, sağda solda köstebek yuvaları göze çarpıyordu. Çayırın karşı tarafındaki kırık dökük çitin içinde kalan karaağaçların dalları hafif rüzgârda salınıyor, gür yaprakları kadın saç gibi uçuşuyordu. Gözle görülmese de, yakınlarda bir yerde, söğütlerin altındaki gölcüklerde sazanların yüzüğü duru bir dere ağır akiyordu.

Siyah saçlı kız, çayırın öte yanından ona doğru gelirdi. Sanki bir çırپıda giysilerini yırttığı gibi istifini bozmadan bir kenara fırlattı. Teni beyaz ve duruydu, ama Winston'da en küçük bir istek uyandırmadı, göz ucuya bile bakmadı kızı. O anda Winston'ı asıl afallatan, kızın giysilerini bir kenara fırlatışı karşısında kapıldığı hayranlık oldu. Genç kız, bu hareketindeki zarafet ve umursamazlıkla, Büyük Birader, Parti ve Düşünce Polisi tek bir benzersiz kol hareketiyle yok edilebilmişcesine bütün bir kültürü, bütün bir düşünce sistemini yerle bir etmişti sanki. Bu da eski çağlardan kalma bir hareketti. Winston, dudaklarında "Shakespeare" sözcüğüyle uyandı.

Tele-ekrandan kulakları sağır eden bir düdük sesi yükseldi ve otuz saniye kadar aynı tonda sürdü. Saat sıfır yedi on beşti, büro çalışanlarının kalkma vakti gelmişti. Winston yataktan güç bela kalktı -çiplaktı, çünkü bir Dış Parti üyesi yılda yalnızca üç bin giysi kuponu alabiliyordu, oysa bir pijama altı yüz kupondu- ve iskemlenin üstündeki soluk tişörtle şortu kaptı. Beden Alıştırmaları üç dakikaya kadar başlayacaktı. Birden, nerdeyse her sabah uyanır uyanmaz yakalandığı şiddetli bir öksürük nöbetine tutularak iki büklüm oldu. Ciğerleri öyle

bir boşalmıştı ki, ancak sırtüstü uzanıp art arda derin derin nefes aldıktan sonra soluklanabildi. Öksürmekten damarları şişmiş, varis çibani kaçınmaya başlamıştı.

Cırlak bir kadın sesi, "Otuz kırk yaş arasındakiler!" diye ciyakkadı. "Otuz kırk yaş arasındakiler! Lütfen yerlerinize geçin. Otuz kırk yaş arasındakiler!"

Winston, cimnastik giysileri giymiş, lastik pabuçlu, ince yapılı ama kaslı, gençce bir kadının görüntüsünün belirdiği tele-ekranın karşısında hemen hazır ola geçti.

Kadın, "Kolları bükün ve uzatın!" diye gürledi. "Benim gibi yapacaksınız. Bir, iki, üç, dört! Bir, iki, üç, dört! Hadi bakalım, yoldaşlar, canlanın biraz! Bir, iki, üç, dört! Bir, iki, üç, dört!..."

Öksürük nöbetinin sancısı, rüyanın Winston'da uyanıldığı duyguları tümden silememiştir; üstelik cimnastiğin ritmik hareketleri nedense o duyguları diriltiyordu. Yüzünde Beden Alistirmaları için uygun görülen o sert ama hoşnut bakış, kollarını kaldırıp indirirken, çocukluğunun belli belirsiz günlerini kafasında yeniden canlandırmaya çalışıyordu. Arma hiç de kolay değildi. Ellilerin sonlarının ötesinde her şey silikleşiyordu. Olup bitenlerle ilgili hiçbir kayıt olmayınca, insanın kendi yaşamının ana çizgileri bile belirsizleşiyordu. Büyük olasılıkla hiç olmamış büyük olayları anımsıyordunuz, olayların ayrıntılarını anımsıyor, ama meydana geldikleri ortamı çıkaramıydunuz, araya hiçbir şey anımsayamadığınız büyük boşluklar giriyyordu. Anlaşılan, o zamanlar her şey farklıydı. Ülkelerin adları ve haritadaki biçimleri bile farklıydı. Örneğin, o günlerde Havaşeridi Bir'e Havaşeridi Bir denmiyordu; İngiltere ya da Britanya deniyordu, ama Londra'ya o zaman da Londra dendiğinden nerdeyse emindi.

Winston, ülkesinin savaşta olmadığı bir dönemi anımsamıyordu, ama çocukluğunda uzunca bir barış dö-

nemi yaşadıkları açıktı, çünkü ilk anıları arasında bir hava saldırısının herkesi şaşkınlığa uğratması yer alıyordu. Belki de Colchester'a atom bombası atıldığındaydı. Saldırıyı anımsamıyordu, ama babasının elinden sımsıkı tuttuğunu, ayaklarının altında çin çin öten sarmal bir merdivenden done done ta aşağılara, yerin altına indiklerini hiç unutmamıştı; bir ara bacakları o kadar yorulmuştu ki yanıp yakılmaya başlamış, sonunda durup dinlenmek zorunda kalmışlardı. Annesi, her zamanki ağır aksak, dalgın haliyle, epeyce arkalarında kalmıştı. Kucağında Winston'ın minik kız kardeşi vardı; belki de kalanmış birkaç battaniyeydi kucağındaki: O sırada kız kardeşinin doğup doğmadığından bile emin değildi. En sonunda, bir metro istasyonu olduğu anlaşılan kalabalık, gürültülü bir yere inmişlerdi.

Bazılırı taş zeminde oturuyorlardı, bazıları da birbirlerine sokulup demir ranzaların üstüne yiğilmişlardı. Winston, annesi ve babası taş zeminin üstünde bir yer bulmuşlardı; yanı başlarında yaşlı bir adamlı yaşlı bir kadın bir ranzanın üstünde yan yana oturuyorlardı. Yaşlı adamın sırtında temiz pak koyu bir giysi, başında bembeяз saçlarını açıkta bırakacak biçimde arkaya itilmiş siyah bir kumaş kasket vardı: Yüzü kıpkırmızıydı, mavi gözlerinde yaşlar birikmişti. Ağızından cin kokuları saçılıyordu. Teninden ter kokusu değil de cin kokusu yayılıyordu sanki, gözlerinde birikenin yaş değil, saf cin olduğunu söylemeye yeri yoktu. Hafif sarhoş olmakla birlikte, belli ki gerçek ve dayanılmaz bir acı çekiyordu. Winston, o çocuk akıyla bile, az önce korkunç bir şeyin, bağışlanamayacak, asla umarı olmayan bir şeyin meydana geldiğini anlamıştı. Sanki ne olduğunu da anlamış gibiydi. Yaşlı adamın çok sevdiği biri, belki de küçük torunlarından biri öldürülümüştü sanki. Yaşlı adam ikide bir aynı sözleri yineliyordu:

"Onlara güvenmicektik. Ben demiştim, hatun, di mi? Onlara güvenirsen bööle olur işte. Hep söölemiştim. O alçak heriflere güvenmicektik."

Ama hangi alçak heriflere güvenmemeleri gereki-ğini Winston artık anımsayamıyordu.

O zamandan bu yana savaş dur durak bilmenden sürmüştü, ama hep aynı savaş mıydı sürüp giden, orası belli değildi. Çocukluğunda, Londra'nın göbeğinde aylarca süren, ne idüğü belirsiz sokak çatışmaları olmuştu, bazıları hâlâ gözünün önünden gitmeyordu. Gel gör ki, bütün bir dönemin tarihini çıkarmak, kimin kiminle savaştığını söyleyebilmek artık kesinlikle olanaksızdı, çünkü şimdiki safçaşmanın dışında bir safçaşmaya ilişkin ne yazılı bir kayıt kalmıştı ne de söylenmiş bir söz. Şu anda, yani 1984 yılında (gerçekten yillardan 1984 ise tabii) Okyanusya Avrasya'yla savaşmactaydı ve Doğuasya'yla bağlaşma içindeydi. Bu üç devletin daha önceleri farklı bir safçaşma içinde oldukları ne resmi ağızlarca ne de birelerince doğrulanmıştı. Aslına bakılırsa, Winston'ın çok iyi bildiği gibi, Okyanusya daha dört yıl önce Doğuasya'ya savaş açıp Avrasya'yla bağlaşmaya girmiştir. Ne ki, bu, belleği yeterince denetim altında olmadığı için akında tutabildiği gizli bir bilgiydi. Bağlaşmalarda resmi olarak bir değişiklik yoktu. Okyanusya Avrasya'yla savaştaydı: Demek, Okyanusya Avrasya'yla hep savaşta olmuştu. O andaki düşman her zaman mutlak kötülüğün temsilcisi olmuştu, o yüzden onunla geçmişte de, gelecekte de herhangi bir anlaşma söz konusu olamazdı.

Omuzlarını acı içinde geriye çekerken (eller kalçalarda, gövdelerini belden yana döndürüyorlardı, bu egzersizin sırt kaslarına iyi geldiği söyleniyordu), kim bilir kaçınıcı kez, en korkuncu bütün bunların doğru olabileceği, diye geçirirdi aklından. Parti geçmişe el koyabiliyor ve şu ya da bu olayın *hiçbir zaman olmadığını* söyleyebi-

liyorsa, bu hiç kuşkusuz işkenceden de, ölümden de better bir şeydi.

Parti, Okyanusya'nın Avrasya'yla hiçbir zaman bağlaştırmaya girmediğini söylüyordu. Ama o, Winston Smith olarak, Okyanusya'nın daha dört yıl önce Avrasya'yla bağlaşma içinde olduğunu biliyordu. Peki, bu bilgi neredeydi? Yalnızca kafasının içinde, o da pek yakında yok edilip gidecekti nasıl olsa. Ve eğer başka herkes Parti'nin dayattığı yalanı kabulleniyorsa –eğer bütün kayıtlar aynı masalı söylüyorsa–, o zaman yalan tarihe geçecekti ve gerçek olacaktı. Parti sloganında ne deniyordu: "Geçmiş denetim altında tutan, geleceği de denetim altında tutar; şimdigi denetim altında tutan, geçmiş de denetim altında tutar." Üstelik geçmiş, doğası gereği değiştirilebilir olmasına karşın, hiçbir zaman değiştirilmemişti. Şimdi gerçek olan, sonsuza dek gerçekleşti. Çok basitti. Tek gerekken, kendi belleginize karşı sonu gelmeyen zaferler kazanmanızdı. "Gerçeklik denetimi" diyorlardı buna: Yeni-söylem'de ise "çift düşün".

"Rahat!" diye bağırdı kadın eğitmen, biraz daha güler yüzle.

Winston kollarını yana indirerek havayı yeniden yavaş yavaş içine çekti. Akı çiftdüşünün dolambaçlı dünyasına kayıp gitmişti. Hem bilmek hem de bilmemek, bir yandan ustaca uydurulmuş yalanlar söylemek bir yandan da tüm gerçeğin ayırdında olmak, çelişiklerini bilerek ve her ikisine de inanarak birbirini çürüten iki görüşü aynı anda savunmak; mantığa karşı mantığı kullanmak, ahlaka sahip çıktığını söylemek ahlaklı yadsıtmak, hem demokrasinin olanaksızlığına hem de Parti'nin demokrasinin koruyucusu olduğuna inanmak; unutulması gerekeni unutmak, gerekli olur olmaz yeniden animsamatmak, sonra birden yeniden unutuvermek: en önemlisi de, aynı işlemi işlemin kendisine de uygulamak. İşin asıl

inceliği de buradaydı: bilinçli bir biçimde bilinçsizliği özendirmek, sonra da, bir kez daha, az önce uygulamış olduğunuz uykuya yatırmanın ayırdında olmamak. "Çift-düşün" dünyasını anlayabilmek bile çift düşünü kullanmayı gerektiriyordu.

Bu arada, tele-ekrandaki kadın eğitmen yeniden hazır ol komutu verdi. "Haydi, görelim bakalım," dedi coşkulu bir sesle, "kim parmak uçlarına dokunabilecek! Lütfen beliniz bükmeden eğilin, yoldaşlar. Bir, ki! Bir, ki!.."

Winston, topuklarından kalçalarına kadar canını yakan, çoğu kez de sonunda yeni bir öksürük nöbetine yol açan bu egzersizden nefret ederdi. Daldığı düşüncelerin tadı tuzu kalmamıştı. Geçmiş yalnızca değiştirilmekle kalmamış, resmen yok edilmiş, diye geçirdi aklından. İnsan, kendi belleği dışında hiçbir kayıt olmayınca en belirgin gerceği bile nasıl kanıtlayabilirdi ki? Büyük Birader' den söz edildiğini ilk kez hangi yıl duyduğunu anımsamaya çalıştı. Altmışlarda olmalı, diye düşündü, ama kesin bir şey söylemek olanaksızdı. Büyük Birader, hiç kuşkusuz, Parti'nin tarih kitaplarında en baştan beri Devrim'in önderi ve koruyucusu olarak görünüyor. Gösterdiği kahramanlıklar, zamanla kapitalistlerin, kafalarında o garip silindir şapkalarla, Londra caddelerinde kocaman, ışıklı otomobiller ya da iki yanı camlı faytonlarla gezindikleri kırkılı ve otuzlu yılların görkemli günlerini kapsayacak kadar geriye götürülmüştü. Bu efsanenin ne kadarının gerçek, ne kadarının uydurma olduğunu bilmek olanaksızdı. Winston, Parti'nin hangi tarihte oluştuğunu bile anımsayamıyordu. İngsoc sözcüğünü 1960'tan önce duyduğunu hiç sanmıyordu, ama Eskisöylem'deki biçimıyla –yani "İngiliz Sosyalizmi" olarak– daha önce de var olmuş olabilirdi. Her şey bilmeye gibiydi. Bazen bir yalanı saptamak mümkün olabiliyordu. Örneğin, Parti'nin

tarih kitaplarında ileri sürüldüğü gibi, uçakları Parti'nin icat ettiği doğru değildi. Winston daha küçük bir çocukken bile uçakların var olduğunu anımsıyordu. Ama hiçbir şeyi kanıtlamak mümkün değildi. Ortada hiçbir kanıt yoktu. Tarihsel bir olayın çarpitildiğinin şaşmaz belgeli kanıtını hayatı boyunca yalnızca bir kez ele geçirebilmişti. Ama o zaman da...

Tele-ekrandaki kadın, "Smith!" diye bağırdı şirret bir sesle. "6079 Smith W! Evet, *sen!* Biraz daha eğilir misin, lütfen! Bence daha iyisini yapabilirsin. Kendini vermiyorsun ki. Az daha eğil, lütfen! *Tamam*; böyle daha iyi, yoldaş. Şimdi rahat! Herkes beni izlesin."

Winston birden tepeden tırnağa tere batmıştı. Ama yüzünden hiçbir şey anlaşılmıyordu. Korkunu asla gösterme! Öfkeni asla belli etme! Gözlerindeki ufacık bir kırırtı seni ele verebilir. Winston durduğu yerden, kollarını başının üzerine kaldırın ve -zarafetle değilse bile, olağanüstü bir beceri ve ustalıkla- öne eğilerek el parmaklarının ilk eklemi ayak parmaklarına değidiren eğitmeni izledi.

"*Tamam mı*, yoldaşlar! *Aynen* böyle yapmanızı istiyorum. Bir bakın bana. Otuz dokuz yaşındayım ve dört çocuk doğurdum. Şimdi beni izleyin." Yeniden öne eğildi. "Bakın, *dizlerimi* bükmüyorum." Sonra yeniden doğrulurken, "Hepiniz yapabilirsiniz, yeter ki isteyin," diye ekledi. "Kırk beş yaşınnın altındaki herkes pekâlâ ayak parmaklarına dokunabilir. Gerçi hepimiz ön saflarda savasma ayrıcalığına sahip değiliz, ama hiç değilse hepimiz bedenimizi sağlam tutabiliriz. Malabar cephesindeki evlatlarımızı anımsayıñ! Yüzen Kaleler'deki denizcileri anımsayıñ! *Onların* neler çektilerini bir düşünün," dedi ve "Haydi bakalım, şimdi yeniden deneyin. Evet, şimdi daha iyi, yoldaş, şimdi *çok daha* iyi," diye ekledi yürek-lendirici bir sesle. Winston, büyük bir çaba göstererek,

yıllardır ilk kez dizlerini bükmeden ayak parmaklarına dokunmayı başardı.

## IV

Yeni bir işgünü başlarken tele-ekranın yakınılığının bile farkında olmadan derin bir iç çeken Winston, söyleyaz'ı kendine çekip ağızlığındaki tozları üfledi ve gözlüğünü taktı. Sonra, masasının sağındaki basınçlı borudan düşmüş olan dört küçük kâğıt ruloyu düzeltip bir-birine tutturdu.

Odacığının duvarlarında üç boru ağızı vardı. Söleyaz'ın sağında, yazılı mesajların geldiği küçük bir basınçlı boru; solunda, gazetelerin geldiği daha kalın bir basınçlı boru; yan duvarda ise, Winston'ın kolayca uzanabileceği bir yerde, tel kafesle kaplı düz ve uzun bir yarık. Bu sonucusu, çöpe atılacak kâğıtlar içindi. Binada, yalnızca odalarda değil, nerdeyse her koridorda bile kısa aralıklarla buna benzer binlerce, belki on binlerce yarık vardı. Nedense bellek delikleri deniyordu bunlara. Yok edilmesi gerektiği bilinen bir belge, dahası yerde göze çarpan bir kâğıt parçası varsa, hiç düşünmeden en yakın bellek deliğinin kapağını kaldırıp içine atıydunuz; belge ya da kâğıt parçası sıcak hava akımına kapılarak bina-nın gizli bir köşesindeki dev firınları boyluyordu.

Winston, açmış olduğu dört kâğıt parçasına göz attı. Her birinde, kısaltmalı bir jargonla yazılmış, bir iki satırlık bir mesaj vardı; Bakanlığın iç haberleşmelerinde kullanılan bu mesajlar tam olarak Yenisöylem'de yazılmamıştı, ama büyük ölçüde Yenisöylem sözcüklerinden oluşuyordu. Şöyle deniyordu:

times 17.3.84 bb söylev yanlış bilgi afrika düzelt  
times 19.12.83 3 yp 83 son çeyrek tahminleri  
baskı hataları eldeki baskıyı denetle  
times 14.2.84 varbak çikolata eksiktayın düzelt  
times 3.12.83 bb günlükemir haber çiftartiyetersiz  
yokkışiler gönder yeniyaz tümle öndosya  
üstyet

Winston, belli belirsiz bir hoşnuttulkla, dördüncü mesajı bir kenara ayırdı. Karmaşık ve sorumluluk gerektiren bir iş olduğu için sona bırakmakta yarar vardı. Öbür üçü gündelik işler olmakla birlikte, ikincisi listelere bakarak bir sürü rakamı elden geçirmeyi gerektirdiğinden sıkıcı olabilirdi.

Winston, tele-ekranda "eski sayılar"ı tuşladı, *Times*'ın gerekli nüshaları yalnızca birkaç dakika sonra basınçlı borudan geliverdi. Aldığı mesajlar, şu ya da bu nedenle değiştirilmesi ya da resmi deyimle düzeltilmesi gerektiği düşünülen makaleler ve haberlerle ilgiliydi. Örneğin, 17 Mart tarihli *Times*'a göre, Büyük Birader önceki günde söylevinde Güney Hindistan cephesinde yeni bir gelişme olmayacağı, ama kısa bir süre sonra Avrasya'nın Kuzey Afrika'da saldırıyla karşılaşacağını öngörmüştü. Gel gör ki, Avrasya Başkomutanlığı saldırıyı Güney Hindistan'da başlatmış, Kuzey Afrika'ya hiç dokunmamıştı. O yüzden, Büyük Birader'in söylevinin bir paragrafını yeniden kaleme almak, öngörüsünü gerçeğe uygun kilmak gerekiyordu. Yine, 19 Aralık tarihli *Times*'da, çeşitli tüketim maddelerinin, aynı zamanda Dokuzuncu Üç Yıllık Plan'ın altıncı çeyreği olan 1983 yılının dördüncü çeyreğindeki üretim tahminleri yayımlanmıştı. Oysa bugünkü nüshada açıklanan gerçek üretim rakamlarına bakılırsa, tahminler tümüyle büyük yanlışlar içeriyordu. Winston'a düşen, ilk baştaki rakamları sonrakilere uyacak biçimde

değiştirmekti. Üçüncü mesaj ise, birkaç dakikada düzeltilecek çok basit bir yanlışla ilgiliydi. Daha şubat ayında, Varlık Bakanlığı, 1984 boyunca çikolata tayının da hiçbir azaltıma gidilmeyeceği vaadinde bulunmuştu (resmi açıklamada, bunun "kesin bir taahhüt" olduğu belirtilmişti). Aslında, Winston'ın da bildiği gibi, çikolata tayını o hafta sonunda otuz gramdan yirmi grama indirilecekti. Tek gereken, başlangıçtaki vaadi, nisan ayı içinde çikolata tayınında azaltıma gitmek zorunda kalınabileceğine ilişkin bir uyarıla değiştirmekti.

Winston, mesajlarda bildirilenleri yerine getirdikten sonra, söyleyaz'a söyleyip yazdırdığı düzeltmeleri *Times*'ın uygun sayılarına iliştirip basınçlı boru'dan içeri attı. Sonra da, nice dir edinmiş olduğu bir alışkanlıkla, mesajların asıllarını ve tuttuğu notları buruşturup alevler tarafindan yutulacakları bellek deligine bıraktı.

Basınçlı boruların gittiği görünmez labirentte neler olduğunu ayrıntılarıyla bilmiyordu, ama sonuçta ne olduğunu biliyordu. *Times*'ın belirli bir sayısında gerekli görülen tüm düzeltmeler bir araya getirilip harman edilir edilmez, o sayı yeniden basılıyor, asıl nüsha yok ediliyor ve arşive onun yerine düzeltilmiş nüsha konuyordu. Bu sürekli değiştirme işlemi yalnızca gazeteler için değil, kitaplar, süreli yayınlar, broşürler, posterler, kitapçıklar, filmler, ses bantları, karikatürler, fotoğraflar, siyasal ya da ideolojik bakımdan önem taşıyabilecek her türlü kitap ve belge için geçerliydi. Geçmiş, günü güne, nerdeyse dakikası dakikasına güncelleniyordu. Böylelikle, Parti'nin tüm öngörülerinin ne kadar doğru olduğu belgeleriyle kanıtlanmış oluyor; günün gereksinimleriyle çelişen tüm haber ve görüşler kaytlardan siliniyordu. Tüm tarih, gerçekçe sık sık kazınan ve yeniden yazılan bir palimpseste dönmüştü. Bu işlem uygulandıktan sonra, herhangi bir çarpitmanın yapıldığını kanıtlama olanağı ortadan

kalkıyordu. Arşiv Dairesi'nin, Winston'ın çalıştığı bölümden çok daha büyük olan bir bölümünde çalışanların görevi, geçersiz kılınmış ve yok edilmesi gereken kitaplar, gazeteler ve başka belgelerin tüm nüshalarını bulup çıkarmak ve toplamaktı. *Times* gazetesinin, siyasal saflaşmadaki değişiklikler ya da Büyük Birader'in yanlış kehanetleri yüzünden pek çok kez yeniden yazılmış bir sayısı arşivde aslının tarihiyle yerini alıyor, geride onunla çelişebilecek tek bir sayı kalmuyordu. Kitaplar da durmadan toplatılıp yeniden yazılıyor ve yapılan değişikliklerden söz edilmeksızın yeniden yayımlanıyordu. Winston'a iletilen ve gerekli işlemi yapar yapmaz ortadan kaldırıldığı yazılı yönergelerde, bir sahtecilik yapılması gerektiğine ilişkin en küçük bir açıklama, hatta bir sezdirmeye bile kesinlikle yer almıyordu; yalnızca doğruluk adına düzeltilemesi gereken anlam kaymaları, yanlışlar, baskı hataları ya da alıntı yanlışlarından söz ediliyordu.

Winston, Varlık Bakanlığı'nın rakamlarını yeniden düzenlerken, aslında bunun sahtecilik bile olmadığını geçirdi aklından. Bir saçmalığın yerini bir başka saçmalığın almasından başka bir şey değildi bu. Ele aldığınız bilgilerin çoğunun gerçek dünyayla en küçük bir bağıntısı yoktu; bir kuyruklu yalanın bile gerçek dünyayla daha çok bağıntısı olduğu söylenebilirdi. İstatistiklerin ilk başta verilen rakamları da sonradan düzeltilmiş rakamlar kadar uydurmayıadı. Çoğu zaman onları sizin kendi kafanızdan uydurmanız gerekiyordu. Örneğin, Varlık Bakanlığı'nın o çeyrek için bot üretimi tahmini yüz kırk beş milyon çiftti. Gerçek üretim ise altrmuş iki milyon çift olarak verilmişti. Oysa Winston, Bakanlığın tahminini yeniden yazarken, rakamı elli yedi milyon olarak kaydetmiş, böylece belirlenen hedefin aşılmış olduğu yolundaki sava doğruluk payı bırakmıştı. Nasıl olsa, altrmuş iki milyon çift gerçek rakama elli milyondan daha yakın ol-

madiği gibi, yüz kırk beş milyondan da yakın değildi. Dahası, hiç bot üretilmemiş de olabilirdi. Kaldı ki, ne kadar bot üretildiğini kimse bilmemiş gibi, zerre kadar umursamıyordu da. Tek bilinen, kâğıt üzerinde bol kese- den bot üretilirken, Okyanusya halkının belki de yarısının yalınayak dolaştığıydı. Aynı şey, şu ya da bu ölçüde her alandaki kayıtlar için geçerliydi. Her şey bir hayal dünyasında eriyip gidiyordu, sonunda yılın hangi gününde oldukları bile belirsizleşmişti.

Winston salona şöyle bir baktı. Tam karşısındaki odacıkta Tillotson adındaki ufak tefek, karaşın bir adam, dikkat kesilmiş, başını kaldırmadan çalışıyordu; dizlerinin üstünde katlanmış bir gazete vardı, ağını söyleyaz'ın ağızlığına iyice yaklaştırmıştı. Söylediklerinin, kendisi ile tele-ekran arasında bir sır olarak kalmasını sağlamaya çalışıyordu sanki. Başını kaldırıldı, gözlüğünün camlarından Winston'a doğru düşmanca bir parıltı yansdı.

Winston, Tillotson'ı doğru dürüst tanımadığı gibi, ne iş yaptığını da bilmiyordu. Arşiv Dairesi'ndekiler işlerinden pek söz etmezlerdi. İki yanı boyunca odacıkların uzandığı, sürekli bir kâğıt hissütsünin duyulduğu ve alçak sesle söyleyaz'a konuşanlardan bir uğultunun yükseldiği uzun, penceresiz salonda, Winston'ın, her gün koridorlarda gidip gelirlerken ya da İki Dakika Nefret sırasında el kol sallayarak bağırlarken gördüğü halde adlarını bile bilmemiş bir sürü insan vardı. Winston, yandaki odacıkta çalışan, saçları kum sarısı, ufak tefek kadının, her gün sabahtan akşamaya kadar, buharlaştırıldıkları için hiç yaşamamış sayılan insanların adlarını gazetelerden bulup silliğini biliyordu. Birkaç yıl önce kocası da buharlaştırılmış olduğu için bir bakıma kadına uygun düşen bir işti bu. Birkaç odacık ileride ise, Ampleforth adında halim selim, ne kokar ne bulaşır, sessiz sakin, kulakları killi bir yaratık çalışıyordu; uyak ve ölçü düzme konusunda şaşır-

tıcı bir becerisi olan bu adamın işi, ideolojik bakımdan sakıncalı olmuş, ama her nedense antolojilerde kalması gerekli görülmüş şiirlerin çarpılmış biçimlerini –nihai metinler deniyordu bunlara– hazırlamaktı. Elli kadar çalışıyla bu salon, Arşiv Dairesi'nin ucsuz bucaksız karmaşık yapısı içinde yalnızca bir alt bölüm, tek bir hücreydi. Daha ileride, yukarıda, aşağıda öbek öbek işçiler bin bir çeşit işle uğraşıyorlardı. Baskı ve dizgi ustalarının çalışıkları dev basımevleri, fotoğrafları değiştirip çarpıtmak için tam donanımlı stüdyolar vardı. Tele-programlar bölümünde, mühendisler, yapımcılar, özellikle ses taklidindeki ustalıkları nedeniyle seçilmiş oyuncular görev yapmaktaydı. Sonra, ıskartaya çıkartılması gereken kitaplar ve süreli yayınların listelerini hazırlamakla görevli bir yazmanlar ordusu vardı. Düzeltilmiş belgelerin saklandığı büyük depolar ve özgün kopyaların yok edildiği gizli fırınlar vardı. Ve bir yererde, tüm bu çalışmaların eşgüdümü bir biçimde yürütülmesini sağlayan, geçmişin hangi bölümünün korunacağını, hangi bölümünün çarpıtılacağını, hangi bölümünün tümden silinip ortadan kaldırılacağını belirleyen politikaları saptayan kimliği belirsiz beyinler vardı.

Aslına bakılırsa, Arşiv Dairesi de, asıl işi geçmişi yeniden düzenlemek değil, Okyanusya yurttaşlarına gazetelerini, filmlerini, ders kitaplarını, tele-ekran programlarını, oyunlarını, romanlarını –heykelden slogana, lirik bir şiirden biyolojik bir incelemeye, çocuklar için alfabelerden Yenisöylem sözlüğüne, akla gelebilecek her türlü haber, bilgi ve eğlenceyi– sağlamak olan Gerçek Bakanlığı'nın bir bölümüydü yalnızca. Üstelik Bakanlığın, Parti'nin çok çeşitli gereksinimlerini sağlamakla kalmaması, tüm bu işleri proletarya için de daha düşük bir düzeyde gerçekleştirmesi gerekiyordu. Proleterlerin edebiyatı, müziği, tiyatrosu ve eğlencesiyle ilgilenen pek çok daire var-

di. Spor, cinayet haberleri ve astrolojiden başka bir şey içermeyen beş para etmez gazeteler, iç gıcıklayıçı ucuz romanlar, seks sahneleriyle dolu filmler, uyakdüşüren diye bilinen özel bir kaleydoskopta tümüyle mekanik bir biçimde bestelenen hisli şarkılar buralarda üretiliyordu. Dahası, mühürlü kutular içinde dağıtılan ve hazırlayanlar dışında hiçbir Parti üyesinin bakmasına izin verilmeyen, en bayagısından pornografik yayınlar üreten koca bir alt bölüm –Yenisöylem'de *Pornoböl* deniyordu–vardı.

Winston çalışırken, basınçlı borudan üç mesaj daha düşmüştü; ama kolay işlerdi, İki Dakika Nefret araya girmeden üçünü de bitirmiştir bile. Nefret sona erdikten sonra odacığına döndü, raftan Yenisöylem sözlüğünü aldı, söyleyaz'ı yana itti, gözlüğünün camlarını temizledi ve sabahın asıl işine koyuldu.

Winston'in hayattaki en büyük zevki yaptığı ihti. Gerçi büyük bir bölümü sıkıcı ve teddzeydi, ama bir matematik problemine dalmışcasına kendinizden geçebileceğiniz zor ve karmaşık işler de yok değildi; size, İng-sos ilkeleri konusundaki bilginiz ve Parti'nin ne demeni-zı istedigine ilişkin sezginiz dışında yol gösteren hiçbir şeyin olmadığı, ince sahtecilik işleriymi bunlar. Winston bu işlerin ustasıydı. *Times*'ın tümüyle Yenisöylem'le yazılmış başyazılarının düzeltilmesi işinin ona verildiği bile olmuştu. Daha önce bir kenara ayırmış olduğu mesajı açtı. Şöyle diyordu:

times 3.12.83 bb günlükemir haber çiftartiyetersiz  
yokkişiler gönder yeniyaz tümle öndosya üstyet

Bu mesaj, Eskisöylem'e (ya da Standart İngilizceye) şöyle aktarılabilirdi:

Büyük Birader'in Günlük Emrinin, Times'ın 3 Aralık 1983 tarihli sayısındaki haberi son derece yetersiz, üstelik var olmayan kişilere göndermelerde bulunuyor. Tümüyle yeniden yaz ve taslağını dosyalamadan önce bir üst yetkiliye göster.

Winston, suçlanan yazıyı baştan sona okudu. Anlaşılan, Büyük Birader'in Günlük Emri, Yüzen Kaleler'deki denizcilere sigara ve başka nimetler sağlayan ve YKSN diye bilinen örgütün çalışmalarına övgülerle doluydu. Özellikle İç Parti'nin onde gelen üyelerinden Yoldaş Withers diye biri göklere çıkarılmış, ikinci dereceden Yararlı Nişanı'yla ödüllendirilmişti.

YKSN'nin varlığına üç ay sonra hiçbir gerekçe gösterilmeden birden son verilmişti. Withers ve çalışma arkadaşlarının gözden düşmüş oldukları geliyordu akla, ama bu konuda basında da, tele-ekranda da hiçbir haber verilmemişti. Siyasal suçlular mahkemeye çıkarılıp yargılanmak şöyle dursun, açıktan açığa bile suçlanmadığı için, buna şaşmamak gerekiirdi. Binlerce kişiyi kapsayan büyük temizlikler, suçlarını alçakça itiraf ettikten sonra idam edilen hainler ve düşünce-suçlularının halk önünde yargılanmaları, ancak birkaç yılda bir rastlanan özel gösterilerdi. Genellikle, Parti'nin öfkesini çekmiş kişiler ortadan kayboluverirler, bir daha da onlardan hiçbir haber alınamazdı. Bazıları yaşıyor bile olabilirlerdi. Winston'ın, annesiyle babası dışında, yakından tanıdığı belki otuz kişi değişik zamanlarda ortadan kaybolmuştu.

Winston bir ataşla hafif hafif burnunu kaçırdı. Karşıtı odacıkta Yoldaş Tillotson hâlâ öne eğilmiş, söyleyaz'a gizli gizli bir şeyler söylüyordu. Bir an başını kaldırdı: Gözlük camlarından yine o düşmanca parıltı yansındı. Winston, Yoldaş Tillotson'ın kendisiyle aynı işi yapıp yapmadığını merak ediyordu. Pekâlâ mümkündü. Bu

denli beceri isteyen, incelikli bir iş tek bir kişiye bırakılamazdı; öte yandan, böyle bir işi bir kurula vermek de işin içinde bir dalavere olduğunu açıkça kabullenmek olurdu. Şu anda büyük olasılıkla on on beş kişi Büyük Birader'in söylemiş olduklarıın farklı yorumları üzerinde harıl harıl çalışmaktadır. Ve çok geçmeden, İç Parti'nin beyin takımından biri o yorumlardan birini seçip yayına hazırlayacak, karmaşık işlemlerden geçirerek gerekli sağlamaları yapacak, böylece seçilmiş yalan kayıtlara geçerek gerçek olacaktı.

Winston, Withers'ın neden gözden düştüğünü bilmiyordu. Kim bilir, belki rüşvet almış ya da yetersiz bulunmuştu. Belki de Büyük Birader gereğinden fazla sevilen bir astını başından atıyordu. Belki Withers ya da bir yakınının sapkınlığından kuşkulandırmıştı. Ya da temizlikler ve buharlaştırımlar yönetim mekanızmasının ayrılmaz bir parçası olup çıktıgı için böyle yapılmıştı belki de; en yakın olasılık buydu. Elle tutulur biricik ipucu, Withers'in çoktan olmuş olduğunu gösteren "yokkışler gönder" sözcüklerindeydi. Tutuklananların ille de olmuş oldukları düşünmek her zaman doğru değildi. Bazen salveriliyorlar ve bir iki yıl özgür yaşamalarına izin verildikten sonra idam ediliyorlardı. Çok sık olmasa da bazen, çoktan olmuş olduğuna inanılan biri halka açık bir mahkemedede hortlayıcıveriyor, tanıklığıyla yüzlerce kişinin başına belaya sokuyor, sonra da sırra kadem basıyordu. Withers'a gelince, o artık bir *yokkış*'ydi. Yoktu: Hiç var olmamıştı. Winston, Büyük Birader'in söylevinin akışını tersine çevirmenin yeterli olmayacağına karar verdi. Asıl konuya hiçbir bağıntısı olmayan, tümdeñ farklı bir söylev hazırlamak daha iyi olacaktı.

Söylevi, hainler ve düşünce-suçlarının yerden yere vurulduğu o alışılmış konuşmalardan birine dönüştürübilirdi, ama bu çok kör kör parmağım gözüne olurdu;

öte yandan, cephede yeni bir zafer ya da Dokuzuncu Üç Yıllık Plan kapsamında bir üretim fazlası başarısı icat etmek de kayıtları içinden çıkmaz bir duruma getirebilirdi. Demek, tümüyle hayali bir şey bulmak gerekiyordu. Birden, düşündüğü şeye cuk oturan bir fikir geldi aklına: Kısa bir süre önce bir çarışmada kahramanca can vermiş bir Yoldaş Ogilvy neden olmasındı? Büyük Birader'in, zaman zaman Günlük Emri, yaşamı ve ölümü örnek alınması gereken, alçakgönüllü, sıradan bir Parti üyesini anmaya ayırdığı olmuştu. Bugün de Yoldaş Ogilvy'yi anabilirdi. Gerçi Yoldaş Ogilvy diye biri yoktu, ama gazetede çıkışmış birkaç satır yazıyla birkaç düzmece fotoğraf onu var edebildi.

Winston, bir an düşündükten sonra söyleyaz'ı ağızına yaklaştırdı, Büyük Birader'in o bildik üslubuyla söyleyip yazdırmaya başladı; hem askerî hem de bilgiç bir üsluptu bu, soru sorup sonra birden soruyu yanıtlama hilesini kullandığından ("Bütün bunlardan ne ders alıyoruz, yoldaşlar? İşte, İngsos'un da temel ilkelerinden biri olan bu ders..." vb. vb.) taklit edilmesi de kolaydı.

Yoldaş Ogilvy, daha üç yaşındayken, bir davul, bir hafif makineli tüfek ve bir helikopter dışında hiçbir oyunağa ilgi duymuyordu. Altı yaşına geldiğinde –kuronların özel olarak esnetilmesiyle bir yıl erken– Casuslar'a katılmış, dokuzunda bölük komutanı olmuştu. On bir yaşında, kulak misafiri olduğu bir konuşmada suç işlemeye yönelik eğimlerden kuşkulananca, amcasını Düşünce Polisi'ne ihbar etmişti. On yedisinde, Seks Karşılıtı Gençlik Birliği'nin bölge yöneticiliğine getirilmişti. On dokuzuna geldiğinde, Barış Bakanlığı'ndan onay alan bir el bombası icat etmiş, el bombası ilk denemede otuz bir Avrasyalı tutsağı havaya uçurmuştı. Bir harekâtta can verdiğinde yirmi üç yaşındaydı. Önemli belgelerle Hint Okyanusu üzerinde uçarken düşman jetleri ardına takı-

linca, makineli tüfeğini ağırlık yapması için boynuna asarak belgelerle birlikte helikopterden atlamış, okyanusun derin sularında kaybolmuştu; kıskanılası bir son, diyordu Büyük Birader. Yoldaş Ogilvy'nin ne kadar dürüst ve içten bir yaşam sürgüne değinmeden de edemiyordu. Her türlü kötü alışkanlıktan uzak duran, hiç sigara içmeyen biriymi Yoldaş Ogilvy, her gün beden eğitimi salonunda geçirdiği bir saat dışında hiçbir eğlencesi yoktu; evlilik ve aile sorunlarının, insanın kendini yirmi dört saat görevine adamasını engelleyeceğine inandığından evlenmeme andı içmiştı. Sohbetlerinde İngsos ilkeleri dışında hiçbir konuya yer olmadığı gibi, hayatı Avrasyalı düşmanların bozguna uğratılmasından, casuslar, kundakçılar, düşünce-suçluları ve hainlerin ele geçirilmesinden başkaca bir amacı da yoktu.

Winston, Yoldaş Ogilvy'ye bir de Yararlı Nişanı ve rilse mi acaba diye düşündüyse de, durup dururken bir sürü kaynak göstermeyi gerektireceği için vazgeçti.

Bir kez daha karşı odacıkta hasmına göz attı. Tillotson'ın da kendisiyle aynı işi yaptığı sezinliyordu. Gerçi sonunda kimin yorumunun kabul göreceğini bilmek olanaksızdı, ama yine de kendi yorumunun benimseneceğinden handiyse emindi. Daha bir saat önceye kadar kimseyin hayalinden bile geçiremeyeceği Yoldaş Ogilvy şimdi bir gerçek olup çıkmıştı. Yaşayanların değil de ölülerin yaratılabilmesinin ne kadar tuhaf olduğunu geçirdi akından. Yoldaş Ogilvy şimdide hiç yaşamamıştı ama, artık geçmişte yaşıyordu; üstelik, bu sahtecilik unutulduktan sonra, varlığı Charlemagne ya da Julius Caesar kadar gerçek, onlar kadar tanıtlı kanıtlı olacaktı.

Yerin epeyce altındaki yüksek tavanlı kantinde ağır ağır ilerliyordu. İçerisi daha şimdiden tıkkım tıkkım ve çok gürültülüyordu. Tezgâhtaki ocaktan etli türlünün dumancaları tütyör, ama kekremsi kokusu Zafer Cini'nin keskin kokusunu pek bastıramıyordu. Salonun dibindeki, duvara oyulmuş bardan on sente küçük bir kadeh cin alınabiliyordu.

Winston'ın arkasından, "İşte aradığım adam," diye bir ses geldi.

Arkasına döndü. Araştırma Dairesi'nde görevli arkadaşı Syme'dı. "Arkadaşı" demek pek doğru değildi belki de. Bugünlerde arkadaş yok, yoldaş vardı: Ama bazı yoldaşların dostluğu daha keyifliydi. Syme bir filolog, bir Yenisöylem uzmanıydı. Yenisöylem Sözlüğü'nün On Birinci Baskısı'nı hazırlamakta olan dev ekipteki uzmanlardan biriydi. Ufak tefek, Winston'dan da kısa boylu, siyah saçlı, iri, patlak gözlü bir adamdı; biraz mahzun, biraz alaycı bakışlarını yüzünüzdən ayırmadan konuşurdu.

"Jiletin var mı diye soracaktum," dedi.

Winston, suçluca bir telaşla, "Hiç yok!" dedi. "Sormadığım yer kalmadı. Artık hiçbir yerde jilet yok."

Herkes jilet peşindeydi. Aslında Winston'in bir kenara ayırdığı kullanılmamış iki jileti vardı. Aylardır jiletin köküne kırın girmişi sanki. Parti dükkanlarının sağlayamadığı şeyler o kadar çoktu ki. Bu bazen düğme oluyordu, bazen örgü yünü, bazen ayakkabı bağı; şimdi de jilet bulunmuyordu işte. Ancak "serbest" piyasada uzun aramalardan sonra el altından birkaç tane bulunabiliyordu.

"Tam altı haftadır aynı jileti kullanıyorum," diye bir yalan kıvırdı Winston.

Kuyruk azıcık daha ilerledi. Durduklarında, Win-

ston dönüp bir kez daha Syme'a baktı. İkisi de tezgâhın kenarındaki yiğindan yağlı birer metal tepsi aldı.

"Dün mahkûmların asılışını seyretmeye gittin mi?" dedi Syme.

Winston, umursamaz bir sesle, "İşim vardi," dedi. "Filmini görürüm herhalde."

"Aynı şey değil," dedi Syme.

Alayçı bakışları Winston'ın yüzünde geziniyordu. Gözleri, "Seni tanıyorum. Ciğerini okuyorum senin. O mahkûmların asılışını seyretmeye neden gitmediğini çok iyi biliyorum," der gibiydi. Syme, kafaca, kötücül bir bağnazdı. Düşman köylerine yapılan helikopter baskınları, düşünsel-suçlularının yargılanmaları ve itiraflarını, Sevgi Bakanlığı'nın mahzenlerindeki idamları konuşmaktan iblisçe bir zevk alırdı. Syme'la konuşabilmek için, onu bu tür konulardan uzak tutmak, onu mümkünse çok iyi bildiği ve ilginç şeyler anlattığı Yenisöylem'in teknik ayrıntılarına çekmek gerekiirdi. Winston, iri siyah gözlerin delici bakışlarından kaçınmak için başını hafifçe yana çevirdi.

Syme, o günden söz açarak, "İyi bir idamdı," dedi. "Bana sorarsan, ayaklarını birbirine bağlamaları işin tadını kaçırmıyor. Oysa bacakların havada tepinip durmasını seyretmek o kadar zevkli ki. Hele, sonunda dil dışarıya sarkıp masmavi, hatta mosmor kesilmiyor mu! En hoşuma giden ayrıntı o işte."

Beyaz önlüklü proleter, elinde kepçe, "Sıradaki, lütfen!" diye bağırdı.

Winston ile Syme, tepsilerini izgaranın altına sürdürüler. Tepsilere çabucak öğle tabldotu boşaltıldı: bir madeeni kapta koyu pembe renkte etli türlü, irice bir parça ekmek, bir küçük dilim peynir, kulplu bardakta sütsüz Zafer Kahvesi ve bir tablet tatlandırıcı.

Syme, "Şurada, tele-ekranın altında bir masa var," dedi. "Oturmadan birer cin alalım."

Kulpsuz porselen fincanlarda verilen cinlerini aldılar. Salondaki kalabalığın arasından güclükle geçerek tepsilerini madeni masaya bıraktılar; masanın bir köşesinde, kusmuğa benzeyen iğrenç bir türlü artığı kalmıştı. Winston cin fincanını alıp ağızına götürdü, bir an cesaretini topladıktan sonra, yağlı bir tadı olan içkiyi tiksinerek bir dikişte içti. Gözlerinden yaşlar geldi; uzun uzun gözlerini kırpıştırdıktan sonra birden açtığını fark etti. Sulu ve yumuşak bir etli bulamacı andıran türlüyü kaşıklamaya başladı. Kaplarındaki türlüyü bitirinceye kadar ikisi de konuşmadı. Winston'ın soluna düşen, hemen arkasındaki masada oturan biri, salonunun gürültüsünü delip geçen ördek vaklamasına benzer bir sesle hızlı hızlı, noktasız virgülüsüz konuşmaktaydı.

Winston, gürültüyü bastırmak için sesini yükseltterek, "Sözlük nasıl gidiyor?" diye sordu.

"Yavaş gidiyor," dedi Syme. "Sifatlara geldim. Büyüleyici."

Yenisöylem'den söz açılınca canlanıvermişti. Yemek kabını yana itti, zarif ellerini uzatıp ekmeğini ve peyniri ni aldı, bağırmadan konuşabilmek için masanın üzerine eğildi.

"On Birinci Baskı, nihai baskı," dedi. "Dile son biçimini veriyoruz; başka bir dil konuşan hiç kimse kalmadığında alacağı biçimimi. Sözlüğü tamamladığımızda, senin gibilerin dili yeni baştan öğrenmeleri gerekecek. Bana öyle geliyor ki, sizler asıl işimizin yeni sözcükler icat etmek olduğunu sanıyorsunuz. Oysa ilgisi yok! Sözcükleri yok ediyoruz; her gün onlarcasını, yüzlercesini ortadan kaldırıyoruz. Dili en aza indiriyoruz. On Birinci Baskı'da, 2050 yılından önce eskiyecek tek bir sözcük bile bulunmayacak."

Ekmeğinden aç kurt gibi birkaç lokma aldıktan sonra, konuşmasını bilgiççe bir tutkuyla sürdürdü. İnce es-

mer yüzü cezbeye gelmiş, alayçı bakışı kaybolmuş, kendinden geçmişti.

"Sözcükleri yok etmek harika bir şey. Hiç kuşkusuz, asıl fazlalık fiiller ve sıfatlarda, ama atılabilecek yüzlerce isim de var. Yalnızca eşanlamlılar değil, karşıt anlamlılar da söz konusu. Bir sözcüğün karşıt anlamlarına ne gerek var ki? Kaldı ki, her sözcük自己的ini kendi içinde barındırır. Örneğin, 'iyi' sözcüğü. 'İyi' sözcüğü varken, 'kötü' sözcüğüne neden gerek duyalım ki? 'İyidegil' dersin, olur biter; hatta daha da iyi olur, çünkü 'iyidegil' 'iyi'nin tam karşıtı, 'kötü' ise tam karşıtı değil. Ya da 'iyi'nin yerine daha güçlü bir sözcük istiyorsan, 'mükemmel' ve 'fevkala-de' gibi belirsiz ve yararsız sözcük kullanmanın ne anlamı var? 'Artiyi' aynı anlamı karşılıyor; ya da, daha da güçlü bir sözcük istiyorsan, 'çifteartiyi' diyebilirsin. Kuşkusuz, bu sözcükleri daha şimdiden kullanıyoruz; ama Yenisöylem son biçimini aldığında bunlardan başka hiçbir sözcük kullanılmayacak. Sonunda, iyilik ve kötülük kavramları yalnızca altı sözcükle karşılanıyor olacak; aslına bakarsan, tek bir sözcükle. Bilmem, işin güzelliğini görebiliyor musun, Winston?" Bir an durdu ve sonradan aklına gelmişcesine ekledi: "Tabii ki B.B.'nin fikriyi bütün bunlar."

Büyük Birader'in adı geçer geçmez Winston'ın yüzünde zoraki bir coşku belirdiyse de, Syme ondaki gönülşüzlüğü fark etmeye gecikmedi.

Nerdeyse üzülmüş gibi, "Yenisöylem'in önermini kavrıldığını sanmıyorum, Winston," dedi. "Yazarken bile Eski-söylem'de düşünüyorsun hâlâ. Zaman zaman *Times*'a yazdığın yazılarından bazılarını okudum. Hiç de fena sayılımlar, ama hepsi çeviri. Tüm belirsizliğine, o gereksizince anlam ayımlarına karşın Eski-söylem'den bir türlü kopamıyorsun. Sözcüklerin yok edilmesinin güzelliğini kavra-yamıyorsun. Yenisöylem'in dünyada sözdağarcığı her yıl biraz daha küçülen tek dil olduğunu biliyor musun?"

Winston kuşkusuz biliyordu. Karşılık vermeyi göze alamadığı için, sevimli görüneceğini umarak gülümsemekle yetindi. Syme esmer ekmekten bir ısrık daha aldı, çabucak çiğneyip yuttuktan sonra yeniden söze girdi:

"Yenisöylem'in tüm amacının, düşüncenin ufkunu daraltmak olduğunu anlamıyor musun? Sonunda düşüncesunu tam anlamıyla olanaksız kılacağın, çünkü onu dile getirecek tek bir sözcük bile kalmayacak. Gerek duylabilecek her kavram, anlamı kesin olarak tanımlanmış, tüm yan anlamları yok edilmiş ve unutulmuş *tek bir* sözcükle dile getirilecek. On Birinci Baskı'da bu hedefe şimdiden yaklaştık sayılır. Ne ki, bu işlem bizler öldükten çok sonra da sürecek elbette. Sözcükler her yıl biraz daha azalacak, bilinç alanı her yıl biraz daha daralacak. Kuşkusuz, şu anda bile düşüncesu işlemenin bir nedeni ya da gerekçesi olamaz. Bu bir özdenetim, gerçeklik denetimi sorunu. Ama bir gün gelecek, buna da gerek kalmayacak. Dil yetkin bir duruma geldiğinde Devrim tamamlanmış olacak. Yenisöylem İngsos'tur, İngsos da Yenisöylem'dir," diye ekledi gizemli bir hoşnutlukla. "En geç 2050 yılına kadar, şu andaki konuşmamızı anlayabilecek tek bir kişinin kalmayacağını hiç düşündün mü, Winston?"

Winston, çekinerek, "Şeyler dışında..." diye söze girdiyse de vazgeçti.

Tam, "Proleterler dışında," diyeceği ki, Parti'ye körü körüne bağlılığa uygun düşmeyeceğini düşünerek kendini tuttu. Ne var ki, Syme, onun dilinin ucuna kadar geleni sezmişti.

"Proleterleri insandan sayma," dedi hiç umursamadan. "2050 yılına gelindiğinde -olasılıkla daha da önce-Eskisöylem'le ilgili tüm gerçek bilgiler silinip gitmiş olacak. Tüm eski edebiyat ortadan kalkmış olacak. Chaucer, Shakespeare, Milton, Byron, hepsi yalnızca Yenisöylem'deki biçimleriyle var olacaklar; yalnızca başka bir şeye

dönüşmekle kalmayacaklar, aslında kendilerinin karşıtı bir şeye dönüşecekler. Parti edebiyatı bile değişecek. Sloganlar bile değişecek. Özgürlük kavramı ortadan kaldırıldıktan sonra 'özgürlük köleliktir' diye bir slogan kalabilir mi? Düşünce ortamı tümden farklı olacak. Aslına bakarsan, bugün anladığımız anlamda bir düşünce *olmayacak*. Bağlılık, düşünmemek demektir, düşünmeye gerek duymamak demektir. Bağlılık bilincsizliktir."

Winston, birden, yürekten inanarak, çok sürmez, Syme'ı buharlaştırmalar, diye geçirdi aklından. Çok zeki. Her şeyi çok açık seçik görüyor ve sözünü sakınmıyor. Parti böylelerinden hoşlanmaz. Bir gün ortadan kaybolacak. Görünen köy kılavuz istemez.

Winston ekmeğiyle peynirini bitirmişti. Kahvesini içmek için, oturduğu yerde hafifçe yana döndü. Solundaki masada oturan bet sesli adam hiç susmayacak gibiydi. Belki de sekreteri olan ve sırtı Winston'a dönük oturan genç bir kadın, söylediği her şeyi onaylıyormuşcasına onu can kulağıyla dinliyordu. Arada sırada Winston'ın kulağına, genç ve biraz da sersemce bir kadınsılıkla söylemiş "Bence çok haklısunız. Tamamen aynı fikirdeyim sizinle" gibisinden sözler çalınıyordu. Ama öteki ses bir an bile, genç kadın konuşurken bile susmuyordu. Winston'ın gözü adamı ısıriyordu, ama Kurtnaca Dairesi'nde önemli bir görevi olduğu dışında hiçbir şey bilmiyordu. Kalın boyunlu, kocaman ağızı durmadan oynayan, otuz yaşlarında bir adamdı. Başını hafifçe geriye atmıştı; oturduğu açıdan dolayı ışık gözlük camlarına vuruyor, Winston gözlerinin yerinde iki boş yuvarlak göründü. İşin kötüsü, o kadar hızlı konuşuyordu ki, tek bir sözcüğü seçmek bile olanaksız gibiydi. Winston, bir ara, adamın ağızından hızla, bir anda, kalıp gibi dökülen "Goldsteinciğin tümden ve kökten yok edilmesi" diye bir söz yakalayabildi, o kadar. Geri kalanı, ördek vaklamasından fark-

sız bir çıkışmadan başka bir şey değildi. Adamın ne dediği duyulamamakla birlikte, aşağı yukarı neden söz ettiğinikestirmek o kadar zor değildi. Ya Goldstein'ı suçlayarak düşüncelerini ve kundakçılara karşı daha sert önlemler alınmasını istiyor, ya Avrasya ordusunun gaddarlıklarına karşı esip gürlüyor, ya da Büyük Birader'i ve Malabar cephesindeki kahramanları göklere çıkarıyordu; ne fark ederdi ki. Ne söylüyor olursa olsun, her sözünün bağnazlık ve İngsos koktuğu apaçık belliydi. Winston, gözlerini göremediği, çenesi hızla açılıp kapanan bu yüze bakarken, tuhaf bir duyguya kapıldı: Bu adam gerçek bir insan değil de bir çeşit kuklaydı sanki. Konuşan, adamın beyni değil, gırtlağıydı. Ağzından çıkanlar sözcüklerdi gerçi, ama gerçek anlamda bir konuşma değildi bu: Ördek vaklaması gibi, bilinçsizce çıkarılan bir gürültüydi.

Bir süredir konuşmayan Syme, kaşığının sapiyla masadaki türlü artığını deseliyordu. Öteki masadan gelen aralıksız vaklamalar, ortalığı saran gürültüye karşın, kolaylıkla duyulabiliyordu.

"Yenisöylem'de bir sözcük var," dedi Syme, "bilmem, biliyor musun: *ördeksöylem*, ördek gibi vaklamak. İki karşı anlamı olan ilginç bir sözcük. Hasının için söylendiğinde aşağılama oluyor, aynı düşüncede olduğun biri için söyleendiğinde ise övgü."

Bu Syme kesin buharlaştırılacak, diye düşündü Winston bir kez daha. Syme'in kendisini hor gördüğünü, kendisinden pek hoşlanmadığını, bir fırsatını bulsa kendisini hiç duraksamadan düşünce-suçlusu diye ihbar edeceğini çok iyi bilmesine karşın, onun buharlaştırılacağını düşünmek Winston'ın içine dokundu. Tuhaf bir terslikvardı Syme'da. Bir eksiklik vardı: Sağduyu mu, soğukkanlılık mı, koruyucu bir budalalık mı? Bağnaz olmadığı söylenenemezdi. İngsos ilkelerine inanıyor, Büyük Birader'e tapiyor, elde edilen zaferlerle coşuyor, sapıklardan nef-

ret ediyordu, hem de yalnızca içtenlikle değil, sıradan bir Parti üyesinde rastlanmayan bir şehvetle, her şeyi gününe bilerek. Yine de, her an gözden düşebilmiş gibi bir hali vardı Syme'in. Söylenmese daha iyi olacak şeyler söylüyor, çok fazla kitap okuyor, ressamlar ve müzisyenlerin gediklisi oldukları Kestane Ağacı Kahvesi'ne takılıyordu. Kestane Ağacı Kahvesi'ne gitmeyi yasaklayan bir yasa olmadığı gibi, yazılı olmayan bir yasa da yoktu, gel gör ki kahvenin adı kötüye çıkmıştı. Parti'nin eski, gözden düşmüş önderleri ortadan kaldırılmışdan önce burada toplandırlardı. Goldstein'in bile yıllarca önce zaman zaman burada görüldüğü söyleniyordu. Syme'in başına gelecekleri şimdiden kestirmek hiç de zor değildi. Ne var ki, Syme'in, Winston'in kafasından geçenleri azıcık okuyabilse onu anında Düşünce Polisi'ne ihbar edeceği de bir gerçekti. Kim etmezdi ki, ama Syme herkesten erken davranışındı. Coşku yeterli değildi. Bağnazlık bilincsizlikti.

Syme başını kaldırıp baktı. "İşte Parsons geliyor," dedi.

Sesinin tonunda, "Şu geri zekâlı" demişcesine bir hava vardı. Winston'in Zafer Konutları'ndaki komşusu Parsons, kalabalığın içinde kendine yol açarak ilerlemeye çalışıyordu; tombul, orta boylu, sarı saçlı, kurbağa suratlı bir adamdı. Otuz beş yaşında olmasına karşın boynu ve beli yağ bağlamaya başlamıştı, ama canlı ve çocuksu bir yürüyüşü vardı. Baştan ayağa erken büyümüş bir oğlan çocuğunu andırıyordu; o kadar ki, Parti tulumu giymiş olmasına karşın, onu Casuslar'in mavi şortu, gri gömleği ve kırmızı boyunbağıyla düşünmemek nerdeyse olanaksızdı. Parsons denince, insanın gözünün önüne hep yumuk yumuk dizler, bıngıl bıngıl kollar gelirdi. Parsons, gerçekten de, ne zaman bir toplu doğa yürüyüşüne çıkacak ya da başka bir bedensel etkinliğe katılacak olsa şort giyme fırsatını asla kaçırılmazdı. Winston ile Syme'i, "Meraba, meraba!" diye neşeyle selamladıktan sonra, berbat

bir ter kokusu saçarak masaya oturdu. Pembe yüzü boncuk boncuk terlemişti. Bu adam terlemiyor, ter içinde yüzüyordu. Dernek Merkezi'nde ne zaman masa tenisi oynadığı raket sapının ıslaklığından hemen anlaşılırdı. Syme, cebinden, üstünde yukarıdan aşağıya sözcükler yazılı ince uzun bir kâğıt parçası çıkartmış, parmaklarının arasında bir tükenmez kalemler, gözden geçiriyordu.

Parsons, Winston'ı dürterek, "Şuna bak, öğle paydosunda bile çalışıyor," dedi. "Bu ne çalışma aşk? Nedir o elindeki, oğlum? Benim aklımın ermeyeceği bir iş olsa gerek. Smith, evladım, neden peşinde olduğumu söyleyeyim. Mangırı vermeyi unuttun."

Winston, "Ne mangırı?" dedi, ayırdında olmadan cebini yoklayarak. Aylıkların dörtte bir kadarının gönüllü keseneklere ayrılması gerekiyordu, ama bunların sayısı akılda tutulmayacak kadar fazlaydı.

"Nefret Haftası için. Biliyorsun, ev ev para topluyoruz. Bizim blokun veznecisi benim. Büyük bir işe kalkıştık, görkemli bir gösteri düzenliyoruz. Bilesin, bizim Zafer Konutları baştan başa bayraklarla donanmazsa günah benden gider. İki dolar veririm demiştin."

Winston cebinden çıkardığı buruşmuş, kirli iki banknotu Parsons'a verdi, Parsons da cahillere özgü özenli bir elyazısıyla küçük bir deftere not düştü.

"Ha, aklıma gelmişken, oğlum," dedi. "Benim ufkalık dün sana sapanla taş atmış anlaşılan. Fırçayı yedi benden. Bir daha yaparsa sapanını alacağımı söylediğim."

"İdamı seyretmeye gidermediği için biraz öfkeliydim sanırım," dedi Winston.

"Ya, evet; ruh var çocukta, öyle değil mi? Benim ufkıklar biraz yaramaz, ama ikisi de hayat dolu piç kularının. Varsa yoksa Casuslar ve savaş tabii. Geçen cumartesi benim küçük kız ne yapmış, biliyor musun? Birliğiyle Berkhamsted yolunda yürüyüse çıktılarında, iki

kızı daha yanına alıp yürüyüş kolundan ayrılmış, akşamda kadar tuhaf bir adamı izlemiş. Herifin ardına düşmüşler, ormanda iki saat peşinden gitmişler, Amersham'a vardıklarında da devriyelere teslim etmişler."

Winston, şaşkınlık içinde, "Ama neden böyle yapmışlar ki?" dedi. Parsons böbürlenerek devam etti:

"Benim kız, adının düşman ajanı olduğunu düşünmüştü; ne bileyim, paraşütle indirilmiş olabilir demiştir belki de kendi kendine. Ama işin asıl ilginç yanı başka, oğlum. Kızı kuşkulandıran ne olmuş, biliyor musun? Adamın ayakkabıları bir tuhafmuş; daha önce kimsede öyle ayakkabı gördüğünü söylüyor bizim kız. O yüzden adının yabancı olma olasılığı yüksekmış. Yedi yaşında bir velet için çok zekice, değil mi?"

"Adam ne oldu peki?" diye sordu Winston.

"Doğrusu, bilememiyorum," dedi Parsons. "Ama hiç şaşmam..." Tüfekle nişan alır gibi yaptıktan sonra tetiğe basmış gibi dilini şaklattı.

Syme, başını kâğıttan kaldırmadan, "İyi," dedi umursamaz bir sesle.

Winston, görevini yerine getirmiş olmak için, "Hiç kuşku yok ki işi şansa bırakmayız," dedi.

"Evet, efendim, savaş bitmiş değil," dedi Parsons.

Parsons'ı onaylarcasına, başlarının hemen üzerindeki tele-ekrandan bir borazan sesi duyuldu. Ama bu kez açıklanan askerî bir zafer değildi, Varlık Bakanlığı'nın bir duyurusuydu.

Genç bir ses, "Yoldaşlar!" diye haykırdı coşkuyla. "Dikkat, yoldaşlar! Olağanüstü haberlerimiz var size. Üretim savaşını kazanmış bulunmaktayız! Her türden tüketim maddelerinin üretimine ilişkin istatistikler tamamlanmış olup, yaşam düzeyinin son bir yıl içinde en az yüzde yirmi oranında yükselmiş olduğu görülmektedir. Bu sabah Okyanusya'nın dört bir yanında karşı du-

rulmaz, kendiliğinden gösteriler düzenlenmiş, fabrikalar ve bürolardan sokağa dökülen işçiler, bilge önderliğinin bizlere bağışladığı yeni, mutlu yaşam için Büyük Birader'e şükranlarını dile getiren pankartlar açarak yürümüşlerdir. İşte bazı rakamlar. Gıda maddeleri..."

"Yeni, mutlu yaşam" deyimi birkaç kez tekrarlandı. Son zamanlarda Varlık Bakanlığı yetkililerinin dilinden düşmeyen bir deyimdi bu. Borazan sesiyle dikkat kesilmiş olan Parsons, oturduğu yerden, bilirbilmek bir ciddiyetle, sıkıldığına belli etmemeye çalışarak dinliyordu. Gerçi okunan rakamlardan bir şey anladığı yoktu, ama bunlardan hoşnutluk duyulması gerekiğinin ayırdındaydı. Yanısına kadar kömürleşmiş tütünle dolu, kocaman, kirli bir pipo çıkartmıştı. Haftalık yüz gram tütün tayınıyla bir pipoyu ağızına kadar doldurmak pek mümkün değildi. Winston ise, iki parmağının arasında özenle düz tuttuğu Zafer Sigarası'ni tüttürüyordu. Yeni tayın ertesi günden önce verilmeyecekti ve yalnızca dört sigarası kalmıştı. Kulaklarını çevreden gelen seslere tıkamış, tele-ekrandan dökülen saçmalıkları dinliyordu. Söylenenlere bakılırsa, çikolata tayını haftada yirmi grama çıkardığı için Büyük Birader'e minnet gösterileri bile yapılmıştı. Winston, elinde olmadan, daha dün çikolata tayınının haftada yirmi grama düşürüleceği açıklanmamış mıydı, diye geçirdi aklından. Nasıl oluyordu da, üzerinden daha yirmi dört saat geçmeden kabullenebiliyorlardı bunu? Evet, kabulleniyorlardı işte. Parsons hayvana bir aptallıkla kolayca kabulleniyordu. Yan masadaki, gözleri görünmeyen yaratık bağınazlıkla, körü körüne kabulleniyordu; çikolata tayınının daha geçen hafta otuz gram olduğunu ileri sürecek herkesi ortaya çıkarıp ihbar edecek ve buharlaştıracak kadar gözü dönmüştü. Çiftdüşün yoluyla biraz daha karmaşık bir biçimde de olsa, Syme da kabulleniyordu. Peki, belleğini yitirmeyen *bir tek* kendisi mi kalmuş?

Tele-ekrandan akıllara durgunluk veren istatistikler birbiri ardı sıra yağıyordu. Geçen yıla oranla daha çok yiyecek, daha çok giyecek, daha çok konut, daha çok ev eşyası, daha çok tencere, daha çok yakıt, daha çok gemi, daha çok helikopter, daha çok kitap, daha çok bebek vardı; hastalık, suç ve cinnet dışında her şey daha çoktu. Her yıl, her dakika herkes ve her şey görülmemiş bir hızla çoğaliyordu. Winston, biraz önce Syme'in yaptığı gibi, kaşığını eline almış, masanın üstündeki türlü arıtıyla oynuyor, deşeleyip şekiller oluştururken, yaşadıkları yaşamın büründüğü görünümü düşünüyordu öfkeyle. Yaşam hep böyle mi olagelmişti? Yemeğin tadı her zaman böyle mi olmuştu? Kantine göz gezdirdi. Alçak tavanlı bir salon, bir sürü bedenin sürtüne sürtüne kararttığı duvarlar; insanların dirsek dirseğe oturmalarını gerektirecek kadar bitişik düzen yerleştirilmiş eski püskü madeni masalar ve iskemleler; eğri büğrü kaşıklar, ezik büyük tepsiler, kaba saba beyaz kulplu bardaklar; tüm yüzeyler yağ içinde, her çatlak kir dolu; ve kötü cin, kötü kahve, yavan türlü ve kirli giysi kokularının birbirine karıştığı ekşimsi, baygın bir koku. İnsanın içinden bütün benliğiyle isyan etmek geliyordu, hakkı olan bir şey elinden alınmış gibi bir guya kapılıyordu insan. Winston geçmişi düşündüğünde de aklına farklı bir şey gelmiyordu. Yeterince yiyecek bulabildiği, delik deşik çoraplar ve iç çamaşırları giymediği, evdeki eşyaların kırık dökük olmadığı bir dönem anımsamıyordu; odalar doğru dürüst ısınmazdı, metrolar hep tıklım tıklımıyordı, evler dökülüyordu, ekmekler kapkara, çay kiti kitinaydı, kahve bulaşık suyu gibiydi, sigara bulmak her zaman sorun olmuştu; şu yapay cin dışında tek bir şey yoktu ki ucuz ve bol olsun. Ve bu sıkıntı, pislik ve kıtlık, bitmek bilmeyen kişiler, yapış yapış çoraplar, hiçbir zaman çalışmayan asansörler, bir türlü ısınmayan sular, pürtülü sabunlar, dağlıveren sigaralar, tatsız tuzsuz ye-

mekler nicedir insanın yüreğini daraltuyorsa ve insan yaşlandıkça her şey daha da kötüye gidiyorsa, bütün bunlar dünyanın bu düzeninin doğal olmadığını göstermiyor muydu? İnsan bu durumun dayanılmaz olduğunu düşündüyorsa, bir zamanlar dönemin şimdikinden çok farklı olduğuna ilişkin anıları olması gerekmez miydi?

Winston kantine bir kez daha göz gezdirdi. Hemen herkes çirkindi, üstelik sırtlarında şu birbirinin aynı mavi tulumlar olmasa da bir şey değişimeyecekti. Kantinin öbür ucunda ufak tefek, böcek gibi bir adam tek başına oturmuş, kahvesini içiyor, minik gözleriyle sağa sola kuşkulu bakişlar fırlatıyordu. İnsan çevresine şöyle bir bakmasa, diye düşündü Winston, Parti'nin ideal tipler olarak belirlediği sarışın, hayat dolu, güneşte yanmış, kayısız gençlerin, uzun boylu, güçlü kuvvetli delikanlılarla diri göğüslü genç kızların gerçekten var olduğuna, hem de coğunlukta oldukları kolayca inanabilir. Oysa, görebildiği kadariyla, Havaşeridi Bir'de yaşayanların çoğu ufak tefek, kara kuru, biçimsiz insanlardı. Bakanlıkların şu böceksi tiplerden geçilmemesi ne kadar tuhaftı: genç yaşta göbek bağlayan, kısa bacaklı, oradan oraya seğirtip duran, çipil gözlü, ablak surathı, yerden bitme bir sürü adam. Anlaşılan, Parti'nin egemenliğinde en çok bu tipler yetişiyordu.

Varlık Bakanlığı'nın açıklaması ikinci bir borazan sesiyle sona erdi ve yerini tangır tungur bir müziğe bıraktı. Tele-ekrandan yağdırılan rakamlar karşısında aşka gelen Parsons piposunu ağızından çıkardı.

"Varlık Bakanlığı belli ki bu yıl büyük iş başarmış," dedi başını bilgiççe sallayarak. "Bana bak, Smith oğlum, bana verebileceğin bir jiletin var mı?"

"Hiç yok," dedi Winston. "Ben de altı haftadır aynı jileti kullanıyorum."

"İyi, ne yapalım; bir soralım dedik, oğlum."

"Kusura kalma," dedi Winston.

Bakanlığın açıklaması okunurken kesilmiş olan, yan masadaki vaktlama yeniden yükseltti. Nedendir bilinmez, Winston'in aklına birden, çali süpürgesini andıran saçları ve yüzündeki tozlu kırışıklarıyla Bayan Parsons geldi. O çocukların, iki yıla kalmaz, kadıncığızı Düşünce Polisi'ne ihbar ederlerdi. Bayan Parsons da, Syme da, Winston da, O'Brien da buharlaştırılacaktı. Ama Parsons asla buharlaştılmayacaktı. Gözleri görünmeyecek, ördek sesli yaratık asla buharlaştırılmayacaktı. Bakanlıkların labirenti andıran koridorlarında koşar adım gidip gelen böceksi küçük adamlar da asla buharlaştırılmayacaktı. Kurmaca Dairesi'nde çalışan şu esmer kız, o da hiçbir zaman buharlaşmamayacaktı. Winston, kimin hayatta kalacağını, kimin yok olacağını içgüdüleriyle biliyordu sanki: Peki, neydi hayatı kalmayı sağlayacak olan? Bunu bilmek kolay değildi.

Birden, daldığı düşüncelerden sıçrayarak kendine geldi. Yan masadaki kız hafifçe dönmüş, ona bakıyordu. O esmer kızdı. Yan dönmüş bakıyordu ama gözleriyle yiyordu Winston'ı. Göz göze gelir gelmez başını çevirdi.

Winston'in sırtından aşağı ter boşandı. Bir an gövdəsini tepeden tırnağa kaplayan dehşet dalgası çok geçmeden yerini bezdirici bir tedirginliğe bıraktı. Neden ona bakıp duruyordu bu kız? Neden arını bırakmıyordu? Kantine geldiğinde kız masada mıydı, yoksa daha sonra mı gelip oturmuştu, ne yazık ki anımsayamıyordu. Ama daha dün, İki Dakika Nefret sırasında hiç gereği yokken gelip arkasına oturuvermişti. Niyeti, büyük olasılıkla, onu dinlemek ve yeterince bağırıp bağırmadığını anlamaktı.

Kızla ilgili daha önce düşündüklerini anımsadı: Olasılıkla, Düşünce Polisi değildi de, en tehlikelisinden bir amatör casustu. Kızın ne kadardır kendisine bakmakta olduğunu bilmiyordu; kim bilir, belki beş dakikadır gözünü üzerinden ayırtmamıştı ve bu süre içinde Winston

yüzündeki anlatımı tümüyle denetleyememiş olabilirdi. Herkesin ortasında ya da tele-ekranın görüş alanı içindeyken düşüncelerinizi başıboş bırakmak çok tehlikeliydi. En ufak bir şey sizi ele verebilirdi. Sürekli gözünüzün seğirmesi, farkında olmadan yüzünüzün kaygılı bir anlatıma bürünmesi, kendi kendinize söylenip durmanız, olağandışılık belirtisi gösteren ya da bir şeyler gizlediğiniz izlenimi uyandıran herhangi bir şey. Kaldı ki, yüzünüzde belirecek uygunsuz bir anlatım bile (örneğin, bir zafer açıklanırken inanmamış görünmek) cezayı gerektiren bir suçtu. Yenisöylem'de bu suç için bir sözcük bile vardı: *Yüzsuçu* diyorlardı.

Kız, Winston'a yeniden arkasını dönmüştü. Belki de onu izlediği yoktu; belki iki gündür onun bu kadar yakınlarında oturması yalnızca bir rastlantıydı. Winston sönümsüz olan sigarasını özenli bir biçimde masanın kenarına bıraktı. İçindeki tütün dökülmezse, geri kalanını işi bittiğinden sonra içebilirdi. Yan masadaki adam Düşünce Polisi'nin casuslarından biri olabilirdi, eğer öyleyse Winston üç günde kadar kendini Sevgi Bakanlığı'nın mahzenlerinde bulabiliyordu, ama ne olursa olsun bir sigara izmariti boş harcanmamalıydı. Syme, elindeki ince uzun kâğıdı katlayıp cebine koymuştu. Parsons yine konuşup duruyordu.

"Sana söylemiş miydim, oğlum," dedi piposunun sapını çektiğiyerek, "benim iki velet bir gün bir de bakmışlar, yaşlı bir satıcı kadın Büyük Birader'in posterine sosis sarıyor, o saat ateşe vermişler kadının eteğini. Çaktırımadan arkadan yaklaşmışlar, kibriti çakıp tutuşturmuşlar eteğini kadının. Eminim, fena yanmıştır karı. Fırlamalık işte! Ama şeytana pabucunu ters giydirir ikisi de! Şimdierde Casuslar'ı dört dörtlük eğitiyorlar, benim zamanımdan bile daha iyi yetiştiriyorlar. En son bunlara ne vermişler dersin? Anahtar deliklerinden içeriyi dinleyebilmeleri için kulak boruları! Benim ufak kız geçen gece

bir tanesini eve getirip bizim oturma odasının kapısında denedi; kulağını dayayıp da dinlediğinden çok daha iyi işitiliyormuş. Tabii bunlar sadece bir oyuncak. Ama doğru yolu gösteriyorlar çocuklara, değil mi?"

Tam o sırada tele-ekrandan kulak tırmalayıcı bir düdük sesi geldi. İşbaşı yapma vaktinin geldiğini gösteriyordu. Üçü birden yerinden fırlayıp asansörlerin önünde itişip kakışan kalabalığa katıldı; bu arada, Winston'ın sigarasında kalan tütün yere döküldü.

## VI

Winston güncesini yazıyordu:

*Üç yıl oluyor. Akşam hava kararmıştı, büyük tren istasyonlarından birinin yakınlarındaki dar bir ara sokak taydım. Soluk bir sokak lambasının altında, bir kapı aralığının yakınında bir kadın duruyordu. Genç yüzü boyaya batmış gibiydi. Beni çeken de o boyanın maski andıran beyazlığı ve parlak kırmızı dudaklar oldu. Partili kadınlar hiçbir zaman yüzlerini boyamazlardı. Sokak bomboştu, tek bir tele-ekran yoktu. İki dolar dedi. Kadınla...*

Bir an durdu, yazmayı sürdüremedi. Gözlerini kaçırdı, durmadan yinelenen görüntüyü silip atmak istercesine parmaklarını gözlerine bastırdı. Yüreğinden yeri göğü inleterek ağız dolusu sövmek geldi. Ya da başını duvara vurmak, masayı bir tekmede devirmek, mürekkep hokkasını camdan dışarı fırlatmak... içini kemiren anıyı belleğinden kazımak için zorbaca, mahalleyi ayağa kaldırın, can yakan bir şey yapmak.

Winston, en kötü düşmanın kendi sinir sistemin, diye düşündü. İçindeki gerilim her an gözle görülür bir belirtiye dönüşebilir. Birkaç hafta önce sokakta yanından geçen bir adam geldi aklına: Son derece sıradan görünüşlü bir Parti üyesi, otuz beş kırk yaşlarında, uzun boylu, zayıf bir adam, elinde bir çanta. Aralarında birkaç metre kalınışken, birden adamın yüzünün sol tarafı kasılıvermişti. Adam Winston'in yanından geçerken kasılma bir kez daha yinelenmişti; bir fotoğraf makinesinin objektif kapanının klik sesi kadar kısa, ama belli ki alışkanlık edinilmiş bir seğirmeye, bir titreme. Winston, o sırada, zavallı adam hapi yutmuş, diye düşündüğünü anımsadı. Kasılmaının büyük olasılıkla istem dışı olması çok korkunçtu. En tehlikeli ise, insanın uykusunda konuşmasıydı. Görebildiği kadarıyla, bundan korunmanın hiçbir yolu yoktu.

Derin bir nefes aldıktan sonra yazmayı sürdürdü:

*Kadınla birlikte kapidan girdik, bir avludan geçerek bir bodrum katının mutfağına geldik. İçeride duvara dayalı bir yatak, masanın üstünde iyice kırılmış bir lamba vardı. Kadın...*

Winston'ın dişleri kamaşmıştı. Tükürmek istiyordu. Bodrum katının mutfağındaki kadını düşünürken, aklına karısı Katharine geldi. Winston evliydi; daha doğrusu bir zamanlar evlenmişti. Belki hâlâ evliydi, çünkü bildiği kadarıyla karısı ölmüş değildi. O bodrum mutfağının ağır, küflü kokusunu, tahtakurusu, kirli giysi ve iğrenç ama ayartıcı ucuz parfüm kokularının birbirine karıştığı o kokuyu yeniden duyar gibi oldu; Partili kadınlar asla koku sürmezlerdi, böyle bir şey düşünülemezdi bile. Yalnızca proleter kadınlar parfüm kullanırlardı. Parfüm kokusu, Winston'ın kafasında, fahişelikle bütünleşmişti.

O kadına gidişi, nerdeyse iki yıldır yaptığı ilk kaç-

maktı. Fahiselerle birlikte olmak hiç kuşkusuz yasaktı, ama ara sıra çiğnemeyi göze alabileceğiniz kurallardandı bu. Tehlikeli olmasına tehlikeliydi, ama işin ucunda ölüm yoktu. Bir fahişeyle yakalanmak, daha önce işlenmiş bir suçunuz yoksa, size zorunlu çalışma kampında topu topu beş yıla patlayabilirdi. Kolayca göze alınabilecek bir suçtu bu, yeter ki suçüstü yakalanmayın. Yoksul mahalleler kendilerini satmaya hazır kadınlarından geçilmiyordu. Bazılarını, proleterlere yasak olan bir şise cine satın almak mümkün değildi. Parti, tümüyle bastırılması olanaksız içgüdülerin giderilebilmesi için, fahişeliği el altından özendiriyordu bile. Fuhuş, gizlice ve zevk almadan yapıldığı, yalnızca aşağı ve horlanan sınıftan kadınları kapsadığı sürece o kadar önemli değildi. Asıl bağışlanmaz suç, Parti üyeleri arasındaki rastgele cinsel ilişkiydi. Ne ki, büyük temizlik hareketleri sırasında sanıkların itiraf ettikleri suçlardan biri olsa da, böyle bir şeyin gerçek olabileceğini hayal etmek bile zordu.

Parti'nin amacı, yalnızca, erkeklerle kadınlar arasında sonradan denetleyemeyeceği bağlılıkların oluşmasını önlemek değildi. Parti'nin açıklamadığı gerçek amacı, cinsel ilişkiden zevk almayı tümden yok etmekti. Evlilikte olsun, evlilik dışı olsun, düşman görülen, aşktan çok erotizmdi. Parti üyeleri arasındaki tüm evliliklerin, bu iş için atanmış bir kurul tarafından onaylanması gerekiyor ve kural hiçbir zaman açıkça dile getirilmese de, birbirlerini fiziksel olarak çekici buldukları izlenimi uyandıran çiftlerin evlenmesine asla izin verilmiyordu. Evliliğin kabul gören tek bir amacı vardı, o da Parti'ye hizmet edecek çocuklar dünyaya getirmekti. Cinsel ilişkinin, lavman yapmaktan farksız, hiç de iç açıcı olmayan sıradan bir işlem olarak görülmesi gerekiyordu. Bu da hiçbir zaman açıkça dile getirilmiyor, çocukluklarından başlayarak dolaylı bir biçimde Parti üyelerinin beyinlerine iş-

niyordu. Dahası, her iki cins için de sonuna kadar bakır kalmayı savunan Seks Karşılıtı Gençlik Birliği gibi örgütler bile kurulmuştu. Bir gün tüm çocukların yapay döllenme (Yenisöylem'de *yapdöl* deniyordu) yoluyla dün-yaya getirileceği ve kamu kurumlarında yetiştirelcegi söyleniyordu. Winston, bunun, çok ciddiye bindirilmese de, Parti'nin genel ideolojisine uygun düştüğünün ayırdındaydı. Parti, cinsel içgüdüyü yok etmeye, yok edemeğinde de çarpitmaya ve karalamaya çalışıyordu. Winston neden böyle yapıldığını bilmiyordu, ama böyle olması gerektiğini doğal karşıliyordu. Kaldı ki, Parti'nin kadınlar arasındaki çabaları büyük ölçüde başarılıydı.

Winston bir kez daha Katharine'i düşündü. Ayrınlı dokuz, on, belki on bir yıl olmuştu. Nedense Katharine pek ender aklına geliyordu. Kimi zaman, evli olduğunu bile günlerce unuttuğu oluyordu. Yalnızca on beş ay kadar birlikte yaşamışlardı. Parti boşanmaya izin vermese de, çocuğu olmayan çiftleri ayrı yaşamaya özendiriyordu.

Katharine uzun boylu, sarı saçlı, çok düzgün, alaklı bir kızdı. İnsanın, arkasının tümüyle boş olduğunu anlayıncaya kadar soylu diyebilecegi, kişilikli, sert bir yüzü vardı. Winston, evliliklerinin daha başında –belki de yalnızca, Katharine'i çoğu insandan daha yakından tanıdığı için– hayatında ondan daha salak, daha kalın kafalı, daha beyinsiz birine rastlamadığı sonucuna varmıştı. Kafası sloganlardan başka bir şey almazdı; her türlü ahmaklığı inanabilirdi, yeter ki Parti tarafından söylesin. Winston, kendi kendine, "ses bandı" adını takmıştı ona. Yine de, şu cinsellik denen şey olmasa, onunla yaşamaya katlanabilirdi.

Ona ne zaman dokunacak olsa, ürküp kaskatı kesildi. Ona sarılmak, tahtadan bir kuklaya sarılmaktan farksızdı. En tuhafı da, Katharine kendisini kucakladığında, onu olanca gücüyle ittiği duygusuna kapılmıştı. Kasları o kadar sertti ki, Winston ister istemez böyle bir duyguya ka-

pıldı. Katharine, gözleri kapau, oylece uzanır, karşı koymadığı gibi sevişmeye de katılmaz, yalnızca boyun eğerdi. Bu son derece utanç verici durum bir süre sonra korkunç bir hal alındı. Yine de, cinsel ilişkide bulunmama konusunda anlaşabilseler, Winston onunla birlikte yaşamaya katlanabiliirdi. Ama ne tuhaftır ki, buna yanaşmayan Katharine'di. Ona kalırsa, bir çocuk yapmaya bakınalıydılar. Dolayısıyla, bu iş düzenli olarak haftada bir gün sürüp gitmişti. Katharine, akşam yapılması ve asla unutulmaması gereken bu işi sabahın hatırlatırı Winston'a. İki ad takmış bu işe. Ya "bebek yapmak" derdi ya da "Parti'ye karşı görevimiz": Evet, gerçekten de bu deyimi kullanırdı. Çok geçmeden Winston o gün geldiğinde korkuya kapılır olmuştu. Neyse ki çocuk olmamıştı da, Katharine sonunda denemekten vazgeçmişti; bir süre sonra da ayrılmışlardı.

Winston sessizce içini çekti. Kalemi alıp yeniden yazmaya başladı:

*Kadın kendini yatağa attı ve hiçbir ön sevişmeye gerek duymadan, akla gelebilecek en bayağı, en tıksıncı biçimde eteğini kaldırdı. Lambayı...*

Tahtakurusu ve ucuz parfüm kokusundan geçilmeyen odada, lambanın soluklığında, yüreğinde, o anda bile Katharine'in, Parti'nin afyonlayıcı gücüyle donup kalmış, beyaz bedeninin hayaline karışan bir yenilik ve öfkeyle, öylece dikilişi gözünün önüne geldi. Neden hep böyle olmak zorundaydı? Birkaç yılda bir giriştiği, bu pis ilişkiler yerine, neden kendine ait bir kadını olamıyordu? Ne ki, gerçek bir aşk ilişkisinin düşünü kırmak bile olanaksızdı nerdeyse. Partili kadınların hepsi birbirinin aynıydı. İffetlilik, tıpkı Parti'ye bağlılık gibi ilişkilerine işlemiştir. Küçük yaşlarda başlayan koşullandırmalar, oyunlar ve soğutmalarla, okulda, Casuslar ve Gençlik Birliği'nde beyinlerine

işlenen saçmalıklarla, konferanslar, geçit törenleri, şarkılar, sloganlar ve marşlarla, o doğal duyguların içlerinden sökülüp atılmıştı. Mantığı ayıksı örneklerin mutlaka olması gerektiğini söylüyor, ama yüreği buna inanmıyordu. Kadınların hepsi de, Parti'nin olmalarını istediği gibi, erişilmezdi. Winston, şu erdemlilik duvarını hayatımda bir kez olsun yıkmayı sevilmekten de daha çok istiyordu. Hakkını verecek sevişmek, isyan demekti. Arzu ise düşüncesü olarak görülmüyordu. Hani, Katharine'de bir istek uyandırmayı başarabilse, kendi karısını baştan çkarmış gibi olacaktı.

Ama hikâyeyi tamamlamak gerekiyordu. Yazdı:

*Lambayı iyice açtım. Işıkta bakınca...*

Gaz lambasının zayıf ışığı bile karanlık odayı bayağı aydınlatmıştı. Kadını ilk kez doğru dürüst görebiliyor. Kadına doğru bir adım attıktan sonra, şehvet ve dehşet içinde kalakalmıştı. Oraya gitmekle göze aldığı riskin fena halde farkındaydı. Çıkarken devriyelere yakalanmak işten bile değildi: Dahası, o sırada onu kapının önünde bekliyor bile olabilirlerdi. Ama oraya yapmak için gittiği şeyi yapmadan çıkışıp giderse de!..

Bütün bunlar yazılmalı, itiraf edilmeliydi. Lambanın ışığı biraz daha açılınca, birden kadının yaşlı olduğunu görmüştü. Yüzü o kadar kalın bir boyaya tabakasıyla kaphydı ki, karton bir mask gibi kırılıvererekmiş gibi görünyordu. Saçına ak düşmüştü; ama en fecisi, ağızı hafifçe aralanmıştı ve içeriği karanlık bir mağarayı andırıyordu. Tek bir diş bile kalmamıştı ağızında.

Winston, çabuk çabuk çiziktirdi:

*Işıkta bakınca, kadının oldukça yaşlı olduğunu gördüm, en azından ellisindeydi. Ama hiç aldmadım, yaptim yine de.*

Parmaklarını yeniden gözlerine bastırdı. En sonunda yazmış, ama hiçbir şey değişmemiştir. Terapi işe yaramamıştı. Bağıra bağıra sövüp sayma isteği eskisi kadar güçlüydü.

## VII ,

*Bir umut varsa, proletlerde,* diye yazdı Winston.

Bir umut varsa, proletlerde olmalydı, çünkü Parti'yi yok edecek güç ancak Okyanusya nüfusunun yüzde 85'ini oluşturan bu hor görülmüş kitlelerde harekete geçirilebilirdi. Parti içерiden yıkılamazdı. Düşmanlarının, varsa tabii, bir araya gelmeleri, dahası birbirlerini tanımları bile olanaksızdı. Efsanevi Kardeşlik örgütü varsa bile, ki gerçekten olabilirdi, üyelerinin iki üç kişiden fazla bir araya gelip toplanmaları kesinlikle mümkün değildi. Bir bakış, sesteki bir titreşim, fisıldanan bir sözcük bile isyan anlamına geliyordu. Oysa proletler, kendi güçlerinin bilincine bir varabilse, belki gizli etkinlikler yürütmeye bile gerek kalmayacaktı. Yalnızca ayağa kalkıp, sırtuna konan sinekleri savuşturan bir at gibi silkinmeleri yetecekti. İsteseler, Parti'yi akşamdan sabaha yere bir edebilirlerdi. Hiç kuşkusuz, önünde sonunda akılları başlarına gelecekti. Gel gör ki!..

Bir gün kalabalık bir caddede yürüken, biraz ilerideki bir sokaktan yüzlerce kişinin haykırışları –kadın bağırları– gelmişti kulağına. Öfke ve umarsızlık dolu korunkç bir bağırtı kopuyordu; bir çan sesinin yankılanışının uzayıp gitmesi gibi, "Uuuu!" diye derinden yükselen bir uğultu. Winston'ın yüreği yerinden oynamıştı. Başladı! diye geçişimişti içinden. İsyancı! Proletler zincirlerini kı-

riyolar sonunda! Oraya vardığında, iki yüz üç yüz kadar kadınının pazar yerindeki tezgâhların çevresinde toplanmış olduğunu görmüştü; batmakta olan bir geminin bahtsız yolcuları gibi yıldız bürümüştü yüzlerini. Ama tam o sırada, umarsızlık yerini adım başı patlak veren kavgalara bırakmıştı. Anlaşılan, tezgâhlardan birinde teneke tavalar satılıyordu. Hepsi de eğri büğrü, eften püfteden şeylerdi, ama tencere tava gibi şeyleri bulmak hiç de kolay değildi. Tavalar göz açıp kapayıncaya kadar satılmış, tek bir tava bile kalmamıştı. Birer tava kapmayı başaran kadınlar ötekilerin itip kakmaları arasında kendilerine yol açmaya çabalarken, bir sürü kadın da tezgâhın çevresine toplanmış, satıcıyı öbürlerini kayırmakla, tavaların bir bölümünü saklamakla suçluyordu. O sırada yeni bir cayırtı kopmuştu. İki kızgın kadın, birinin saçları darmadağın, aynı tavaya yapışmış, birbirinden çekip almaya çalışıyordu. Bir süre çekistirip durmuşlar, sonunda tavanın sapı birinin elinde kalmıştı. Winston iğrenerek seyretmişti onları. Oysa çok kısa bir süre önce yalnızca birkaç yüz girtlaktan yükselen çığlıkta yüreklerde korku salan bir güç yatıyordu! Neden gerçekten önemli sorunlar söz konusu olduğunda böyle haykıramıyorlardı?

Winston yazmayı sürdürdü:

*Bilinçleninceye kadar asla başkaldırmayacaklar, ama başkaldırmadıkça da bilinçlenemezler.*

Bu sözün, Parti'nin ders kitaplarından birinden de alınmış olabileceğini düşündü. Parti, hiç kuşku yok ki, proletlerleri kölelikten kurtardığını ileri sürüyordu. Proletler Devrim'den önce kapitalizm tarafından acımasızca ezilmişler, aç kalıp dayak yemişler, kadınlar zorla kömür madenlerinde çalıştırılmışlar (aslında hâlâ kömür madenlerinde çalışiyorlardı), çocukların daha altı yaşında

fabrikalara satılmışlardı. Ama Parti bu konuda çiftdüşün ilkelerine bağlı kalarak birkaç basit kuralı uygulayıp, proletlererin tipki hayvanlar gibi doğuştan düşkün yaratıklar olduğunu, o yüzden de baskın altında tutulmaları gerektiğini savunuyordu. Aslında proletler hakkında pek az şey biliniyordu. Çok fazla şey bilmeye de gerek yoktu. Çalışmayı, üremeyi sürdürdükleri sürece, başka ne yaptıklarının bir önemi yoktu. Kendi başlarına bırakıldıklarında, Arjantin ovalarına saliverilmiş sigırlar gibi, doğal buldukları bir yaşam biçimine geri dönmüşler, bir anlamda atalarının yolundan gitmişlerdi. Doğuyorlar, sokaklarda büyüyorlar, on iki yaşında çalışmaya başlıyorlar, güzelleşip cinsel isteklerinin uyandığı kısa bir gelişme çağının ardından yirmisinde evleniyorlar, otuzunda orta yaşılı insanlar olup çıkıyorlar, altmışına geldiklerinde de ölüp gidiyorlardı. Ağır koşullarda çalışmaktan, boğaz kargasından, komşularla didişmekten, sinema, futbol, bira ve en önemlisi de kumar yüzünden kafalarını çalıştırıma-ya fırsat bulamıyorlardı. Onları denetim altında tutmak hiç de zor değildi. Düşünce Polisi'nin aralarına saldığı birkaç ajan asılsız söylentiler yayıyor, tehlikeli olabileceği düşünülenleri saptayıp etkisiz kıliyordu; ama onlara Parti ideolojisini aşılamanın için bir çabada bulunuluyordu. Proletlerin güçlü siyasal düşüncelerinin olması istenen bir şey değildi. Onlardan tek istenen, çalışma saatlerinin uzatılmasını ya da tayinlerin kısıtlanması kabullenmeleri gerekiğinde kısırtılabilen ilkel bir yurtseverliği. Proletlerin zaman zaman duydukları hoşnutsuzluklar da bir yere varmıyordu, asıl sorunları göremediklerinden hoşnutsuzlukları ancak belirli küçük sorumlara odaklıydı. Büyük kötülükler hep gözlerinden kaçıyordu. Proletlerin büyük çoğunluğunun evlerinde tele-ekran bile yoktu. Sivil polisler bile pek üstlerine gitmiyordu. Londra her türlü suçun işlendiği bir

kent olmuş çıkmıştı, hırsızlardan, soygunculardan, fahislerden, uyuşturucu satıcılarından, haraçlılardan geçilmiyordu; ama bütün bunlar proletterler arasında olup bittiğinden en küçük bir önem taşımıyordu. Proletterlerin ahlak konusunda atalarının yolundan gitmelerine ses çıkarılmuyordu. Parti'nin cinsel sofuluğu onlara dayatılmiyordu. Rastgele cinsel ilişkilere göz yumuluyor, boşanmaya izin veriliyordu. Proletterler gereksinim ya da istek duyduklarına ilişkin en küçük bir belirti gösterseler, ibadet etmelerine bile izin verilecekti. Kuşku bile duyulmuyordu onlardan. Parti sloganında dendiği gibiydi: "Proletterler ve hayvanlar özgürdür."

Winston eğilip varis çibanını kaçırdı. Yine kaçınmaya başlamıştı. İnsan hep aynı konuya takılıp kalmıştı: Yaşamın Devrim'den önce nasıl olduğunu bilmek olanaksızdı. Çekmeceden, Bayan Parsons'tan ödünç aldığı, çocukların için hazırlanmış tarih kitabını çıkardı, kitaptan bir bölümü güncesine aktarmaya koyuldu:

*Eskiden [deniyordu], şanlı Devrim'den önce, Londra bugün yaşadığımız güzel kente hiç benzemiyordu. İnsanların karınlarını doyuramadığı, yüzlerce, binlerce yoksul insanın yalnızak başı kabak dolaştığı, başına sokacak bir ev bulamadığı, karanlık, pis, berbat bir yerdi. Sizin kadar çocuklar, acımasız efendileri için günde on iki saat çalışırlar, yavaş çalışacak olurlarsa kirbaçlanırlar, boğazlarından kuru ekmekle sudan başka bir şey geçmezdi. Büylesi korkunç bir yoksulluk hüküm sürerken, çok büyük ve çok güzel birkaç evde, bir sürü uşağın hizmet ettiği zenginler yaşardı. Bu zenginlere kapitalist denirdi. Bunlar, yan sayfadaki resimde gördüğünüz gibi, göbekli, çirkin, umacı gibi adamlardı. Resimde de görebileceğiniz gibi, frak dedikleri siyah, kuyruklu ceketler, silindir şapka dedikleri, soba borusuna benzeyen, acayıp, parlak şapkalar giyerlerdi. Kapitalistle-*

*rin üniforması olan bu giysileri başkalarının giymesi yasaktı. Bu dünyada ne varsa hepsi kapitalistlerindi, herkes de onların kölesiyydi. Tüm topraklar, tüm evler, tüm fabrikalar ve tüm para onlarındı. Onların sözünü dinlemeyegörün, ya hemen hapsi boylarya da işinizden olur ve aç kıldınız. Sıradan biri, bir kapitalistle konuşurken, onun önünde boyun bükiüp eğilmek, şapkasını çıkarmak ve ona "Efendim" demek zorundaydı. Kapitalistlerin başkanına Kral denirdi, sonra...*

Winston daha sonra sıralananları biliyordu: geniş kollu giysiler içindeki piskoposlar, kürklü kaftanlara bürenmiş yargıçlar, ceza boyunduruğuna geçirilerek teşhir edilen, tomruğa bağlanarak dolaştırılan, işkence çarklarına bağlanan insanlar, dokuz kamçılı kırbaçlar, Londra Belediye Başkanı'nın verdiği görkemli şölenler, Papa'nın ayaklarını öpmeler. Bir de, *jus primae noctis* diye bir şey vardı ki, çocukların ders kitaplarında geçmesi sakıncalıydı. Kapitalistlere, fabrikalarında çalışan her kadınla yattma hakkı tanıyan bir yasaydı bu.

Bunların ne kadarının yalan olduğunu nasıl bileyecentiniz ki? Sıradan insanların artık Devrim'den önceki dönenmeden daha iyi durumda oldukları doğru olabilirdi. Doğru olmadığını biricik kanıt, yüreğinizden yükselen o sessiz protesto, içinde yaşadığınız koşulların dayanılmaz olduğunu duyumsatan, eskiden böyle değişti herhalde diye düşündüren o sezgiydi. Winston birden, çağdaş yaşamın asıl özelliğinin acımasızlığı ve güvensizliği değil, yavanlığı, donukluğu ve kayıtsızlığı olduğunu fark etti. Yaşamın yalnızca tele-ekranlardan yağdırılan yalanlarla değil, Parti'nin erişmeye çalıştığı ülkelerle de hiç benzesmediğini görmek için çevrenize bir göz atmanız yeterliydi. Bir Parti üyesi için bile, yaşamın çok büyük bir bölümü yansız ve siyasetten uzak, sıkıcı işlerle uğraş-

makla, metroda bir yer kapmak için itişip kakışmakla, delik çorapları yamamakla, bir tatlandırıcı tablet için yalvar yakar olmakla, sigara izmaritleri biriktirmekle geçiyordu. Parti'nin erişmeye çalıştığı ülkü, muazzam, dehşetengiz ve heybetli bir şeydi: ürkünç makineler ve korku salan silahlardan oluşan bir çelik ve beton dünyası; uygun adım yürüyen, hepsi aynı şeyleri düşünen ve aynı sloganları atan, durmadan çalışan, savaşan, zafer kazanan, zulmenden bir savaşçılar ve bağnazlar ulusu; hepsi- nin yüzü birbirine benzeyen üç yüz milyon insan. Gerçeğe gelince; gerçek, karnı karnına geçmiş insanların su alan ayakkabılıyla dolanıp durdukları, lahana ve hela kokuşundan geçilmeyen, derme çatna on dokuzuncu yüz yıl evlerinde oturdukları köhnemiş, kasvetli kentlerdi. Londra, Winston'ın gözünün önüne gelir gibi oldu; milyonlarca çöp tenekesinin kapladığı, koskocaman, harabeye dönmüş kentin görüntüsü, yüzü kırışıklarla dolu, süpürge saçlı, tikalı lavaboyu açmaya çabalayan Bayan Parsons'ın görüntüsüne karıştı.

Yine uzanıp ayak bileğini kaçıdı. Tele-ekranlar saatbahtan akşamaya kadar sayıp döktükleri iç bayıltıcı istatistiklerle, insanların artık daha çok yiyecek, daha çok giysi, daha iyi evler, daha çok eğlence olağrı bulabildiklerini, elli yıl önceye oranla daha uzun yaşayıp daha az çalışıklarını, daha yapılı, daha sağlıklı, daha güçlü, daha mutlu, daha zeki olduklarını, daha iyi eğitim gördüklerini kanıtlamaya çabaliyordu. İşin ilginci, bu söylenenleri doğrulamanın da, çürütmenin de mümkün olmamasıdır. Örneğin, Parti, bugün yetişkin proletérlerin yüzde kırısının okuma yazma bildiğini ileri sürüyordu; söylenlere bakılırsa, bu oran Devrim'den önce yüzde on beşi geçmiyordu. Parti, çocuk ölümlerinin Devrim'den önce binde üç yüz iken, bu oranın artık binde yüz altmışa düşüğünü öne sürüyordu; istatistikler böyle sürüp

gidiyordu işte. İki bilinmeyenli bir denklem gibi idi hep- si. Tarih kitaplarındaki her sözcük, dahası tartışmasız kabul edilen şeyler bile tümüyle hayal ürünü olabilirdi. *Jus primae noctis* diye bir yasa, kapitalist diye bir yaratık ya da silindir şapka diye bir şey belki de hiç olmamıştı, kim bilebilirdi ki?

Her şey bir sis bulutu içinde yitip gidiyordu. Geçmiş silinmekle kalmıyor, silindiği de unutuluyor, sonunda yalan gerçek olup çıkıyordu. Winston, yalanın somut, şaşmaz kanıtını, olup bittikten *sonra* da olsa, hayatında yalnızca bir kez ele geçirebilmiş, onu da ancak otuz saniye kadar tutabilmişti elinde. 1973 yılı olmaliydi; Katherine'den ayrıldığı sıralar olsa gerekti. Ama olayın gerçek tarihi o günlerin de yedi sekiz yıl öncesine uzanıyordu.

Olayın başlangıcı, altrışların ortalarına, Devrim'in ilk önderlerinin ortadan kaldırıldığı büyük temizlikler dönemine gidiyordu. 1970'e gelindiğinde, Büyük Birader dışında, ilk başlardaki önderlerin hiçbiri kalmamıştı. Büyük Birader dışında hepsi hain ve karşıdevrimci ilan edilmişti. Goldstein kaçmış, sırra kadem basmıştı; öteki-lere gelince, bazıları ortadan kaybolmuş, çoğu ise halka açık mahkemelerde suçlarını kabullendikten sonra idam edilmişti. O dönemden sağ kalanlar, Jones, Aaronson ve Rutherford adında üç adamdı. Bu üçü 1965'te tutuklanmış olmaliydi. Sık sık olduğu gibi, birkaç yıl ortadan kaybolmuşlar, yaşayıp yaşamadıklarını kimse öğrenememişti; sonra birden her nasilsa ortaya çıkarak suçlarını bildik biçimde kabullenmişlerdi. Düşmanın (o günlerde düşman Avrasya'ydı) istihbarat örgütlerine çalışıklarını, zimmetlerine para geçirdiklerini, bazı güvenilir Parti üyelerini öldürdüklerini, Devrim'in çok öncesinden başlayarak Büyük Birader'in önderliğine karşı entrikalar çevirdiklerini ve yüz binlerce insanın ölümüyle sonuçlanan kundaklama eylemlerine girişiklerini itiraf etmişlerdi.

Bütün bunları itiraf ettikten sonra da bağışlanmışlar, yeniden Parti'ye alınmışlar ve önemli görünen, ama aslında yan gelip yatacakları birtakım görevlere getirilmişlerdi. Üçü de *Times*'da uzun, onursuz yazılar yazarak, yanlış yola sapmalarının nedenlerini çözümlemiş, doğru yolu tutacaklarına söz vermişlerdi.

Winston, saliverilmelerinden bir süre sonra üçünü de Kestane Ağacı Kahvesi'nde görmüştü. Onlara, gözünen ucuyla hem korku hem de hayranlıkla nasıl baktığını anımsadı. Ondan çok yaşlıydılar, eski dünyanın yadigarları, Parti'nin destansı ilk günlerinin handiyse son büyük temsilcileriydiler. Yeraltı savaşımı ve içsavaşın görkeminden izler taşıyorlardı hâlâ. Daha o sıralar olaylar ve tarihler belirsizleşmeye başlamış olmasına karşın, Winston onların adlarını Büyük Birader'in adını öğrendiğinden yıllar önce öğrenmişti sanki. Ama aynı zamanda düşman sayılan, aforoz edilmiş yasaklı kişilerdi, birkaç yıla kadar ortadan kaldırılacakları kesindi. Düşünce Polisi'nin eline düşenlerin postu kurtardıkları görülmemişti. Üçü de mezarı boylamayı bekleyen birer cesetti.

Çevrelerindeki masalarda oturan yoktu. Böyle insanların yakınında görülmek bile akılhıca sayılmazdı. Kestane Ağacı Kahvesi'nin spesyalitesi olan karanfilli cinlerini sessizce yudumluyorlardı. İçlerinde görünüşüyle Winston'ı en çok etkileyen Rutherford'du. Rutherford, bir zamanların ünlü bir karikatürçüsüydu; gerek Devrim öncesinde, gerek Devrim sırasında çarpıcı karikatürleriyle kamuoyunu derinden etkilemişti. Şimdi bile karikatürleri arada sırada da olsa *Times*'da yayımlanıyordu. Eskiden yaptıklarına öykünen, ama nedense tatsız tuzsuz, çarpıcılıktan yoksun karikatürlerdi. Eski konuları -yoksul mahallelerdeki gecekondular, aç açına dolaşan çocukların, sokak çatışmaları, barikatlarda bile silindir şapkalarını başlarından çıkarmayan kapitalistler- ısıtıp ısıtıp

gündeme getiriyor, geçmişe geri dönmek için bitmek bilmeyen, umarsız bir çaba gösteriyordu. Ağarmış, yağlı saçları yeleyi andıran, gözlerinin altı torba torba, yüzü kırış kırış, kalın zenci dudaklı, ızbandut gibi bir adamdı. Bir zamanlar müthiş güçlü olsa gerekti; oysa şimdi o iri gövdesi bükülmüş, yassılmış, pırtlamış, her yanısı sarkmıştı. Herkesin gözlerinin önünde yıkılan, çöküp giden bir dağı andırıyordu.

Saat on beşti, kahve bu saatlerde tenha olurdu. Winston şimdi o saatte neden kahvede olduğunu anımsayamıyordu. İçeride in cin top oynuyordu. Tele-ekranından cangıl cungul bir müzik sesi geliyordu. Üç adam, bir köşede, nerdeyse hiç kımıldamadan, ağını açmadan oturuyordu. Garson, kimseyin istemesine kalmadan, bitten cinleri tazeliyordu. Yanlarındaki masada bir satranç tahtası duruyordu; taşlar yerlerine yerleştirilmiş, ama hiç oynanmamıştı. Az sonra, tele-ekranlarda bir şey olmuştu. Çalmakta olan ezgiyle birlikte müziğin tonu da değişmişti. Tarif edilmesi zor bir nağme duyulmuştu. Tuhaf, çatlak, alaycı bir nağme: Winston, sararmış nağmeler, diye geçirmişi içinden. Çok geçmeden, tele-ekrandan bir şarkı yükselmisti:

Güzelim kestane ağacının altında  
Ben seni sattum, sen de beni havada:  
Onlar yatar orada, bizler burada  
Güzelim kestane ağacının altında.

Hiçbiri istifini bozmamıştı. Ama Winston, Rutherford'un yıkıntıya dönmüş yüzüne yeniden bakınca, gözlerinin dolu dolu olduğunu görmüştü. Çok geçmeden de, içi titreyerek, ama *neden* titrediğini de anlayamadan, Aaronson ile Rutherford'un burunlarının kırık olduğunu fark etmişti ilk kez.

Kısa bir süre sonra üçü de yeniden tutuklanmıştı. Söylenenlere bakılırsa, serbest bırakılır bırakılmaz yeni komplolara girişmişlerdi. İkinci yargılanmalarında eski suçlarının tümünü bir kez itiraf etmekle kalmamışlar, yeni suçlarını da olduğu gibi kabul etmişlerdi. Üçü de idam edilmiş ve bundan sonrakilere ders olsun diye, başlarına gelenler Parti tarihine geçirilmişti. Winston, bu olaydan beş yıl sonra, 1973'te, az önce basınçlı borudan masasına düşmüş bir belge tomarını açtığında, ötekilerin arasına karışıp unutulmuş olduğu anlaşılan bir kâğıt parçasına rastlamıştı. Kâğıdı açıp düzeltir düzeltmez, önemini anlayıvermemiştir. *Times* gazetesinin on yıl kadar önceki bir sayısından yırtılmış bu yarımsayfada –sayfanın üst yarısı olduğu için tarih görülebiliyordu– New York'taki bir Parti toplantısına katılmış temsilcilerin fotoğrafı vardı. Topluluğun ortasında Jones, Aaronson ve Rutherford açık seçik görülmüyordu. Yanılmak olanaksızdı, fotoğrafın altında adları da yazılıydı.

İşin ilginç yanı, iki duruşmada da üçünün de o tarihte Avrasya topraklarında olduğunu itiraf etmiş olmasiydi. Kanada'daki gizli bir havaalanından Sibiry'a ya uçmuşlar, orada bir yerde Avrasya Genelkurmay'ndan bireleriyle buluşarak önemli askerî sırları onlara vermişlerdi. Yaz Dönümüne, 24 Haziran'a denk geldiği için Winston tarihi asla unutmamıştı; kaldı ki, tüm olup biten daha pek çok yerde kayıtlara geçmiş olmalıydı. Bundan tek bir sonuç çıktı: İtiraflar yalındı.

Bu, hiç kuşkusuz, yepyeni bir keşif sayılmasdı. Winston, o günlerde bile, temizlik hareketlerinde ortadan kaldırılan insanların kendilerine yüklenen suçları işlemiş olduğunu düşünmemiştir. Ama bu somut bir kanıtta; yanlış toprak katmanında ortaya çıkarak koskoca bir yerbilim kuramını çürüttüveren fosilleşmiş bir kemik gibi, yok edilmiş geçmişin bir parçasıydı. Yayımlanarak

tüm dünyaya duyurulabilse, ne kadar önemli olduğu anlatılabilse, Parti yerle bir edilebilirdi.

Hiçbir şey olmamış gibi çalışmayı sürdürmüştü. Fotoğrafı görüp de ne anlamaya geldiğini anlar anlamaz, üstünü başka bir kâğıtla örtüvermişti. Bereket versin, tomarı açtığında, fotoğraf tele-ekrandan baş aşağı görünmektediydi.

Bloknotunu dizinin üstüne yerleştirdi, tele-ekrandan elden geldiğince uzaklaşabilmek için iskemlesini geriye itti. İnsanın yüzündeki her türlü anlatımı silmesi o kadar zor değildi, dahası biraz uğraşırsanız nefes alıp verişinizi bile denetleyebilirdiniz: Ama kalbinizin atışını denetlemeniz olanaksızdı, üstelik tele-ekran kalp atışlarınızı saptayabilecek kadar duyarlıydı. Hiç akla gelmedik bir kaza –örneğin, masasının üstündekileri uçurabilecek bir hava akımı– kendisini ele verecek diye ecel teri dökerek on dakika kadar bekledikten sonra, fotoğrafı, üstünü açmadan, atılacak kâğıtlarla birlikte bellek deliğine bırakmıştı. Fotoğraf, göz açıp kapayıncaya kadar yanıp kül olmuştu herhalde.

On on bir yıl oluyordu. Bugün olsa, belki de fotoğrafı saklardı. Tuhaftı ama fotoğraf da, yansittığı olay da artık yalnızca bir anı olmasına karşın, o fotoğrafı bir zamanlar elinde tutmuş olması şimdi bile her şeyi değişteriyor gibi geliyordu ona. Artık var olmayan bir kanıt sırf *bir zamanlar* var olduğu için, Parti'nin geçmiş üzerindeki denetimi eskisi kadar güçlü değil miydi yoksa?

Ama bugün, fotoğraf küllerinden yeniden doğsa bile kanıt yerine geçmeye bilirdi. Okyanusya, Winston daha o fotoğrafı ele geçirmeden, Avrasya'yla savaşa son vermiş olduğuna göre, artık hayatı olmayan bu üç adam vatanını Doğuasya ajanlarına satmış olmalydı. O zamandan bu zamana adamlara şimdilik anımsayamadığı başka suçlamalar da yönettilmişti. Büyük olasılıkla, itiraflar yeniden

yazılı yazıla, sonunda ilk baştaki gerçekler ve tarihlerin en küçük bir önemi kalmamıştı. Geçmiş değişmekle kalıyor, sürekli olarak değişiyordu. Onu en çok perişan eden de, bu büyük sahtekârlığın *neden* yapıldığını bir türlü açık seçik anlayamamasıydı. Geçmiş çarpitmanın dolaysız yararları apaçık ortadaydı, gel gör ki gerçek *neden* bilinemiyordu. Winston kalemini alıp yazdı:

*NASIL'ını anlıyorum: NEDEN'ini anlamıyorum.*

Daha önce de pek çok kez olduğu gibi, yoksa ben deli miyim, sorusu geçti aklından. Belki de, deli dedikleri tek kişilik bir azınlıktı. Bir zamanlar dünyanın güneşin çevresinde döndüğüne inanmak nasıl delilik belirtisi olarak görüldüyse, şimdi de geçmişin değiştirilemeyeceğine inanmak delilik belirtisi olarak kabul ediliyordu. Bu inancı *bir tek kendisi* taşıyor olabilirdi ve eğer öyleyse, o zaman delinin tekiydi. Ama deliliği pek dert etmiyordu, onu asıl ürküten yanıliyor olabileceğiydi.

Çocuklar için hazırlanmış tarih kitabını alıp Büyük Birader'in kapaktaki portresine baktı. O ipnotize eden gözlerle baktı. Sanki büyük bir güç üzerinize yükleniyordu; kafatasınızda bir delik açıp beyninizi tepikliyor, yüreğinize korku salarak inançlarınızı koparıp alıyor, handiyse aklınızın tanıklığını yadsırmaya razı ediyordu siz. Sonunda Parti iki kere ikinin beş ettiğini söyler, siz de buna inanmak zorunda kalırdınız. Önünde sonunda bunu söylemeleri kaçınılmazdı: İçinde bulundukları konumun mantığı bunu gerektiriyordu. Felsefeleri, yalnızca yaşananların geçerliliğini değil, gözler önündeki gerçekliğin varlığını da üstü kapalı olarak yadsıyordu. Sapkınlıkların sapkınlığı sağduyuydu. Ve işin asıl korkunç yanı, farklı düşündüğünüz için sizi öldürecek olmaları değil, haklı olabilecekleriyydi. İki kere ikinin dört ettiğini nereden bi-

liyorduk ki? Yerçekimi diye bir şey olduğunu nereden biliyorduk ki? Geçmişin değiştirilemez olduğunu nereden biliyorduk ki? Madem geçmiş de, dış dünya da yalnızca zihinlerdeydi, madem zihin de denetlenebiliyordu, söylenecek ne kalıyordu ki geriye?

Ama hayır! Winston birden cesarete gelir gibi oldu. O'Brien'in yüzü, durup dururken, gözünün önüne gelmişti. O'Brien'in ondan yana olduğuna artık daha da emindi. Gündeyi O'Brien için, daha doğrusu *O'Brien'a* yazıyordu: kimsenin okumayacağı, ama belirli birine yazılmış ve özelliğini bundan alan, sonu gelmeyen bir mektup gibiydi.

Parti, gözlerinizle gördüğünüz, kulaklarınızla duyduğunuzda inanmamanızı söylüyordu. Bu onların en temel, en can alıcı buyruğuydu. Karşısına dikilen dev gücü, herhangi bir Partili aydının bir tartışmadada onu ne kadar kolaylıkla alt edebileceğini, ortaya atılacak kurnazca savları yanıtlamak şöyle dursun anlamakta bile zorluk çekeceğini düşününce umarsızlığa kapıldı. Hem de haklı olmasına karşın! Onlar haksız, kendisi haklıydı. Akılsızça da olsa, apaçık ve gerçek olanın savunulması gerekiyordu. Söz götürmez gerçeklere sarılmalıydı! Var olan somut dünyanın yasaları değişmezdi. Taş sert, su ıslaklı, desteksiz nesneler yere düşerdi. O'Brien'la konuşmuş ve önemli bir kural koyuyormuş gibi yazdı:

*Özgürlik, iki kere iki dört eder diyebilmektir. Buna izin verilirse, arkası gelir.*

## VIII

Bir pasajın dibinde bir yerden sokağa kavrulmuş kahve –Zafer Kahvesi değil, gerçek kahve– kokusu yayılıyordu. Winston elinde olmadan durdu. Birkaç saniyeliğine, çocukluğunun nerdeyse unutulup gitmiş dünyasına gitti. Sonra bir kapı küttedek kapandı ve sanki bir ses kesilir gibi kesiliverdi kahve kokusu.

Winston kaldırımlarda birkaç kilometre yürümüştü, varis çibanı zonkluyordu. Dernek Merkezi’ndeki akşam toplantısını üç haftadır ikinci kez kaçırıyordu: Pek akıllıca sayılmasızdı bu yaptığı, çünkü Merkez'e devamlılığın sürekli denetlendiği kesindi. Bir Parti üyesinin ilke olarak hiç boş vaktinin olmaması ve yatak dışında hiç yalnız kalmaması gerekiyordu. Çalışmak, yemek yemek ya da uyumak dışında kalan zamanlarda mutlaka ortaklaşa bir etkinliğe katılmalıydı: Yalnızlıktan keyif aldığına gösteren herhangi bir şey yapması, dahası kendi başına yürüyüse çıkışması bile her zaman biraz tehlikeli olabilirdi. Yenisöylem'de buna, bireycilik ve ayıksılık anlamında *ayrıyaşam* deniyordu. Ama o akşam Bakanlık'tan çıktığında, nisan havasının dinginliğine kapılmıştı Winston. Göğün mavisi oyıl hiç olmadığı kadar canlıydı; Merkez'de geçirilecek uzun, gürültülü bir akşam, sıkıcı, biktirici oyunlar, cinle pekiştirilen zoraki dostluklar birden gözünde büyümüştü. Anı bir dörtyle otobüs durağından geri dönmüş, Londra'nın dolambaçlı yollarına dalmış, ilkin güneşe, sonra doğuya, sonra yeniden kuzeye vurmuş, ne yöne gittiğini umursamaksızın hiç bilmemişti sokaklarda kaybolmuştu.

Güncesine, "Bir umut varsa, proletlererde," diye yazmıştı. Belirsiz bir gerçeği ve apaçık bir saçmalığı dile getiren bu sözcükler sürekli aklına düşüyordu. Bir zamanlar

Saint Pancras İstasyonu'nun bulunduğu yerin kuzeyine ve doğusuna düşen, gün görmez, kör karanlık kenar mahallelerden birindeydi. Sıçan deliklerini andıran kırık dökük kapıları doğruca kaldırıma açılan küçük, iki katlı evlerin sıralandığı, taş döşeli bir sokakta yürüyordu. Taşların aralarında yer yer kirli su birikintileri oluşmuştu. Karanlık eşiklerin arası önü, sokağın iki yanındaki dar aralıklar mahşer gibiydi: serilip serpilmiş, sürüp sürüştürmüştür kızlar, onların peşinden ayrılmayan delikanlılar, kızların on yıl sonra neye benzeyeceklerinin kanıtı, göbek salmış, paytak kadınlar, kocaman ayaklarını sürüyerek yürüyen iki büklüm ihtiyarlar, kirli su birikintilerinin içinde oyarken analarının öfkeli bağırtılarıyla çil yavrusu gibi dağılan, yalınayak başı kabak çocukların. Sokağa bakan camların pek çoğu kırıkçı, tahtalarla kapatılmıştı. İnsanların çoğunu Winston'a aldirış ettiği yoktu; bazıları ise ürkük bir meraklı, göz ucuyla bakıyorlardı. Bir kapının ağzında, kadana gibi iki kadın, istakoz gibi olmuş kollarını önlüğüünün üstünde kavuşturmuş, gevezelik ediyordu. Winston yanlarından geçerken, kulağına birkaç laf çalındı.

"Evet, hakkin var," dedim kariya. "Başım gözüm üstüne, ama benim yerimde olaydın sen de aynını yapardın. Atıp tutmak kolay. Bendeki dertler sende olaydı gördüm seni."

"Hay, aklınla bin yaşa, kardeşim. Helal olsun, valla. Fazla yüz vermiyceksin böylelerine."

Cırlak sesler birden kesiliverdi. Kadınlar, önlerinden geçen Winston'ı düşmanca bakışlarla süzdüler. Aslında, tam olarak düşmanlık da denemezdı buna; insanların, yanlarından geçen ne idüğü belirsiz bir hayvan karşısındaki temkinliliği, bir anlık sakınganlığı vardı bakışlarında. Böyle bir sokakta Parti'nin mavi tulumlarına pek sık rastlanmazdı. Belirli bir işiniz olmadıkça, böyle yerlerde dolaşmak pek akıllıca sayılmazdı. Kaldı ki, devriyelerle

karşılaşırsanız sizi durdurabilirlerdi. "Belgelerinizi görebilir miyim, yoldaş? Ne işiniz var burada? İsten kaçta çıktınız? Eve hep bu yoldan mı gidersiniz?"... falan filan. Gerçi eve alışılmadık bir yoldan gidilemez diye bir kural yoktu, ama Düşünce Polisi'nin kulağına gitmeyegörsün, yıldırımları üzerinize çekmek için yeter de artardı bile.

Birden ortalık birbirine girdi. Millet çığlık çığlığıydı. İnsanlar tavşanlar gibi kaçıyor, kapılardan içeri atıyorlardı kendilerini. Winston'ın hemen önündeki bir kapıdan genç bir kadın fırladığı gibi su birikintisinin içinde oynayan küçük bir çocuğu kaptı, çabucak önlüğüne sarıp yeniden kapıdan içeri daldı. Tam o sırada, yandaki aralıklardan birinden fırlayan, akordeon gibi olmuş siyah takım elbiseli bir adam, göğü işaret ederek deliler gibi Winston'a koştı.

"Dikkat, gemi!" diye haykırdı. "Aman, babalık! Tepevizde patlayacak! Çabuk yere yat!"

Proleterler, nedense, bombaya "gemi" diyorlardı. Winston kendini hemen yüzükoyun yere attı. Proleterler bu tür uyarılarda bulunduklarında hemen hep haklı çıkarlardı. Bombalar sesten hızlı yolmasına karşın, proleterlerin bir bombanın gelmekte olduğunu birkaç saniye öncesinden sezmelerini sağlayan bir içgüdüleri vardı sanki. Winston ellerini başına üstünde kavuşturdu. Kaldırım yerinden oynuyormuşçasına bir gümbürtü koptu; sırtına patır patır bir şeyler yağdı. Ayağa kalktığında, sırtının, en yakındaki pencereden yağan cam kırıklarıyla kaplı olduğunu fark etti.

Yeniden yürümeye başladı. Bomba, sokağın iki yüz metre kadar yukarıındaki evleri göçetmişti. Göğü koplayan kapkara dumanların altında, sıva tozlarının yükseldiği yıkıntıların çevresinde bir kalabalık toplanmaya başlamıştı. Winston'ın gözüne, az ilerideki sıva yiğininin ortasında kırık kırmızı bir şey iliştı. Biraz yaklaşınca, bunun,

bilekten kopmuş bir el olduğunu gördü. Koptuğu yer dışında, alçıdan dökülmüş bir yontu gibi bembeyazdı.

Winston eli yoluñ kiyisine doğru tekmeledi, sonra kalabalığın içine düşmemek için sağdaki bir ara sokağa girdi. Üç dört dakika sonra, bombanın etkilediği bölgenin dışındaydı artık; sokaklardaki kitlelerin mahşer yerine çevirdiği yaşam hiçbir şey olmamışcasına sürüyordu. Nerdeyse akşamın sekiziydi ve proletlerin gittikleri içkili lokanta-lar (onlar "meyhane" diyorlardı) adam almiyordu. Durmadan açılıp kapanan kirli kapılardan hela, talaş ve ekşi bira kokuları geliyordu. Bir evin çıkıştı yaptığı köşede üç adam birbirine sokulmuş dikiliyor, ortadakının elinde tuttuğu katlanmış gazeteyi öbür ikisi onun omuzlarının üzerrinden okuyordu. Winston, daha yüzlerini doğru dürüst görecek kadar yaklaşmamış olmasına karşın, tepeden tırnağa dikkat kesilmiş olduklarını anlamıştı. Belli ki ciddi bir haberi okuyorlardı. Aralarında birkaç adım kalmıştı ki, adamlar birden birbirlerinden koptular ve ikisi ağız dalaşına tutuştu. Nerdeyse yumruk yumruğa geleceklerdi.

"Bi dakka sus da dinle, be adam! Ne diyorum ben sana, sonu yediyle biten hiçbir numara on dört aydır kazanmadı!"

"Bal gibi de kazandı!"

"Hayır, kazanmadı işte! İki yıldan fazla oldu, evde hepsini bir kâğıda döküyorum, bir bir kaydını tutuyorum, kaz kafalı! Anlasana, sonu yediyle biten hiçbir numara..."

"Kazandı ulan, kazandı! Anasını sattığımın numarasını bile söyleyebilirim. Dört sıfır yediyle bitiyordu. Şubataydı... Şubatın ikinci haftası..."

"Başlatma şimdi şubatından! Hepsini yazdım diyorum sana. Anlamıyorsun ki, sonu yediyle..."

Sonunda, üçüncü adam, "Kesin be, yeter artık!" dedi. Piyangodan söz ediyorlardı. Winston otuz metre ka-

dar yürüdüktün sonra dönüp arkasına baktı. Hâlâ tartışıyorlardı, suratları pancar gibiymi. Her hafta inanılmaz ikramiyeler dağıtan Piyango, proletlerin büyük bir ciddiyetle izledikleri tek toplumsal olaydı. Büyük olasılıkla, milyonlarca proletterin biricik olmasa da başlica varlık nedeniydi. Piyango'dan başka bir eğlenceleri, çılginlıklarını, afyonları, zihinsel uyarıcıları yoktu. İş Piyango'ya geldi mi, kör cahiller bile en karışık hesapları yapabiliyorlar, bir gördükleri numarayı bir daha unutmuyorlardı. Bir sürü insan sîrf Piyango'da kazanma sistemleri, tahminler ve tilsimler satarak geçiniyordu. Winston'ın, Varlık Bakanlığı'nca yürütülen Piyango'nun işleyişi konusunda pek bilgisi yoktu, ama ikramiyelerin çoğunlukla hayali olduğunun farkındaydı (aslında Parti'deki herkes farkındaydı). Yalnızca küçük ikramiyeler ödeniyordu, büyük ikramiyeleri kazananlar ise gerçekte var olmayan kişilerdi. Okyanusya'nın bir bölgesi ile başka bir bölgesi arasında doğru dürüst bir iletişim bulunmadığı için, bunu ayarlamak zor değildi.

Biricik umut proletlerdeydi. Buna sîmsiki sarılmak zorundaydınız. Söylendiğinde akla yatkın geliyordu, ama sokakta yanınızdan geçen insanlara bir göz atığınızda, bunun bir inançtan öteye gitmediğini görüyordunuz. Girdiği sokaktan yokuş aşağı iniliyordu. Buralardan daha önce de geçtiğini, az ileride bir yerden anacaddeye çıktıığını sanıyordu. Yakınlarda bir yerden bağırtılar geliyordu. Birden keskin bir dönüş yapan sokak, birkaç basamakla, pazarcıların buruş buruş olmuş sebzeler sattıkları saklı bir aralığa indi. Winston o anda nerede olduğunu anımsayıverdi. İndiği aralık ana caddeye çıkıyordu; ilk sapaktan beş dakika kadar yürüyünce, şimdi günce olarak kullandığı not defterini aldığı eskici dükkanına varıyordu. Biraz ilerideki küçük kırtasiyeciden de kalem sapiyla mürekkep şîsesini almıştı.

Basamakların başında bir an durdu. Tam karşısında sallaş bir meyhane çarptı gözüne, camları buzlanmış gibi görünüyorsa da aslında tozla kaplanmıştı. Posbıyıklı, çok yaşlı, iki büklüm yürüyebilen bir adamı meyhanenin kapısını itip içeri girdi. Winston, durduğu yerden izlerken, en az sekseninde olan bu ihtiyar Devrim meydana geldiği sırada orta yaşıydı herhalde, diye geçirdi aklından. O ve onun gibiler, yitip gitmiş kapitalizm dünyasıyla bugünün son bağlantılarıydı. Parti içinde, düşünceleri Devrim'den önce oluşmuş pek fazla insan kalmamıştı. Eski kuşak elliler ve altmışların büyük temizlik hareketleri sırada büyük ölçüde ortadan kaldırılmış, sağ kalanlar ise çoktandır tam bir düşünsel teslimiyete zorlanmışlardı. Hâlâ hayatta olup da yüzyıl başlarında olup bitenlere ilişkin doğru bilgi verebilecek tek kişi ancak proleterler arasından çıkabilirdi. Winston birden tarih kitabından güncesine aktardığı bölümü anımsadı ve çığınca bir isteğe kapıldı. Meyhaneden içeri girecek, ihtiyarla muhabbeti koyultacak ve sorguya çekecekti. "Senin çocukluğunda nasıl bir hayat yaşıyor?" Şimdiki hayata benzıyor muydu? Durum bugündünden daha mı iyidi, yoksa daha mı kötüydü?" diyecekti yaşlı adama.

Korkuya kapılıp vazgeçmemek için bir koşu basamakları indi, dar sokağa dalıp karşıya geçti. Tam bir çılgınlıktı bu yaptığı. Gerçi proleterlerle konuşulmayacak, onların gittiği meyhanelere gidilmeyecek diye bir kural yoktu, ama yine de kimsenin gözünden kaçmayacak kadar olağanışı bir davranıştı bu. Devriyelerle karşılaşırsa baygınlık geçirdiğini söyleyebilirdi, ama yutmazlardı. Meyhanenin kapısını araladığında, insanın burnunun direğini kıran berbat bir ekşi bira kokusu çarptı suratına. Winston içeri girer girmez, sesler kesilir gibi oldu. Herkesin gözünü mavi tulumuna diktığının ayındaydı. Bir köşede dart oynayanlar oyuna otuz saniye kadar ara

verdiler. İzlediği ihtiyar, barda dikilmiş, iri yarı, demir bilekli, gaga burunlu, genç barmene kafa tutuyordu. Bazıları da, ellerinde bardaklarıyla çevrelerini almışlar, onları izliyorlardı.

Yaşlı adam, omuzlarını kaldırarak, "Adam gibi soruyoruz, değil mi?" dedi. "Yani sen şimdi şu rezil meyhane-de bir payntlık bir bardağın olmadığını söylüyorsun, öyle mi?"

Barmen, ellerini tezgâha dayayıp öne eğilerek, "Paynt da neymış ulan?" dedi.

"Şuna bakın! Payntın ne olduğunu bilmiyor, bir de kendine barmen diyor! Bilmiyorsan öğren, bir paynt kuartun yarısıdır, dört quart da bir galon eder. İstersen işe alfabeden başlayalım."

Barmen, "Hiçbirini duymadım," diye kestirip attı. "Bizim burada litrelilik, bir de yarınlitrelilik bira var. Bak, bardaklar karşısındaki rafta işte."

"Ben paynt isterim," diye diretti ihtiyar. "İstesen, bir payntlık bira çekiverirsın şuracıkta. Bizim gençliğimizde litre mitre yoktu."

Barmen, göz ucuyla öteki müşterilere bakarak, "Sizin gençliğinizde biz daha besikteydik," dedi.

Bir kahkaha patladı; Winston'ın gelişinin yarattığı tedirginlik ortadan kalkmış gibiydi. İhtiyarın bembeyaz yüzü kapkurnızı kesilmişti. Homurdanarak arkasına dönünce Winston'a tosladı. Winston usulca kolundan tuttu.

"Size bir içki söyleyebilir miyim?" dedi.

"Çok naziksiniz," dedi ihtiyar yine omuzlarını kaldırarak. Winston'ın mavi tulumunun farkında değil gibiydi. Barmene dönüp, "Paynt!" diye ekledi sert bir sesle. "Kallavi olsun."

Barmen, tezgâhın altındaki kovada yıkadığı iki kalın bardağa yarımsar litre siyah bira doldurdu. Proleterlerin gittiği meyhanelerde içilebilen tek içki biraydı. Proleter-

ler, cin içmemeleri gerekmesine karşın, pek çok yerde kolayca cin bulabiliyorlardı. Dart oyunu yeniden bütün hızıyla başlamış, bardakiler ise piyango biletlerinden söz etmeye koyulmuşlardı. Winston'ı unutmuş gibiydiler. Pencerenin önünde, Winston'ın yaşlı adamla kimse duymadan konuşabileceği bir oyun masası vardı. Gerçi ihtiyarla oturup sohbet etmek yine de çok tehlikeliydi, ama neyse ki meyhaneye tele-ekran yerleştirilmemişti; Winston içeri girer girmez saptamıştı bunu.

Yaşlı adam, bardağının başına çökerken, "Bir payntlik doldursayıdı eli mi kırıldı?" diye hormurdu. "Yarım litre kesmiyor. Beti bereketi yok. Bir litre de fazla geliyor. Hem kesene zarar, hem de durmadan helaya taşınıyorsun."

Winston, "Gençliğinizden beri kim bilir ne değişikliklere tanık oldunuz," diye yokladı ihtiyarı.

Yaşlı adamın soluk mavi gözleri, sanki bütün değişiklikler bu meyhanede yaşanmış gibi, dart tahtasından bara, bardan erkekler tuvaletinin kapısına gezindi.

Sonunda, "Eskiden biralar daha iyiydi," dedi. "Hem de daha ucuzdu! O zamanlar kallavi derdik, beyaz biranın bir payntı dört peniydi. Savaştan önce tabii."

"Hangi savaştan?" diye sordu Winston.

"Savaştan ne zaman başımızı alabildik ki," dedi ihtiyar duyulur duyulmaz bir sesle. Yine omuzlarını dikleştirerek bardağını kaldırdı. "Hadi bakalım, sağlığına!"

İncecik boynundaki sıvri âdemelmasının şaşırtıcı bir hızla inip kalkmasıyla biranın bitmesi bir oldu. Winston bara gidip yarımsıçar litrelik iki bira daha getirdi. Yaşlı adam, bir litre fazla geliyor dediğini çoktan unutmuş gibiydi.

Winston, "Siz benden çok büyüğünüz," dedi. "Sanırım ben daha doğmadan siz koca adamınız. Devrim'den önceki eski günleri anımsıyorsunuzdur. Benim yaşamda kiler o günleri hiç bilmiyorlar. Ancak kitaplardan okuya-

biliyoruz, o da doğruysa tabii. Sizin ne düşündüğünüzü bilmek isterim. Tarih kitaplarında, Devrim'den önceki hayatın şimdikinden tümüyle farklı olduğu yazıyor. Bugün hayal bile edemeyeceğimiz kadar korkunç bir baskın, adaletsizlik ve yoksulluk varmış. Burada, Londra'da bile halkın büyük çoğunluğu yarı aç yarı tok yaşıyormuş. Halkın yansının ayağına giyecek ayakkabısı bile yokmuş. Günde on iki saat çalışır, dokuz yaşında okulu terk eder, bir odada on kişi yatarlarmiş. Buna karşılık, kapitalist dedikleri zengin ve güçlü küçük bir azınlık varmış ki, sayıları birkaç bini geçmezmiş. Her şeyin sahibi onlarmış. Otuz uşağıın hizmet ettiği görkemli konaklarda otururlar, otomobilleri ve dört atlı arabalarıyla gezerler, şampanya içerler, silindir şapkalar takarlarmiş..."

Birden ihtiyarın gözleri parlardı.

"Silindir şapkalar, ha!" dedi. "Çok matrak doğrusu. Nedense aynı şey daha dün benim de kafamdan geçti. Düşündüm de, silindir şapka görmeyeli yıllar olmuş. Silindir şapka tarih oldu, evlat. En son baldızımın cenazeinde takmıştım. Tam gününü söyleyemem ama, elli yıl olmuştur herhalde. Cenaze için kiraladım tabii, bilirsin işte."

Winston, dişini sıkarak, "Boş verin şimdî silindir şapkaları," dedi. "Asıl sorun, şu kapitalistler ve onlardan nasiplenmiş avukatlar ve rahipler; bu dünyanın efendileri kapitalistlermiş. Her şey onların çıkarı içinciş. Sizler-sıradan insanlar, emekçiler- onların kölesiymişsiniz. Ne isterlerse yapabilirlermiş size. Sığır sürüsü gibi bir gemiye doldurup Kanada'ya yollayabilirlermiş. Canları çekerse, kızlarınızla yatabilirlermiş. Dokuz kamçılı kirbaçlarla dövdürebilirlermiş. Önlerinde şapkanızı çıkarmak zorundaymışsınız. Uşakları yanlarından eksik olmazmış..."

Yaşlı adının yeniden gözleri parlardı.

"Uşaklar, ha!" dedi. "Yillardır duymamıştım bu keli-

meyi. Uşaklar! Yıllar öncesine götürdü beni. Hatırlıyorum, senelerce senelerce evveldi, pazar günleri öğleden sonra Hyde Park'a gider, birtakım heriflerin çekikleri nutukları dinlerdim. Selamet Ordusu, Katoliki, Yahudisi, Hintlisi, hepsi. Hele bir herifvardı ki, şimdi adı aklıma gelmiyor, müthiş bir hatipti, kimse eline su dökemezdi. Hepsinin canına okurdu. 'Uşaklar!' derdi, 'Burjuvazininuşakları! Egemen sınıfın çanak yalayıcılar!' 'Asalaklar,' derdi bir de. 'Sırtlanlar,' derdi. Evet, evet, 'Sırtlanlar,' derdi onlara. Tabii ki İşçi Partisi'ni kerteriz veriyordu, anlarsın ya."

Winston, ayrı tellerden çaldıklarının farkındaydı.

"Benim asıl bilmek istediğim şu," dedi. "Bugün eskisinden daha özgür olduğunuzu söyleyebilir misiniz? Bugün daha mı insanca davranışlıyor size? Bir zamanlar, zenginler, baştakiler..."

Yaşlı adam, birden aklına gelmişcesine Winston'ın lafini keserek, "Lordlar Kamarası," diyecek oldu.

"Tamam, Lordlar Kamarası. Ama benim sorduğum şu: Sırf onlar zengin, siz yoksul olduğunuz için adam yere koymuyorlar mıydı sizi? Örneğin, gerçekten de onlara 'Efendim' demek, önlerinde şapkanızı çıkarmak zorunda miydiniz?"

Yaşlı adam bir an dalıp gitti. Birasından koca bir yudum aldıktan sonra yanıtladı.

"Evet," dedi. "Karşılılarında selama durmanız hoşlarına giderdi. Onlara saygı duyduğunu gösterirdi. Gerçi bana ters gelirdi, ama ben de yapmışımdır kaç kere. Yapmak zorunda kalmışımır, diyelim istersen."

"Peki –tarih kitaplarında okuduklarımından aktarıyorum–, o insanlar ve uşakları sizleri kaldırımdan çamurların içine mi iterlerdi hep?"

"Bir keresinde biri itmişti beni," dedi ihtiyar. "Dünmüş gibi hatırlımda. İçki Yarısı geceyi -İçki Yarısı geceyi

korkunç kabalaşırlardı-, Shaftesbury Caddesi'nde gençten bir herife toslamayayım mı! Efendiden birine benzıyordu; smokin, silindir şapka, siyah palto. Kaldırımıda yalpalaya yalpalaya gidiyordu, ben de bindiriverdim herifçi-oğluna, bir kazadır oldu işte. 'Önüne baksana, ulan!' demesin mi! Ben de, 'Koca kaldırımı satın mı aldın?' deyi-verdim. 'Ulan, bana efelenme, beynini dağıtırıım,' deyince, ben de, 'Sarhoşsun sen,' dedim, 'polis çağırayıım da aklın başına gelsin.' İster inan, ister inanma, herif yakamdan tutup öyle bir itti ki, az daha otobüsün altında kahiyordum. O zamanlar delikanlıydık icabında, bir geçirsem bir de yerden yerdi, ama..."

Winston artık iyice çaresizlige kapılmıştı. Yaşlı adamın belleği tam bir ayrıntı çöplüğüne dönmüştü. Akşama kadar soru sorsa hiçbir şey öğrenemeyecekti. Ama Parti tarihi az çok doğru olabilirdi, hatta tümüyle doğru bile olabilirdi. Son bir kez şansını denedi.

"Galiba ne demek istedigimi iyi anlatamadım," dedi. "Söylemek istedigim şu ki, çok uzun bir süredir yaşıyorsunuz, hayatınızın yarısı Devrim öncesinde geçmiş. Örneğin, 1925'te yetişkin bir insandınız. Anımsadığınız kadarıyla söyle misiniz, 1925'te hayat şimdikinden daha mı iyiydi, yoksa daha mı kötüydü? Seçme şansınız olsaydı, o zaman mı yaşamak isterdiniz, şimdi mi?"

Yaşlı adam dart tahtasına bakarak dalıp gitti. Öncekinden daha yavaş yudumlayarak birasını bitirdi. Birayı içince yumuşamışçasına, hoşgörülü, filozofça bir edayla konuşmaya başladı.

"Ne söylememi istedigini biliyorum," dedi. "Keşke genç olaydım, dememi bekliyorsun benden. Pek çok insan, sorulduğunda, keşke genç olaydım, der. Gençken sağlıklılsındır, gücün kuvvetin yerindedir. Ama benim yaşıma gelmeyegör, hastalıktan başını alamazsin. Ayaklamı başıma dert, sidiktorbam rezalet. Geceleri altı yedi

kere çiçe kalkıyorum. Hoş, yaşlılığın faydaları da yok değil. Bazı sorunlar ortadan kalkıyor. Mesela, kadınlarla işin kalmıyor, muazzam bir şey bu. İnanır misin, bir kadınla yatmayalı nerdeyse otuz yıl oluyor. Canım da istemedi zaten."

Winston sırtını pencereye vermişti. Daha fazla soru sormanın anlamı yoktu. Bir bira daha ısmarlayacaktı ki, ihtiyar birden kalktı, ayaklarını sürüye sürüye meyhane-nin yan tarafındaki, leş gibi kokan helaya yollandı. Fazla-dan içtiği bira hemen etkisini göstermişti. Winston bir-kaç dakika boş bardağına bakarak öylece oturdu, sonra farkında bile olmadan yeniden sokakta buldu kendini. Yirmi yıla kalmaz, şu basit ama müthiş soruyu, "Devrim'den önce hayat şimdikinden daha mı iyiydi?" soru-sunu yanıtlayacak bir tek kişi kalmaz ortalıkta, diye ge-çirdi içinden. Gerçi bu sorunun yanıtını almak daha şim-diden olanaksızlaşmıştı, o günlerden sağ kalan birkaç kişi de eski ile yeniyi kıyaslamayı beceremiyordu. Milyonlar-ca ilgisiz ayrıntı anımsıyorlardı, bir iş arkadaşıyla yapılmış bir kavga, kayıp bir bisiklet pompasının nasıl arandığı, çok önce ölmüş bir kız kardeşin yüzü, yetmiş yıl önce rüzgârlı bir sabah havaya kalkan toz bulutları; önemli gerçeklerin tek mili birden belleklerden silinmişti. Küçük nesneleri görebilen, ama büyük nesneleri göremeyen ka-rıncalara benziyorlardı. Bellekler şaşır kayıtlar çarpıtu-lınca da, Parti'nin yaşam koşullarını iyileştirdiği yolun-daki savını kabullenmekten başka çare kalmıyordu, cün-kü bu savın sinanabileceği hiçbir ölçüt yoktu ve hiçbir zaman da olmayacağı.

Dalıp gittiği düşüncelerden birden sıyrıldı. Durup çevreye göz gezdi. Daracık bir sokaktaydı, evlerin ara-sına sıkışık kalmış birkaç izbe dükkân göze çarpıyordu. Başının hemen yukarısında, bir zamanlar yaldızlı olduğu anlaşılan, rengini yitirmiş üç madeni top asılıydı. Bildiği

bir yerdi sanki. Tabii! Güncesini yazdığını defteri aldığı eskici dükkânının önündeydi.

Tepeden tırnağa ürperdi. Defteri satın almakla bile kendini ateşe atmıştı zaten; sonradan, bir daha bu dükkânın yakınından bile geçmeyeceğine ant içmişti. Gel gör ki, başka düşüncelere dalar dalmaz, ayakları onu gerisinden geri buraya getirmiştir. Oysa günde tutmaya başlamakla, kendini intihardan farksız böylesi güdülere karşı korumaya alacağını ummuştu. Bu arada, nerdeyse akşamın dokuzu olmasına karşın dükkânın hâlâ açık olduğunu fark etti. Kaldırımda dikilip durmaktan daha az kuşku çekenegini düşünerek dükkândan içeri girdi. Sorulacak olursa, jilet aradığını söyleyerek işin içinden sırlabilirdi.

Dükkan sahibinin yeni yaktığı anlaşılan, tavana asılı gaz lambasından baygın ama hoş bir koku yayılıyordu. Altmış yaşlarında, çelimsiz, kamburu çıkmış bir adamdı, haşmetli bir burnu vardı, gözleri gözlüğünün kalın camlarının arasında boncuk gibi kalmıştı. Saçı epeyce ağarmış olmasına karşın, kaşları çalı gibi ve hâlâ simsiyahtı. Gözluğu, kibar ve nazik tavırları, eprimiş siyah kadife ceketi ona entelektüel bir hava veriyor, bir edebiyatçı ya da müzisyen olduğu izlenimini uyandırıyordu. Alçak perdeden yumuşak bir sesle konuşuyordu, şivesi proletlerin çoğu kadar bozuk değildi.

"Sizi kaldırımda görür görmez tanıldım," dedi hemen. "Siz o genç hanımın hatıra defterini alan beysiniz. Harikulade bir kâğıdı var. Bir zamanlar kaymak kâğıt dedikleri cinsten. Aah ah, belki elli yıldır öyle kâğıt yapmıyorlar, azizim." Gözluğunun üzerinden Winston'a baktı. "Sizin için ne yapabilirim? Yoksa sadece bir göz atmak mı istediniz?"

Winston, "Buradan geçiyordum," dedi alçak sesle. "Öylesine ugradım. Bir şey alacak değilim."

"Doğrusu sevindim," dedi adam, yumuşacık ellerini

özür dilercesine açarak, "çünkü elimde size göre bir şey yok. Görüyorsunuz işte, dükkan tam takur. Aramızda kalsın ama. Bu antika işi sonuna geldi. Alıcı da kalmadı, satacak mal da. Ne mobilya, ne porselen, ne kristal; hiçbir şey kalmadı. Maden işlerinin çoğu da eritildi tabii. Pirinç şamdan görmeyeli yıllar oldu diyebilirim."

Aslında ufacık dükkan tıka basa doluydu, ama değerli sayılabilcek hemen hiçbir şey yoktu. Duvar diplerine çepçe çevre tozlu resim çerçeveleri istif edilmiş olduğu için, içerisinde nerdeyse adım atacak yer kalmamıştı. Vitrinde tepsilerin içinde cıvatalar ve somunlar, eskimiş kesikler, bıçağı kırılmış çakılar, doğru dürüst çalışmayan kirli paslı saatler ve daha bir sürü ıvı zıvır göze çarpıyordu. Ancak köşedeki küçük bir masanın üstünde, aralarında ilginç bir şeyler bulunabileceği izlenimi uyandıran irili ufaklı nesneler duruyordu: mineli enfiye kutuları, akik taşından broşlar falan. Winston masaya yaklaştığında, gaz lambasının ışığında belli belirsiz parıldayan, yuvarlak, pürüzsüz bir nesne çarptı gözüne; uzanıp aldı.

Bir yanı kıvrık, bir yanı yassı, nerdeyse yarımküre biçiminde, irice bir cam parçasını andıran bir şeydi bu. Reninde ve dokusunda dalgalı bir yumuşaklık vardı. Tam ortasında, eğik yüzeyin büyültüğü, bir gül ya da denizalesini anırtıran, tuhaf, pembe, sarmal bir nesne görünüyordu.

Winston, büyülenmişcesine, "Nedir bu?" diye sordu.

"Buna mercan diyorlar, efendim," diye yanıtladı yaşlı adam. "Hint Okyanusu'ndan geliyor sanırım. Camın içine yerleştirirlermiş. En az yüz yıllık olmalı. Aslında daha da eski gibi görünüyor."

"Çok güzel bir şey," dedi Winston.

"Evet, harikulade," dedi yaşlı adam övgüyle. "Bugünlerde bunu anlayacak pek fazla insan kalmadı." Öksürdü. "Ola ki almak isterseniz, size dört dolara veririm. Böyle bir parçanın sekiz sterlin ettiği günleri hatırlıyorum; se-

kız sterlin de ne ederdi şimdî çıkaramıyorum ama, çok paraydı. Bugün pek nadir bulundukları halde gerçek antika parçalar kimin umurunda ki?"

Winston hemen dört doları verdi, gözünü alamadığı parçayı cebine attı. Ona çekici gelen, güzelliğinden çok, şimdikinden çok farklı bir çağ'a ait olduğu izlenimini uyandırmıştı. Bu yumuşak, dalgalı cam nesne, daha önce gördüklerinin hiçbirine benzemiyordu. Gerçi Winston bir zamanlar kâğıt ağırlığı olarak kullanılmış olabileceğini kestirebiliyordu, ama artık hiçbir işe yaramaması onu bir kat daha çekici kılıyordu. Çok ağırdı, ama beraket cebinde şişkinlik yapmuyordu. Bir Parti üyesinin böyle bir nesneyi bulundurması biraz tuhaftı, dahası başına iş açabilirdi. Eski, o yüzden de güzel olan her şey, belli belirsiz de olsa kuşku çekiyordu. Dört doları cebine attıktan sonra yaşlı adamın neşesi bayağı yerine gelmişti. Belli ki, aslında üç, hatta iki dolara bile raziydi.

"Yukarıda bir oda daha var, belki bir göz atmak isteriniz," dedi. "Gerçi pek fazla bir şey yok. Birkaç parça bir şey işte. Yukarı çıkacaksak lambayı yakayım."

Başka bir lambayı yakıp iki büklüm öne düştü, dik ve aşınmış merdivenleri ağır ağır çıkış dar bir koridor- dan geçti; sokağa değil de bir taş avluya ve bacalar ormanın bakan bir odaya girdiler. Winston, içерisinin bir oturma odası gibi döşenmiş olduğunu fark etti. Yere ince uzun bir halı serilmişti, duvarda birkaç resim vardı, şöminenin önüne kirli bir kanape yerleştirilmişti. Şömine rafının üzerinde cam kapaklı, kadranı on iki rakamlı eski model bir saatin tıkırtıları duyuluyordu. Pencerenin altında, odanın nerdeyse dörtte birini kaplayan kocaman bir karyola vardı; şiltesi hâlâ üstündeydi.

Yaşlı adam, handiyse özür dilercesine, "Karım ölünceye kadar burada yaşadık," dedi. "Eşyaları yavaş yavaş satıyorum. Mesela, şu maun karyola harikulade bir par-

ça; bir de tahtakurularından temizlenirse. Ama biraz kababulabilirsiniz tabii."

Odanın tümünü aydınlatın diye lambayı havaya kaldırmıştı; belki şaşırtıcıydı ama, loş ışıkta içerişi son derece çekici görünüyordu. Winston'ın aklından bir düşünce geçti: Tehlikeyi göze alırsa, odayı haftada birkaç dolara rahatlıkla kiralayabilirdi. Akla düşer düşmez kovulması gereken, çılgınca, umutsuz bir düşünceydi bu; ama oda onu bir tür nostaljiye, eski zaman anılarına süreklemiştir. Böyle bir odada, çaydanlık kaynayadursun, şöminenin karşısındaki kanapede ayaklarını uzatıp oturmak, hiç de yabancısı olmadığı bir şey gibi gelmişti: bir başına, tümüyle güvende, ne bir gözetleyen ne buyurgan bir duyuru, çaydanlığın fokurtusu ve saatin dostça tiktakları dışında ne bir ses ne bir nefes.

"Tele-ekran yok!" diye mırıldanmaktan alamadı kendini.

"Ya, evet," dedi yaşlı adam, "hiç olmadı. Çok pahalı. Hiç gerek de duymadım galiba. Köşede duran şu açılır kapanır masaya ne dersiniz? Ama kanatlarını açacaksanız menteşelerini yenilemeniz gerekir."

Bu arada, Winston çoktan öbür köşedeki küçük kitaplığa yönelmişti. Kitaplıkta kitaptan başka her şey vardı. Kitap aramaları her yerde olduğu gibi proleter mahallelerinde de büyük bir titizlikle gerçekleştirilmiş, ele geçirilen tüm kitaplar yok edilmişti. Okyanusya'nın herhangi bir yerinde 1960'tan önce basılmış bir kitap bulmak hemen hemen olanaksızdı. Yaşlı adam, lamba hâlâ elinde, şöminenin öbür yanında karyolanın tam karşısındaki duvara asılı, gülağacı çerçeveli bir resmin önünde duruyordu.

"Bakın, eski baskılara merakınız varsa..." diyecek olduğunu nezaketten kırlırcasına.

Winston resmin karşısına geçip inceledi. Dikdörtgen

pencereleri olan, önünde küçük bir kule bulunan oval bir binanın betimlendiği bir metal baskiydı. Binanın yanından bir parmaklık dolanıyor, arkada da heykele benzer bir şey görünüyordu. Winston bir süre baktı. Heykeli pek anımsamıyordu, ama bina hiç yabancı gelmemiştir.

Yaşlı adam, "Çerçeve duvara raptedilmiştir," dedi, "ama isterseniz hemen çıkarabilirim."

Winston, sonunda, "Bu binayı biliyorum," dedi. "Şimdi harabe halinde. Adalet Sarayı'nın bulunduğu caddeinin orta yerinde."

"Haklısınız. Adliye'nin karşısında. Bombalanmıştı, hangi yıldır, çok yıl oldu. O zamanlar kiliseydi. St. Clement Kilisesi'ydı adı." Saçma bir şey söyleyeceğinin farkındaymışçasına, özür dilercesine gülümseyerek ekledi: "Portakal var, limon var' diye çalar çanları St. Clement'in!"

"O da ne?" dedi Winston.

"Küçükken söylediğimiz çocuk şarkılarından biri işte; 'Portakal var, limon var, diye çalar çanları St. Clement' in.' Devamı nasıldı hatırlıyorum, ama sonu aklımda: 'Al şu mumu, doğru yatağına, yoksa yersin baltayı kafana.' Bir tür dans da denebilir. Altından geçmen için kollarını kaldırırlar, tam 'Yoksa yersin baltayı kafana' derken de kollarını indirip seni yakalarlardı. Şarkı boyunca kilise adları sıralanırdı. Londra'da ne kadar kilise varsa, belli başlıları tabii."

Winston kilisenin hangi yüzyıla ait olduğunu çıkarmaya çalıştı. Londra'daki binaların hangi yüzyılda yapıldığını anlamak hiç de kolay değildi. Büyük ve göz alıcı tüm binaların, hele görüşüsleri de yeniye, Devrim'den sonra yapıldığını ileri sürüyorlar, daha eski oldukları çok belli olan binaları ise Ortaçağ dedikleri karanlık bir döneme yakıştırıyorlardı. Kapitalizmin egemenliği altında geçen çağlarda değerli hiçbir şey yapılmadığı söyleniyordu. İnsan, tarihi, kitaplardan öğrenemediği gibi mimari-

den de öğrenemiyordu. Heykeller, yazıtlar, anıtlar, sokak adları... geçmişe ışık tutabilecek her şey sistemli bir biçimde değiştirilmişti.

"Eskiden kilise olduğunu bilmiyordum," dedi.

Yaşlı adam, "Aslına bakarsanız, böyle çok kilise var," dedi, "ama artık başka amaçlarla kullanılıyorlar. Hay Allah, nasıldı şu şarkının devamı? Hah, tamam! Hatırladım işte!

'Portakal var, limon var' diye çalar çanları St. Clement'in,

'Nerde benim üç çeyreğim' diye çalar çanları St. Martin'in...

evet evet, galiba böyleydi. Çeyrek dedikleri küçük bir bakır parayıdı, bir sent gibi bir şey."

"St. Martin neredeydi, peki?" dedi Winston.

"St. Martin mi? Nerede olacak, olduğu yerde duruyor. Zafer Meydanı'nda, resim galerisinin hemen yanında. Hani, girişinde üçgen bir alınlığı ile koca koca sütunları, bir sürü merdiveni olan bina var ya, o işte."

Winston binayı çok iyi biliyordu. Çeşitli propaganda sergilerinin açıldığı, tepkili bombalar ve Yüzen Kaller'in modellerinin, balmumundan yapılmış heykellerle düşmanın gaddarlıklarını betimleyen sahnelerin sergilendiği bir müzeydi.

"Eskiden Kırların St. Martin'i derlerdi," diye ekledi yaşlı adam, "gerçi oralarda kır mır görmedim ama."

Winston resmi almadı. Bu resmi almak kâğıt ağırlığını almaktan da uygunsuz olacaktı, üstelik çerçevesinden çıkarıldan eve kadar taşımak da olanaksızdı. Yaşlı adamla çene çalarak dükkanın içinde biraz daha dolandı; sohbet sırasında, adamın adının vitrinde yazdığı gibi Weeks değil, Charrington olduğunu öğrendi. Bay Charrington,

anlattıklarına bakılırsa, altmış üç yaşında bir duldu ve otuz yıldır bu dükkanı işletiyordu. Bunca zamandır hep vitrindeki adı değiştirmeye niyetlenmiş, ama bir türlü eli değimemiştir işte. İhtiyarın yarım yamalak anımsadığı çocuk şarkısı sohbet boyunca Winston'ın kafasında dolandı durdu. Portakal var, limon var, diye çalar çanları St. Clement'in / Nerde benim üç çeyreğim, diye çalar çanları St. Martin'in! Tuhaftı ama, şarkıyı kendi kendinize söyleşken çanların sesini, yitip gitmiş olsa da bir yererde başka bir görünüme bürünmüş ve unutulmuş olarak hâlâ var olan Londra'nın çanlarının sesini duyar gibi oluyordunuz. Winston, kiliselerin çan kulelerinin karaltıları arasında birbiri ardı sıra yükselen çan seslerini duyar gibiydi. Oysa, anımsadığı kadarıyla, hayatında hiç çan sesi duymamıştı.

Dışarı çıkmadan sokağı kolaçan ettiğini Bay Charrington'ın görmesini istemediği için, yaşlı adamın elinden kurtulup kendini hemen merdivenden alt kata attı. Aslında bir ay gibi uygun bir aradan sonra dükkanı yeniden uğrama tehlikesini göze almaya çoktan karar vermişti bile. Gerçi Merkez'i bir akşam kılmaktan daha tehlikeli değildi belki de. Asıl enayiliği, günceyi aldıktan sonra buraya yeniden gelmekle yapmıştı; hem de dükkan sahibinin güvenilir biri olup olmadığını öğrenmeden. Ama neylersin işte!..

Evet, kararını vermişti, buraya yeniden gelecekti. O güzelim işe yaramaz şeyleşenlerden alacaktı yine. St. Clement Kilisesi gravürünü alacak, çerçevesinden çıkarıp ceketinin altına gizleyerek eve götürürecekti. Bir yolunu bulup şarkının geri kalan sözlerini Bay Charrington'dan öğrenecekti. Üst kattaki odayı kiralamak gibi çılgınca bir düşünce bile aklından bir kez daha geçti. Kısacık bir süre için de olsa aşka gelince dikkati dağıldı ve dışarıyı kolaçan etmeden kendini sokağa attı. Dahası, çocuk şar-

kısını o anda uydurduğu bir ezgiyle mırıldanmaya başlamıştı:

“Portakal var, limon var,’ diye çalar çanları

St. Clement'in,

‘Nerde benim üç çeyreğim,’ diye çalar...”

Birden yüreği ağzına geldi, aklı başından gitti. Karşidan mavi tulumlu biri geliyordu, aralarında on metre var yoktu. Kurmaca Dairesi’nde çalışan siyah saçlı kızdı gelen. Ortalık aydınlichkeit olmamasına karşın Winston onu kolayca tanımiştı. Kız Winston’la göz göre geldi, ama onu hiç görmemiş gibi geçip gitti.

Winston birkaç saniye kadar hiç kimildamadan öylece kaldı. Sonra sağa döndü, yanlış yöne gittiğinin farkına varmadan ağır ağır uzaklaştı. Hiç değilse bir sorun çözülmüştü. Artık kızın kendisini sürekli gözetlediğinden kuşkusu kalmamıştı. Genç kızın Parti üyelerinin yaşadığı yerlerden kilometrelerece uzaklarda, aynı akşam ve aynı karanlık arka sokakta dolaşıyor olması asla bir rastlantı olamayacağına göre, onu buraya kadar izlemiş olmalıydı. Rastlantının böylesi mümkün değildi. Gerçekten de Düşünce Polisi'nin bir ajanı mı, yoksa yalnızca meraklı bir amatör casus mu olduğu pek önemli değildi. Onun meyhaneye girdiğini de görmüş olsa gerekti.

Winston güçlükle yürüyordu. Cebindeki iri cam parçası her adım atışında bacağına çarpıyor, cebinden çıkarıp atmak geçiyordu içinden. En fecisi de midesine sapanan sancıydı. Bir ara, kendini hemen bir helaya atmazsa ölecekmiş gibisinden bir duyguya kapıldı. Ne ki, böyle bir mahallede umumi hela bulmak olanaksızdı. Sonunda midesindeki spazm geçti, ardından bir buruntu kaldı.

Bir çıkmaz sokaktaydı. Durdu, ne yapması gerektiğini düşünerek kısa bir süre bekledi, sonra dönüp gerisin-

geri yürümeye başladı. Genç kız yanından geçip gideli yalnızca birkaç dakika olmuştı, koşsa ona yetişebilirdi. İzini sürüp tenha bir yerde kışırabilir, sonra da bir kaldırım taşıyla kafasını ezebilirdi. Aslında cebindekî iri cam parçası da bu işi görebilirdi. Ama çabucak vazgeçti bu düşünceden, çünkü zor kullanmayı aklından geçirmek bile dayanılmaz gelmişti. Üstelik koşması da, birine vurması da olanaksızdı. Kaldı ki, kız hem genç hem de güçlü kuvvetliydi, kendini savunması işten bile değildi. Bu arada, kendini hemen Dernek Merkezi'ne atmayı ve kapıncaya kadar orada kalmayı geçirdi aklından; böylece akşam boyunca orada olduğunu kanıtlayabilirdi. Ne ki, bu da olanaksızdı. Kendini çok bitkin hissediyordu. Bir an önce eve gitmekten, oturup sakinleşmekteki başka bir şey istemiyordu.

Eve vardığında akşamın onunu geçiyordu. Ana girişin ışıkları on bir buçukta söndürüldü. Mutfağa gitti, bir çay fincanı Zafer Cini'ni mideye indirdi. Oturma odasındaki girintide bulunan masanın başına oturup çekmeceden günçeyi çıkardı. Ama hemen açmadı. Tele-ekranda, bir kadın ciyak ciyak bağırarak milliyetçi bir şarkısı söylüyordu. Oturduğu yerde gözlerini defterin ebrulu kapağına dikerek kulaklarını tele-ekrandan gelen sese tıkamaya çalıştı, ama boşuna.

Sizi götürmek için gece gelirlerdi, her zaman geceleri. En doğrusu, sizi ele geçirmelerine fırsat vermeden canınıza kıymaktı. Besbelli, bazıları böyle yapmıştı. Ortadan kaybolanların birçoğu aslında intihar etmişti. Ama ateşli silahların ya da çabuk ve kesin etki eden zehirlerin asla bulunamadığı bir ortamda insanın intihar edebilmesi için gözü donecek kadar umarsız olması gerekiyordu. Aci ve korkunun biyolojik yararsızlığını, tam da özel bir çaba göstermek gerektiğinde hemen her zaman donup kalan insanın bedeninin ihanetini nerdeyse şaşkınlıkla geçirdi

aklından. Yeterince hızlı davranışsa, siyah saçlı kızın işini bitirmiş olacaktı; ama tehlikeden büyüklüğü karşısında eyleme geçememişti. Gerilimli anlarda insanın bir dış düşmana karşı değil de, hep kendi bedenine karşı savaştığını fark ediyordu. Şimdi bile, içtiği cine karşın, midesindeki buruntu doğru dürüst düşünmesini engelliyordu. Bunun destansı ya da trajik görünen tüm durumlar için de geçerli olduğunu anlıyordu şimdî. Uğrunda savaştığınız davalar, savaş alanında, işkence odasında, batmakta olan bir gemide hep unutuluveriyordu, çünkü beden şişip büyüyerek tüm evreni kaplıyordu; korkudan çarpılmadığınız ya da acı içinde haykırmadığınız durumlarda bile, yaşam her açılığa, soğuğa, uykusuzluğa, mide buruntusuna ya da dış ağrısına karşı verilen bir savaşındı.

Winston günde yi açtı. Bir şeyler yazması gerekiyordu. Tele-ekrandaki kadın yeni bir şarkuya başlamıştı. Kadının sesi, sanki sivri cam parçaları gibi beynine saplanıyordu. Günde yi uğruna ya da hitaben yazdığı O'Brien'i düşünmek istediyse de, Düşünce Polisi tarafından alınıp götürüldükten sonra başına gelecekleri düşünmeye başladı. Hemen öldürülmemek hiç sorun değildi. Öldürülmemek, beklenen bir şeydi. Asıl önemlisi, ölmeden önce (kimse nin ağızına almadiği, ama herkesin bildiği) o konuşturma işleminden geçmek gerekiyordu: yererde sürüp çığlıklar atarak merhamet dilenmek, kırılan kemiklerin çatırısı, dökülen dişler ve kan pihtılarıyla keçeleşen saçlar. Madem sonuç değişmeyecekti, bütün bunlara katlanmaya değer miydi? Hayatınızdan birkaç gün ya da birkaç haftayı çıkarıp atmak neden mümkün değildi? Yakalanmaktan kurtulan da, konuşmamayı başaran da yoktu. Başınıza düşüncesunu dolanmayagörsün, önünde sonunda ölüm kesindi. Öyleyse, neden hiçbir şeyi değiştirmeyen bu dehşetle yaşamak zorundaydınız?

O'Brien'i gözünün önüne getirmek için kendini bi-

raz daha zorladı. "Bir gün karanlığın olmadığı bir yerde buluşacağız," demişti O'Brien. Bu sözün ne anlamına geldiğini biliyor ya da bildiğini sanıyordu. Karanlığın olmadığı yer, düşlenen gelecekti; hiçbir zaman göremeyeceğimiz, ama belli belirsiz de olsa paylaşabileceğimizi sezdiğimiz gelecek. Arna tele-ekrandan kulaklarını turmalayan ses yüzünden, düşünmeyi daha fazla südüremedi. Ağzına bir sigara iliştirdi. Tütünün yarısı diline dökülüverdi, acımsı tütünleri güçlükle tükürmeye çalıştı. O'Brien'in yüzü silindi, Büyük Birader'in yüzü geldi gözlerinin önüne. Birkaç gün önce yaptığı gibi, cebinden bir bozuk para çıkarıp baktı. Büyük Birader kaba, dingin, koruyucu bakışlarla ona dikmişti gözlerini; bu siyah bıyığın altında nasıl bir gülümseyiş gizliydi acaba? O kurşun gibi ağır sözler yeniden düştü aklına:

SAVAŞ BARIŞTIR  
ÖZGÜRLÜK KÖLELİKTİR  
CAHİLLİK GÜÇTÜRK



## İkinci bölüm



# I

Henüz öğle olmamıştı; Winston odacığından çıkışmış, tuvalete gidiyordu.

Uzun, aydınlik koridorun öbür ucundan ona doğru gelen birini gördü. Siyah saçlı kızdı gelen. Eskici dükkânının önünde karşılaşmalarının üzerinden dört gün geçmişti. Biraz daha yaklaşınca, kızın sağ kolunun askıda olduğunu fark etti; askı kızın tulumuyla aynı renkte olduğundan, uzaktan ayırt edememişti. Anlaşılan, elini, roman taslaklarının "hazırlandığı" büyük kaleydoskoplardan birine kıştırmıştı. Kurmaca Dairesi'nde sık rastlanan kazalardandı.

Aralarında dört metre kadar bir uzaklık kalmıştı ki, kız tökezleyerek yüzükoyun yere kapaklandı ve acı içinde çığlığı bastı. Herhalde sakat kolunun üstüne düşmüştü. Winston öylece kaldı. Kız dizlerinin üzerinde doğruldu. Yüzü sapsarı kesildiğinden, dudaklarının kırmızılığını daha da göze çarpıyordu. Winston'a dikiği gözlerinde, acıdan çok umarsız bir korku okunuyordu.

Winston tuhaf bir heyecana kapıldı. Karşısında onu öldürmeye çalışan bir düşman, ama aynı zamanda acı içinde kıvranan, belki de bir yeri kırılmış bir insan duruyordu. Kızı yardım etmek için kendiliğinden ileri atılmıştı Winston. Sargılı kolunun üstüne düşüğünü gördüğünde, acıyı kendi bedeninde duyar gibi olmuştu.

"Canınız yandı mı?" dedi.

"Bir şey yok. Kolumn. Geçer şimdi."

Kız, konuşurken, titriyor gibiydi. Beti benzi atmıştı.

"Kırık falan yoktur umarım."

"Yok, iyiyim. Canım yandı, o kadar."

Elini Winston'a uzattı, Winston elinden tutup kalkmasına yardım etti. Yüzünün rengi biraz olsun yerine gelmişti, çok daha iyi görünüyordu.

"Bir şeyim yok," diye kestirip attı. "Bileğimi burktum galiba. Teşekkürler, yoldaş!"

Sonra da, hiçbir şey olmamışçasına yürüyüp gitti. Her şey yarınlıkta içinde olup bitmişti. İnsanların duygularını yüzlerinden belli etmemeleri nerdeyse içgüdüsel denebilecek bir alışkanlık olmuştu, kaldı ki olay tele-ekranlardan birinin tam karşısında meydana gelmiştir. Yine de, Winston bir anlık şaşkınlığını gizleyebilmek için akla karayı seçmişti, çünkü kızın ayağa kalkmasına yardım ettiği iki üç saniye içinde kız kaşla göz arasında eline bir şey tutuşturmuştu. Bilerek yaptığı apaçık. Küçük, yassı bir şeydi. Tuvaletin kapısından girerken elindeğini cebine attı ve parmaklarının ucuya yokladı. Katlanmış bir kâğıt parçasıydı.

Pisuarın önünde dikilirken, parmaklarıyla kâğıdı açmayı becerdi. Belli ki, bir mesaj yazılıydı kâğıtta. Bir an, tuvaletlerden birine girip hemen okumak geçti kafasından. Ama bunun tam bir çılgınlık olacağını çok iyi biliyordu. Hiç kuşku yok ki, tuvaletlerdeki tele-ekranlar sürekli izleniyordu.

Odacığına dönüp oturdu, kâğıt parçasını rastgele masanın üstündeki öteki kâğıtların arasına attı, gözlüğünü takıp söyleyaz'ı kendine doğru çekti. "Beş dakika," dedi kendi kendine, "hic değilse beş dakika!" Yüreği yerrinden oynamıştı sanki, küt küt atıyordu. Bereket, elinde son derece sıradan bir iş vardı, bir sürü rakamı yeniden

düzenleyecekti, tüm dikkatini vermesi gerekniyordu.

Kâğıtta, politik anlamı olan bir şey yazıyordu her halde. Görebildiği kadaryla iki olasılık vardı. Birincisi, ki bu daha büyük bir olasılıktı, kız tahmin ettiği gibi Düşünce Polisi'nin bir ajanı olabilirdi. Düşünce Polisi'nin mesaj iletmek için neden böyle bir yol seçtiğini anlamak mümkün değildi, ama kendilerine göre bir nedenleri olsa gerekti. Kâğıtta yazan, bir tehdit, bir celp, bir intihar emri ya da bir tür tuzak olabilirdi. Ama aklından bir türlü kovamadığı, çok daha çılginca bir başka olasılık daha vardı. Mesaj belki de Düşünce Polisi'nden değil, bir yeraltı örgütünden geliyordu. Kardeşlik diye bir örgüt gerçekten vardı belki de! Kız o örgütün üyesi olabilirdi! Hiç kuşkusuz saçma bir fikirdi bu, ama kâğıt daha eline tutuşturulur tutuşturulmaz böyle bir düşünce aklından geçmişti. Daha olası görünen öteki açıklama ancak birkaç dakika sonra aklına gelmişti. Mantığı şu anda bile mesajın ölüm anlamına geldiğini söylese de, inandığı bu değildi, mantıksız da olsa umudunu koruyordu; eli ayağı birbirine karışmıştı; yeniden düzenlediği rakamları söyleyaz'a mırıldanırken sesinin titremesini elinden geldiğince basturmaya çalışıyordu.

İşi biten kâğıtları tomar yapıp basınçlı boruya tıktı. Sekiz dakika olmuştu. Gözlüğünü burnunun üzerinde geriye itti, derin bir nefes aldıktan sonra en üstte o kâğıt parçasının durduğu öteki kâğıt yığını önüne çekip kâğıdı açtı. İri harflerle, kargacık burgacık bir elyazısıyla şöyle yazıyordu:

*Seni seviyorum.*

Donup kaldığı için, insanın başını derde sokabilecek bu kâğıdı birkaç saniye kadar bellek deliğine atamadı. Gerçi bir şeye gereğinden fazla ilgi göstermenin ne ka-

dar tehlikeli olduğunu biliyordu, ama yine de iyice emin olmak için, kâğıdı bellek deliğine atmadan önce bir kez daha okumadan edemedi.

Öğleye kadar güçbela çalışabildi. Bir sürü saçma sapan işe odaklanmak sorun değildi, en kötüsü yüreğindeki coşkuyu tele-ekrandan gizlemek zorunda olmasıydı. Midesi yanıyordu sanki. Sıcak, kalabalık ve gürültülü kantindeki öğle yemeği tam bir işkenceye dönüştü. Yemek saatinde hiç değilse bir süre başını dinlemeyi umuyordu, ama ne gezer, kuş beyinli Parsons gelip yanına oturmasın mı; ter kokusunun türlünlük berbat kokusunu bile bastırması yetmiyormuş gibi, Nefret Haftası hazırlıklarını anlata anlata bitiremiyor, susmak bilmiyordu. Özellikle Büyük Birader'in başının iki metre genişliğindenki kartonpiyerden modeli konusunda çok heyecanlıydı; model, Nefret Haftası için Büyük Birader'in kızının Casuslar'daki birliği tarafından yapılmıştı. Hele, onca şamata arasında Parsons'ın güçlü duyabildiği o sersemce sözlerini ikide bir yinelemesini istemek zorunda kalmak Winston'ı illet ediyordu. Bir ara gözüne genç kız iliştii; kantinin öbür ucundaki bir masada iki kızla birlikte oturuyordu. Onu görmemiş gibiydi, Winston da bir daha o tarafa bakmadı.

Öğleden sonra biraz daha katlanılırdı. Öğle yemeğinden hemen sonra, önüne, birkaç saatini alacak ve her şeyi bir yana bırakmasını gerektirecek kadar incelikli ve güç bir iş geldi. İç Parti'nin şimdilerde kuşku altında olan, önde gelen bir üyesini gözden düşürmek için, iki yıl öncesine ilişkin üretim raporlarının çarpitılması gerekiyordu. Winston'ın iyi kıvırıldığı işlerden biriydi bu, o yüzden kızı kafasından silerek iki saatten fazla bir zaman çalıştı. Ne ki, iş biter bitmez kız yeniden aklına düştü ve yalnız kalmak için dayanılmaz bir istek duydu. Bu yeni gelişmeyi iyice düşünemek için yalnız kalması gerekiyordu.

du. Oysa bu gece Dernek Merkezi'nde olmak zorundaydı. Kantindeki tatsız tuzsuz yemeği çalakaşık mideye indirdikten sonra kendini Merkez'e atıp bir "tartışma grubu"nun insanın yüregini daraltan saçma sapan konuşmalarına katıldı, bir süre masa tenisi oynadı, birkaç kadeh cin yuvarladı ve yarım saat "İngsos'un satrançla ilişkisi" konulu bir konferansı dinledi. Ruhu daralmasına karşın, bu akşam belki de ilk kez Merkez'den kaçip gitmek gelmiyordu içinden. *Seni seviyorum* sözünü görünce, yüreğinde hayatta kalmak için müthiş bir istek uyanmış, birden gereksiz tehlikelere atılmayı aptalca bulmaya başlamıştı. Eve dönüp yatağa yattıktan sonra düşünceye daldığında gecenin on biriydi; karanlıkta sesini çıkarmadan uzandığında tele-ekrana yakalanması bile olanaksızdı.

Kızla bağlantıya geçip randevulaşmak gibi çözülmemesi gereken ciddi bir sorun vardı. Artık kızın kendisine tuzak kuruyor olabileceği aklının ucundan bile geçmiyordu. Öyle olmadığından en küçük bir kuşkusunu yoktu, çünkü pusulayı eline tutuştururken kızın nasıl aşka geldiğini gözleriyle görmüştü. Üstelik aklının başından gittiği de apaçık ortadaydı. Kızın kendisine yaklaşmak için gösterdiği çabayı geri çevirmeyi düşünmüyordu elbette. Gerçi daha beş gece önce aklından kızın kafasını kaldırırm taşıyla ezmek geçmişti, ama artık bunun hiç önemi kalmamıştı. Onu, rüyasında gördüğü gibi, çırlıçıplak düşündü, gözlerinin önüne genç kızın taze bedenini getirdi. Oysa onun da öteki salaklılardan bir farkı olmadığını, kafası yalan ve nefretle dolu, o soğuk ve donuk kızlardan olduğunu sanmıştı. Bir an onu kaybedebileceği, o sütbeyaz gencecik bedenin elinin altından kayıp gidebileceği düşüncesiyle sarsıldı! En çok da, onunla hemen bağlantıya geçmezse kızın bu işin arkasını bırakacağından korkuyordu. Ama kızla buluşmanın zorluğu gözünü yıldırıyordu. Satrançta mat olmuşken hamle yapmaya çalış-

mak gibi bir şeydi. İnsan ne yana dönense karşısına tele-ekran çıkıyordu. Aslında, kızın notunu ilk okuduğunda, onunla bağlantı kurabilmenin tüm yollarını beş dakika içinde aklından geçirivermişti; ama artık, uzun uzun düşününebilir, tüm aletlerini masanın üstüne dizercesine hepsini bir bir gözden geçirebilirdi.

Bu sabahkine benzer bir karşılaşmanın yinelenmeyeceği çok açıktı. Kız Arşiv Dairesi'nde çalışıyor olsaydı işler bir ölçüde kolaylaşabilirdi, ama Winston Kurmaca Dairesi'nin binanın neresinde olduğunu bilmediği gibi, oraya gitmek için bir bahane de bulamıyordu. Kızın nerede oturduğunu ve işten kaçta çıktığını bilseydi, onunla eve dönerken buluşmanın bir yolunu bulabilirdi; ama onu izlemeye kalkışmak hiç de güvenli değildi, Bakanlığın önünde dolanıp durması gerekeceğinden ister istemez dikkatleri üzerine çekecekti. Mektup göndermek ise söz konusu bile olamazdı. Mektupların açıldığını bilmeyen kalmamıştı. Kaldı ki, pek mektup yazan da yoktu artık. Bir haber iletmeyen gerekliyorsa, uzun bir mesaj listesi içeren kartpostallar vardı, gerekmeyen mesajların üstünü çiziyordunuz. Hem, kızın adresi söyle dursun, daha adını bile bilmiyordu. Sonunda en güvenli yerin kantin olduğuna karar verdi. Eğer kızı kantının ortalarında, tele-ekranlara pek yakın olmayan bir masada tek başına otururken yakalayabilirse, ortalık da çene çalanların gürültüsünden geçilmiyorsa ve tüm bu koşullar hiç değilse otuz saniye sürerse, onunla iki çift laf edebilmek mümkün olabilirdi.

Bütün bir hafta kâbus gibi geçti. Ertesi gün, tam zil çalmış, Winston yemekten kalkıyordu ki, kız kantinden içeri girdi. Belki de daha sonraki bir vardiyaya aktarılmıştı. Birbirlerine bakmadan geçip gittiler. Kız bir sonraki gün kantine tam vaktinde geldi, ama yanında üç kız daha vardı ve bir tele-ekranın tam altına oturdular. Son-

ra, kızın ortalıkta görünmediği üç gün Winston'a kabus gibi geldi. Beyni ve bedeni amansız bir duyarlılık, bir tür saydamlık kazanmıştı sanki; öyle ki, her hareket, her ses, her ilişki, söylemek ya da duymak zorunda kaldığı her söz yüreğini dağlıyordu. Uykusunda bile onu görür gibi oluyordu. O üç gün boyunca günde elini bile sürmedi. Bir tek çalışırken rahatlıyor, on dakikalığına da olsa kendini unutabiliyordu. Kızı ne olduğu konusunda en küçük bir bilgisi yoktu. Sorup soruşturması da mümkün değildi. Kim bilir, belki buharlaştırılmıştı, belki intihar etmişti, belki de Okyanusya'nın öbür ucuna gönderilmişti; en kötüsü ve en güçlü olasılık ise, fikir değiştirmiş ve ondan uzak durmaya karar vermiş olabileceğiydi.

Ertesi gün kız yeniden göründü. Kolu askıdan çıkmıştı, bileği plasterle sarılıydi. Kızı görünce nerdeyse kendinden geçen Winston bir süre gözünü alamadı ondan. Bir sonraki gün ise kızla handiyse konuşacaktı. Kantine girdiğinde, kız duvardan uzakta bir masada yalnız başına oturuyordu. Henüz erken olduğu için kantin pek kalabalık değildi. Kuyruk ağır ağır ilerlemiş, sıra nerdeyse Winston'a gelmişti ki, iki dakikalık bir duraklama oldu; önlerdeki bir adam sakarin tabletini almadığından yakınıyordu. Winston tepsisini alıp da onun masasına doğru yürümeye başladığında, kız hâlâ yalnız başına oturuyordu. Winston, kızın arkasında boş bir masa aranmış gibiyaparak ilgisizce ilerledi. Aralarında üç metre kalmış kalmamıştı. İki üç saniye sonra yanlarında olacaktı ki, arkasından biri, "Smith!" diye sesleniverdi. Duymamış gibi yaptıysa da, adam bu kez sesini yükselterek, "Smith!" diye bağırdı. Çaresi yoktu. Arkasına döndü. Doğru dürüst tanımadığı, sarı saçlı, salak baklı, Wilsher adında genç bir adam sırtarak onu masasına davet ediyordu. Geri çevirmek tehlikeli olabilirdi. Artık

tanınmıştı bir kez, gidip yalnız bir kızın masasına oturamazdı. Herkesin içinde olmazdı. Dostça gülümseyerek Wilsher'in masasına oturdu. Wilsher ahmak ahmak sırtarak bakıyordu. Winston, suratının ortasına kazmayı indirsem ne güzel olur, diye geçirdi içinden. Biraz sonra kızın oturduğu masa dolmuştu bile.

Ama kız, Winston'ın kendisine doğru gelmekte olduğunu görmüş, dahası meramını anlamış olsa gerekti. Ertesi gün erkenden kantinleydi Winston. Kız da, tabii ki, aynı yerdeki masalardan birinde, yine yalnız başına oturmaktaydı. Kuyrukta, Winston'ın hemen önünde ufak tefek, yassı suratlı, pire gibi bir adam duruyor, minik gözleriyle etrafı kolaçan ediyordu. Winston, tam elinde tepsisiyle tezgâhtan ayrıliyordu ki, adamın doğruda kızın masasına yöneldiğini gördü ve yeniden umutsuzluğa kapıldı. Aslında daha ilerideki bir masada da boş yer vardı, adamın halinden rahatına düşkün biri olduğu ve en boş masayı seçeceği anlaşıliyordu. Winston yüreğine taş basarak adamın ardına takıldı. Kızı yalnız yakalamadıkça masasına oturmanın bir anlamı olmayacaktı. İşte tam o sırada büyük bir şangırtı koptu. Ufak tefek adam yüzükoyun yere kapaklanmış, tepsi elinden fırlayıp yeri boylamış, çorba da, kahve de yerlere dökülmüştü. Winston'a öfkeyle bakarak ayağa kalktı, belli ki kendisine çelme taktığından kuşkulanmıştı. Ama sorun çözülmüştü işte. Winston biraz sonra kızın masasına oturmuştı bile; yüreği yerinden fırlayacak gibiydi.

Kızı bakmadan tepsisindekileri masaya boşalttı ve hemen yemeye başladı. Kimse gelmeden hemen konuşması gerekiyordu, ama müthiş bir korkuya kapılmıştı. Kızın kendisine yakınlık gösterdiği günün üzerinden bir hafta geçmişti. Belki de fikir değiştirmiştir, belki değil, mutlaka değiştirmiştir fikrini! Büylesi bir serüvenin bir yere varması olanaksızdı; gerçek yaşamda böyle şeyler

olmuyordu. Tam o sırada, kulakları killı şair Ampleforth'un, elinde tepsisi, oturacak bir yer arandığını görmeseydi, belki de konuşmaya hiç cesaret edemeyecekti. Ampleforth her nedense Winston'a yakınlık duyan biriymi, onu görür görmez masasına damlayacağı kesindi. Bir an önce harekete geçmek gerekiyordu. İkisi de hızlı hızlı atıştıryordu. Sözüm ona etli kuru fasulyeydi yedikleri, oysa çorbadan farksızdı, kuru fasulye çorbası gibi bir şey. Winston mırıldanırcasına konuşmaya başladı. İkisi de başını kaldırmadan önündeki sulu yemeği kaşıklıyor, iki lokma arasında birbirine alçak sesle kuru kuruya en gerekli sözleri söylemekle yetiniyordu.

"Kaçta çıkıştırsun işten?"

"Altı buçukta."

"Nerede buluşabiliriz?"

"Zafer Meydanı'nda, anıtın orada."

"Orada bir sürü tele-ekran var."

"Kalabalıkça fark etmez."

"Bir işaret verecek misin?"

"Hayır. Kalabaklılığın ortasında değilsem gelme yanımı. Sakın bana bakma. Yakınımda bir yerde dur, yeter."

"Kaçta?"

"Yedide."

"Tamam."

Ampleforth, Winston'ı görmediği için gidip başka bir masaya oturdu. Winston'la genç kız başka bir şey konuşmadıkları gibi, aynı masada karşılıklı oturmalarına karşın elden geldiğince birbirlerine baktırmamaya çalışılar. Kız yemeğini çabucak bitirip kalktı, Winston ise oturduğu yerde bir sigara yaktı.

Zafer Meydanı'na kararlaştırdıkları saatten önce vardı. Tepesinde Büyük Birader'in güneye dönük heykeliinin, Havaşeridi Bir Çarpışması'nda Avrasya uçaklarının (birkaç yıl önce Doğuasya uçaklarıydı bunlar) hakkını-

dan geldiği gökyüzüne baktığı görkemli yivli sütunun kaidesinin çevresinde dolandı. Sütunun önünden geçen caddede, Oliver Cromwell'i at sırtında gösteren bir heykel vardı. Randevu saatini beş dakika geçmiş, ama kız hâlâ görünmemiştir. Winston bir kez daha müthiş bir korkuya kapıldı. Demek gelmeyecekti, vazgeçmişti! Ağır ağır meydanın kuzey yakasına doğru yürüdü ve çanları bir zamanlar "Nerde benim üç çeyreğim" diye çalmış olan St. Martin Kilisesi'ni görünce buruk bir hoşnutluk duydu. Sonra birden kızı gördü; anıtın kaidesinin orada durmuş, sütunu sarıtlayan bir posteri okuyor ya da okuyormuş gibi yapıyordu. Orası biraz daha kalabalıklaşmaya kadar kızın yanına gitmek tehlikeliydi. Binanın alınlığının çevresi tele-ekrandan geçilmiyordu. Ama tam o sırada bir patırtı koptu, sol taraftan ağır araçların uğultusu duyuldu. Birden herkes meydanın ortasında koşturtmaya başladı. Kız da çabucak anıtın kaidesindeki aslanların çevresini dolandı ve koşusanların arasına karıştı. Winston da arkasından. Koşarken, sağdan soldan gelen bağırtılardan, Avrasyalı tutsakları taşıyan bir konvoyun geçmekte olduğunu anladı.

Meydanın güney yakasında yoğun bir kalabalık birikmişti. Her zaman bu tür kargaşalardan uzak durmayı seçen Winston bu kez dirseklerini kullanarak, omuz atarak, ite kaka kalabalığın içine daldı. Kızı iyice yaklaşmıştı ki, araya insan azmanı bir proleter ile karısı olduğu anlaşılan, fiçı gibi bir kadın girdi; kızla arasında aşılmaz bir etten duvar oluşturmuşlardı. Winston solucan gibi kıvrıldı, var gücüyle hamle yaparak bir omzunu adamlı kadının arasına soktu. Bir an iki koca kalça arasında yassılır gibi olduysa da, sonunda aradan sıyrılmıştı; ter içinde kalmıştı. Artık kızın yanındaydı. Omuz omuzaydilar, ama ikisi de gözlerini önüne dikmiş ti.

Donuk bakışlı muhafizlerin, ellerinde yarı makineli

tüfekleriyle her bir köşesinde dirndl dikildikleri kamyonlar caddede ağır ağır ilerliyor, konvoyun ardı arası kesilmeyordu. Kamyonlara balık istifi doldurulmuş, yırtık pırtık yeşilimtırak üniformalarıyla sarı yüzlü ufak tefek adamlar çömelip oturmuşlardı. Hüzünlü çekik gözleriyle kamyonların kenarından boş boş dışarıya bakıyorlardı. Arada sırada kamyonlardan biri sarsıldığında demir şakırtıları duyuluyordu: Tüm tutsakların ayaklarına pranga vurulmuştu. Kederli yüzlerle dolu kamyonlar birbiri ardı sıra geçip gitdiyordu. Winston onların orada olduğunu biliyor, ama yüzlerini arada bir görebiliyordu. Kızın omzu ve kolu dirseğine kadar Winston'ın koluna yaslanmıştı. Yanağı o kadar yakındı ki, handiyse sıcaklığı duyulacaktı. Kız, tipki kantinde yaptığı gibi, hemen dizginleri ele aldı. Daha önce de yaptığı gibi, dudaklarını nerdeyse hiç kıpırdatmadan, soğuk bir sesle konuşmaya başladı; sesi, bağırmalar ve kamyonların gürültüsü arasında boğulup gidiyordu.

“Beni duyabiliyor musun?”

“Evet.”

“Pazar öğleden sonra işin var mı?”

“Hayır.”

“O zaman dinle. Aklında tutman gerekecek. Paddington İstasyonu'na git...”

Winston'ın ağını açık bırakın, nerdeyse askerî bir şaşmazlıkla, izleyeceği yolu tarif etti. Yarım saatlik bir tren yolculuğu; istasyondan çıkışınca sola dön; yol boyunca iki kilometre yürü; en üstteki çtası eksik olan bir kapıdan girip çayırın ortasından geçen bir patikaya gireceksin; otlarla kaplı dar bir yoldan yürüyüp çalılar arasında bir keçiyolundan geçecek, yosun tutmuş kupkuru bir ağaç varacaksın. Sanki kafasının içinde bir harita vardı. En sonunda, “Bunların hepsini aklında tutabilecek misin?” diye mırıldandı.

“Evet.”

“Önce sola, sonra sağa, sonra yeniden sola dön.  
Unutma, kapının en üstteki çitası yok.”

“Tamam. Kaçı?”

“Öğleden sonra üç sularında. Beklemen gerekebilir.  
Ben başka bir yoldan geleceğim. Her şeyi aklında tutabileceğinden emin misin?”

“Evet.”

“Öyleyse hemen uzaklaş benden.”

Aslında bunu söylemesine gerek yoktu. Ama kalabalığın ortasında sıkışıp kalmışlardı. Kamyonlar hâlâ bir-biri ardı sıra geçiyordu, insanlar göz kesilmiş, seyre dalmışlardı. İlk başta yuhalayıp ıslıklayanlar olmuştu, ama bunlar kalabalığın arasındaki Parti üyeleriidi ve çok geçmeden susmuşlardı. Kalabalığın heyecanı tümüyle meyraktan kaynaklanıyordu. Yabancılara, ister Avrasyalı ister Doğuasyalı olsunlar, yabansı hayvanlar gözüyle bakılıyordu. Onları yalnızca tatsak durumunda, o da ancak götürülerken söyle bir görürlerken şöyledir. Savaş suçlusu olarak idam edilenler dışında başlarına neler geldiğini kimse bilmiyordu; idam edilmeyenler ortadan kayboluveriyor, olasılıkla kendilerini zorla çalıştırıldıkları kamplarda buluyorlardı. Yuvarlak Moğol yüzlerin yerini şimdi daha Avrupalı, pis, sakallı ve bitkin yüzler almıştı. Bazen gözler, çıkış elmacık kemiklerinin üzerinden tuhaf bir ısrarla Winston'ın gözlerinin içine bakıyor, sonra çabucak bir başka yöne çevriliyordu. Konvoyun sonu gelmişti. Son kamyonun içinde dimdik duran yaşı bir adam çarptı Winston'ın gözüne; ak saçları yüzünü örtmüştü; sanki hep böyle duruyormuşçasına kollarını önünde kavuşturmuştu. Artık Winston'la kızın ayrılmaları gerekiyordu. Ama son anda, henüz kalabalıktan kurtulamamışken, kız Winston'ın elini tutup usulca sikutu.

On saniye sürmüş sürmemişi, ama Winston'a elleri uzunca bir süre birbirine kenetlimiş gibi geldi. O kısacık

an, kızın elini tüm ayrıntılarıyla tanımasına yetti. Uzun parmaklarını, biçimli tırnaklarını, çalışmaktan nasır tutmuş avcunu, bileğinin altındaki yumuşacık teni keşfetti. Artık yalnızca dokunarak bile tanıyalırdı bu eli. Birden, kızın gözlerinin ne renk olduğunu bilmemiğini düşündü. Herhalde kahverengiydiler, ama siyah saçlılar bazen mavi gözlü de olabiliyorlardı. İçinden dönüp bakmak geçtiyse de, böylesi bir çılgınlığı göze alamadı. Elleri birbirine sımsıkı kenetlenmiş, yüzlerce gövde arasında sıkışıp kaybolmuş, gözlerini öylece karşıya dikmişlerdi; kızın gözleri yerine, ihtiyar tutsağın kederli gözleri, yüzünü örten saçlarının arasından, Winston'a bakıyordu.

## II

Winston, dallar arasından vuran ışıkla bir aydınlanan, bir gölgeye gömülen dar bir yolda, altın rengi su birikintilerine basarak koşar adım yürüyordu. Solundaki ağaçların altındaki toprak çançıklerinden görünmüyordu. Hava insanın tenini okşuyordu sanki. Mayısın ikisiydi. Ormanın derinliklerinden tahtalı güvercinlerin ci-viltleri geliyordu.

Biraz erken gelmişti. Yolu bulmakta en küçük bir güçlük çekmemişi; belli ki kız bu konuda deneyimliydi, o yüzden her zamanki kadar korkmuyordu Winston. Kız güvenli bir yer bulmuş olmalıydı. Doğrusu, kırsal yörenlerin Londra'dan daha güvenli olduğu söylenemezdidi. Gerçi buralarda hiç tele-ekran yoktu, ama bir yerlere yerleştirilmiş olabilecek gizli mikrofonlardan sesinizi kaydedip tanıyalırlardı; üstelik, kimsenin dikkatini çekmeden bir başınıza yolculuk etmeniz hiç de kolay değil-

di. Yüz kilometreyi geçmeyen yolculuklarda pasaportunu onaylatmanız gerekmiyordu, ama bazen tren istasyonlarının çevresinde dolaşan devriyeler oralarda rastladıkları bütün Parti üyelerinin kâğıtlarına bakıyorlar, akla gelmedik sorular soruyorlardı. Ne ki, Winston hiçbir devriyeye rastlamamış, istasyonda indikten sonra yola koyulduğunda da ikide bir dönüp arkasına bakmış, izlenmediği kanısına varmıştı. Tren, hava günlük güneşlik olduğu için gezintiye çıkışmış proleterlerle doluydu. Winston'ın oturduğu ahşap koltuklu kompartmanı, dışları dökülmüş bir nineden bir aylık bir bebeğe kadar kalabalık bir aile tığa basa doldurmuştu; öğleden sonrayı kırda oturan "yakınlarıyla" birlikte geçirecekler ve Winston'a hiç çekinmeden anlattıkları gibi, biraz karaborsa tereyağı alacaklardı.

Yol önce genişledi, ama çok geçmeden, kızın sözünü ettiği patikaya vardi Winston; iki yanı çalılık bir keçiyolu burası. Saati yoktu ama, üçü geçtiğini sanmıyordu. Yerleri boydan boya kaplayan çançıklerine basmadan yürümek olanaksızdı. Biraz vakit geçirmek için çömelip çiçek toplamaya başladı; ne ki, aklından, buluştuklarında kızı bir demet çiçek sunmak da geçmiyor değildi. Koca bir demet toplamış, çiçeklerin baygın kokusunu içine çekiyordu ki, arkasından gelen bir sesle donup kaldı; belli ki, çalışmaları çitirdatarak yaklaşan biri vardi. En iyisi, çiçek toplamaya devam etmekti. Gelen ya kızdı ya da biri tarafından izlenmişti. Başını kaldırıp çevreye bakınsa, kuşku çekebilirdi. Bir çiçek daha, bir çiçek daha derken, bir el usulca omzuna dokundu.

Başını kaldırıp baktı. Kızdı gelen. Sesini çıkarmaması için başıyla uyardıktan sonra çalışmaları araladı ve ormana giden dar yolda hızla ilerlemeye başladı. Balçıklara hiç basmadan yürüdüğüne bakılırsa, buradan çok geçmemişti. Winston da, çiçek demetini sımsıkı tutarak, ardına düş-

tü. İlkin büyük bir rahatlık duymuştu, ama önünde ilerleyen dipdiri, incecik bedene, beline sımsıkı sarılmış kırımızı kuşakla kalçalarının daha da ortaya çıkan yuvarlaklığına bakarken yüreğine ağır bir eziklik çöktü. Şimdi bile, kız arkasına dönüp kendisine bir baksı, vazgeçebilirmiş gibi geliyordu Winston'a. Havanın güzelliği, yem-yesil yapraklar gözünü korkutuyordu. Daha istasyondan buraya yürüken, Mayıs güneşinin altında kendini sararmış solmuş, Londra'nın toz dumanı derisinin gözeneklerine işlemiş, gün yüzü görmeyen bir yaratık gibi hissetmişti. Kızın onu şimdiye kadar hiç gün ışığında görmediğini fark etmişti birden. Daha önce kızın sözünü ettiği, kuru-yup devrilmiş ağacın oraya gelmişlerdi. Kız ağacın üzerinden atladı ve geçit vermez gibi görünen çalıları araldı. Winston da ardından yürüdü ve bir açıklığa çıktılar; çepeçevre yüksek, körpe ağaçlarla kuşatılmış çimenlik bir tepecikteydi. Kız durup arkasına döndü.

"İşte geldik," dedi.

Aralarında yalnızca birkaç adım kalmış olmasına karşın, Winston kızı iyice sokulmayı göze alamıyordu.

"Patikada yürüken, gizli bir mikrofon falan olabilir diye konuşmak istemedim," dedi kız. "Sanmıyorum ama, belli de olmaz. Neme lazım, ya o soysuzlardan biri sesimizi tanırsa. Neyse, burada güvende sayılırız."

Winston hâlâ kiza yaklaşacak cesareti bulamıyordu kendinde. "Demek burada güvendeyiz, öyle mi?" diye alık alık yineledi.

"Evet. Ağaçlara baksana." Çevreleri, bir süre önce budanıp yeniden sürgün vermiş, bilek kalınlığında dışbüdaklarla kaplıydı. "Dalları arasına mikrofon gizlenebilecek kadar büyümemişler. Hem ilk gelişim değil buraya."

Konuştursunlar, Winston kiza biraz daha sokulmayı başarmıştı. Kız karşısında dimdik duruyordu; yüzünde, neden bu kadar ağırdan aldığı sorgularcasına hafif

alayıcı bir gülümseyiş belirmiştir. Ayaklarının altı çançıkeleriyle kaplıydı. Sanki toprağı kendiliğinden örtüvermişlerdi. Winston kızın elini tuttu.

"İnanır mısın," dedi, "şu ana kadar gözlerinin renginin farkında değildim." Kirpikleri kopkoyu, gözleri kahverengiydi, açık kahverengi. "İşte sen de gördün neye benzediğimi sonunda, hâlâ bakabiliyor musun bana?"

"Neden bakamayacakmışım ki?"

"Otuz dokuz yaşındayım. Yakamı kurtaramadığım bir kanım, bacaklarımda varislerim, beş takma dişim var."

"Umurumda değil," dedi kız.

Hangisinin önce davranışının belli değildi ama, az sonra kollarındaydı kız. Winston ilk başta, olup bitene inanamadı. Kızın dipdiri bedeni bedenine sımsıkı yaslanmıştı, simsiyah saçlarından önünü göremiyordu. Ve evet! Kız başını kaldırıp ona baktı, Winston o geniş, kırmızı ağızı öptü. Kız, kollarını Winston'ın boynuna dolamış, sevgilim, bir tanem, canım, diye mırıldanıyordu. Winston kızı çekip yere yatırdı, kız hiç karşı koymadı, ona istediği yapabilirdi. Ne ki, kızı dokunuyordu ama, bedeninde en küçük bir uyanma yoktu Winston'ın. Şaşkınlık ve gururluydu, o kadar. Olup bitenden hoşnuttu, ama en küçük bir cinsel istek duymuyordu. Her şey ansızın oluverdiği için mi, kızın gençliği ve güzelliği gözünü korkuttuğundan mı, yoksa kadınsız yaşamaya fazla alıştığı için mi, nedenini bilemiyordu. Kız toparlanıp kalktı, saçına ilişen bir çançığlığını aldı. Winston'ın yanına oturup kolunu beline doladı.

"Aldırma, bir tanem. Acelemiz ne? Akşama kadar buradayız. Burası saklanmak için biçilmiş kaftan, değil mi? Hep birlikte çıkan o doğa yürüyüşlerinden birinde yolumu kaybedince kendimi burada bulmuştum. Birinin geldiğini yüz metreden duyuyorsun."

Winston, "Adın ne?" diye sordu.

“Julia. Ben seninkini biliyorum. Winston... Winston Smith.”

“Nasıl öğrendin?”

“Galiba bazı şeyleri öğrenmekte senden daha becerikliyim, canım. Söyle bakalım, sana o pusulayı vermeden önce hakkında neler düşünüyordun?”

Winston yalan söyleme isteğine kapılmadı. Dahası, en kötüsünden başlamak bir tür ilanı aşk yerine bile geçebilir, diye düşündü.

“Senden resmen nefret ediyordum,” dedi. “Irzına geçmek, sonra da öldürmek istiyordum seni. İki hafta önce, başını bir kaldırım taşıyla ezmeyi geçirdim aklımdan ciddi ciddi. Doğrusunu istersen, senin Düşünce Polisi'yle bir ilişkin olduğunu düşünüyordum.”

Gülüşüne bakılırsa kızın hoşuna gitmişti; belli ki, Winston'ın sözlerini kendini gizlemekteki becerisine bir övgü olarak almıştı.

“Düşünce Polisi ha! Gerçekten böyle düşünmüş olamazsun!”

“Yok, aslında tam öyle değil. Ama görünüşüne bakarak –gençsin, dinçsin, sağlıklısın ya, anlarsın işte– sandım ki...”

“İyi bir Parti üyesi olduğumu sandın. Özyle sözüyle su katılmadık bir Parti üyesi. Bayraklar, geçit törenleri, oyunlar, toplu doğa yürüyüşleri falan. Fırsatını bulsam seni bir düşünce-suçlusu olarak ele verip öldürteceğimi geçirdin kafandan, değil mi?”

“Evet, öyle bir şey işte. Biliyorsun, genç kızların çoğu böyle.”

Julia, “Her şeyin nedeni şu rezil şey,” diyerek Seks Karşılı Gençlik Birliği'nin kızıl kuşağıını belinden çıkardı, bir dalın üstüne fırlattı. Sonra, elini beline götürünce bir şey anımsamışçasına elini tulumunun cebine soktu, küçük bir parça çikolata çıkardı. İkiye bölüp yarısını

Winston'a uzattı. Winston daha kokusundan bambaşka bir çikolata olduğunu anlamıştı. Gümüş yıldızlı bir kâğıda sarılı, siyah ve parlak bir çikolataydı. Bildik çikolatalar ise soluk kahverengiydi, durduk yerde un ufak olurlardı; tadı, her nasılsa, yakılan çöplerin dumanını çağrıştırırırdı. Ama kızın şimdi kendisine verdiği çikolata dan da yediğini anımsıyordu. Burnuna gelen ilk koku, tam olarak çıkaramadığı, ama güçlü ve boğucu bir anayı canlandırmıştı.

"Nereden buldun bunu?" diye sordu.

Kız, öylesine, "Karaborsadan," dedi. "Aslında ben görünüşte o dediğin kızlardan farklı sayılmam. Oyunlarda iyiyimdir. Bir ara Casuslar'da bölük komutanıyım. Haf tanın üç akşamı Seks Karşımı Gençlik Birliği'nde gönüllü çalışıyorum. Saatlerce Londra'nın dört bir yanını dolaşıp onların o hastalıklı düşüncelerini yayıyorum. Geçit tö renlerinde flamanın bir ucunu mutlaka ben tutarım. Her zaman neşeli görünürüm, asla görevden kaçmam. Kalabalık bağıriyorsa ben de bağırim. Güvende olmanın tek yolu bu."

Çikolatanın ilk parçası Winston'ın ağızında dağılmıştı. Nefisti. Ama olanca gücüyle duyumsadığı, ne ki insa nın göz ucuyla görebildiği bir nesne gibi tam olarak biçimlendiremediği o anı hâlâ belleğinin kıyısında dolanıp duruyordu. Kafasından silip atmaya çalıştığı bu anının, unutmayı çok istemesine karşın bir türlü unutamadığı bir olayla ilgili olduğunun ayırdındaydı.

"Çok gençsin," dedi. "Benden on on beş yaş gençsin. Benim gibi bir adamın nesini beğenmiş olabilirsin ki?"

"Yüzünde fark ettiğim bir şey çekti beni. Şansımı deneyeyim dedim. Bağlılık duymayanları saptamakta üstüme yoktur. Seni görür görmez *onlara* karşı olduğunu anladım."

*Onlar* derken Parti'yi, en çok da İç Parti'yi kastedi-

yordu anlaşılan; ancak Julia'nın Parti üyelerinden apaçık ve alaycı bir nefretle söz etmesi, burada olabildiğince güvende olduğunu bilmesine karşın Winston'ı tedirgin ediyordu. Konuşmasının kabalığına ise şaşırıyordu. Parti üyelerinin küfretmemeleri gerekiyordu, Winston da pek küfretmezdi zaten, edecekse de içinden ederdi. Julia ise, Parti'den, özellikle de İç Parti'den söz açılmayagörsün, kenar mahalle sokaklarının duvarlarında rastlanan sözleri kullanmadan edemiyordu. Aslında Winston bundan hoşlanmuyor değildi. Parti'ye ve Parti'nin tüm kurallarına isyan edişinin bir belirtisinden başka bir şey değildi; ayrıca, bir atın samanı beğenmeyince aksırtması gibi doğal ve sağlıklı bir davranıştı. Açık alandan ayrılmışlardı, arada bir gün ışığının vurduğu gölgelik yolda yürüyorlar, yolun yan yana yürünecek kadar genişlediği yerlerde kollarını birbirlerinin beline doluyorlardı. Julia'nın belinin, kuşağı çıkardıktan sonra çok daha yumuşak olduğunu fark etti. Yalnız fisıldayarak konuşuyorlardı. Julia'ya bakılırsa, açık alanda olmadıkları sürece seslerini yükselmemekte yarar vardı. Çok geçmeden korunun sonuna vardıklarında Julia Winston'ı durdurdu.

“Açık alana çıkma. Biri gözetliyor olabilir. Dalların arasında kaldığımız sürece güvendeyiz.”

Alçak boylu, çalımsı findık ağaçlarının gölgesindeydi-ler. Sayısız yaprağın arasından süzülen gün ışığı yüzlerini hâlâ ısıtıyordu. Winston uzanıp giden çayırı baktı ve bir-den garip bir şaşkınlık içinde, burayı bildiğini sezinledi. Daha önce görmüştü burayı. Kupkuru kalmış, eski bir otlak, ortasından bir patika geçiyor, sağda solda köstebek yuvaları göze çarpıyor. Karşındaki kırık dökük çitin içinde kalan karaağaçların dalları hafif rüzgârda salınıyor, gür yaprakları kadın saç gibi uçuşuyor. Yakınlarda bir yerde, gözle görülmese de, yeşil gölcüklerinde sazanların yüzüğü bir dere olmalı.

Winston, "Buralarda bir yerde bir dere yok mu?" diye fısıldadı.

"Haklısan, var. Yandaki çayırın ucunda. Üstelik balıklar var içinde, çok iri balıklar. Söğütlerin altındaki gölcüklerde kuyruklarını çırparak dolaşmalarını görebilirsin."

"Sanki Altın Ülke," diye mırıldandı Winston.

"Altın Ülke mi?"

"Boş ver. Bazen rüyama giren bir görünüm."

"Şuraya bak!" diye fısıldadı Julia.

Biraz ileride, göz hizasındaki bir dala bir ardıçkuşu konmuştu. Herhalde onları görmemişti. Ardıçkuşu gün ışığında, onlar ise gölgdedeydiler. Kanatlarını iki yana açtıktan sonra özenle kapatmış, güneşin selamlarcasına başını eğip kaldırıldı ve bir güzel şakırmaya başladı. İlkindi sessizliğinde insanı şaşkına çeviren bir ses çıkartıyordu. Winston ile Julia büyülenmişcesine birbirlerine sarıldılar. Ardıçkuşunun ezgisi, bir kez olsun tekrara düşmeden, şaşırtıcı çeşitlemelerle sürüp gidiyordu; tüm hünerlerini göstermek istiyor gibiydi. Bazen birkaç saniye susup kanatlarını açıp kapatıyor, sonra benekli gerdanını şişirip yeniden ötmeye başlıyordu. Winston kendinden geçmişCESINE SEYREDİYORDU. Bu kuş kimin için, niçin ötüyordu? Ortalıkta ne eşi vardı ne de bir rakibi. Neydi onu böyle korunun kıyısında bir dala kondurup bir başına söyleten? Birden, Winston'ın aklına, yakınlarda bir yerde gizli bir mikrofon olabileceği geldi. O kadar alçak sesle konuşmuşlardı ki, sesleri duyulmuş olamazdı; ama ardıçkuşunun sesi duyuluyor olabilirdi. Belki de, aletin öbür ucunda ufak tefek, böceksi bir adam, dikkat kesilmiş, can kuşağıyla *bunu* dinliyordu. Ama su gibi akıp giden ezgi, çok geçmeden, Winston'ın kafasındaki tüm kuşkuları aldı götürdü. Sanki tepesinden dökülen sular bedenini baştan ayağa yıkıyor, yaprakların arasından süzülen gün ışığına karışıyordu. Artık düşünmeyi bırakmış, yalnızca du-

yumsuyordu. Kızın beli, kolunun altında, yumuşacık ve sıcaktı. Kızı kendine çekip kucakladı, göğüsleri göğüsündeydi artık; bedeni bedeninde eriyordu sanki. Elleriyle gezindiği her yeri teslim alıyordu. Ağızları birbirine yapıştı; bu kez, önceki yabanıl öpüşmelerinden çok farklıydı. Dudakları ayrıldığında ikisi de derin bir iç çekti. Ardıckusu ürktü, kanat çırparak uzaklaştı.

Winston, dudaklarını kızın kulağına dayayarak, "Hadi," diye fısıldadı.

Julia da fisiltıyla, "Burada olmaz," dedi. "Gel, gizli köşemize gidelim. Daha güvenli orası."

Yerlerdeki ince dallara bastıkça çitürttiler çıkararak çabucak açılığa döndüler. Körpe ağaçların ortasına gel diklerinde, Julia dönüp Winston'a baktı. İkisi de soluk soluğaydı, ama Julia'nın dudaklarının kıyısındaki o güllümseyiş yeniden belirmiştir. Bir an öylece Winston'a baktıktan sonra tulumunun fermuarına uzandı. Ve işte! Nerdeyse Winston'ın düşlediği gibiydi. Winston'ın aklından geçirmesine kalmadan çıkarıverdiği giysilerini akla zarar bir buyurganlıkla fırlatıp atarken koca bir uylaklısı silip atıyordu sanki. Bembeyaz vücudu gün ışığında pırıl pırıldı. Oysa Winston kızın vücuduna bir süre bakmadı; gözlerini, Julia'nın çilli yüzündeki o belli belirsiz, ama meydan okuyan gülümseyişten alamadı. Önünde diz çöküp ellerini ellerine aldı.

"Daha önce de yaptın mı bunu?"

"Tabii. Yüzlerce kez yaptım... yüzlerce kez olmasa da pek çok kez."

"Parti üyeleriyle mi?"

"Evet, hep Parti üyeleriyle."

"İç Parti üyeleriyle mi?"

"Yok, o alçaklarla hiç yapmadım. Ama bir sürüsüeline fırsat geçse yapmak için neler vermez. Herkese azizlik taslarlar, yutturabildiklerine tabii."

Winston'ın yüreğine su serpilmişti. Demek Julia bunu pek çok kez yapmıştı; keşke yüzlerce, binlerce kez yapmış olsaydı. Yozluğu anıştıran her şey onda her zaman çılgınca bir umut doğururdu. Kim bilir, belki de Parti içten içe çürümüştü, emek ve özveriye tapınma kötülükleri örtbas eden bir yalandan başka bir şey değildi belki de. Ah, hepsine birden cüzam ya da frengi bulastırmak ne kadar hoş olurdu! Parti'yi çürütmek, gücsüz kılmak, yerle bir etmek için neler vemezdiler! Julia'yı da aşağıya çekti; şimdi ikisi de dizlerinin üstünde, yüz yüzeydiler.

"Bak. Ne kadar çok erkekle yattıysan, seni o kadar çok seviyorum. Anladın mı?"

"Evet, çok iyi anladım."

"Saflikтан tiksiniyorum, iyilikten tiksiniyorum! Erdem diye bir şey olmasın istiyorum. Herkes dipten doruğa yozlaşın istiyorum."

"İyi ya, demek tam istedigin gibiyim, sevgilim. Ben den yozunu bulamazsin."

"Yapmak hoşuna gidiyor mu? Benimle yapmaktan söz etmiyorum, bu işi yapmayı seviyor musun?"

"Hem de nasıl."

Winston'ın duymak istediği tam da buydu. Birine duyulan aşk değil de, o hayvansal içgüdü, o basit, bozulmamış arzu: Parti'yi paramparça edecek güç buydu işte. Julia'yı, ağaçlardan dökülmüş çançıkeleriyle örtülü çimlerin üstüne yatırdı. Bu sefer hiçbir güçlük çıkmadı. Çok geçmeden göğüslerinin inip kalkışı yavaşlayarak normale döndü ve keyifli bir umarsızlıkla birbirlerinden ayrıldılar. Güneş sanki ortalığı daha da ısıtmıştı. İkisinin de uykusu gelmişti. Winston çıkardıkları tulumları aldı, Julia'nın üstünü örtti. Çabucak uykuya daldılar ve yarım saat kadar uydular.

İlk uyanan Winston oldu. Oturduğu yerden, elini başına yastık yapmış, müşil müşil uyuyan Julia'nın çilli

yüzünü seyre koyuldu. Ağzı dışında, güzel olduğu söyle-nemezdi. Yakından bakıldığında, gözlerinin çevresinde bir iki kırışık göze çarpıyordu. Kısacık siyah saçları ola-ğanüstü gür ve yumuşaktı. Birden kızın soyadını da, ne-rede oturduğunu da hâlâ bilmediğini fark etti.

Julia'nın genç, güçlü bedeninin şimdi uykusunda sa-vunmasızca uzanıp yatişi Winston'da bir acıma, koruma duygusu uyandırdı. Yine de, ardiçkuşu şakırken findik ağacının altında kapılmış olduğu, en küçük bir önyargı taşımayan sevecenlikten uzak bir duyguyu bu seferki. Tulumları kızın üstünden çekip aldı, pürüzsüz, beyaz gövdesini seyre daldı. Eskiden bir erkek bir kızın bedeni-ne bakınca safça baştan çıktı, diye geçirdi aklından. Oysa artık katiksız aşk ya da katiksız şehvet diye bir şey kalmamıştı. Her şeye korku ve nefret karışlığı için, artık hiçbir duyguya katiksız değildi. Sevişmeleri bir savaş, doyu-mun doruguна varışları bir zafer olmuştu sanki. Parti'ye indirilmiş bir darbeden farksızdı. Siyasal bir eylemdi.

### III

"Buraya bir kere daha gelebiliriz," dedi Julia. "Saklı yerleri iki kez kullanmanın genellikle pek sakıncası ol-maz. Ama bir iki ay sonra tabii."

Uyanır uyanmaz hali tavrı değişmişti. Yeniden eski temkinliliğini takınıp istekli ciddiliğine bürünmüş, giysile-rini giyip kırımızı kuşağı beline bağlamış, dönüş yolculu-ğunun ayrıntılarını kurnaya başlamıştı. Bu işi ona bırakmak Winston'a son derece doğal geliyordu. Hiç kuşkusuz, Winston'da hiç olmayan bir pratik zekâsı vardı Julia'nın; belli ki, çıktığı sayısız toplu doğa yürüyüşü, Londra do-

laylarındaki kırları avcunun içi gibi bilmesini sağlamıştı. Dönüş için tarif ettiği yol geldiği yoldan çok farklıydı; Winstonambaşka bir istasyonda buldu kendini. "Asla geldiğin yoldan dönme," dedi Julia, çok önemli bir kuralı açıklıyormuşçasına. Önce kendisi yola çıkacak, Winston yarım saat bekledikten sonra onun arkasından gidecekti.

Julia, dört akşam sonra iş çıkışını buluştabilecekleri bir yer söyledi. Yoksul mahallelerden birinde, genellikle kalabalık ve gürültülü bir pazarın kurulduğu bir sokaktı burası. Ayakkabı bağıçığı, dikiş ipliği gibi şeyler arıyorum gibi tezgâhların arasında dolanıyor olacaktı. Durum elverişliyse, Winston'ı görünce burnunu siler gibi yapacaktı; yoksa Winston'ın onu tanımazdan gelerek geçip gitmesi gerekiyordu. Arma talihleri yaver giderse, kalabalığın içinde on beş dakika kadar görüşebilirler, yeniden ne zaman buluşacaklarını belirleyebilirlerdi.

Julia, Winston'a, neler yapması gerektiğini ezberlettikten sonra, "Artık gitmeliyim," dedi. "Akşam yedi buçukta dönüşüm olmak zorundayım. Seks Karşılık Gençlik Birliği'nde iki saatlik bir işim var, broşür falan dağıtab流氓. Kepazelik işte! Şöyle bir silkelesene üstümü. Saçında çalı malı kalmasın. Tamam mı? Öyleyse hoşça kal, sevgilim, yolun açık olsun."

Winston'ı kucaklayıp dudaklarına yapıştı, sonra bir den körpe ağaçların arasına daldı, ormanda sessizce kayboldu. Winston kızın soyadını da, nerede oturduğunu da hâlâ öğrenebilmiş değildi. Ama ne fark ederdi ki, evde buluşmaları ya da yazışmaları hiç de mümkün görünmüyordu.

Sonuçta, ormandaki o açılığa bir daha hiç gitmediler. Mayıs ayı boyunca yalnızca bir kez sevişme olanağı buldular. O da, Julia'nın bildiği bir başka gizli yerde; otuz yıl kadar önce bir atom bombasının düştüğü, nerdeyse tümden terk edilmiş bir kırsal bölgedeki yıkık bir

kilisenin çan kulesinde. Burası, eğer ulaşabilirseniz, güvenli bir sığınaktı, ama oraya giden yol çok tehlikeliydi. Geri kalan günlerde ancak sokaklarda, her akşam başka bir yerde, o da en fazla yarı saat bir araya gelebildiler. Sokaklarda konuşmak ise o kadar kolay değildi. Kalabalık yollarda birbirlerine yanaşmadan ve hiç bakmadan yürürlерken, bir deniz fenerinin yanıp sönen ışığı gibi, tuhaf, kesintili bir konuşma geçiyordu aralarında; Parti üniformalı birini görünce ya da bir tele-ekranın varlığını sezince hemen susuyorlar, yarı kalan bir cümleye dakkalar sonra yeniden dönüyorlar, önceden kararlaştırdıkları noktada birbirlerinden ansızın ayrıldıktan sonra ertesi gün konuşmayı kaldığı yerden sürdürüyorlardı. Julia, "taksit taksit konuşma" dediği böylesi görüşmelere çok alışkindı anlaşılan. Dudaklarını oynatmadan konuşmayı da şaşırtıcı ölçüde iyi beceriyordu. Nerdeyse bir aydır süren bu akşam buluşmalarında yalnızca bir kez öpüsebilmişlerdi. Ara sokaklardan birinde hiç konuşmadan yürürlерken (ana caddeden uzaktaysalar Julia suspus oluyordu), kulakları sağır eden bir gümbürtü kopmuş, yer sarsılmış, gök kapkara kesilmiş, Winston yara bere içinde, dehşete kapılarak kendini yerde bulmuştı. Herhalde yakınlarda bir yere bir tepkili bomba düşmüştü. Birden yanı başında Julia'nın yüzünü görmüştü: Kızın yüzü bembeyaz kesilmiş, beti benzi kireç gibi olmuştu. Dudakları bile bembeyazdı. Ölü gibiydi! Ancak onu kucakladığında, kanlı canlı, sıcak bir yüzü öptüğünü fark etmişti. Ama Winston'in dudaklarına pudramsı bir şeyler gelmişti. İkisinin de yüzü sıvayla kaplıydı.

Kimi akşamlar buluşma yerine geldiklerinde, köşe başında bir devriye belirdiği ya da tepelerinde bir helikopter dolandığı için hiç belli etmeden geçip gittikleri oluyordu. Bazen de, büyük bir tehlike olmasa bile, buluşmak için vakit bulmakta zorlanıyorlardı. Winston haf-

tada altrníş saat, Julia daha da fazla çalışıyordu; izin günleri işin yoğunluğuna göre değişiyor ve çoğu kez çakışmıyordu. Kaldı ki, Julia'nın tümüyle serbest olduğu bir akşam yok gibiydi. Zamanının çok büyük bir bölümünü konferanslar ve gösterilere ayıryordu; Seks Karşılı Gençlik Birliği'nin broşürlerini dağıtıyor, Nefret Haftası için flamalar hazırlıyor, tutumluluk kampanyası için para topluyor, daha pek çok etkinliğe katılıyordu. Julia'ya bakılırsa, bütün bunlar işe yarıyordu, asıl yaptığıni örtbas ediyordu. Küçük kurallara uyarsan, büyük kuralları çığneyebilirdin. Julia, Winston'ı, ateşli Parti üyelerinin gönülü olarak yaptıkları gibi, hiç değilse bir akşamını savaş gereçleri üretimine ayırmaya bile razı etmişti. Winston, artık haftanın bir akşamı, yürek törpüleyici çekic seslerinin tele-ekranlardan yükselen müzik seslerine karşılığı, esintili ve loş bir atölyede içine baygınlıklar çökerek dört saat geçiriyor, bomba fünyesi olabilecek küçük metal parçalarını birbirine vidalıyordu.

Kilisenin kulesinde buluşuklarında, yolda ikide bir kesilen konuşmanın boşluklarını doldurdular. Cehennem gibi bir öğleden sonraydı. Çanların yukarısındaki küçük, dört köşe odanın içinde kavurucu ve boğucu bir hava vardı, güvercin pisliği kokusu burnunun direğini kırıyordu insanın. Tozlu, çalı çırpı kaplı yere oturup saatlerce konuştular; arada sırada ikisinden biri kalkıyor ve gelen var mı diye dar yarıklardan aşağıya bakıyordu.

Julia yirmi altı yaşındaydı. Otuz kızla birlikte bir yurtta kalıyor ("Biktím şu karı kokusundan! Nefret ediyorum karı milletinden!" diyordu ikide bir) ve Winston'ın tahmin ettiği gibi, Kurmaca Dairesi'ndeki roman yazma makinelerinden birinde çalışıyordu. İşinden memnundu; güçlü ve becerikli bir elektrik motorunu çalıştırıyor ve bakımını sağlıyordu. "Zeki" sayılmazdı, ama ellerini kullanmayı seviyor, makinelerle uğraşmaktan hoşlanıyordu.

Tasarlama Kurulu'nun yayımladığı genel yönergeden Yeniden Yazma Takımı'nın yaptığı son düzeltmelere kadar, bir romanın nasıl oluşturulduğunu ezbere biliyordu. Ama ortaya çıkan ürün onu hiç ilgilendirmiyordu. "Okumayı pek umursamadığını" söylüyordu. Kitap, onun gözünde, tipki reçel ya da ayakkabı bağı gibi, üretilmesi gereken bir metaydı, o kadar.

Alınmışların başlarından öncesine uzanan bir tek anısı bile yoktu, kendisine Devrim'den önceki günlerden sık sık söz eden büyükbabasını anımsıyordu yalnızca, o da Julia sekiz yaşındayken ortadan kaybolmuştu. Okulda hokey takımının kaptanlığını yapmış, iki yıl üst üste cimnastik kupasını kazanmıştı. Casuslar'da bölük komutanlığı görevini üstlenmiş, Seks Karşılıtı Gençlik Birliği'ne katılmadan önce Gençlik Birliği'nin bir kolunda sekreterlik yapmıştı. Her zaman kusursuz bir kişilik sergilemişti. O kadar ki, Kurmaca Dairesi'nin proleterlere dağıtılmak üzere bayağı pornografik kitaplar üreten alt-bölümü Pornoböl'de bile görevlendirilmişti (şasnaz bir saygınlık belirtisiydi bu). Pornoböl'e, orada çalışanlar arasında Pisslik Yuvası dendiğini söylüyordu. Orada çalıştığı bir yıl boyunca, proleter gençlerin yasaları çiğnediklerini saranak gizli gizli satın aldıkları, mühürlenmiş paketlerde dağıtılan *Sapıklık Öyküleri* ya da *Kızlar Okulunda Bir Gece* gibi kitapçıkların hazırlanmasına katkıda bulunmuştu.

Winston, meraklısı yenemeyerek, "O kitaplarda neler anlatılıyor?" diye sordu.

"Ne anlatılacak, bir sürü rezillik işte. Aslında çok sıkkıcıdırlar. Hepi topu altı konu vardır, onların etrafında olayları değiştirip dururlar. Ben yalnızca makinelerin başındaydım. Yeniden Yazma Takımı'nda hiç bulunmadım. Edebiyatım pek kuvvetli değil, sevgilim, bu kadarına bile yetmez."

Winston, daire başkanı dışında Pornoböl'de çalışan-

ların hepsinin kız olduğunu duyunca çok şaşırıldı. Erkeklerin cinsel içgüdülerini kadınlar kadar denetleyemedikleri, o yüzden de kitapçıklarda anlatılan adiliklerle kolayca baştan çıkabilecekleri düşünülüyordu.

Julia, "Orada evli kadınların bulunmasını bile istemezler," diye ekledi. "Kızları ise çok masum sanırlar. Oysa ben hiç de masum sayılmam mesela."

İlk ilişkisini on altı yaşındayken, altmış yaşında bir Parti üyesiyle yaşamış, daha sonra adam tutuklanmamak için intihar etmişti. "İyi de oldu," dedi Julia, "konuştursalar da adımı verebilirdi." Sonradan başkaları da olmuştu tabii. Hayat, onun gözünde, çok basitti. Sen gününü gün etmek istiyordun; "onlar", yani Parti bunu engellemek istiyordu; sen de bir yolunu bulup kuralları çiğniyordun. Görünen o ki, "onlar"ın seni her türlü zevkten yoksun kılmak istemelerini, senin yakayı ele vermemek istemen kadar doğal buluyordu. Parti'den nefret ettiği gibi, bunu en yakası açılmadık sözlerle dile getiriyor, ama hiçbir zaman Parti'nin genel bir eleştirisini yapmıyordu. Kendi yaşamına dokunmadıkça, Parti öğretisi onu hiç mi hiç ilgilendirmiyordu. Winston, günlük dile girmiş sözcükler dışında Yenisöylem sözcüklerini hiç kullanmadığını fark etmişti. Julia, Kardeşlik'ten söz edildiğini hayatında duymamıştı, kaldı ki varlığına inanmaya bile yanaşmıyordu. Parti'ye karşı her türlü örgütlü başkaldırının önünde sonda yenilgiye uğramaya mahkûm olduğunu düşünüyor ve böyle şeyleri çok aptalca buluyordu. Aklı olan, hem kuralları çiğner hem de hayatta kalındı. Winston, genç kuşakta onun gibi Devrim dünyasında yetişmiş, başka hiçbir şey bilmeyen, Parti'yi gökyüzü gibi değişmez bir şey olarak kabul eden, Parti'nin egemenliğine baş kaldırmak yerine, köpeği atlatıp kaçan tavşan gibi yalnızca paçayı kurtarmaya bakan kaç kişi vardır acaba, diye geçirdi aklından.

Evlenmekten hiç söz açmadılar. Henüz düşünülemeyecek kadar uzak bir olasılıktı. Winston karısı Katharine'den kurtulacak olsa bile, evlenmelerini onaylayacak bir kurul çıkmazdı. Rüyasında görse inanmazdı.

"Karın nasıl bir kadındı?" dedi Julia.

"Nasıl anlatayım... Yenisöylem'de *iyintiyetküpü* diye bir sözcük vardır, bilir misin? Doğuştan eski kafalı, aklından kötülük geçmeyen biri işte."

"Hayır, o sözcüğü bilmiyorum, ama o tür insanları bilirim."

Winston evlilik hikâyesini anlatmaya başladıysa da, Julia hikâyenin özünü biliyordu sanki. Winston'a, sanki gözüyle görmüş ya da yüreğinde duyumsamışçasına, ona dokunur dokunmaz Katharine'in gövdesinin nasıl kaskatı kesildiğini, ona sımsıkı sarılmışken bile onu var gücüyle nasıl ittiğini anlatmaya koyuldu. Winston, Julia'yla böyle şeyleri konuşurken en küçük bir güçlük çekmiyor du: Kaldı ki, Katharine çoktan yürek burkan bir anı olmaktan çıkışmış, tatsız bir anıya dönüşmüştü.

"Bir şey var ki, onu yapmasayı sonuna kadar katlanabilirdim," dedi Winston. Julia'ya, Katharine'in onu her hafta aynı gece zorladığı o küçük frijît töreni anlattı. "O da nefret ediyordu, ama bir türlü vazgeçemiyordu. Ne ad verdiği mümkün yok tahmin edemezsın."

"Parti'ye karşı görevimiz," deyiverdi Julia.

"Nasıl bildin?"

"Herhalde ben de okula gittim, bir tanem. On altısını geçenler için ayda bir kez yapılan o seks derslerini nasıl bilmem. Sonra da Gençlik Hareketi'nde... Yıllarca beyiniyi yıkarlar. Çoğu zaman işe yaradığını söylemeliyim. Ama yine de bilemezsin tabii; insanlar o kadar ikiyüzlüdür ki."

Giderek konunun ayrıntılarına girdi. Önünde sonda her şeyi kendi cinselliğine getiriyordu. Bu konuda kafası çok iyi çalışıyordu. Winston gibi değildi, Parti'nin

cinsellik konusundaki softalığının yanında yatanı çok iyi kavramıştı. Burada söz konusu olan, cinsel içgüdünün, Parti'nin denetleyemediği, kendine özgü bir dünya yaratığı için elden geldiğince yok edilmesi gerektiği değil di yalnızca. Daha da önemlisi, cinselliğin bastırılması isteriyi tetikliyordu; bu da Parti'nin istediği bir şeydi, çünkü savaş coşkusuna ve öndere tapınmaya dönüştürülebiliyordu. Julia bunu şöyle yorumluyordu:

"Seviştiğin zaman içindeki enerjiyi boşaltırsın; sonra da kendini mutlu hisseder ve hiçbir şeyiiplemezsin. Ama senin bu halin onların hiç hoşuna gitmez. Her zaman enerji yüklü olmayı isterler. Bütün o yürüyüşler, bağlarını yırtarcasına bağıriş çağrıları, bayrak sallamalar, ekşiyip bozulmuş cinsellikten başka bir şey değildir. Gönlün ferah, keyfin yerindeyse, Büyük Biradermiş, Üç Yıllık Plan'mış, İki Dakika Nefretmiş, bütün o iğrençlikler neden kendinden geçirsin ki seni?"

Winston, çok haklı, diye geçirdi içinden. Sofuluk ile siyasal softalık arasında doğrudan ve yakın bir bağlantı vardı. Parti'nin, üyelerinde gerekli gördüğü korku, nefret ve çilginca bağlılık, o güçlü içgüdü bastırılıp itici bir güç olarak kullanılmadan nasıl kivamında tutulabilirdi ki? Parti, kendisi için tehlikeli bulduğu cinsellik güdüsünü kendi yararına yönlendirmiştir. Ana babalık içgüdüsü konusunda da benzer bir oyun oynanıyordu. Aile tümden ortadan kaldırılmışlığı için, insanlar eskiden olduğu gibi çocukların sevmeye özendiriliyordu. Buna karşılık, çocuklar ana babalarına karşı sistemli bir biçimde kıskırılıyordı, onları ispiyonlamaları ve sapmalarını ihbar etmeleri öğretiliyordu. Aile, Düşünce Polisi'nin bir uzantısı olup çıkmıştı. Artık aile herkesin gece gündüz kendisini yakından tanıyan muhbirlerle kuşatılmasını sağlayan bir aygittı.

Birden aklına Katharine geldi. Katharine, eğer Parti'yle aynı düşüncede olmadığını çıkaramayacak kadar

aptal olmasaydı, ne yapar eder, onu Düşünce Polisi'ne ihbar ederdi. Ama Katharine'i o sırada asıl aklına düşüren, öğleden sonranın boğucu sığlığında alnının terlemiş olmasiydı. Julia'ya, on bir yıl önce yine yakıcı bir öğleden sonra olanı ya da daha doğrusu olamayanı anlatmaya başladı.

Evlenmelerinin üzerinden üç dört ay geçmişti. Kent dolaylarında çıktıkları bir toplu doğa yürüyüşünde yollarını kaybetmişlerdi. Aslında öbürlerinden yalnızca birkaç dakika geride kalmalarına karşın, yanlış yola sapmışlar, sonunda kendilerini eski bir kireçtaşının ocağının kıyısında bulmuşlardı. Dibinde iri kaya parçalarının bulunduğu, on beş yirmi metrelük dik bir çukurun başındaydilar. Ortalıkta yolu soracakları hiç kimse yoktu. Katharine, kaybolduklarını anlar anlamaz çok tedirgin olmuştu. Yürüyüşteki şamatacı kalabalıktan bir an uzak kalmak bile onda bir suçluluk duygusu uyandırılmıştı. Geldikleri yoldan çabucak geri dönmek, ötekilerin gittiği yönü bir an önce bulmak istiyordu. Ama tam o sırada Winston'ın gözüne, altlarındaki sarp kayalığın çatlakları arasında bitmiş yabani çiçekler çarpmıştı. Aynı kökten çıkan bir çiçek obeği iki renkliydi, mor ve kiremit rengiydi. Winston, daha önce hiç böyle bir şey görmemiş olduğundan, gelip görmesi için Katharine'e seslenmişti.

“Baksana, Katharine! Şu çiçeklere bak. Şu dipteki obek. Görüyor musun, iki ayrı renkteler!”

Katharine, tam oradan uzaklaşıırken öfkeyle geri dönmiş, kayalığın başına gelip eğilerek Winston'ın gösterdiği yere bakmuştı. Winston biraz gerisinde duruyor, düşmesin diye belinden tutuyordu. O anda birden ne kadar yapayalnız olduklarını fark etmişti. Ortalıkta hiç kimse olmadığı gibi, ne bir yaprak hisirtısı duyuluyordu ne de bir kuş sesi. Böyle bir yerde gizli bir mikrofon bulunması olasılığı çok düşüktü; kaldi ki, mikrofon olsa

bile ancak sesleri alabilirdi. Öğleden sonranın en sıcak, en durağan saatleriyydi. Güneş yakıp kavuruyordu, Winston'ın yüzü ter içindeydi. Ve birden kafasında bir şimşek çaktı...

"Şöyle bir itiverseydin ya!" dedi Julia. "Ben olsam iterdim."

"Evet, canım, sen olsan iterdin. Şimdiki aklım olsa ben de iterdim. Ne bileyim, belki de itmezdim, emin değilim."

"İtmediğine pişman mısın?"

"Evet. Sonuçta pişmanım itmediğim için."

Toz içindeki yerde yan yana oturuyorlardı. Julia'yı kendine çekti. Julia başını onun omzuna yasladı; saçının hoş kokusu güvercin pisliği kokusunu bastırdı. Çok genç, diye düşündü Winston, hâlâ hayattan beklediği bir şeyler var, başına bela olan birini uçurumdan aşağıya itmenin hiçbir şeyi çözmeyeceğini anlayamıyor.

"Aslında hiçbir şey fark etmezdi," dedi.

"Öyleyse neden pişmansın itmediğine?"

"Sırf, bir şey yapmayı hiçbir şey yapmamaya yeğlediğim için. Şu oynadığımız oyundan kazançlı çıkmamız olanaksız. Kimi yenilgiler kimilerinden daha iyi olabilir, o kadar."

Winston, Julia'nın omuz silkişinden kendisine katılmadığını anladı. Ne zaman bu tür şeyler söylemeye kalksa, Julia karşı çıkıyordu. Bireyin hep yenik düşmesinin bir doğa yasası olduğunu kabullenmeye yanaşmıyordu. Aslına bakılırsa, kendisinin de yenilgiye yazgılı olduğunu, Düşünce Polisi'nin önünde sonunda onu da yakalayıp öldüreceğini fark ediyor, ama insanın dileği gibi yaşayabileceği gizli bir dünya kurmasının mümkün olduğuna inanmaktan da vazgeçemiyordu. Şanslı, uyanık ve cesur olmak yeterliydi. Mutluluk diye bir şey olmadığını, zaferi şu yaşadıkları hayatı asla göremeyeceklerini,

Parti'ye karşı savaş açtı mı kendini ölmüş bilmen gerektiğini anlayamıyordu.

"Biz ölüyüz," dedi Winston.

Julia, "Daha değil," diye karşı koydu.

"Bedence ölmemiş olabiliriz. Ama ne kadar dayanabiliyor ki? Altı ay mı, bir yıl mı, beş yıl mı? Ben ölümden korkuyorum. Sen gençsin, benden daha çok korkuyor olman gereklidir. Kuşkusuz, ölümü elden geldiğince geciktireceğiz. Ama pek bir şey değişmez. Sonuç olarak insanız, ölümle yaşam aynı kapıya çıkar."

"Hadi oradan, saçmalama! Benimle mi sevişmeyi yeğlersin, yoksa iskeletimle mi? Yaşıyor olmaktan memnun değil misin? Kendini hissetmek, bu benim, bu benim elim, bu benim bacağım, ben gerçeğim, somutum, canlıyılm diyebilmek hoşuna gitmiyor mu? Söylesene, sahiden hoşuna gitmiyor mu?"

Dönüp göğsünü Winston'a yasladı. Winston, kızın tulumunun içindeki diri ve sert memelerini hissedebiliyordu. Julia'nın bedeninin gençlik ve canlılığı onun bedenine akyordu sanki.

"Hoşuma gitmez olur mu," dedi.

"Öyleyse ölümde konuşmayı kes de beni dinle, sevgilim. Bir daha ne zaman buluşacağımızı ayarlamamız gerekiyor. Ormandaki yere de gidebiliriz. Epeydir gitmedik. Ama bu sefer başka bir yoldan gitmelisin oraya. Ben her şeyi düşündüm. Sen trenle gideceksin; bak, çizeyim istersen."

Her zamanki becerikliliğiyle, yerdeki tozları eliyle toparladı, güvercin yuvasından minik bir dal parçası alıp bir kroki çizmeye koyuldu.

Winston, Bay Charrington'ın dükkânının üst katındaki karmakarışık küçük odaya göz gezdi. Pencerenin yanı başındaki kocaman yatak yapılmıştı; üstünde eski battaniyeler ve kılıfsız bir yastık duruyordu. Şöminenin üstündeki eski model, kadranı on iki rakamlı saatin tükürtüleri duyuluyordu. Köşede, açılır kapanır masanın üstünde, son gelişinde satın aldığı camdan kâğıt ağırlığı odanın yarı aydınlığında hafifçe parlıyordu.

Şöminenin önünde Bay Charrington'ın getirdiği ezik büyük bir teneke gaz sobası, bir cezve ile iki fincan duruyordu. Winston sobayı yakıp üstüne su koydu. Bir paket içinde Zafer Kahvesi ve birkaç tablet de sakarın getirmiştir. Saat yedi yirmiyi gösteriyordu, oysa aslında on dokuz yirmiydi. Julia on dokuz otuzda gelecekti.

Delilik bu, delilik, diye geçiriyordu içinden; bile bile, yok yere, intihar gibi bir delilik. Bir Parti üyesinin işleyebileceği suçlar arasında gizlenmesi en zor olanı buydu. Aslında bu düşünce ilk kez, açılır kapanır masanın üstündeki cam ağırlığa bakarken belirmiştir kafasında. Beklediği gibi, Bay Charrington odayı kiraya vermekte hiçbir güçlük çıkarmamıştı. Cebine girecek birkaç dolardan dolayı hiç kuşkusuz memnundu. Kaldı ki, Winston'ın odayı bir aşk macerası yaşamak için kiralamak istediğini öğrendiğinde bile ne bir şaşkınlık belirtisi göstermiş ne de rahatsız edici bir söz söylememiştir. Tam tersine, zarif bir edayla kendini nerdeyse görünmez kılarak gözlerini kaçırmış ve ortaya konuşmuştu. Bay Charrington'ın gözünde, özel hayat çok değerliydi. Ara sıra herkes yalnız kalabileceği bir yer olsun isterdi. Ve böyle bir yer buldukları zaman da, bunu bilenlerin en sıradan nезaket kuralı gereği dillerini tutmaları gerekiirdi. Dahası,

nerdeyse kayıplara karışırken, evin iki girişi olduğunu, yan sokağa açılan arka avludan da girilebileceğini eklemiştir.

Pencerenin altında birisi şarkı söylüyordu. Winston, muslin perdenin ardına gizlenerek dışarıya bir göz attı. Haziran güneşinin ısittiği avluda, kaslı kolları pençe pençe olmuş, bir Norman sütunu kadar oturaklı, heyula gibi bir kadın, belinde çuval bezinden bir önlük, bir çamaşır leğeni ile çamaşır ipi arasında mekik dokuyarak, yukarıdan bebek bezi olduğu anlaşılan beyaz, dört köşe örtüleri mandallıyordu. Mandalları ağızından çıkardığında, kalin, tok bir sesle şarkı söylüyordu:

Beyhude bir hayaldi,  
Nisan güneş'i gibi geldi geçti,  
Bir bakış, bir söz aklımı çeldi,  
Gönlümü çaldı, çekti gitti.

Şarkı haftalardır Londra'nın tepesine çökmüştü. Müzik Dairesi'nin alt bölümlerinden birince proleterler için yayımlanan, tipkisinin aynısı sayısız şarkidan biriydi. Bu şarkıların sözleri, güfteyazar denen bir aygit tarafından insan eli deðmeden yazılıyordu. Ama kadın öyle güzel söylüyordu ki, o rezil şarki handiyse kulağa hoş geliyordu. Winston, kadının söylediði şarkıyı ve ayakkabilarının taþ avluda çıkardığı sesi, sokaktaki çocukların çığlıklarını, trafiðin uzaklardan gelen uğultusunu bile duyabiliyordu, ama tele-ekran olmadıgından odanın içinde çit çıkmıyordu.

Bir kez daha, delilik bu, delilik, delilik, diye geçirdi içinden. Buraya, yakayı ele vermeden, olsa olsa birkaç hafta gelebilirlerdi. Ama tümüyle kendilerine ait, üstelik bir evin içinde ve yakınlarda gizli bir yere sahip olmanın çekiciliğine dayanamamışlardı. Bir süre kilisenin çan ku-

lesinde buluşuktan sonra bir türlü bir araya gelmemişlerdi. Nefret Haftası yaklaşıırken çok daha fazla çalışma başlamışlardı. Gerçi Nefret Haftası'na daha bir aydan fazla vardi, bitmek tükenmek bilmeyen yoğun hazırlıklar yüzünden herkes fazla mesai yapmak zorunda kalmıştı. En sonunda aynı gün öğleden sonra serbest kalmayı başarmışlar, yeniden ormandaki açılığa gitmeye karar vermişlerdi. Bir önceki akşam da kısa süreliğine sokakta buluşmuşlardı. Kalabalığın ortasında birbirlerine yaklaşıklarında Winston her zaman olduğu gibi Julia'ya doğru dürüst bakamamış, ama göz ucuyla baktığında onun her zamankinden daha solgun olduğunu fark etmişti.

Julia, rahatça konuşabilecekleri kanısına varınca, "Buluşmamız yattı," diye mırıldanmıştı. "Yarın yani."

"Anlamadım."

"Yarın öğleden sonra. Gelemiyorum."

"Nedenmiş o?"

"Ah, malum neden işte. Bu kez erken başladı."

Winston bir an büyük bir öfkeye kapılmıştı. Julia'yla tanıştığı ay içerisinde ona duyduğu isteğin niteliği değişmişti. Başlangıçta bu istek pek o kadar şahvetli değildi. İlk seferinde inadına sevişmişlerdi. Ama ikinci sevişmeden sonra her şey değişmişti. Saçının kokusu, dudaklarının tadı, teninin dokunuşumu iliğine işlemiş, aklını başından almıştı. Winston onsuz edemez olmuştu, Julia yalnızca istediği değil, hak kazandığını düşündüğü bir şey olup çıkmıştı. Gelemeyeceğini söylediğinde, aldatıldığı hissine kapılmıştı. Ama tam o anda kalabalık onları birbirine yanaştırınca, elleri buluşuvermişti. Julia, Winston'ın parmaklarının ucunu istekle değil de, sevecenlikle sıkıp bırakmıştı. Winston da, insan bir kadınla yaşadığında bu düş kırıklığı çok olağan, sık sık yinelenen bir şey olsa gerek, diye geçirtmişti aklından; birden, Julia'ya karşı daha önce hiç duyumsamadığı bir sevecenlik kaplamıştı

yüreğini. İçinden, keşke on yıllık evli bir çift olsaydık, demişti. Keşke onunla sokaklarda şimdiki gibi, ama gönü'l rahatlığıyla ve korkusuzca yürüyor, havadan sudan konuşuyor, eve bir şeyle alıyor olsaydık, diye geçirmiştir gönlünden. En çok da, her buluştuklarında kendilerini ille de sevişmek zorunda hissetmeden birlikte olabilecekleri bir yerleri olmasını istemiştir. Bay Charrington'ın odasını kiralamak da, tam o sırada değil, ertesi gün aklına gelmiştir. Bu konuyu Julia'ya açtığında, o da umulmadık bir biçimde hemen kabul etmiştir. İkisi de bunun çılğınlık olduğunu farkındaydı. Sanki ölümlerine susamışlardı. Winston, şimdi yatağın kenarına oturmuş beklerken, bir kez daha Sevgi Bakanlığı'nın mahzenlerini düşünüyordu. İşin tuhafi, o kaçınılmaz dehşet insanın aklından çıkmıyordu. Ölümden önce yaşamak zorunda oldukları dehşet, iki kere ikinin dört etmesi kadar kesin bir biçimde gelecekte onları bekliyordu. Kaçınılması olanaksız da olsa ertelenebilirdi belki; ama insan zaman zaman, bile isteye yaptıklarıyla süreyi kısaltmayı seçiyordu.

Tam o sırada, merdivenin hızlı hızlı çıktıığını duymasıyla Julia'nın odadan içeri dalması bir oldu. Bakanlık'ta bazen oradan oraya taşırken gördüğüne benzer, çadır bezinden bir alet çantası vardı elinde. Winston onu kucaklamak için yerinden fırlayısa da, Julia, biraz da elinde alet çantası olduğu için, kollarının arasından sıyrılivverdi.

"Bir saniye," dedi. "Bırak da, neler getirdiğimi gösteririm. O iğrenç Zafer Kahvesi'ni buraya da getirdin, değil mi? Biliyordum. At gitsin, artık gereklilik kalmadı. Bak."

Diz çöküp çantayı ardına kadar açtı, en üstte birkaç ingilizanahtıyla bir tornavida duruyordu, onları çıkarıp bir kenara koydu. Çantanın altına özenle yerleştirilmiş kâğıt paketler göründü. Winston'a uzattığı ilk paketin tuhaf ama biraz da bildik bir yumuşaklıği vardı. Do-

kunulduğunda içeri gömülüen ağır, kum gibi bir şeyler vardı içinde.

"Yoksa şeker mi?" diye sordu Winston.

"Hem de gerçek şeker. Sakarin değil, şeker. Bak, bu da ekmek, mis gibi beyaz ekmek, bizim o berbat ekmekten değil. Al sana, küçük bir kavanoz da reçel. Bu teneke kutuda da süt var. Ama asıl sürpriz burada! Bununla gerçekten övünebilirim işte. Beze sarınam gerekti, neden dersen..."

Ama neden beze sardığını açıklamasına gerek kalmadı. Winston'ın çocukluğundan tütüp gelen, ama şimdilerde bile arada sıradı, ansızın kapatılan bir kapıdan dışarıya taşan ya da kalabalık bir caddeye gizemli bir biçimde yayılırken bir an duyulup sonra birden yiten o kopkoyu, sımsıcak koku odayı sarmıştı bile.

Winston, "Kahve," diye mırıldandı, "evet, gerçek kahve."

"İç Parti kahvesi," dedi Julia. "Tam bir kilo."

"Bütün bunları nereden buldun?"

"Hepsi İç Parti'nin. O domuzlarda yok yok. Neyse ki, garsonlar, uşaklar ve halktan insanlar onlardan ufak ufak araklıyorlar. Bak, küçük bir paket de çay getirdim."

Winston, Julia'nın yanına çökmüştü. Paketin ucunu yırttı.

"Gerçek çay. Böğürtlen yaprağı değil."

Julia, "Son zamanlarda çay bollaştı," dedi kaygısızca. "Hindistan'ı mı ele geçirdiler, ne? Neyse, boş ver, canım, şimdî sen beni dinle. Bir iki dakika arkanı döner misin? Git, yatağın öbür tarafına otur. Pencereye fazla yaklaşma. Ben söyleyene kadar da sakın arkanı dönme."

Winston, muslin perdeden dalgın dalgın aşağıya baktı. Kolları pençe pençe olmuş kadın avluda çamaşır leğeni ile çamaşır ipi arasında hâlâ mekik dokuyordu. Ağzında tuttuğu iki mandalı aldı ve açıklı bir şarkısı tutturdu:

Derler ki zaman her şeyi iyi edermiş,  
Zamanla her şey unutulur gidermiş,  
Bir de bana sor, o gözyaşları ve kahkahalar,  
Bugün hâlâ canımı yakar, yüreğimi dağlar!

Belli ki, içler acısı şarkıyı baştan sona ezbere biliyordu. Güzelim yaz havasında hoş bir ezgiyle yükselen sesi sanki mutlu bir karasevdayla yüklüydü. Şu hazırlan akşamı hiç bitmese, leğendeki çamaşırlar hiç tükenmese, orada yıllarca bebek bezlerini mandallayıp ipe sapa gelmez şarkılar söyleyip dursa, dünyanın en mutlu insanı olacaktı sanki. Ama Winston, birden, o güne kadar bir tek Parti üyesinin bile kendi başına ve içinden gelerek şarkısı söyleliğini duymamış olmasının ne kadar tuhaf olduğunu fark etti. Bir Parti üyesinin şarkısı söylemesi herhalde hem bir yozluk hem de kendi kendine konuşmak kadar tehlikeli bir gariplik olarak görüldü. Kim bilir, belki de, insanlar ancak açlık başlarına vurduğu zaman şarkısı söylüyorlardı.

"Artık donebilirsin," dedi Julia.

Winston arkasına dönünce onu bir an tanıymadı. Aslında Julia'yı çırlıçıplak görmeyi bekliyordu. Ama çıplak değildi. Gördüğü değişiklik çok daha şaşırtıcıydı. Makyaj yapmıştı.

Demek, proleter mahallesinde bir dükkâna girip bir sürü makyaj malzemesi almıştı. Dudaklarını kırkırmızı boyamış, yanaklarına allık sürmüştü, burnunu pudralamıştı; gözlerinin altına bile, daha parlak gösteren bir şey sürmüştü. Gerçi makyaj pek ustaca yapılmamıştı, ama Winston'ın bu konuda üstün bir beğenisi olduğu da söylenenemezdi. Şimdiye kadar Partili bir kadını makyajlı olarak ne görmüş ne de hayal etmişti. Julia'nın görünüşündeki değişim şaşırtıcıydı. Doğru yerleri azıcık renklendirmek onu daha da güzelleştirmekle kalmamış, çok daha kadınsı kılmıştı. Ayrıca, kısap saçları ve tulumıyla

bir oğlan çocuğunu andırması, onu daha da dişi kılıyordu. Winston, Julia'yı kollarına aldığından, burnuna ucuz bir menekşe parfümünün kokusunu çarptı. Bodrum katındaki mutfağın ışığını ve o kadının tek bir diş kalmamış ağını anımsadı. Julia da aynı parfümü sürmüştü, ama o anda bir önemi yoktu.

"Demek parfüm de sürdün!" dedi.

"Evet, canım, parfüm de sürdüm. Bir dahaki gelişimde ne yapacağım biliyor musun? Bir yerden gerçek bir kadın elbisesi bulup şu rezil pantolonun yerine onu giyeceğim. Ayrıca ipek çoraplar ve yüksek topuklu ayakkabılar giyeceğim! Bu odadan içeri girdiğimde, Partili bir yoldaş değil, bir kadın olacağım."

Üstlerindekileri çıkarıp fırlattıkları gibi, koskocaman maun karyolaya attılar kendilerini. Winston, Julia'nın önünde ilk kez çırılıçiplak soyunuyordu. Şimdiye kadar bembez ve çelimsiz gövdesinden, baldırlarındaki varisli damarlardan, ayak bileğinin üzerindeki soluk çibandan o kadar utanmıştı ki. Yatakta çarşaf yoktu, ama üstlerine örtükleri eski battaniye yumuşaktı; karyolanın çok geniş ve yaylı olması ikisini de çok şaşırtmıştı. Julia, "Tahtakurusundan geçilmiyordur herhalde, ama kimin umurunda," dedi. Çift kişilik karyolalara, proleterlerin evleri dışında, artık pek rastlanmıyordu. Winston'ın, çocukluğun da böyle karyolalarda yattığı olmuştu; Julia ise anımsadığı kadıyla böyle bir karyolada hiç yatmamıştı.

Çok geçmeden uykuya daldılar. Winston uyandığında saat dokuzu geliyordu. Hiç kıpırdamadı, çünkü Julia'nın başı kolanın üstündeydi. Makyajının Winston'ın yüzüne ve yastığa bulaşmış olmasına karşın, yüzünde kalan hafif allık gamzesinin güzelliğini ortaya çıkarıyordu. Batmakta olan güneşin sarı ışınları karyolanın ayakucuna vuruyor, cezvedeki suyun fokurdadığı ocağı aydınlatıyordu. Avludaki kadın şarkıyı kesmişti, ama uzaktan uzağa

sokaktaki çocukların bağırtıları geliyordu. Winston, artık belleklerden silinmiş olan geçmişte, bir kadınla bir erkeğin serin bir yaz akşamı yataktaki böyle çırlıçiplak yatmaları, kendilerini kalkmak zorunda hissetmeden diledikleri zaman sevişmeleri, akıllarına geleni konuşmaları, orada öylece uzanıp dışarıdan gelen dingin sesleri dinlemeleri olağan bir şey miydi, diye geçirdi aklından. Bütün bunların olağan karşılaşıldığı bir dönem asla yaşanmış olamazdı. Tam o sırada uyanan Julia dirseği üzerinde doğrulup gaz sobasına baktı.

“Suyun yarısı buhar olup uçtu,” dedi. “Şimdi kalkar, kahveyi yaparım. Bir saatimiz var. Senin apartmanda ışıkları kaçta kesiyorlar?”

“Yirmi üç otuzda.”

“Yurtta yirmi üçte kesiyorlar. Ama içeriye daha erken girmek zorundasın, çünkü... Hiş! Defol, iğrenç yaratık!”

Birden yataktan aşağıya eğildi, yerden kaptığı bir ayakkabıyı, o sabah İki Dakika Nefret sırasında Goldstein'a sözlüğü nasıl fırlattıysa, tipki bir oğlan çocuğu gibi odanın köşesine fırlatıverdi.

Winston, şaşkınlık içinde, “Neydi o?” diye sordu.

“Sıçan. Ahşap kaplamanın arasından çirkin burnunu çıkardığını gördüm. Orada bir delik var. Neyse, ödü bokuna karıştı.”

“Sıçan ha!” diye mırıldandı Winston. “Bu odada!”

Julia, yeniden yatağa uzanırken, “Ohoo, her yerde cirit atıyorlar,” dedi umursamaz bir sesle. “Bizim yurdun mutfağında bile yakaladık. Londra'nın bazı mahalleleri kum gibi sıçan kaynıyor. Biliyor musun, çocuklara saldırıyorlar. Evet, resmen çocukların üstüne atlıyorlar. Öyle sokaklar var ki, kadınlar bebeklerini iki dakika yalnız bırakamıyorlar. Hani şu iri, kahverengi olanlar var ya, onlar işte. En fecisi de bu yaratıkların hep...”

Winston, gözleri sımsıkı kapalı, “Yeter, uzatma!” dedi.

"Bir tanem! Sapsarı kesildin. Ne oldu? Miden mi bulandı yoksa?"

"Sıçandan daha korkunç bir şey yoktur bu dünyada!"

Julia ona iyice sokuldu, bedeninin sıcaklığıyla güven vermek için kolları ve bacakları sarıp sarmaladı Winston'ı. Winston gözlerini hemen açmadı. Yaşamı boyunca zaman zaman gördüğü bir karabasanı bir kez daha görür gibi olmuştu. Hiç değişmiyordu. Karanlık bir duvarın önünde duruyordu; duvarın öbür yanında dayanılmaz bir şey, görmeyi göze alamayacağı bir şey vardı. Rüyasında, aslında karanlık duvarın ardında ne olduğunu bildiği için hep kendi kendini kandırıldığı duygusuna kapılıyordu. O şeyi, beyninin bir parçasını kopartıp çıkarılmışcasına korkunç bir çabayla tutup ortaya çıkarabilecekti sanki. Ama her seferinde, o şeyin ne olduğunu anlayamadan uyaniyordu; gel gör ki, lafini ağızına tıkadığında Julia'nın söylemeye olduğu şeyle bir bağlantısı vardı.

"Kusura bakma," dedi; "bir şey yok. Sıçanlardan nefret ederim de."

"Merak etme, bir tanem, o iğrenç yaratıklar buraya asla giremeyecek. Gitmeden kalın bir bezle ~~ı~~karım deliği. Bir dahaki gelişimizde de alçıyla sıvayıp kapatırım orayı."

Winston'ın kapıldığı ürkü biraz olsun yattışmıştı. Biraz da utanarak doğruldu, yatağın başucuna yaslandı. Julia kalkıp tulumunu giydi, kahveyi yaptı. Cezveden yükselen koku o denli yoğun ve çekiciydi ki, kimse fark edip kuşkulanmasın diye pencereyi kapatmak zorunda kaldılar. Kahvenin tadına bir diyecek yoktu, ama gerçek şekerle yapılmış kahvenin köpüğü olağanüstüydü, yillardır şeker yerine sakarın kullanan Winston'ın nerdeyse unuttuğu bir şeydi bu. Julia, bir eli cebinde, bir elinde reçelli ekmek, odanın içinde geziniyor, kitaplığa öylesine göz gezdiriyor, açılır kapanır masanın neresinin onarılacağını gösteriyor, rahat olup olmadığını anlamak için kendini

eski kanapeye bırakıyor, on iki rakamlı tuhaf saat muzip bakışlarla inceliyordu. Cam ağırlığı, ışıkta daha iyi görebilmek için yatağın yanına getirdi. Winston onu Julia'nın elinden aldı, iri bir yağmur damlasını andıran cama bir kez daha büyülerek baktı.

"Sence nedir bu?" dedi Julia.

"Bence hiçbir şey değil... Diyeceğim, bir işe yaradığını sanmıyorum. O yüzden hoşuma gidiyor ya. Tarihini, değiştirmeyi unuttukları küçük bir parçası. Yüz yıl önceden bir bildiri, okumasını bilene kuşkusuz."

"Ya şuradaki resim" –karşı duvardaki gravürü gösterdi– "o da yüz yıllık var mıdır?"

"Daha fazla. İki yüz yıllık falan olabilir. Kim bilir. Bugünlerde hiçbir şeyin yaşı anlaşılmıyor ki."

Julia gidip yakından baktı. Resmin hemen altındaki deliğe ayaıyla vurarak, "O pis hayvan burnunu buradan çıkardı işte," dedi. "Burası neresi dersin? Daha önce gördüm sanki."

"Bir kilise ya da bir zamanlar kiliseymiş St. Clement Kilisesi'ymiş adı." Aklına, Bay Charrington'ın öğrettiği çocuk şarkısının sözleri geldi ve burnunun direği sızlayarak ekledi: "'Portakal var, limon var' diye çalar çanları St. Clement'in!"

Julia onun kaldığı yerden alıp devam edince, ağızı açık kaldı:

"Nerde benim üç çeyreğim" diye çalar çanları

St. Martin'in,

"Ödesene şu borcunu" diye çalar çanları

Old Bailey'nin...

"Sonrası nasıldı, hatırlıyorum. Ama sonu aklında, şöyle bitiyordu: 'Al şu mumu, doğru yatağına, yoksa yersin baltayı kafana!'"

Şarkı birbirini bütünleyen dizelerle sürüp gidiyordu. Ama "... diye çalar çanları Old Bailey'nin" sözlerinin ardından gelen bir dize daha olmaliydi. Belki biraz zorla-salar Bay Charrington anımsayıverirdi.

Winston, "Kim öğretti bunu sana?" diye sordu.

"Dedem. Küçükken hep söylerdi bana. Ben sekiz yaşındayken buharlaştırıldı, senin anlayacağın ortadan kayboldu," diye yanıldırı Julia. Sonra da hiç ilgisi yokken, "Limonun ne olduğunu hep merak etmişimdir," diye ekledi. "Portakal gördüm ama. Kalın kabuklu, sarı, yuvarlak bir meyve işte."

"Ben limonu hatırlıyorum," dedi Winston. "Ellili yıllarda çok vardı. O kadar ekşiydi ki, koklamak bile dişlerini kamaştırırıdı."

"Bahse girerim, resmin arkası tahtakurusundan geçilmeyordur," dedi Julia. "Bir gün indireyim de, bir güzel temizleyeyim. Artık çıksak iyi olacak sanırım. Şu makya-jı sileyim. Of, sıkıldım! Sonra da senin yüzündeki dudak boyalarını çıkarırıım."

Winston yataktaki biraz daha kaldı. Oda kararmaktaydı. Işığa doğru döndü, yattığı yerden cam kâğıt ağırlığını seyre daldı. İnsanın ondan gözünü alamamasının nedeni, içindeki mercan parçasından çok, bütünüyle camın içeri-siydi. Dipsiz bir kuyu gibi olmasına karşın, handiyse hava kadar saydamdı. Sanki camın yüzeyi gökkubbeydi de, altında teknik havaküresiyle küçük bir dünya vardı. Winston'a, bu küçük dünyanın içine girebilirmiş, dahası ma-un karyola, açılır kapanır masa, saat, çelik gravür ve kâğıt ağırlığının kendisi de bu dünyanın içindeyemiş gibi geli-yordu. Kâğıt ağırlığı Winston'ın içinde bulunduğu odaydı, mercan parçası da Julia'nın ve kendisinin kristalin tam ortasına sonsuza dek yerleşmiş yaşamları.

Syme yok olmuştı. Bir sabah bir de bakmışlardı ki, işe gelmemiş: Birkaç münasebetsiz, Syme'in işe gelmemesine laf etti. Ertesi gün ise kimse ondan söz etmedi. Üçüncü gün Winston, Arşiv Dairesi'nin önüne gidip duyuru tahtasına baktı. Duyurulardan birinde, aralarında Syme'in da bulunduğu Satranç Kurulu üyelerinin listesi yer alıyordu. Listedede bir değişiklik yokmuş gibi görünüyordu, hiçbir adın üstü çizilmemişti, ama bir ad eksikti. Syme artık yoktu: Hiç var olmamıştı.

Ortalık kavruluyordu. Labirenti andıran Bakanlık'ta penceresiz, klimalı odalar normal sıcaklıklarını koruyordu, ama dışında kaldırımlarda yürüyen insanların ayakları yanıyor, yoğun saatlerde metrolar leş gibi kokuyordu. Nefret Haftası'nın hazırlıkları bütün hızıyla sürüyor, Bakanlıklarda çalışanlar her gün fazla mesai yapıyordular. Geçit törenlerinin, mitinglerin, askeri törenlerin, konuşmaların, balmumu heykel sergilerinin, film gösterimlerinin, televizyon izlencelerinin örgütlenmesi gerekiyordu; tribünler kurulacak, resimler asılacak, sloganlar bulunacak, şarkılar yazılacak, söylentiler yayılacak, fotoğraflar çarpıtılacaktı. Julia'nın Kurgu Dairesi'ndeki bölümünde, roman üretimine ara vermişler, haldır haldır vahşet broşürleri hazırlıyorlardı. Winston, gündelik işlerinin yanı sıra, her gün zamanının önemli bir bölümünü *Times* gazetesinin eski sayılarını incelemeye, konuşmalarda alıntı yapılacak haberleri değiştirip çarpitmaya ayırıyordu. Gecenin geç saatlerinde, biçkin proletérler sokaklarda kabadayılık taslayarak dolaşırlarken, kentte bir kıyamettir gidiyordu. Kente her zamankinden daha çok tepkili bomba yağıyor, bazen uzaklarda büyük patlamalar oluyor, bunları kimse açıklayamadığı için de inanılmaz söylentiler yayılıyordu.

Nefret Haftası'nın sırmgesi olarak kullanılacak yeni şarkısı (Nefret Şarkısı deniyordu) çoktan bestelenmiş, tele-ekranlarda durmadan çalınıyordu. Buna müzik demek zordu, tamtam seslerini andıran yabani, kaba bir ritmi vardı. Yürüyüse geçenlerin raprapları eşliğinde yüzlerce kişi tarafından haykırıldığında, insan yüreğine korku salıyordu. Proleterler bu şarkuya bayılmışlardı; gece yarıları sokaklarda, hâlâ çok sevilen "Beyhude bir hayal-di" şarkısıyla yarıştığı söylenebilirdi. Parsonsların çocukları, sabahtan akşamaya kadar bir tarak ve tuvalet kâğıdıyla bu şarkıyı çalarak kafa şışiriyorlardı. Artık akşamları Winston'ın başını kaçırmaya vakti olmuyordu. Parsons'ın örgütlediği gönüllü mangaları, caddeyi Nefret Haftası'na hazır ediyorlardı: Bayraklar ve posterler hazırlıyorlar, çatılara gönderler dikiyorlar, flamaların asılması için tehlikeyi göze alarak caddenin üzerine teller geriyorlardı. Parsons, yalnızca Zafer Konaklarına çekilecek dört yüz metre uzunluğundaki flamayı anlata anlata bitiremiyordu. Tam havasını bulmuştu, nerdeyse zil takip oynayacaktı. Havalar iyice ısındığı ve ırgat gibi çalıştığı için, akşamları kısa pantolon ve kısa kollu gömlek giyme fırsatını bulmuştu. Oradan oraya koşturuyor, canla başla çalışıyor, dolap beygiri gibi dönüp duruyor, herkesi yoldaşça uyarı ve öğretülerle gayrete getiriyor, tüm bunları yaparken de tepeden tırnağa tere batıyor, gövdesinden ekşi bir ter kokusu yayılıyordu.

Londra'nın dört bir yanında yeni bir poster belirliyordu. Üstünde hiçbir yazı yoktu, yalnızca Avrasyalı bir askerin üç dört metre yüksekliğinde, korkunç bir resminden oluşuyordu; Moğol yüzünde anlamsız bir ifade, ayaklarında kocaman postallar, yarı makineli tüfeğini yukarıya doğrultmuş, yürüyordu. Hangi açıdan bakarsanız bakın, silahın büyültülmüş namlusu size çevrilmiş gibi görünüyor. Duvarların her yerine yapıtırlmış olan

bu posterlerin sayısı Büyük Birader posterlerini bile geride bırakmıştı. Savaşa karşı genellikle ilgisiz kalan proletler, dönemsel yurtseverlik cınnetlerinden birine kişkurtluyorlardı. Genel havaya ayak uydurmak istercesine, tepkili bombalar her zamankinden daha çok sayıda insanın canını alıyordu. Bombalardan biri Stepney'deki kabalık bir sinemaya düşmüştü, yüzlerce kişi yıkıntıların altında can vermişti. Çevre halkın katıldığı büyük cenaze töreni saatlerce bitmek bilmemiş ve sonunda öfkeli bir protesto mitingine dönüşmüştü. Başka bir bomba da çocukların oynadıkları boş bir arsaya isabet etmiş, kırk-elli çocuk parçalara olmuştu. Daha başka lanetleme gösterileri de düzenlenmişti: Goldstein'in resimleri yakılmış, yüzlerce Avrasyalı asker posteri yırtılarak ateş verilmiş, bu kargaşa pek çok dükkân yağmalanmıştı; ardından, tepkili bombaların casuslar tarafından telsiz dalgalarıyla yönlendirildiği söyleşisi yayılmış, çok geçmeden yabancı kökenli olduğundan kuşkulandığı için evi kundaklanan yaşı bir çift dumandan boğularak yaşamını yitirmiştir.

Julia ile Winston, Bay Charrington'ın dükkânının üst katındaki odaya gidebildiklerinde, serinlemek için çınlıplak soyunup açık pencerenin altına yan yana uzanıyorlardı. Sıçan bir daha görünmemiştir, ama sıcakların artmasıyla birlikte tahtakuruları büyük bir hızla çoğalmıştı. Ne ki, umursadıkları yoktu. Odanın kirliliği, temizliği umurlarında değildi, onlar için bir cenneti burası. İçeri girer girmez odadaki her şeyin üstüne karaborsadan aldıkları karabiberi serpiyorlar, giysilerini çıkarıp attıkları gibi gövdeleri kan ter içinde kalıncaya kadar sevistikten sonra uyuyakalıyorlardı; uyandıklarında, bir de bakıyorlardı, tahtakuruları toplanmış, karşı saldırıyla geçmeye hazırlanıyor.

Haziran ayı boyunca dört, beş derken, altı yedi kez

buluştular. Winston, her saat cin içme alışkanlığını bırakmıştı. Anlaşılan, böyle bir gereksinim duymuyordu artık. Biraz kilo almıştı, varis çibanı geçmiş gibiydi, ayak bileğinin hemen üstünde yalnızca kahverengi bir leke kalmıştı, sabahın erken saatlerinde gelen öksürük nöbetleri de kesilmişti. Hayatı eskisi kadar dayanılmaz bulmadığı gibi, tele-ekrana dilini çıkartarak dalgasını geçmek ya da avazı çıktıığı kadar haykırarak lanetler yağıdılmak gelmiyordu içinden. Artık güvenli bir sığınakları, handiyse bir yuvaları vardı ya, ara sıra, o da birkaç saatliğine buluşabilmek o kadar zoruna gitmiyordu. Eskici dükkânının üst katındaki odanın varlığı yetiyordu. Odanın orada onları beklediğini bilmek, orada bulunmaktan farksızdı. Bambaşka bir dünyaydı orası, soyu tükenmiş hayvanların gezinebildiği, geçmişten bir köşeydi. Winston, Bay Charrington'ı da soyu tükenmiş bir hayvan olarak görüyordu. Coğu kez, Bay Charrington'la birkaç dakika sohbet etmeden yukarıya çıkmıyordu. Dükkan'dan dışarı pek adımlını atmayan yaşlı adamın nerdeyse hiç müsterisi yok gibiydi. Daracık, karanlık dükkân ile arka tarafta yemeklerini yaptığı, bir sürü döküntünün yanı sıra kocaman borusuyla antika bir gramofonun durduğu ufacık mutfak arasında ruh gibi yaşıyordu. Birisiyle konuşma olanağı bulmaktan memnun görünüyordu. Dükkanı dolduran degersiz nesneler arasında gezinirken, uzun burnu, kalın gözlüğü ve kadife ceketinin içindeki düşük omuzlarıyla, bir esnaftan çok bir koleksiyoncuya benziyordu. Belli belirsiz bir coşkuyla Winston'a porselen bir şişe tapasını, kırık bir enfiye kutusunun boyalı kapağını ya da çok önce ölmüş bir bebeğin saç telinin bulunduğu, altın taklidi bir madalyonu gösterirdi; satın alır diye değil de, hoşuna gider diye. Bay Charrington'la sohbet ederken insan eski bir müzik kutusunu dinler gibi oluyordu. Sonradan, belleğinin kuytularından unutulmuş çocuk şarkılara

rindan birkaç dize daha çıkarmıştı. Birinde yirmi dört karatavuktan, birinde boynuzu örselenmiş bir öküzden, birinde de bahtsız bir erkek ardıçkuşunun ölümünden söz ediliyordu. Ne zaman yeni bir dize okuyacak olsa, alçakgönüllü bir gülümseyişle, "İlginizi çeker diye düşündüm de," diyordu. Gel gör ki, hiçbirinde birkaç dizeden fazlasını anımsayamıyordu.

Julia da, Winston da, yaşamakta olduklarının uzun sürmeyeceğinin farkındaydılar; bu gerçek hiç akıllarından çıkmıyordu. Kimileyin ölümün, üstünde yattıkları yatak kadar yakın olduğunu apaçık duyumsuyorlar, işte o zaman ölümün eşiğinde son bir zevk anını yaşamak isteyen bir karayazgılı gibi, umarsız bir şehvetle birbirlerine sarılıyorlardı. Ama zaman zaman, yalnızca güvende oldukları değil, bu ilişkinin hiç bitmeyeceği yanılışmasına da kapılmıyor değillerdi. İkisi de, bu odada bulundukları sürece başlarına hiçbir şey gelmeyeceğini sanıyordu. Buraya ulaşmak hem zor hem de tehlikeliydi, ama bu oda onlar için bir sığınaktı. Winston, kâğıt ağırlığını seyre daldığında, o cam dünyanın içine girilebileceğini ve içine girildi mi de zamanın durdurulabileceğini akıldan geçirmiştir ya, işte öyle bir şeydi bu da. Sık sık kaçış hayalleri kurmaktan alamıyorlardı kendilerini. Talihleri yaver gidebilir ve kurdukları düzeni hayatlarının sonuna kadar sürdürübirlرlerdi. Ya da Katharine ölebilir, onlar da bir yolunu bulup evlenebilirlerdi. Ya da birlikte canlarına kiyabilirlerdi. Ya da sırra kadem basıp kimsenin tanımayacağı bir kılığa bürünebilir, proleter ağızıyla konuşmayı öğrenip bir fabrikada çalışmaya başlayabilir, arka sokaklardan birinde gözlerden uzak yaşayıp gidebilirlerdi. Ama ikisi de bunların hepsinin ne kadar saçma olduğunu farkındaydı. Gerçekte hiçbir kaçış yoktu. Tek uygulanabilir yol olan intihar ise akıllarının ucundan bile geçirmiyorlardı. Her gün, her saat hayatı dört elle sarıl-

mak, gelecektan yoksun olduğunu bile bile günübirlik yaşamayı sürdürmek, tipki hava olduğu sürece nefes almayı bırakmamak gibi karşı konulmaz bir içgüdüydü.

Bazen de, Parti'ye karşı bir isyan eylemine girişmekten söz ediyorlardı, ama nereden başlayacakları konusunda en küçük bir fikirleri yoktu. Dillere destan Kardeşlik örgütünün gerçekten var olduğu düşünülse bile, bu örgütte katılmak hiç de kolay olmasa gerekti. Winston, Julia'ya, O'Brien'la arasında tuhaf bir yakınlık olduğundan ya da en azından kendisinin böyle sandığından söz etmişti: Bazen, O'Brien'a gidip Parti'ye düşman olduğunu açıklamak ve kendisine yardım etmesini istemek geçiyordu içinden. Nedense, Winston'ın bu düşüncesi Julia'ya fazla gözüpek gelmemiştir. İnsanları yüzlerine bakarak tanımakta deneyimli sayılırdı; o yüzden, Winston'ın bir anlık göz göze gelişे dayanarak O'Brien'in güvenilir olduğuna inanmasını doğal karşılaşmıştı. Kaldığı, herkesin ya da hemen hemen herkesin Parti'den gizlice nefret ettiği ve başına bir şey gelmeyeceğini bilse kuralları çiğneyebileceği kanısındaydı. Ama yaygın ve örgütlü bir muhalefetin var olduğuna da, var olabileceği de doğrusu pek inanmıyordu. Goldstein ve onun yeraltı ordusuyla ilgili hikâyelerin, Parti'nin kendi amaçları için uydurduğu ve herkesin de inanmışmış gibi görünmek zorunda kaldığı bir sürü saçmalıktan başka bir şey olmadığını söylüyordu. Parti toplantılarında ve kendiliğinden düzenlenen gösterilerde, kim bilir kaç kez, adalarını bile duymadığı ve söylenen suçları işlediklerine zerre kadar inanmadığı insanların idam edilmeleri için yeri göğü inletmişti. Bu insanlar topluca yargılanırken, bütün gün mahkemeyi kuşatarak aralarda, "Hainlere ölüm!" diye haykiran Gençlik Birliği müfrezelerinde yer almıştı. İki Dakika Nefret toplantılarında Goldstein'a sövgüler yağdırılırken sesi ayyuka çıkmıştı. Oysa Goldstein'in

kim olduğu konusunda da, savunduğu söylenen öğretüler konusunda da en küçük bir fikri yoktu. Devrim'den sonra yetişen kuşaktan ve ellilerle altmışların ideolojik savaşlarını anımsayamayacak kadar gençti. Bağımsız bir siyasal hareketin var olabileceğini hayal bile edemezdi; kaldi ki, Parti'nin yenilgiye uğratılması olanaksızdı. Parti hep var olacak ve hep aynı kalacaktı. Parti'ye ancak gizli itaatsizliklerle ya da en çok birini öldürmek ya da bir yeri havaya uçurmak gibi birbirinden kopuk şiddet eylemleriyle baş kaldırabilirdiniz.

Julia bazı bakımlardan Winston'dan çok daha uyanmıştı ve Parti propagandasından çok daha az etkileniyordu. Bir gün Winston bir vesileyle Avrasya'ya karşı savaştan söz açacak olduğunda, Julia hiç umursamadan, savaş olduğuna inanmadığını söyleyerek onu şaşkınlık içinde bırakmıştı. Her gün Londra'nın tepesine inen tepkili bombalar, olasılıkla, "sirf halka korku vermek için" Okyanusya Hükümeti tarafından atılıyordu. Bu, açıkçası, hiç aklına gelmemişi Winston'ın. Sonra, Julia, İki Dakika Nefret sırasında makaraları koyvermemek için kendini zor tuttuğunu söylediğinde, Winston ona imrenmeden edemişti. Ne var ki, Julia, Parti öğretilerini yalnızca kendi yaşamına iliştığı ölçüde sorguluyordu. Doğru ile yalan arasındaki farkı önemsememiği için, resmi ağırlardan yayılan hikâyeleri çoğu zaman kolayca kabulleniyordu. Örnекse, okulda öğretildiği gibi, uçağı Parti'nin icat etmiş olduğuna inanıyordu. (Winston, kendisinin okula gittiği ellili yılların sonrasında, Parti'nin yalnızca helikopteri icat ettiğini ileri sürdüğünü anımsıyordu; on yıldan fazla bir zaman sonra, Julia'nın okula gittiği günlerde ise uçağın da Parti'nin buluşu olduğu öne sürülmeye başlamıştı; anlaşılan, Parti bir kuşak sonra buharlı makinenin icadına da sahip çıkacaktı.) Winston, uçakların kendisi daha doğmadan, Devrim'den çok

önceleri de var olduğunu söylediğinde, Julia umursamamıştı bile. Uçağın kimin icadı olduğunu ne önemi vardı ki? Winston'ı asıl şaşkınlığa düşüren ise, bir sohbet sırasında, Julia'nın Okyanusya'nın daha dört yıl önceye kadar Doğuasya'yla savaşta, Avrasya'yla birleşti olduğunu anımsamadığını keşfetmesi olmuştu. Savaş türümyle bir saçmalık olarak gördüğü açıktı; ama belli ki, düşmanın adının değiştiğini fark etmemişi bile. Pek de ilgilenmeden, "Ben hep Avrasya'yla savaşta olduğumuzu sanıyorum," demesi, Winston'ı az da olsa ürkütmüştü. Uçak Julia dünyaya gelmeden çok önce icat olmuştu, savaşılan düşmanın değişmesi ise daha dört yıl önceye, Julia'nın artık çoktan yetişkin olduğu bir döneme rastlıyordu. Winston, Julia'yla bu konuyu belki on beş dakika tartışmıştı. Sonunda, Julia'nın belleğini zorlamasını, bir zamanlar düşmanın Avrasya değil de Doğuasya olduğunu belli belirsiz de olsa anımsamasını sağlamıştı. Ne ki, Julia bu konuyu hâlâ önemsemiyordu. "Kimin umurunda?" demişti omuz silkerek. "Savaş savaştır, kan dökülür, üstelik verdikleri haberlerin hepsinin yalan olduğunu biliyoruz."

Winston, bazen de, Arşiv Dairesi'nden ve orada göz göre göre yaptığı sahtekârlıklardan söz ediyordu. Böyle şeyler karşısında dehşete kapılmıştı Julia. Yalanların gerçeğe dönüştüğünü bilmek bile ona ürkünç gelmiyordu. Winston, ona Jones, Aaronson ve Rutherford'un başlarına gelenleri anlatmış, eline geçen o çok önemli fotoğraftan söz etmişse de, Julia pek etkilenmemiştir. Dahası, ilk başta, olup bitenleri anlayamamıştı bile.

"Senin arkadaşların mıydılar?" diye sormuştur.

"Hayır," demişti Winston, "hiç tanımadım onları. İç Parti üyeleri diler. Kaldı ki, benden çok yaşıydılar. Eski günlerin, Devrim öncesinin insanlarıydılar. Şöyle bir görmüştüm onları, o kadar."

"O zaman neden bu kadar üzülüyorsun ki? Bir sürü insan durmadan öldürülüyor mu?"

Ona anlatmaya çalışmıştı. "Bu apayrı bir durumdu. Birinin öldürülmesinden çok daha ciddi bir durum söz konusuydu. Geçmişin resmen silinip yok edildiğini kavramıyor musun? Geçmiş yalnızca şu cam parçası gibi, üstünde hiçbir şey yazmayan nesnelerde yaşıyor. Artık Devrim'le, Devrim'den önceki yıllarla ilgili hemen hiçbir şey bilmiyoruz. Bütün kayıtlar ya yok edilmiş ya da çarpılmış, bütün kitaplar yeniden yazılmış, bütün resimler yeniden yapılmış, bütün heykeller, sokaklar ve yapılar yeniden adlandırılmış, bütün tarihler değiştirilmiş. Üstelik bu işlem her gün, her dakika uygulanmaya devam ediyor. Tarih durdu. Parti'nin her zaman haklı olduğu sonsuz bir şimdiden başka bir şey yok. Geçmişin çarpıldığını *biliyorum*, ama bu çarpıtmaları ben yaptığım halde bunu asla kanıtlayamayacağım. İş bittiğinden sonra geride tek bir kanıt kalmıyor. Tek kanıt kafamın içinde ve benim anılarımı paylaşacak bir kişi daha var mı, bilemiyorum. Haya-tum boyunca yalnızca bir kez gerçek, somut bir kanıt geçti elime, o da olaydan yıllar sonra."

"İyi de, ne işe yaradı?"

"Hiçbir işe yaramadı, çünkü birkaç dakika sonra fotoğrafı bellek deliğine attım. Bugün olsa saklardım."

"Açıkçası ben saklamazdım!" demişti Julia. "Tehlike-leri göze almaya hazırlım, ama degeceğse eğer, eski gaza-te parçaları için değil. Hem, saklasan bile ne yapabilirdin ki?"

"Fazla bir şey yapamazdım belki de. Ama basbayağı kanittı işte. Birilerine göstermeye cesaret edebilseydim, hiç değilse birkaçının kulağına kar suyu kaçıracıldım. Biz hayattayken herhangi bir şeyin değiştirilebileceğini düşünemiyorum. Yine de, küçük direniş grupları orada burada baş gösterebilir; bu küçük gruplar bir araya gelip

yavaş yavaş büyüyebilir, dahası arkalarında birkaç belge bırakabilir, o zaman gelecek kuşak bizim bıraktığımız yerden devam edebilir."

"Gelecek kuşak beni ilgilendirmiyor, canım. Beni *bizim* ne olacağımız ilgilendiriyor."

"Sen yalnızca belden aşağısıyla ilgilenen bir asisin," demişti Winston.

Bu sözleri çok zekice bulan Julia sevinçle Winston'ın boynuna sarılmıştı.

Gerçekten de, Parti öğretisinin yol açtığı sonuçlar Julia'yı hiç ilgilendirmiyordu. Winston, İngiltereden, çift düşünden, geçmişin değiştirilmesinden ve nesnel gerçekliğin yadsınmasından, Yenisöylem sözcüklerinin kullanılmasından ne zaman söz açacak olsa, Julia'nın canı sıkılıyor, kafası karışıyor, bu tür şeylere zerre kadar ilgi duymadığını söylüyordu. Bunların hepsinin saçma olduğunu bildiklerine göre, neden kaygılsınlardı ki? Ne zaman övmesi, ne zaman yermesi gerektiğini biliyor- du ya, bu yeter de artardı bile. Sinir bozucu bir alışkanlık edinmişti: Winston bu tür konuları konuşmakta diretti- ginde, uyuyakalıyordu. Hangi saatte, hangi konumda olursa olsun, uyuyabilen biriydi. Winston, Julia'yla ko- nuşurken, bağnazlığın ne anlama geldiğini azıcık olsun kavramadan bağnaz gibi görünmenin ne kadar kolay ol- duğunu fark etmişti. Açıkçası, Parti'nin dünya görüşü, onu hiç anlayamayan insanlara çok daha kolay dayatılı- yordu. Gerçekliğin en açık biçimde çarpıtılması böylele- rine kolayca benimsetilebiliyordu, çünkü kendilerinden istenenin iğrençliğini hiçbir zaman tam olarak kavraya- madıkları gibi, toplumsal olaylarla yeterince ilgilenme- dikleri için neler olup bittiğini de göremiyordular. Hiçbir şeyi kavrayamadıkları için hiçbir zaman akıllarını kaçır- miyordular. Her şeyi yutuyorlar ve hiçbir zarar görmü- yordular, çünkü tipki bir misir tanesinin bir kuşun bede-

ninden sindirilmeden geçip gitmesi gibi, yuttuklarından geriye bir şey kalmıyordu.

## VI

Sonunda olmuştu işte. Beklenen mesaj gelmişti. Sanki yaşamı boyunca bunun olmasını beklemiştir.

Bakanlık'taki uzun koridorda yürüyordu, tam Julia'nın eline pusulayı tutuşturduğu yere gelmek üzereydi ki, hemen arkasında kendisinden iri birinin yürümekte olduğunu fark etti. Arkasındaki, her kimse, bir şey söyleyerekmiş gibi hafifçe öksürdü. Winston birden durup arkasına döndü. Karşısında O'Brien'i buldu.

En sonunda yüz yüzeydiler; Winston o anda kaçip gitmek istedî oradan. Yüreği yerinden fırlayacak gibiydi. Dili tutulmuştu. O'Brien ise Winston'ın yanına geldi, dostça koluna dokundu, yan yana yürümeye başladılar. İç Parti üyelerinin pek çokunda rastlanmayan ağırlaşılı bir incelikle konuşmaya başladı.

"Sizinle konuşmak için fırsat gözlüyordum," dedi. "Geçen gün *Times*'daki *Yenisöylem* yazılarınızdan birini okudum da. Anlaşılan, *Yenisöylem*'e bilimsel bir ilgi duyuyorsunuz."

Winston biraz toparlanmıştı. "Doğrusu pek bilimsel sayılmaz," dedi. "Yalnızca bir amatörüm. Benim konum değil. Dilin oluşturulmasıyla hiçbir zaman ilgim olmadı."

"Ama mükemmel yazıyorsunuz," dedi O'Brien. "Genlerde *Yenisöylem* uzmanı bir arkadaşınızla konuşuyordum. Şimdi adı birden aklıma gelmedi."

Winston'ın yüreği yeniden hızlı hızlı çarpmaya baş-

lamıştı. O'Brien'in sözünü ettiği, Syme'dan başkası olamazdı. Ama Syme yalnızca ölmemiş, yok edilmişti, bir *yitikkişi*'ydi. Ondan açıkça söz açmak çok tehlikeli olabilirdi. O'Brien'in sözleri, besbelli, bir işaret, bir parolaydı. Bu küçük düşüncesuçunu paylaşmakla Winston'ı suç ortağı yapivermişti. Koridorda ağır ağır yürürlерken O'Brien birden durdu. Karşısındakini her nasisa savunmasız bırakın o her zamanki barışıklığıyla gözlüğünü düzelttikten sonra devam etti:

"Aslında, sizin de kullanımdan kaldırılmış iki sözcük kullandığınızı fark ettiğimi söyleyecektim. Ama daha yeni kaldırıldılar kullanımdan. Yenisöylem Sözlüğü'nün onuncu basımını gördünüz mü?"

"Hayır," dedi Winston. "Basıldığından haberim yoktu. Kayıt Dairesi'nde biz hâlâ dokuzuncu basımı kullanıyoruz."

"Sanırım, onuncu basım birkaç aya kadar çıkacak. Ama birkaç kopyayı önceden dağıttılar. Bende bir tane var. Belki görmek istersiniz."

Winston, işin nereye varacağını hemen anlayarak, "Çok isterim," dedi.

"Sözlükteki bazı yeni gelişmeler çok yerinde. Örneğin, fil sayısının azaltılmış olması sanırım ilginizi çekecektir. Nasıl yapsak, Sözlüğü size bir kuryeyle mi yollasam? Ama unuturum diye korkuyorum. İyisi mi, size uygun bir zamanda evime uğrayıp aliverin. Bir dakika. Size adresimi vereyim."

Tele-ekranlardan birinin önündeydiler. O'Brien, aklı başka yerdeymişcesine ceplerini karıştırdıktan sonra, deri kapaklı küçük bir not defteriyle altın bir mürekkepli kalem çıkardı. Tele-ekranın hemen altında, aygitin öbür yanından bakan kişinin ne yazdığını okuyabileceği bir konumda, çabucak bir adres yazdı, sayfayı yırtıp Winston'a verdi.

"Akşamları genellikle evdeyim," dedi. "Değilsem de, uşağım Sözlüğü size verir."

Winston'ı, bu kez gizlemeye gerek duymayacağı kâğıt parçasıyla orada bırakıp gitti. Arma Winston, her olasılığa karşı adresi iyice ezberledi, birkaç saat sonra da öteki kâğıtlarla birlikte bellek deliğine bıraktı.

Konuşmaları topu topu birkaç dakika sürmüştü. Bu karşılaşmadan bir tek anlam çıkıyordu. Her şey Winston'ın O'Brien'in adresini öğrenmesi için tasarlanmıştı. Bu gerekiydi, çünkü doğrudan sormadıkça birinin nerede oturduğunu öğrenmek asla mümkün değildi. Telefon rehberi diye bir şey yoktu. O'Brien, "Bir gün beni görmek istersen, burada bulabilirsin," demek istemişti. Belki de, Sözlüğün içine gizlenmiş bir mesaj bulacaktı. Her ne ise, kesin olan bir tek şey vardı. Hayalinde canlandırdığı gizli hareketin var olduğu kesindi, şimdi bu hareketin sınır boylarına ulaşmıştı Winston.

Önünde sonunda O'Brien'in çağrısına uyacağını biliyordu. Kim bilir, belki yarın, belki uzun bir süre bekledikten sonra. Aslında, yıllar önce başlamış olan bir süreç ilerliyordu. İlk aşamada, kafasında karşı koyamadığı, gizli bir düşünce belirmiş, ikinci aşamada günde tutmaya başlamıştı. Düşüncelerden sözcüklere geçmişti, şimdi de sözcüklerden eyleme geçiyordu. Son aşama Sevgi Bakanlığı'nda gerçekleşecekti. Bunu kabullenmişti. Son, başlangıçta gizliydi. Ne ki, ürkütücü bir şeydi bu; ya da, daha doğrusu, ölümün önceden duyumsanması, ölüm azar azar yaklaşmak gibi bir şeydi. O'Brien'la konuşurken bile, sözcüklerin anlamını sezdiğinde, soğuk bir ürperti geçmişti gövdesinden. Islak bir mezarın içine girdiği duyusuna kapılmış ve önünde sonunda mezarı boylayacağını hep biliyor olması bile ürküntüsünü engelleyememişti.

Winston gözyaşları içinde uyanınca, Julia uyur uyanık ona sokuldu, "Neyin var?" gibisinden bir şeyle mirildandı.

Winston, "Rüya gördüm..." diyecek oldu ve hemen sustu. Gördüğü rüya sözle anlatılamayacak kadar karmaşıktı. Rüyayı gördüğü yetmiyormuş gibi, bir de uyanır uyanmaz rüyadan geriye kalanlar aklına üşüşmüştü.

Hâlâ rüyanın etkisi altında, gözleri kapalı yatıyordu. Bir yaz akşamı yağmurdan sonra uzanıp giden bir kır görünümü gibi, tüm yaşamının gözlerinin önüne serildiği uçsuz bucaksız, aydınlichkeit bir rüyaydı. Her şey cam kâğıt ağırlığının içinde geçiyordu, ama camın yüzeyi gökkubbeydi ve kubbenin altında her şey insanın sonsuz uzaklıkları görebildiği duru, yumuşak bir ışığa boğulmuştu. Rüyada, annesinin kolunu uzatışı, otuz yıl sonra da haber filminde gördüğü Yahudi kadının küçük çocuğu kurşullardan korumaya çalışırken o hareketi yineleyisi, sonra helikopterlerin ikisini paramparça edişi de vardı; aslında rüya buydu belki de.

"Biliyor musun," dedi, "şu ana kadar annemi benim öldürdüğümé inanıyorum."

Julia, uykulu uykulu, "Neden öldürdün onu?" diye sordu.

"Öldürmedim ki. Yani fiziksel olarak öldürmedim."

Rüyasında, annesini o son görüşünü anımsamıştı ve uyanmasına yakın o son andaki bir sürü küçük olay da zihnine dolmuştu. Anlaşılan, yıllar boyunca bilincinden bile bile kovmuş olduğu bir anıydı bu. Tarihinden emin değildi, ama o sıralar en azından on, belki de on iki yaşında olmalıydı.

Babası daha önce ortadan kaybolmuştu; ne kadar

önceydi, anımsamıyordu. O günlerin patırılı, gergin ortamını daha iyi anımsıyordu: ikide bir hava akınları sırasında panikleyip metro istasyonlarına sığınmalar, dört bir yandaki moloz yiğinları, sokak köşelerine asılan anlaşılmaz bildiriler, aynı renk gömlekler giymiş gençlik çeteleri, fırınların önünde uzayıp giden kuyruklar, arada sıradı uzaklardan duyulan makineli tüfek tarrakaları, hepsinden önemlisi de yeterince yiyecek bulunamaması. Öğleden sonraları öteki oğlanlarla birlikte saatlerce çöp tenekeleri ve süprüntü yiğinları arasında nasıl dolandıklarını, lahana artıklarını, patates kabuklarını, hatta bazen üstlerindeki pislikleri bir güzel kazıdıkları bayat ekmek kabuklarını nasıl topladıklarını; sonra, hep aynı yerden geçen ve sığır yemi taşıdığını bildikleri kamyonların yolunu bekleyip kamyonlar yoldaki çukurlarda sarsıldıkça dökülen küspeleri nasıl kapıştıklarını anımsıyordu.

Babası ortadan kaybolduguunda, annesi ne şaşkına dönmüş ne de ağıtlar yakmış, ama birden bambaşa biri olup çıkmıştı. Sanki ruhunu yitirmişti. Gerçekleşmesinin kaçınılmaz olduğunu bildiği bir olayı beklediğini Winston bile anlamıştı. Yapılması gereken bütün işleri yapıyordu: Yemek pişiriyor, çamaşır yıkıyor, giysileri onarıp sökükleri dikiyor, yatağı yapıyor, yerleri süpürüyor, şöminenin önünü temizliyor, ama bütün bunları hep ağırdan alarak ve gereksiz davranışlardan kaçınarak, sanki kendi başına hareket eden bir vitrin mankeni gibi yapıyordu. İri, endamlı bedeni kendiliğinden durağanlaşmıştı sanki. Bazen Winston'ın iki üç yaşlarındaki minik, hastalıklı, sesi soluğu çıkmayan, yüzü kaşık kadar kalmış kız kardeşini kucağına alıp yatakta hiç kimildamadan saatlerce oturuyordu. Arada sıradı da hiçbir şey söylemeden Winston'ı kollarına alıp göğsüne bastırıyordu. Winston, çocuk bencilliğiyle bile, bunun, olması beklenen ama hiç sözü edilmeyen o olayla bağıntılı olduğunu sezebiliyordu.

Oturdukları odayı, nerdeyse yarısını beyaz örtülü bir yatağın kapladığı o karanlık odayı anımsıyordu. Oda da ayaklı bir gazocağı, yiyeceklerin konduğu bir raf, dışarıdaki sahanlıkta da, başka odalarla ortaklaşa kullanılan, kahverengi fayanstan bir lavabo vardı. Annesinin, heykeli gövdesiyle gazocağının üzerine eğilmiş, tencereyi karıştırdığını anımsıyordu. Ama sürekli açlık çekmeleri, yemek vakti geldiğinde birbirlerine girmeleri hiç akılın dan çıkmıyordu. Annesine ikide bir mızıdanarak neden daha fazla yemek olmadığını sorar, kadıncağıza öfkeyle bağırıp çağırır (erken yaşta çatlamaya başlayan, dahası bazen boğuklaşan sesinin tonunu bile anımsıyordu) ya da payına düşenden fazlasını kapabilmek için burnunu çeve çeve ağlayarak kendini acındırmaya çalışırdı. Annesi ona payından fazlasını vermeye çoktan hazırıldı. Aslan payını "oğlan"ın almasından daha doğal ne olabilirdi ki? Ama o ne kadar verilse doymaz, hep daha da fazlasını isterdi. Annesi her yemekte, bencillik etmemesi, kız kardeşinin hasta olduğunu, onun da beslenmesi gerektiğini unutmaması için yalvarırdı, ama ne fayda. Annesi tabağına yemek koymayı kesince, gözleri yuvalarından fırlayarak bağıırır, tencereyle kepçeyi elinden kapmaya kalkı şır, kız kardeşinin tabağındakileri aşırırdı. Annesiyle kardeşini aç bıraktığının farkındaydı, ama kendine engel olamadığı gibi, bunu bir hak olarak görüyordu. Sanki karnının sürekli zil çalması ona böyle bir hak veriyordu. İki yemek arasında, annesi uyanık davranmazsa, gidip gidip raftan yiyecek yürütürdü.

Bir keresinde, çikolata tayını dağıtılmıştı. Haftalardır, belki aylardır ilk kez dağıtıliyordu. O ufakık ama çok değerli çikolata parçasını çok iyi anımsıyordu. İki onsluk parçanın (o günlerde hâlâ ons diyorlardı) üçü arasında paylaşılması gerekiyordu. Belli ki, üç eşit dilime bölünecekti. Winston birden çikolatanın tümünün kendisine

verilmesi gerektiğini söyleyerek bas bas bağırmaya başlamıştı; sanki kendisi değil de, başka biriydi kıyameti kopardan. Annesi açgözlülük etmemesini söylüyordu, ama neye yarar; Winston yaygarayı basıyor, ciyaklıyor, sizlanıp yakınıyor, pazarlık ediyor, çekişme uzayıp gidiyordu. Minicik kız kardeşi, tıpkı bir maymun yavrusu gibi annesine sımsıkı sarılmış, iri, üzünlü gözleriyle annesinin omzu üzerinden Winston'a bakıyordu. Sonunda annesi çikolatanın dörtte üçünü Winston'a, dörtte birini de kız kardeşine vermişti. Küçük kız çikolatayı alıp belki ne olduğunu bile anlamadan boş boş bakıyordu ki, Winston bir an izledikten sonra ansızın atılıp çikolatayı kız kardeşinin elinden kapmış, kapıya doğru fırlamıştı.

Annesi, arkasından, "Winston, Winston!" diye seslenmişti. "Çabuk buraya gel! Çikolatasını hemen geri ver kardeşine!"

Winston olduğu yerde kalmış, ama geri gelmemiştir. Annesi gözünü gözüne dikmişti. Winston, o anda bile, bir şeyler olacağını seziyor, ama ne olacağını bileyemiyordu. Elinden bir şey kapıldığını fark eden kız kardeşi usul usul ağlamaya başlamıştı. Annesi çocuğu kollarına almış, bağına basmuştu. Winston, annesinin bu davranışından, kız kardeşinin ölmekte olduğunu sezmiş; elinde yapış yapış olan çikolatayla merdivenden aşağı fırlamış, kaçip gitmişti.

Annesini bir daha görmemişti. Çikolatayı mideye indirdikten sonra kendinden utanmış, karnı açıkincaya kadar saatlerce sokaklarda dolanıp durmuştu. Eve döndüğünde, annesi ortadan kaybolmuştu. O günlerde bu tür ortadan kayboluşlar artık olağan sayılmaya başlamıştı. Annesi ve kız kardeşi dışında odada her şey yerli yerdindegidi. Yanlarına hiçbir giysi almamışlardı, annesinin mantosu bile duruyordu. Winston annesinin ölüp ölmemiği konusunda hâlâ kesin bir bilgi edinebilmış değildi.

Bir çalışma kampına gönderilmiş olması pekâlâ mümkün değildi. Kız kardeşi ise, tipki Winston gibi, içsavaşla birlikte ortaya çıkan, evsiz barksız çocukların gönderildiği (Islahevi dedikleri) yurtlardan birini boylamış olabilirdi; belki de annesiyle birlikte çalışma kampına gönderilmiş ya da bir köşede ölüme terk edilmişti.

Gördüğü rüya hâlâ olanca canlılığıyla aklındaydı, özellikle de tüm anlamanın saklı olduğu o koruyucu kol hareketi. Aklına, iki ay önce gördüğü bir başka rüya düştü. Annesi, tipki çocuğu göğsüne bastırarak soluk, beyaz örtülü yatacta oturduğu gibi, Winston'ın çok aşağılarında bir yerde, batık gemide oturmuş, gittikçe derinlere gömülmekte, ama giderek kararan suların içinden hâlâ yukarılara, ona doğru bakmaktadır.

Winston, Julia'ya, annesinin ortadan kaybolusunu anlattı. Julia, gözlerini açmadan, yatağın içinde dönenip daha rahat bir konuma geçti.

Duyulur duyulmaz bir sesle, "Belli ki, o zamanlar azgın canavarın tekiymişsin," dedi. "Bütün çocuklar canavardır."

"Evet. Ama asıl hikâye..."

Julia'nın soluyuşundan yeniden uykuya dalmak üzere olduğu anlaşılıyordu. Oysa Winston annesinden söz etmeyi sürdürmek istiyordu. Anımsadığı kadarıyla, annesinin olağanüstü bir kadın olduğunu sanmıyordu, hele zeki bir kadın olduğu hiç söylenemezdi; yine de, tümüyle kendine özgü davranışlarından kaynaklanan bir soyluluk, bir eldeğmemişlik vardı onda. Duyguları sahiyi ve dış etkilerle değiştirilmesi olanaksızdı. Onun üzerinde, bir davranış sırf etkisiz olduğu için anlamını yitirmezdi. Birini seviyorsan gerçekten severdin, verecek başka hiçbir şeyin yoksa bile sevgin yeterdi. Verecek çikolata kalmadığında, annesi çocuğu sımsıkı göğsüne bastırılmıştı. Bunun hiçbir yararı yoktu, hiçbir şeyi değiştir-

miyordu, çikolatayı geri getirmiyordu, çocuğun ya da kendisinin ölümünü önlemiyordu; ama böylesi ona doğal geliyordu. Mültecilerle dolu gemideki kadın da, mermilerden korumayacağını bile bile, küçük çocuğu kollarının arasına almıştı. Parti'nin yaptığı en korkunç şeyleden biri de, sizi içgüdülerin, duyguların hiçbir işe yaramayacağına inandırmak, ama aynı zamanda sizi maddi dünya karşısında türmden gücsüz kılmaktı. Bir kez Parti'nin buyruğu altına girdiniz mi, ne hissettiğiniz ya da ne hissetmediğiniz, ne yaptığınız ya da ne yapmaktan kaçındığınız hiç fark etmiyordu. Ne yaparsanız yapın ortadan kayboluyordunuz; siz de silinip gidiyordunuz, yaptıklarınız da. Tarihin akışının dışına atılıyordunuz. Ve daha iki kuşak öncesine kadar bunun insanlar için en küçük bir önemi yoktu, çünkü tarihi değiştirmeye kalkışmuyorlardı. Onları çekip çeviren, sorgulamayı akıllarından geçirmediğleri özel bağlılıklarındı. Asıl önemli olan, kişisel ilişkilerdi; hiçbir işe yaramayacak bir hareketin, birini kollarına almanın, dökülen bir gözyaşının, ölmekte olan birine söylenen bir sözün bir değeri olabiliyordu. Winston, birden, proletlerin hâlâ böyle olduğunu fark etti. Bir partiene, bir ülkeye ya da bir düşünceye değil, birbirlerine bağlıydılar. Winston, hayatında ilk kez, proletlerleri aşağılamadığını ya da onları yalnızca, bir gün zembereğinden boşanıp dünyayı yeniden yaratması beklenen durağan bir güç olarak görmediğini düşündü. Proletlerler insan kalmışlardı. Yürekleri katılmamıştı. Şimdi kendisinin özel bir çaba göstererek yeniden edinmeye çalıştığı ilkel duygulara tutunmuşlardı. Winston, bunu düşünürken, hiçbir ilgisi yokken, birkaç hafta önce kaldığında gördüğü ve bir lahana sapıymışçasına bir tek mede yolun kıyısına attığı kopuk eli anımsadı.

"Proletler insan," dedi sesini yükselterek. "Biz insan değiliz."

Yeniden uyanmış olan Julia, "Neden?" diye soracak oldu.

Winston, biraz duraksadıktan sonra, "Hiç düşündün mü?" dedi. "En iyisi, buradan bir an önce çıkış gitmemiz, bir daha da birbirimizi görmememiz sanırım."

"Evet, sevgilim, hem de kaç kere düşündüm. Ama hiç niyetim yok öyle yapmaya."

"Şimdiye kadar talihimiz yaver gitti," dedi Winston, "ama böyle sürüp gitmez. Sen gençsin. Doğal ve masum bir görünüşün var. Benim gibilerinden uzak durursan, bir elli yıl daha yaşayabilirsin."

"Olmasın. Ben her şeyi düşündüm. Sen nereye, ben oraya. Ayrıca, o kadar da kapıp koyverme kendini. Ben hayatı kalmayı beceririm."

"Kim bilir, altı ay, belki bir yıl daha birlikte olabiliyoruz. Ama sonunda ayrılmak zorunda kalacağımız belli. Ne kadar yalnız kalacağımızın farkında misin? Bizi yakaladıkları zaman birbirimiz için hiçbir şey, ama hiçbir şey yapamayacağız. Ben konuşsam da, konuşmasam da seni kurşuna dizerler. Ne yapsam, ne söylesem ya da ne söylemesem, seni öldürmelerini engelleyemem. Birbirimizin yaşayıp yaşamadığını bile bilemeyeceğiz. Elimiz ermeyecek, gücümüz yetmeyecek. Önemli olan bir tek şey var, o da hiçbir yararı olmasa bile birbirimize ihanet etmemek."

"İtiraf etmekten söz ediyorsan, bülbül gibi öteceğiz," dedi Julia. "Önünde sonunda herkes itiraf eder. Engel olamazsınız. İşkenceden geçiriyorlar insanı."

"İtiraf etmekten söz etmiyorum. İtiraf, ihanet değildir. Ne söylediğin ya da ne yaptığı önemli değil; yalnızca duygulardır önemli olan. Beni seni sevmekten caydırırlarsa, işte o zaman gerçekten ihanet etmiş olurum."

Julia, iyice düşündükten sonra, "Bunu yapamazlar," dedi. "Bunu asla yapamazlar. Sana her şeyi, ama *her* şeyi

söyletebilirler, ama seni beni sevmediğine inandıramazlar. İçine giremezler."

Winston, biraz umutlanarak, "Evet," dedi, "evet, çok haklısun. İnsanın içine giremezler. Hiçbir yararı olmayacağına bile insan kalmanın çok önemli olduğunu *düşünyorsan*, onları yendin demektir."

Her şeyi sürekli dinleyen tele-ekranı düşündü. Seni gece gündüz gözetleyebilirlerdi, ama soğukkanlılığını koruduğun sürece onları atlatabilirdin. O kadar zeki olmalarına karşın, insanın aklından geçenleri okumanın sırrını çözmeyi becerememişlerdi. Kim bilir, belki de ellerine düştüğünüzde böyle olmuyordu. Sevgi Bakanlığı'nda neler olup bittiğini bilen yoktu, ama yine dekestirmek o kadar zor olmasa gerekti: Herhalde işkenceden geçiriyorlar, ilaçlar veriyorlar, duyarlı aygıtlarla sınırsel tepkilerinizi ölçüyorlar, uykusuz ve yalnız bırakarak, sürekli sorguya çekerek yavaş yavaş bitkin düşürüyorlardı. Gerçekler, ne yaparsanız yapın, gizlenemezdi. Araştırap kovuşturarak ortaya çıkarılabilir, işkence yaparak sizden sökülp alınabilirdi. Ama amacınız hayatı kalmak değil de insan kalmaksa, sonucta ne fark ederdi ki? Duygularınızı değiştirmeleri olanaksızdı; siz kendiniz bile değiştiremezdiniz duygularınızı, isteseniz bile. Yaptığınız, söylediğiniz ya da düşündüğünüz her şeyi en küçük ayrıntısına kadar açığa çıkarabilirlerdi; ama nasıl işlediğini sizin bile bilmediğiniz, yüreğinizin içi, sırrını korurdu.

## VIII

Başarılılardı, evet, sonunda başarılılardı işte!  
Loş, uzun bir odadaydilar. Tele-ekranın sesi iyice kır-

silmıştı, yalnızca bir mırıltı duyuluyordu; koyu mavi halı o kadar yumuşaktı ki, kadife kumaş üzerinde yürüyor gibi oluyordunuz. O'Brien, odanın öbür ucunda, yeşil başlıklı bir lambanın bulunduğu bir masanın başında, kâğıt yiğinları arasında oturuyordu. Uşak, Julia ile Winston'ı içeriye aldığında, başını kaldırıp baktı bile.

Winston'in yüreği öylesine hızlı atıyordu ki, konuşamayacağından korkuyordu. Tek düşünebildiği, sonunda başarılı olmuş olduklarıydı. Aslında buraya gelmekle aceleci davranışmışlardı; hem, ayrı yollardan gelip O'Brien'in kapısının önünde buluşmuş olsalar da, birlikte gelmeleri tam bir çılgınlıktı. Ama böyle bir yere gelmek başı başına bir cesaret işıydi. Birinin İç Parti üyelerinin oturdukları evlerin içini görmesi, hele yaşadıkları mahalleye adım atması işitilmiş şey değildi. Koca apartmanın uyandırdığı hava, her şeye sınırlı olan zenginlik ve bolluk, iyi yemek ve iyi tütünün alışılmamış kokuları, büyük bir hızla inip çıkan asansörler, oradan oraya koşuşturan beyaz ceketli uşaklar, her şey ama her şey ürkütücüydü. Gerçi buraya iyi bir bahaneyle gelmişti, ama yine de siyah üniformalı bir muhafizin köşeden çıkışverip belgelerini soracağından, sonra da çekip gitmesini buyuracağından korkmuyor değildi. Oysa O'Brien'in uşağı ikisini hiç bekletmeden içeri buyur etmişti. Bu ufak tefek, siyah saçlı, beyaz ceketli adamın Çinliyi andıran dejirmi yüzünde en küçük bir ifade yoktu. Geçtiğleri koridor boydan boyaya yumuşacık bir halıyla kaplıydı, krem rengi duvar kâğıtları ve beyaz ağaç kaplamalar pırıl pırıldı. Doğrusu, bu da ürkütücüydü. Winston, duvarları gelen geçenlerin sürtünmesiyle kirlenmemiş bir koridor görmemişti ki hayatında.

O'Brien, partamları arasındaki bir kâğıdı büyük bir dikkatle inceler gibiydi. Başı hafifçe öne eğildiği için burnu çizgi biçiminde görünüyordu; etkileyici ve zeki bir yüzü vardı. Yirmi saniye kadar öyle durdu. Sonra

söyleyaz'ı kendine yaklaştıırıp, bakanlıklarda kullanılan ve bileşik sözcüklerden oluşan özel dilde bir mesaj yazdırdı:

Maddeler bir virgül beş virgül yedi tamtekmil onaylandı stop öneri alındı madde altı çiftarti saçma suçdüşün sınırında iptal stop yapımı durdur yatırım algeri tatamam makineler genelgiderler hesapla stop tamam.

Koltuğundan ağır ağır kalkıp halida sessizce onlara doğru ilerledi. Yenisöylem sözcüklerinin sona ermesiyle birlikte resmiyetten biraz kurtulmuş gibiydi, ama yüzünde her zamankinden de acımasız bir ifade vardı, sanki rahatsız edilmekten hiç hoşlanmamıştı. Winston'ın az önce kapıldığı dehset bu kez yerini utanca bırakmıştı. Ahmakça bir yanlış yapmış olabileceğini düşündü. O'Brien'in gizliden gizliye politik bir muhalif olduğunu nereden çıkarmıştı ki? Gözlerde bir an beliren bir parıltı ve belli belirsiz bir söz; bunun dışında, bir rüyadan yola çıkararak kendi kendine kurduğu hayaller. Sözlüğü almaya geldiğini de bahane edemezdi, o zaman Julia'yı da getirmiş olmasını nasıl açıklayacaktı ki? O'Brien, tele-ekranın önünden geçerken, birden aklına bir şey gelmişcesine durdu. Dönüp duvardaki bir düğmeye bastı. Çat diye bir ses çıktı. Ses kesiliverdi.

Julia ansızın şaşkınlığa kapılarak hafifçe çığlık attı. Winston, korkmuş olmasına karşın, şaşkınlıktan dilini tutamadı.

"Demek kapatabiliyorsunuz!" deyiverdi.

"Evet," dedi O'Brien, "kapatabiliyoruz. Bizim öyle bir ayrıcalığımız var."

Şimdi tam karşılarındaydı. İri gövdesiyle tepelerinde dirndluk duruyordu; yüzündeki ifadeden bir şey çıkarmak hâlâ mümkün değildi. Olanca katılığıyla öylece dikilmiş,

Winston'ın bir şey dernesini bekliyordu. Ne diyeceği bakalım? Belli ki işi başından aşkındı ve sinirlenmişti; çalışmasının neden kesildiğini merak ediyordu. Kimse konuşmuyordu. Tele-ekran kapatıldıktan sonra oda ölüm sessizliğine bürünmüştü. Saniyeler akıp gidiyordu. Winston gözlerini O'Brien'in gözlerinden ayırmamaya çalışıyordu. Sonra birden O'Brien'in aşık suratında bir gülümseme belirir gibi oldu. Hep yaptığı gibi, gözlüğünü düzeltti.

"Ben mi söyleyeyim, siz mi söylersiniz?" dedi.

Winston, "Ben söyleyeyim," diye atıldı. "Şu şey gerçekten kapalı mı?"

"Evet, her şey kapalı. Biz bizevizi."

"Buraya neden geldik, biliyor musunuz..."

Onu oraya getiren güdülerin ne kadar belirsiz olduğunu ilk kez fark ederek sustu. Aslında O'Brien'dan nasıl bir yardım beklediğini bilemediği için, oraya neden geldiğini söylemeye zorlanıyordu. Diyeceklerinin ne kadar dayanaksız ve yapmacık geleceğinin ayırdında olmasına karşın, söylemeden edemedi:

"Parti'ye karşı gizli bir etkinlik yürütüldüğü, gizli bir örgüt olduğu, sizin de bu işin içinde olduğunuz kanısındayız. Örgüte katılıp görev almak istiyoruz. Biz Parti'nin düşmanıyız. İngsos ilkelerine inanmıyoruz. Düşünsüçlularıyız. Üstüne üstlük, bir de zina yapıyoruz. Bunu size anlatıyorum, çünkü kendimizi sizin ellerinize teslim etmek istiyoruz. Başka suçlar da işlememizi isterseniz, emrinizdeyiz."

Durdur, kapının açıldığını sezerek omzunun üzerinden arkasına baktı. Evet, sarı yüzlü ufak tefek uşak kapıyı vurmadan içeri girmiştir. Getirdiği tepside bir sürahi ve kadehler vardı.

O'Brien, serinkanlılıkla, "Martin bizdendir," dedi. "İçkiyi buraya getir, Martin. Yuvarlak masaya bırak. İşkemlelerimiz yeterli mi? Tamam, oturup rahat rahat ko-

nuşabiliriz. Martin, sen de bir iskemle çek. İş konuşacağız. Uşak olduğunu on dakikalığına unut."

Kısa boylu uşak rahatça oturdu, ama yine de kendisine tanınan ayrıcalıktan yararlanan hizmetkâr havasını üstünden atamadığı belliyydi. Winston ona göz ucuyla bir baktı ve adamın bütün bir yaşamının belirli bir rolü oynamakla geçtiğini, kendisine yakışırılan kişiliği bir an elden bırakmayı bile tehlikeli bulduğunu fark etti. O'Brien sürühiyi alıp kadehlere koyu kırmızı bir içki doldurdu. Winston'ın aklına belli belirsiz bir anı düştü; çok eskiden bir duvar ya da tahtaperdede lambalarla çevirili kocaman bir şşe görmüştü, inip kalktıkça içindekini bir bardağa boşaltıyordu. O'Brien'in sunduğu içki yukarıdan bakıldığından siyah görünüyor, ama sürühinin içinde yakut gibi ışılıyordu. Buruk bir tadı vardı. Julia'nın kadehi kaldırıp içten bir merakla kokladığını gördü.

O'Brien, hafifçe gülümseyerek, "Bunun adı şarap," dedi. "Hiç kuşkusuz kitaplarda okumuşsunuzdur. Sanırım, Dış Parti'ye pek verilmiyor." Sonra yeniden ciddileşerek kadehini kaldırıldı: "Bence artık şerefe kadeh kaldırımalıyız. Önderimize: Emmanuel Goldstein'a."

Winston candan yürekten kadehini kaldırıldı. Şarap gerçekten de kitaplardan bildiği ve düşünü kurduğu bir şeydi. Cam kâğıt ağırlığı ya da Bay Charrington'ın yanın yamalak anımsadığı çocuk şarkıları gibi yitik, romantik geçmişte, herkesten gizlediği kendi deyişiyle evvel zamanda kalmıştı. Nedense, şarabı hep böğürtlen reçeli gibi çok tatlı ve çabucak sarhoş eden bir içki olarak hayal etmişti. Oysa şimdi gerçeğiniince düş kırıklığına uğramıştı. Yıllardır cin içtiği için şarabin tadına varamamıştı. Boş kadehi masaya bıraktı.

"Demek Goldstein diye biri var, öyle mi?" dedi.

"Evet, öyle biri var, hem de hayatı. Ama nerede, bilmiyorum."

"Peki, ya gizli örgüt? O da gerçekten var mı? Yoksa Düşünce Polisi'nin uydurması mı?"

"Hayır, gerçekten var. Kardeşlik diyoruz ona. Kardeşliğin var olduğunu bilirsin, onun üyesi olduğunu da bilirsin, ama daha fazlasını hiçbir zaman bileyemezsin. Bu konuya birazdan döneceğim." Saatine baktı. "Tele-ekranı yarımsaattan fazla kapalı tutmak, İç Parti üyeleri için bile pek akıl kârı sayılmaz. Buraya birlikte gelmemeliydiniz, giderken ayrı ayrı çıkışınız iyi olur. Siz, Yoldaş" –böyle Julia'yı gösterdi– "önce siz çıkarsınız. Yaklaşık yirmi dakikamız var. Kusura bakmazsanız, önce bazı sorular soracağım. İlkgenel bir soru: Neler yapmaya hazırlırsınız?"

"Her şeyi yapmaya hazırız," dedi Winston, "elimizden ne gelirse."

O'Brien, iskemlesinde hafifçe Winston'a doğru dönmüştü. Winston'ın onun adına da konuşabileceğini düşündüğünde bakılırsa, Julia'yı pek önemsemiyordu. Bir an gözlerini kapadı. Sonra, yanıtların çoğunu bildiği sıradan bir sorgulama yapıyormuşçasına, alçak sesle, duyarsızca soruları sıralamaya başladı.

"Hayatınızı vermeye hazır mısınız?"

"Evet."

"Cinayet işlemeye hazır mısınız?"

"Evet."

"Yüzlerce masum insanın ölmesine yol açabilecek sabotaj eylemlerine girişmeye?"

"Evet."

"Vatanınızı yabancı devletlere satmaya?"

"Evet."

"Düzenbazlık, sahtekârlık, şantaj yapmaya, çocukların zihinlerini bulandırmaya, alışkanlık yapan uyuşturucular dağıtmaya, fahişeliği özendirmeye, zührevi hastalıkları yaymaya, sözün kirası moral bozukluğu yaratacak ve Parti'nin gücünü kıracak her şeyi yapmaya hazır mısınız?"

"Evet."

"Peki, çıkarlanımız bir çocuğun yüzüne kezzap atmayı gerektirse, bunu da yapmaya hazır mısınız?"

"Evet."

"Kimliğinizden vazgeçip hayatınızın sonuna kadar garsonluk ya da tersane işçiliği yapmaya hazır mısınız?"

"Evet."

"Size emrettiğimiz anda canınıza kıymaya hazır mısınız?"

"Evet."

"Birbirinizden ayrılmaya ve birbirinizi bir daha hiç görmemeye hazır mısınız?"

"Hayır!" diye patladı Julia.

Winston bu son soruyu yanıtlayıncaya kadar asırlar geçti. Bir ara dili tutulur gibi oldu. Sözcükler adeta diline yapıştı. Ne diyeceğini bilemedi. En sonunda, "Hayır," dedi.

"Bak, söylediğiniz iyi oldu," dedi O'Brien. "Her şeyi bilelim de."

Julia'ya dönüp biraz daha duyarlı bir sesle ekledi:

"Yaşasa bile bambaşka biri olacağını bilmelisiniz. Ona yeni bir kimlik vermek zorunda kalabilirim. Yüzü, davranışları, ellerinin biçimleri, saçının rengi, hatta sesi bile değişimdir. Siz de farklı birine dönüşebilirsiniz. Cerrahlarımız insanları tanınmayacak kadar değiştirebiliyorlar. Bazen gerekiyor da. Kolu bacağı kestiğimiz bile oluyor."

Winston, Martin'in Moğolsu yüzüne bir kez daha göz ucuyla bakmadan edemedi. Yüzünde hiçbir yara izi görünmüyordu. Julia'nın yüzü bembeyaz kesilmiş, çilleri daha bir ortaya çıkmıştı, ama gözlerini cesaretle O'Brien'a dikmişti. Onayladığını belli eden bir şeyler mirıldandı.

"İyi. Sorun yok o zaman."

Masanın üstünde gümüş bir sigaralık duruyordu. Dalgın görüninen O'Brien sigaralığı onlara doğru iterken

içinden bir sigara aldı, sonra yerinden kalkıp ayakta daha iyi düşünüyormuşçasına odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Sigaralar çok esaslıydı, hem kalındı hem de ipek gibi bir kağıda sarılmıştı. O'Brien bir kez daha kolundaki saate baktı.

"Martin, sen şimdî doğru kilere," dedi. "Tele-ekranı on beş dakikaya kadar açacağım. Gitmeden bu yoldaşların yüzlerine iyice bir bak. Onları yeniden göreceksin. Ben göremeyebilirim."

Ufak tefek adam, daha önce ön kapıda yaptığı gibi, siyah gözlerini Julia ile Winston'ın yüzlerinde gezdi. Bakışlarında dostluktan eser yoktu. Onlara en küçük bir ilgi duymadan, yüzlerini ezberlemeye çalışıyordu. Winston, yapay bir yüzün belki de ifadesini hiç değiştiremeyeceğini geçirdi aklından. Martin, bir şey demeden, hatta selam bile vermeden odadan çıktı, kapıyı ardından usulca kapattı. O'Brien, bir eli siyah tulumunun cebinde, bir elinde sigarası, bir aşağı bir yukarı dolanıyordu.

"Sizin anlayacağınız," dedi, "karanlıkta savaşıyor olacaksınız. Hep karanlıkta olacaksınız. Aldığınız emirleri nedenini bilmeden yerine getireceksiniz. Size, daha sonra, yaşadığımız toplumun gerçek yüzünü ve onu yok etmek için izleyeceğimiz stratejiyi öğreneceğiniz bir kitap göndereceğim. Kitabı okuduktan sonra Kardeşliğin gerçek üyeleri olacaksınız. Fakat uğrunda savaştığımız genel amaçlar ile günün gerektirdiği görevlerden başka hiçbir şey bilmeyeceksiniz. Size Kardeşliğin var olduğunu söyleyorum, yüz üyesi mi var, yoksa on milyon üyesi mi, söyleyemem. Siz bir düzinesini bile asla bilmeyeceksiniz. Üç dört bağlantınız olacak, onlar da ortadan kayboldukça yerlerini yenileri alacak. Bu sizin ilk bağlantınız olduğu için hep sürecek. Aldığınız emirler benden gelecek. Sizinle bağlantıya geçmemiz gerekirse, bunu Martin aracılığıyla yapacağız. Bir gün yakalanırsanız, itiraf eder-

siniz. Bu kaçınılmazdır. Ama kendi eylemleriniz dışında itiraf edecek pek az şeyiniz olacak. Bir avuç önemsiz insan dışında kimseyi ele veremeyeceksiniz. Büyük olasılıkla beni bile ele veremeyeceksiniz, çünkü o zamana kadar ben ya ölmüş ya da farklı bir yüzü olan farklı birine dönüşmüş olacağım."

Yumuşak halının üstünde bir aşağı bir yukarı gezinmeyi sürdürdü. Gövdesinin iriliğine karşın, hareketlerinde gözle görülür bir zarafet vardı. Elini cebine sokuşunda ya da sigara içişinde hemen göze çarpıyordu. Karşısındakinde, güçlü biri olduğu izleniminden çok, güvenilir ve alaycılığı eksik etmeyen anlayışlı biri olduğu izlenimini bırakıyordu. Onca ciddiliğine karşın, onda bağınlzlara özgü sıglıktan eser yoktu. Cinayetten, intihardan, zührevi hastalıktan, kesilen kollar ve bacaklıdan, değiştirilen yüzlerden belli belirsiz bir kücümsemeyle söz ediyordu. Sesinde, "Bütün bunlar şimdilik kaçınılmaz," diyen bir şey vardı sanki, "bunları hiç çekinmeden yapmak zorundayız. Ama hayatı yeniden yaşanılır kıldığımızda böyle şeyler yapmayacağız." Winston'da O'Brien'a karşı bir hayranlık belirmiştir, handiyse tapınacaktı O'Brien'a. Goldstein'in o belli belirsiz görüntüsü bir an için silinmişti zihninden. O'Brien'in güçlü omuzlarına, çırkin ama uygur bir izlenim uyandıran ablak yüzüne baktığınızda, onun alt edilmesi olanaksız biri olduğuna inanıydınız. Üstesinden gelemeyeceği hiçbir tuzak, önceden göremeyeceği hiçbir tehlike yoktu. Julia bile etkilendiş做过去时态 Görünüyordu. Adamın anlattıklarına kendini o kadar kaptırmıştı ki, sigarasının söndüğünün farkında değildi. O'Brien devam etti:

"Kulağınıza Kardeşliğin var olduğuna ilişkin söyletiler mutlaka gelmiştir. Hiç kuşkusuz, kafanızda bir resim canlanmıştır. Büyük olasılıkla, mahzenlerde gizlice buluşan, duvarlara sloganlar yazan, birbirlerini kod adlarıyla

ya da özel el işaretleriyle tanıyan gizli örgüt üyelerinin oluşturduğu kocaman bir yeraltı dünyası canlandırmışsınızdır kafanızda. Bilesiniz ki, böyle bir şey yok. Kardeşlik üyelerinin birbirlerini **tanımları** için böyle yöntemlere gerek yoktur, bir üyenin birkaç üyeden fazlasının kimliğini bilmesi olanaksızdır. Goldstein bile, Düşünce Polisi'nin eline düşecek olsa, tam bir üye listesi ya da tam bir listeyle ulaşmalarını sağlayacak hiçbir bilgi veremez. Böyle bir liste yok. Kardeşlik, bildik anlamda bir örgüt olmadığı için ortadan kaldırılamaz. Onu, yok edilmesi olanaksız bir düşüneden başka bir arada tutan bir şey yoktur. Sizin de o düşüneden başka hiçbir desteğiniz olmayacak. Size yoldaşlık eden, omuz veren hiç kimse olmayacak. Bir gün yakalanacak olursanız, kimseden yardım görmeyeceksiniz. Biz üyelerimize hiçbir zaman yardım etmeyiz. Eğer birinin ille de susturulması gerekiyorsa, tutuklunun hücrebine gizlice jilet soktuğumuz olur, hepsi o kadar. Hiçbir sonuç beklemeden, hiçbir umuda kapılmadan yaşamaya alışmanız gerekecek. Bir süre çalışacak, yakalanacak, itiraf edecek, sonra da öleceksiniz. Görüp göreceğiniz tek sonuç bunlar olacak. Bizim yaşadığımız dönemde gözle görülür bir değişiklik olma olasılığı sıfır. Biz ölüyüz. Bizim biricik gerçek yaşamımız gelecekte. O da, bir avuç toprak ve kemik parçaları olarak. Ama bu gelecek ne kadar uzakta, bilen yok. Bin yıl sonra da olabilir. Simdilik aklın alanını azar azar genişletmekten başka hiçbir şey mümkün değil. Ortak hareket edemeyiz. Ancak bilgimizi başkalarına, bireyden bireye, kuşaktan kuşağa yayabiliyoruz. Düşünce Polisi varken, başka bir yol yok."

Sustu ve üçüncü kez saatine baktı.

"Artık yavaş yavaş gitseniz iyi olacak, yoldaş," dedi Julia'ya. "Ama bir dakika. Şarabin yarısı duruyor daha."

Kadehleri doldurduktan sonra kendi kadehini kaldırdı.

Yine işin alayındaymış gibi, "Bu sefer neye içeceğiz?" dedi. "Düşünce Polisi'ni atlatmaya mı? Büyük Birader'in ölümüne mi? İnsanlığa mı? Yoksa geleceğe mi?"

"Geçmişe," dedi Winston.

O'Brien, ciddi bir sesle, "Evet, geçmiş daha önemli," diye onayladı. İçkiler biter bitmez Julia gitmek için kalktı. O'Brien, dolabın üstünde duran küçük bir kutuyu aldı, içinden çıkardığı yassı beyaz tableti Julia'ya uzatarak dilinin üstüne koymasını söyledi. Dışarıda ağızı şarap kokmamalıydı, asansör görevlileri çok dikkatliydi. Julia dışarı çıkip kapıyı kapatır kapatmaz, O'Brien onun varlığını unutmuştu bile. Odanın içinde birkaç kez daha gidip geldikten sonra durdu.

"Konuşulması gereken bazı ayrıntılar var," dedi. "Umarım gizli bir yeriniz vardır."

Winston, Bay Charrington'ın dükkânının üst katındaki odayı söyledi.

"Şimdilik işinizi görür. Bir süre sonra size başka bir yer buluruz. Gizli yerler sık sık değiştirilmeli. Bu arada, en kısa zamanda size *kitabın...*" –Winston, O'Brien'in bile bu sözcüğe özel bir vurgu yaptığı fark etti– "yani Goldstein'in kitabının bir nüshasını göndereceğim. Bulmam birkaç gün alabilir. Tahmin edebileceğiniz gibi kolay bulunmuyor. Biz elimizden geldiği kadar hızlı basıyoruz, ama Düşünce Polisi de nerdeyse bizim kadar hızlı, kitapları bir bir bulup yok ediyor. Ama pek bir şey fark etmiyor. Kitabın kendisini ortadan kaldırmaları mümkün değil. Son nüsha bile yok olsa, kelimesi kelimesine yeniden basabiliriz. İşe çantayla mı gidiyorsunuz?"

"Evet, çoğu zaman."

"Nasıl bir çanta?"

"Siyah, çok eski. İki kayışı var."

"Siyah, iki kayışı var, çok eski... tamamdır. Pek yakında –gün veremem– sabah çalışığınız sırada gelen mesaj-

lardan birinde yanlış dizilmiş bir sözcük görecek ve yeniden gönderilmesini istemek zorunda kalacaksınız. Ertesi gün işe giderken çantanızı almayacaksınız. O gün sokatta bir adam kolunuza dokunup, 'Galiba çantanızı düşürdünüz,' diyecek ve size bir çanta uzatacak. Size verdiği çantada, Goldstein'in kitabının bir nüshasını bulacaksınız. Kitabı iki hafta içinde geri vermeniz gerekiyor."

O'Brien, bir anlık sessizliğin ardından, "Birazdan gitseniz iyi olur," dedi. "Yeniden görüşeceğiz... görüşebilirsek tabii..."

Winston başını kaldırıp O'Brien'a baktı. İlkircikli bir sesle, "Karanlığın olmadığı yerde mi?" dedi.

O'Brien, şaşırılmamış görünerek, başıyla onayladı. Winston'ın ne demek istediğini anlamışçasına, "Karanlığın olmadığı yerde," dedi. "Ha, bu arada, gitmeden söylemek istediğiniz bir şey var mı? Bildirmek istediğiniz bir şey? Sormak istediğiniz bir soru?"

Winston biraz düşündü. Sormak istediği başka bir şey yoktu; büyük laflar etmek ise hiç gelmiyordu içinden. Doğrudan O'Brien ya da Kardeşlik'le ilgili birtakım şeyler yerine, annesinin son günlerini geçirdiği karanlık yatak odası, Bay Charrington'ın dükkanının üstündeki küçük oda, cam kâğıt ağırlığı ve gülağacı çerçeveli metal baskı gravür birbiri ardı sıra aklına düştü.

Birden, "'Portakal var, limon var, diye çalar çanları St. Clement'in' diye başlayan şu eski çocuk şarkısını anımsıyor musunuz?" diye sormaktan alamadı kendini.

O'Brien yine başıyla onayladıktan sonra, ağırbaşlı bir incelikle dörtlüğü tamamlayıverdi:

"'Portakal var, limon var,' diye çalar çanları

St. Clement'in,

'Nerde benim üç çeyreğim,' diye çalar çanları

St. Martin'in,

'Ödesene şu borcunu,' diye çalar çanları Old Bailey'nin,  
'Hele bir zengin olayım,' diye çalar çanları  
Shoreditch'in."

"Demek son dizeyi biliyorsunuz!" diye atıldı Winston.

"Evet, son dizeyi biliyorum. Eh, artık gitmeniz gerekiyor sanırım. Ama bir dakika. Şu tabletlerden bir tane de size versem iyi olacak."

Winston yerinden kalkarken, O'Brien elini uzattı. Elini o kadar sert siki ki, Winston parmakları kırılıyor sandı. Kapıdan çıkarken dönüp baktığında, O'Brien artık onu kafasından silmeye hazırlanır gibiydi. Eli tele-ekranın düğmesinde, bekliyordu. Winston, O'Brien'in arkasında, yeşil başlıklı lambasıyla yazı masasını, söyleyaz'ı ve ağızına kadar kâğıt dolu telgraf sepetlerini gördü. Olay bitmişti. Belli ki, O'Brien az sonra Parti'yle ilgili yarımkalmış, çok önemli işlerin başına donecekti.

## IX

Winston yorgunluktan pelte gibi olmuştu. Pelte gibi sözü, halini çok iyi anlatıyordu. Aklına öylesine gelmemiştir. Vücutu pelte gibi gevşemekle kalmamış, pelte gibi saydamlaşmıştı da. Sanki elini kaldırıp baksa, içinden ışığı görebilecekti. Çalışmaktan pestili çıktıgı için, sanki kan ve lenf damarları olduğu gibi boşalmış, geriye sinnerler, kemikler ve deriden oluşan kırılgan bir yapı kalmıştı. Tüm duyuları ayağa kalkmış gibiydi. Tulumu süründükçe omuzlarını örseliyor, kaldırımda yürüken ayak-

ları gidiklaniyor, elini açip kapatırken eklemleri çitirdiyordu.

Beş günde doksan saatten fazla çalışmıştı. Bakanlık'taki herkes aynı durumdaydı. Tüm işleri bitirmiş, yapacağı hiçbir iş kalmamıştı, ertesi sabaha kadar hiçbir Parti işi yoktu. Gizli yerinde altı saat geçirebilir, yatağında dokuz saat yatabilirdi. İlk ikindi güneşinde, pislik içindeki bir sokakta ağır ağır yürüyerek Bay Charrington'ın dükkânına yöneldi; devriyeler geliyor mu diye ortalığı kolaca edip duruyordu ama, her nedense o gün başına bir şey gelmeyeceğine inanıyordu. Taşımakta olduğu ağır çanta, attığı her adımda dizine çarpiyor, bacağını sizim sizim sızlatıyordu. Çantanın içindeki *kitap* altı gündür onda olmasına karşın, daha açıp bakmamıştı bile.

Nefret Haftası'nın altıncı günü, geçit törenleri, nutuk atmalar, bağırıp çağırımlar, şarkilar, bayraklar, posterler, filmler, balmumu heykeller, davulların gümbürtüsü, trompetlerin cayırtısı, postalların raprapları, tank paletlerinin gıcırtıları, bir sürü uçağın gürültüsü ve topların gümbürtüsü arasında geçen altı günün sonunda, büyük orgazm doruguна ulaşmak üzereyken, Avrasya'ya duyulan nefret insanları törenlerin son günü ortalık yerde asılacak iki bin Avrasyalı savaş suçlusunu ele geçirse-ler oracıkta paramparça edecek kadar ıldırılmışken, işte tam o sırada Okyanusya'nın Avrasya'yla savaşta olmadığı açıklanmıştı. Okyanusya Doğuasya'yla savaştaydı, Avrasya Okyanusya'nın müttefikiydi.

Hiç kuşkusuz, herhangi bir değişiklik olduğu kabul ediliyor değildi. Apansızın aynı anda her yerde, düşmanın Avrasya değil, Doğuasya olduğu öğrenilmişti, hepsi bu. O sırada Winston, Londra'nın merkezindeki meydanlardan birinde düzenlenen bir gösterideydi. Gecenin o saatinde, ışıldaklar altındaki beyaz yüzler ve kırmızı bayraklar korkunç görünüyordu. Meydanı, aralarında Ca-

susların uniformalarını giymiş bin kadar öğrencinin de bulunduğu binlerce insan doldurmuştu. İç Parti üyesi, kolları aşırı uzun, kocaman kel kafasında birkaç tel saç kalmış, ufak tefek, bir deri bir kemik bir hatip, kızıl kumaşla kaplanmış bir kürsüde kalabalığa tırat atıyordu. Bu eciş büçüş mezar kaçğını, bir eliyle mikrofonu yakalamiş, kemikli kolunun ucundaki öbür pençesini de gözdağı vericesine savururken, düpedüz nefret kusuyordu. Amplifikatörlerin madenileştirdiği bir sesle ciyak ciyak bağırarak vahşetlerden, kıymılardan, sürgünlerden, yağmalamalardan, ırza geçmelerden, tutsklara yapılan işkencelerden, sivillerin bombalanmasından, yalan propagandalardan, haksız saldırılardan, çiğnenen antlaşmalarдан dem vurmaktaydı. Onu dinleyenler bir kere bütün söylediklerine inanıyorlar, sonra da giderek öfkeden kendilerini kuşduruyorlardı. Kalabalık zaman zaman galeyana geliyor, binlerce girtlaktan çıkan karşı konulmaz vahşi hayvan kükremeleri, konuşmacının sesini bastırıyordu. En yabanıl haykırışlar öğrencilerden çıkyordu. Söylev başlayalı yirmi dakika kadar olmuştu ki, kürsüye fırlayan bir ulak konuşmacıya katlanmış bir kâğıt verdi. Konuşmacı, söylevine ara vermeden, kâğıdı açıp okudu. Sesinde ve tavrında da, söylediklerinin içeriğinde de hiçbir değişiklik olmadı, ama birden adlar değişti. Tek bir söz söylemeneden, kalabalık o saat anlamıştı olan biteni. Okyanusya, Doğuasya'yla savaşıyordu! Çok geçmeden kızılca kıymet koptu. Meydanı donatan bayraklar ve posterlerin hepsi yanlıştı! Nerdeyse yarısında yanlış yüzler vardı. Sabotajdı bu! Goldstein'in ajanları işbaşındaydı! Ortalık karışmıştı; posterler duvarlardan sökülmeye, parçalara edilen bayrakların üstünde tepiniliyordu. Casuslara bağlı gençler, bir solukta damlara tırmanıp bacalardan sarınan flamaları keserken harikalar yaratıyorlardı. Ama her şey iki üç dakika içinde olup bitmişti. Konuşmacı ise,

öne eğilmiş, bir eliyle mikrofona yapışmış, öbür elini havada savurarak söylevinin hâlâ sürdürüyordu. Bir dakika geçti geçmedi, kalabalıktan yine vahşi öfke haykırışları yükseldi. Nefret biraz önceki gibi sürüyordu, hedefi değişmişti, o kadar.

Bütün bunlar olup biterken, Winston'ı en çok etkileyen de, konuşmacının cümlenin tam ortasında, bir an duraksamadan, dahası sözdizimini bile bozmadan, düşmanın adını değiştirmiştir olmasiydı. Ama o sırada başka işi vardı. Posterler duvarlardan söküürken meydana gelen karışıklıkta, yüzünü görmediği bir adam omzuna dokunarak, "Özür dilerim, galiba çantanızı düşürdünüz," demişti. Winston da, hiçbir şey demeden, kendisine uzatılan çantayı almıştı. Çantanın içine günler sonra bakiileceğinin farkındaydı. Gösteri biter bitmez, saatin yirmi üçe geldiğine bakmadan, doğruca Gerçek Bakanlığı'na gitti. Bakanlıkta çalışan herkes oradaydı. Tele-ekranlardan herkesi görev yerine çağırın buyruklara pek gerek kalmamıştı.

Okyanusya, Doğuasya'yla savaştaydı: Okyanusya, hep savaştaydı Doğuasya'yla. Son beş yılın politik yayınlarının büyük bir bölümünün artık hiçbir geçerliliği kalmamıştı. Tekmil rapor ve kayıtların, gazeteler, kitaplar, broşürler, filmler, ses bantları ve fotoğrafların hepsinin en kısa zamanda düzeltilmesi gerekiyordu. Gerçi herhangi bir yönerge yayımlanmış değildi, ama Daire'deki bölüm başkanlarının, Avrasya'yla savaş ya da Doğuasya'yla ittifakla ilgili her şeyin bir hafta içinde yok edilmesini isteyecekleri belliyydi. Yapılacak çok iş vardı, ama işlemlerin gerçek adlarıyla anılamaması işin yükünü daha da artırıyordu. Kayıt Dairesi'nde herkes günde on sekiz saat çalışıyor, ancak üçer saatlik iki molada uyku uyuyabiliyordu. Aşağıdan şilteler getirip koridorlara serilmişti; yemek saatlerinde kantin görevlileri servis ara-

balarıyla sandviç ve Zafer Kahvesi dağıtıyordular. Winston her uykı molasından önce masasındaki tüm işleri bitirmeye özen gösteriyor, ama çapaklı gözler ve ağrılar içinde sürünerek geri döndüğünde, masayı, çığ gibi yükselen ve söyleyaz'ın üstünden yerlere taşan kâğıt rulolarıyla kaplı buluyor, ilk işi, çalışabileceği bir yer açmak için onları toplayıp düzene sokmak oluyordu. En kötüsü de, yaptığı işin tümüyle mekanik çalışmadan oluşmamasıydı. Gerçi bir adı başka bir adla değiştirmek çoğu zaman yeterli oluyordu, ama ayrıntılı raporların hazırlanması büyük bir özen ve hayal gücü gerektiriyordu. Savaşçı dünyanın bir yerinden alıp başka bir yerine taşıyabilmek için bile iyi coğrafya bilmek gerekiyordu.

Üçüncü gün *artık* gözlerinin içi zonkluyor, ikide bir gözlüğünü silmek zorunda kalıyordu. Eziyetli bir beden işiyle uğraşmaktan farkı yoktu bunun; zaman zaman, hiç yapmasa haklı olacağını düşünüyor, ama sonunda tamamlamak için kendini iyip bitiriyordu. Anımsayabildiği kadariyla, söyleyaz'a yazdırdığı her sözcüğün, kaleminden çıkan her sözün kuyruklu birer yalan olmasına aldırmıyordu. Dairedeki herkes gibi o da, sahtekârlığın kusursuz olması için çabalıyordu. Altıncı günün sabahı kâğıt rulolarının gelişinde bir yavaşlama oldu. Yanın saat kadar borudan hiçbir şey gelmedi; sonra bir rulo geldi ve yine durdu. İş her yerde hemen hemen aynı anda hafifliyordu. Tüm Daire'de herkes sanki gizlidenden derin bir nefes almıştı. Hiçbir zaman anlatılamayacak, çok büyük bir iş başarımıştı. Artık hiç kimse Avrasya'yla savaşılmış olduğunu belgelere dayanarak kanıtlayamazdı. Saat on ikide, Bakanlık çalışanlarının ertesi sabaha kadar izinli oldukları açıklandı. Winston, *kitabın* bulunduğu çantayı çalışırken bacaklarının arasına koymuş, uyurken de koynuna almıştı; çantayı kapıp doğruca eve gitti, tıraş oldu; su o kadar sıcak olmamasına karşın az kalsın banyoda uyuyakalacaktı.

Eklemleri sizim sizim sızlayarak Bay Charrington'ın dükkânının merdivenini çıktı. Yorgundu, ama uykusunu almıştı. Camı açtı, kirli küçük gaz sobasını yakıp kahve için bir kap su koydu. Julia birazdan gelirdi; bu arada kitabı okuyabilirdi. Kirli koltuğa oturup çantanın kayışlarını açtı.

Acemice ciltlenmiş, kapağında bir ad ya da başlık olmayan, kalın, siyah bir kitap. Baskısı da baştan savma görünüyordu. Sayfaların kenarları aşınmıştı, sayfalar insanın elinde kaliyordu, pek çok kişinin elinden geçtiği belliyydi. Başlık sayfasında şöyle yazıyordu:

OLİGARŞIK KOLEKTİVİZMİN  
TEORİ VE PRATİĞİ  
*Emmanuel Goldstein*

Winston okumaya başladı:

*Birinci Bölüm  
Cehalet Güçtür.*

Bilinen tarih boyunca, olasılıkla Neolitik Çağ'ın sona ermesinden bu yana, dünyada üç tür insan olagelmıştır: Yüksek, Orta ve Aşağı. Bunlar kendi içlerinde de pek çok alt bölüme ayrılmışlar, sayısız ad taşmışlar, sayıları ve birbirlerine karşı tutumları çağdan çağ'a değişmiş, ama toplumun temel yapısı hiçbir zaman değişmemiştir. Olağanüstü ayaklanmalar ve kesin görünen değişimlerden sonra bile, tipki ne kadar hızlı döndürülsürse döndürülsün dönme ekseni doğrultusu hep aynı kalan bir jiroskop gibi, aynı düzen hep kendini yeniden dayatmıştır.

Bu üç kesimin amaçları asla uzlaştırılamaz...

Winston okumayı bıraktı: Rahat rahat, güven içinde okuyor olmanın tadını çıkarmak istiyordu. Bir başınaydı: ne tele-ekran ne anahtar deliğinden bir dinleyen. İkide bir arkasına dönüp bakması ya da okuduğu sayfayı eliyle kapaması da gerekmiyordu. Tatlı yaz havası yanaklarını okşuyordu. Uzaklardan bir yerden çocukların belli belirsiz bağırtıları geliyordu: Odada saatin tiktaklarından başka bir ses yoktu. Koltuğa biraz daha gömülüp ayaklarını şöminenin siperliğine uzattı. Mutluluk buydu işte, sonsuzluk buydu. Birden, insanın her sözcüğünü tekrar tekrar okuyacağının bildiği bir kitapta yaptığı gibi, kitabın başka bir yerini açtı ve kendini üçüncü bölümde buldu. Okumaya devam etti:

*Üçüncü Bölüm  
Savaş Barıştır.*

Dünyanın üç büyük süper-devlete bölünmesi, yirminci yüzyılın ortalarına gelinmeden öngörlülebilecek ve gerçekten de öngörülmüş bir olaydı. Avrupa'nın Rusya tarafından, Britanya İmparatorluğu'nun da Birleşik Devletler tarafından ele geçirilmesiyle birlikte, var olan üç devletten ikisi oluşmuştu bile. Üçüncü devlet Doğuasya ise, ancak on yıl kadar süren karışık savaşlardan sonra ortaya çıktı. Üç süper-devlet arasındaki sınırlar kimi yerlerde rastgele oluşmuştur, kimi yerlerde savaşın gidişine göre değişip durur, ama genellikle coğrafi konuma uyar. Avrasya, Portekiz'den Bering Boğazı'na kadar, Avrupa'nın ve Asya anakarasının tüm kuzeyini kapsar. Okyanusya, Kuzey ve Güney Amerika'yı, aralarında Britanya Adalarının da bulunduğu Atlas Okyanusu adalarını, Avustralasya'yı ve Afrika'nın güneyini içine alır. Ötekilerden daha küçük olan ve batı sınırı pek o kadar belirli olmayan Doğuasya ise, Çin ve onun güneyindeki ülkeleri, Ja-

pon adalarını ve Mançurya, Moğolistan ve Tibet'in büyük ama durmadan değişen bir bölümünü kapsar.

Bu üç süper-devlet, saflaşmalar değişmekle birlikte, son yirmi beş yıldır birbiriyle sürekli savaşmaktadır. Ne var ki, savaş artık yirminci yüzyılın ilk onyıllarındaki amansız yok etme savaşı olmaktan çıkmıştır. Birbirlerini yok edemeyen, birbirleriyle savaşmaları için hiçbir somut nedenleri olmadığı gibi, aralarında gerçek bir ideolojik ayrılık da bulunmayan taraflar arasında, sınırlı hedefleri olan bir savaştır bu. Ancak bu, çarpışmaların ya da savaşla ilgili tutumun eskisi kadar gaddarca olmaktan çıktıığı ya da daha soylu bir niteliğe büründüğü anlamına gelmemektedir. Tam tersine, savaş çılgınlığı tüm ülkelerde olanca evrenselliğiyle sürdürmektedir; ırza geçme, yağmala- ma, çocukların boğazlama, tüm halkı köleleştirme, hatta tutsakların kaynar suya atılması ve diri diri gömülmesi gibi eylemler olağan sayılmaktadır, dahası bütün bunlar düşman tarafından değil de kendi ülkeniz tarafından yapılıyorsa, övgüyle karşılanmaktadır. Ama doğrudan savaşa giren insanların sayısı pek az olduğu gibi, bunların çoğu iyi eğitim görmüş ve uzlaşmış kişilerdir; üstelik savaş eskiye oranla çok daha az kayba yol açmaktadır. Meydana gelen çarpışmalar da, sokaktaki insanın pek haberinin olmadığı belirsiz sınırlarda ya da deniz yollarındaki stratejik noktaları koruyan Yüzen Kalelerin çevresinde gerçekleşmektedir. Savaş, uygarlık merkezlerinde, tüketim maddelerinin durmadan kısıtlanmasıından ve arada sırada otuz kırk kişinin ölümüne yol açan tepkili bombalardan başka bir anlam taşımamaktadır. Aslında savaş nitelik değiştirmiştir. Daha doğrusu, savaşın nedenlerinin önem sırası değişmiştir. Yirminci yüzyılın başlarında büyük savaşlarda sınırlı bir rol oynayan güdüler artık başat bir duruma gelmiştir ve bilinçli bir kabul görmekte ve temel alınmaktadır.

Bugünkü savaşın niteliğini anlamak için –çünkü tarafların birkaç yılda bir yeniden saflaşmalarına karşın, savaş aynı savaştır–, her şeyden önce, kesin bir sonuca ulaşmasının olanaksız olduğunu kavramak gereklidir. Üç süper-devletten hiçbiri, öteki ikisi bir araya gelse bile, kesin bir yenilgiye uğratılamaz. Çünkü aralarında sarsılmaz bir güç dengesi vardır ve doğal savunmaları olağanüstüdür. Avrasya'yı ucsuz bucaksız toprakları, Okyanusya'yı Atlas Okyanusu ile Büyük Okyanus'un engin suları, Doğu-asya'yı da halklarının doğurganlığı ve çalışkanlığı korumaktadır. İkincisi, artık maddi anlamda uğruna savaşacak bir şey kalmamıştır. Üretim ile tüketimin birbirine uyumlu kılındığı, kendi kendine yeterli ekonomilerin oluşmasıyla birlikte, daha önceki savaşların ana nedeni olan pazar kapışmaları son bulmuş, hammaddede kavgaları artık bir ölüm kalım sorunu olmaktan çıkmıştır. Üç süper-devletin de toprakları o kadar genişdir ki, gereksinim duyduğu hammaddelerin hemen hemen tümünü kendi sınırları içinde elde edebilmektedir. Yine de, savaşın dolaysız bir ekonomik amacı olduğu düşünülecek olursa, bugünkü savaş bir işgücü savaşıdır. Süper-devletlerin sınırları dışında, hiçbirinin kalıcı egemenlik kuramadığı geniş bir dörtgen yer almaktır, dört köşesini Tanca, Brazzaville, Darwin ve Hongkong kentlerinin tuttuğu bu bölgede dünya nüfusunun yaklaşık beşte biri yaşamaktadır. Üç devlet sürekli olarak bu yoğun nüfuslu bölgeleri ve kuzey buz başlığını ele geçirmek için savaşım vermektedir. Sonuçta, tartışmalı bölgenin tümünü tek başına hiçbir devlet denetim altına alamamaktadır. Bölgenin çeşitli bölgeleri durmadan el değiştirmekte, şu ya da bu yörenin apansız bir ihanetle ele geçirilmesi sonucunda, cepheleşmelerde sürekli değişiklik olmaktadır.

Tartışmalı bölgelerin tümünde değerli madenler bulunmakta ve kauçuk gibi, daha soğuk iklimlerde daha

pahalı yöntemlerle yapay bir biçimde üretilmek zorunda kalınan önemli bitkisel ürünler yetişmektedir. Ama en önemlisi, buralarda bitmez tükenmez bir ucuz emek kaynağı bulunmasıdır. Ekvatoral Afrika'yı, Ortadoğu ülkelerini, Güney Hindistan'ı ya da Endonezya Takımalarını denetimi altına alan devlet, boğaz tokluğuna başını kaldırımadan çalışan yüz milyonlarca ırgatın bedenlerini de ele geçirmiş olur. Bu bölgelerin nerdeyse açıkça köleleştirilmiş olan insanları, durmadan bir istilacından bir başka istilacının eline düşerken, daha çok silah üretme, daha çok toprak ele geçirme, daha çok işgörünü denetleme, daha da çok silah üretme, daha da çok toprak ele geçirme sırasında kömür ve petrol gibi kullanılırlar. Gerçekte, çarpışmaların asla tartışmalı bölgelerin sınırlarının ötesine geçmediği bilinmelidir. Avrasya'nın sınırları Congo havzası ile Akdeniz'in kuzey kıyısı arasında gidip gelir; Hint Okyanusu ve Büyük Okyanus'taki adalar Okyanusya ile Doğuasya arasında durmadan el değiştirir; Moğolistan'da Avrasya ile Doğuasya arasındaki sınır çizgisi sürekli değişir; üç devlet de, büyük ölçüde ıssız ve keşfedilmemiş yörenlerden oluşan, Kutup çevresindeki uçsuz bucaksız topraklarda hak iddia eder: Ama güç dengesi hemen hemen hiç değişmez ve her süper-devletin ana topraklarına hiçbir zaman dokunulmaz. Üstelik Ekvator çevresindeki, sömürülen halkların emeği aslında dünya ekonomisi için hiç de gerekli değildir. Bunlar dünyanın zenginliğine hiçbir şey katmaz, çünkü üretikleri her şey savaş için kullanılır, savaşmanın amacı ise her zaman, verecek başka bir savaşta daha iyi bir konumda olmaktan başka bir şey değildir. Köle halkların emeği, yalnızca sürekli savaşın temposunun hızlandırılmasını sağlar. Onlar olmasa da, dünya toplumunun yapısı ve varlığını sürdürme yolu temelde değişmeyecektir.

Modern savaşın ana amacı (bu amaç, çiftdüşün ilke-

lerine uygun olarak, İç Parti yönetiminin beyinleri tarafından aynı anda hem benimsenmiş hem de reddedilmişdir), genel yaşam düzeyini yükseltmeksızın, makinelerin üretiklerini tüketmektir. On dokuzuncu yüzyıl sonlarından bu yana, tüketim malları fazlasının ne yapılacağı, sanayi toplumunun gizil bir sorunu olagelmiştir. Pek az insanın yeterince yiyecek bulabildiği günümüzde bu sorun hiç kuşkusuz ivedilik taşılmamaktadır; dahası, hiçbir yapay yok etme süreci yaşanmıyor olsayı bile ivedilik kazanmayabilirdi. Günümüz dünyası, 1914'ten önceki dünyayla, hele o dönemin insanların düşledikleri gelecekle karşılaşıldığında, çorak, açlık çekilen ve yıkıntıya düşmüş bir yerdir. Yirminci yüzyılın başlarında, nerdeyse bütün okuryazar insanların aklından, son derece zengin, insanlara boş vakit sağlayan, düzenli ve verimli bir geleceğin toplumu düşü -cam, çelik ve karbeyaz betondan oluşan parlak, pırıl pırıl bir dünya- geçmekteydi. Bilim ve teknoloji baş döndürücü bir hızla gelişiyordu ve bu gelişmenin böyle sürüp gideceği doğal görünüyordu. Ne var ki, biraz bitmek bilmeyen savaşlar ve devrimlerden dolayı güçten düşülmesi yüzünden, biraz da bilimsel ve teknik ilerleme tekdüzeleştirilmiş bir toplumda asla var olamayacak deneysel düşünmeye dayandığı için, beklenen olmadı. Bir bütün olarak bakıldığında, bugün dünya elli yıl öncesinden daha ilkel. Gerçi bazı geri kalmış bölgeler kalkındı, savaşlar ve polis istihbaratıyla ilgili olarak pek çok aygit geliştirildi, ama deneyler ve buluşlar büyük ölçüde durdu ve bin dokuz yüz ellilerdeki nükleer savaşın yol açtığı yıkımlar hiçbir zaman tam anlamıyla onarılmadı. Kaldı ki, makinelerin içerdeği tehlike olduğu gibi duyarlı. İlk makinenin ortaya çıktığı andan başlayarak, aklı başında bütün insanlar, ağır çalışma koşulları ve eşitsizliğin sürmesine gerek kalmadığını açık seçik anlamışlardı. Makineler bilinçli olarak bu amaçla kullanılmış olsayıdı,

açlık, aşırı çalışma, pislik, cehalet ve hastalık birkaç kuşak sonra yok edilebiliirdi. Aslında, makine, böyle bir amaçla kullanılmamasına karşın, kendiliğinden bir işleyişle –bazen paylaşılmak zorunda kalanın bir zenginlik üretecek– on dokuzuncu yüzyılın sonu ve yirminci yüzyılın başındaki yaklaşık ellî yıllık bir dönemde ortalama insanın yaşam düzeyini çok büyük ölçüde yükseltti.

Gel gör ki, zenginliğin genel yükselişinin hiyerarşik bir toplumun ortadan kaldırılmasını tehlikeye düşürdügü, ama aslında hiyerarşik toplumun bir anlamda ortadan kaldırılması demek olduğu da açıktı. Belli ki, herkesin daha az çalıştığı, yeterince yiyecek bulduğu, banyosu ve buzdolabı olan bir evde yaşadığı, bir arabası, hatta uçağı olduğu bir dünyada, eşitsizliğin en belirgin, belki de en önemli biçimini ortadan kalkmış olacaktı. Zenginlik, bir kez genelleşti mi, ayrı tanımayaacaktı. Hiç kuşku yok ki, kişisel mülk ve lüks anlamında *zenginliğin* eşit bir biçimde dağıtılaceği, buna karşılık *iktidarın* küçük bir ayrıcalıklı zümrenin elinde toplanacağı bir toplum düşünmek mümkünüdü. Ama böyle bir toplum uygulamada uzun süre ayakta kalamazdı. Çünkü boş vakit ve güvenlik herkesçe paylaşıldığında, yoksullğun serseme çevirdiği geniş kitleler okuryazar olacak, kendi başına düşünmeyi öğrenecek, o zaman da hiçbir işe yaramadığını sonda fark ettiği ayrıcalıklı azılılığı ortadan kaldırıracaktı. Hiyerarşik toplumun varlığı, uzun sürede, ancak yoksulluk ve cehalete yaslanarak sürebiliirdi. Yirminci yüzyılın başlarında bazı düşünürlerin hayalini kurdukları gibi, geçmişin tarım toplumuna geri dönmek de uygulanabilir bir çözüm değildi. Bu, hemen hemen tüm dünyada handiye içgüdüşleşmiş makineleşme eğilimine ters düşüyordu; dahası, sanayileşmede geri kalan her ülke askeri açıdan da gücsüz düşüyor, daha gelişmiş rakiplerinin dolaylı ya da dolayısız boyunduruğu altına giriyordu.

Mal üretimini kısıtlayarak halk kitlelerinin yoksulluğunu sürdürmek de yeterli bir çözüm değildi. Kapitalizmin son aşamasına geldiği, kabaca 1920 ve 1940 yılları arasında büyük ölçüde böyle oldu. Birçok ülkenin ekonomisi durgunluğa bırakıldı, topraklar ekilmeli, yeni makine yatırımları yapılmadı, halkın geniş kesimleri çalıştırılmadı ve yarı aç yarı tok, Devlet yardımına terk edildi. Ama bu da askeri bakımından gücsüz düşülmeye yol açtı ve getirdiği yoksunluklar açıkça gereksiz olduğundan, muhalefeti kaçınılmaz kıydı. Sorun, dünyanın gerçek zenginliğini artırmadan sanayinin çarklarının nasıl döndürüleceğiydi. Üretimin sürdürülmesi, ama ürünlerin dağıtılmaması gerekiyordu. Uygulamada bunu gerçekleştirmenin tek yolu da, savaşın sürekli kılınmasıydı.

Savaşın asıl yaptığı, yok etmektir; ama ille de insanları yok etmesi gerekmez, insan emeğinin ürünlerini de yok eder. Savaş, halk kitlelerini fazlaıyla rahata erdirecek, dolayısıyla uzun sürede kafalarının fazlaıyla çalışmasını sağlayacak araç gereç ve donatımı parçaları etmenin, stratosfere yollamanın ya da denizin dibine göndermenin bir yoludur. Savaşta kullanılan silahlar yok edilmese bile, silah yapımı, tüketilecek herhangi bir şey üretmeksızın iş gücünü kullanmanın uygun bir yolu dur. Sözgelimi, bir Yüzen Kale'de, birkaç yüz şilebin yapımında kullanılabilecek emek yatar. Sonunda, kimseye somut bir yarar sağlamadan sökülüp hurdaya çıkarılır ve yeniden büyük emekler harcanarak yeni bir Yüzen Kale yapılır. Savaş ugraşı, ilke olarak, her zaman halkın basit gereksinimleri karşılandıktan sonra geriye kalabilecek üretim fazlasını tüketeceğin biçimde tasarlanır. Uygulamada, halkın gereksinimleri hiçbir zaman yeterince değerlendirilmediği için, sonunda zorunlu gereksinimlerin yarısı hep eksik kalır; ama bu bir avantaj olarak görülür. Ayrıcalıklı kesimlere bile sıkıntı çektmek, bilinçli bir

tutumun sonucudur; çünkü genel bir yoksunluğun hükmü sürmesi küçük ayrıcalıkların önemini artırır ve böylece bir kesim ile öbürü arasındaki farkı büyütür. Yirminci yüzyılın başlarındaki ölçütlerde baktığımızda, bir İç Parti üyesinin bile çok yalın bir yaşam sürdürünü, çalışarak yaşadığına görürüz. Ama yine de, sahip olduğu birkaç lüks –dayalı döşeli büyük bir apartman dairesi, daha iyi kumaştan yapılmış giysiler, yemeği, içkisi ve tütününün daha kaliteli olması, iki üç uşağıının bulunması, özel arabası ya da helikopterin olması– onu bir Dış Parti üyesinden farklı bir konuma yerleştirir; Dış Parti üyelerinin de, "proleterler" dediğimiz dibe vurmuş kitlelerle karşılaşıldığında, benzer avantajları vardır. Sanki kuşatma altındaki bir kentte yaşanmaktadır da, zenginlik ile yok-sulluk arasındaki ayrıntı bir parça at etine sahip olup olmamaya bağlıdır. Aynı zamanda, savaşta, dolayısıyla da tehlike altında yaşıyor olmanın farkındalığı, tekmil iktidarın küçük bir zümrenin ellerine teslim edilmesini, hatta kalmanın doğal, kaçınılmaz koşulu kılar.

Savaş, görüleceği gibi, gereklî yıkımı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda bu yıkımı psikolojik bakımından kabul edilebilir bir biçimde sağlar. İlke olarak, tapınaklar ve piramitler yaptırarak, çukurlar kazdırıp sonra yeniden kapattırarak, dahası çok büyük ölçülerde mal üretip sonra hepsini yakarak, dünyanın emek fazlasını boş harcamak çok kolay olurdu. Ama bu, hiyerarşik bir toplumun yalnızca ekonomik temelini gerçekleştirdi, duygusal temelini değil. Burada söz konusu olan, düzgün bir biçimde çalışmayı sürdürdüğü sürece davranışları önem taşımayan halk kitlelerinin morali değil, Parti'nin moralidir. En sıradan Parti üyesinin bile işinin ehli, çalışkan ve belirli sınırlar içinde de olsa zeki olması beklenir, ama korku, nefret, yaltaklanma, zafer düşkünlüğü gibi ruh halleri bulunan saf ve cahil bir bağınaz olması da gerekir. Başka

bir deyişle, zihinsel yapısının savaş haline uygun olması gereklidir. Ille de gerçekten savaşlıyor olması gerekmez; belirleyici bir zafer mümkün olmadığından, savaşın nasıl gittiği de önemli değildir. Gerekli olan tek şey, bir savaş halinin var olmasıdır. Parti'nin üyelerinden istediği ve savaş ortamında daha kolay sağlanan zekâ yarılmazı artık genelleşmiştir, ama rütbe yükseldikçe bu daha da belirginlik kazanır. Savaş isterisi ve düşmandan nefretin en güçlü olduğu yer İç Parti'dir. Bir İç Parti üyesi, yönetici niteliği taşıdığı için, savaş haberlerinin uydurma olduğunu çoğu zaman bilmelidir ve tüm savaşın düzmece olduğunun, ya savaş diye bir şey olmadığını ya da açıklanlardan çok farklı amaçlar uğruna savaşıldığının çoğu zaman ayırdında olabilir; ama bunları bilmenin etkisi çift-düşün teknigiyle kolayca giderilir. Bu arada, bir İç Parti üyesi, savaşın gerçek, zaferin kaçınılmaz ve Okyanusya'nın tüm dünyanın tartışılmaz efendisi olduğuna gizemli bir biçimde inanmakta bir an bile duraksamaz.

Tüm İç Parti üyeleri yaklaşmakta olan bu zaferde yürekten inanırlar. Zafer ya giderek daha fazla toprak ele geçirip böylece olağanüstü bir güç üstünlüğü oluşturanak ya da yeni ve karşı durulmaz bir silah keşfederek elde edilecektir. Yeni silah arayışları aralıksız sürmektedir ve yaratıcı düşünmeye yatkın beyinlerin at oynatabildiği pek az etkinlikten biridir. Bugün Okyanusya'da, eski anlamıyla Bilim, yok olmanın eşiğine gelmiş bulunmaktadır. Yenisöylem'de, "Bilim"i karşılayan tek bir sözcük yoktur. Geçmişin tüm bilimsel başarılarının dayandığı deneysel düşünce yöntemi, İngsos'un en temel ilkelerinin karşısındadır. Dahası, teknolojik ilerleme bile, ancak ürünleri insan özgürlüğünün daraltılmasında kullanılabiliyorsa gerçekleşir. Dünya, tüm yararlı uğraşlarda ya yerinde saymakta ya da geriye gitmektedir. Kitaplar makinelere tarafından yazılırken, tarlalar atların çektiği saban-

larla sürülmektedir. Ne var ki, yaşamsal önem taşıyan konularda –açıkçası, savaş ve güvenlik casusluğu gibi konularda– deneyel yaklaşım hâlâ özendirilmekte ya da en azından hoş görülmektedir. Parti'nin iki hedefi, tüm yeryüzünü fethetmek ve her türlü bağımsız düşünme olasılığını tümden yok etmektir. O yüzden, Parti'nin çözmeye çalıştığı iki büyük sorun vardır. Bunlardan biri, bir insanın ne düşündüğünün kendisinden habersiz nasıl okunabileceği; öbürü de, yüz milyonlarca insanın önceden uyarılmadan birkaç saniye içinde nasıl öldürülebileceğidir. Bugün yapılmakta olan bilimsel araştırmaların konusu budur. Günümüzün bilimcisi, ya insanların yüz ifadelerinin, el kol hareketlerinin ve ses tonlarının anlamını klı kırk yararcasına inceleyen ve uyuşturucuların, şok tedavisinin, hipnozun ve fiziksel işkencenin doğrulu söyletme etkilerini sınayan bir psikologla sorgulamacının bir karışımıdır ya da uzmanlık alanının yalnızca insanların canını almayla ilgili dallarıyla uğraşan bir kimyacı, fizikçi ya da biyolog. Uzmanlardan oluşan ekipler, Barış Bakanlığı'nın koskocaman laboratuvarlarında ve Brezilya ormanları, Avustralya çölleri ya da Antarktika'nın yitik adalarındaki gizli deney istasyonlarında, bıkup usanmadan çalışmaktadır. Bazıları geleceğin savaşlarının lojistiğini planlamakta; bazıları her geçen gün daha büyük tepkili bombalar, gittikçe daha güçlü patlayıcılar ve gittikçe daha delinmez zırhlı levhalar geliştirmekte; bazıları koca kitaların teknik bitki örtüsünü yok edebilecek miktarlarda yeni ve daha ölümcül gazların, çözünür zehirlerin ya da her türlü antikora karşı bağılıklık kazanmış hastalık mikroplarının nasıl üretilebileceğini araştırmakta; bazıları suyun altında ilerleyen bir denizaltı gibi toprağın altında gidebilecek bir araç ya da bir yelkenli gibi hiçbir üsse bağımlı olmadan uçabilecek bir uçak üretmek için uğraşmakta; bazıları güneş ışınlarını uzayda binlerce kilometre

uzaklıkta asılı duran merceklerde odaklandırmak ya da yeryüzünün merkezindeki ışığı çekip sızdırarak yapay depremler ve deprem dalgaları oluşturmak gibi daha da uzak olasılıkları mümkün kılmaya çalışmaktadır.

Gel gör ki, bu projelerin hiçbirazıçık olsun gerçekleşmediği gibi, üç süper-devletten hiçbiröbürleri üzerinde belirgin bir üstünlük kuramamaktadır. Daha da ilginci, üç devletin de daha şimdiden, bugünkü araştırmalarıyla keşfedileceklerinden çok daha güçlü bir silaha, atom bombasına sahip olmasıdır. Parti, her zaman yaptığı gibi, bu buluşu kendine mal etmeye çalışsa da, atom bombaları ilk kez bin dokuz yüz kırklarda ortaya çıkmış, on yıl kadar sonra da ilk kez geniş çaplı olarak kullanılmıştır. O sıralar özellikle Avrupa Rusyası, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'daki sanayi merkezlerine yüzlerce bomba bırakılmıştır. Sonunda, bütün ülkelerin egemen kesimleri, birkaç atom bombası daha atılacak olursa düzenli toplumun ortadan kalkacağını, dolayısıyla iktidarlarının son bulacağını anlamak zorunda kalmışlardır. O günden sonra, hiçbir resmi anlaşma yapılmadığı gibi, böyle bir anlaşmanın sözü bile edilmemiş olmasına karşın, tek bir bomba bile atılmamıştır. Üç devlet de atom bombası üretmeyi sürdürmekte ve önünde sonunda kullanma fırsatını bulacağına inanarak bir yerlere yığmaktadır. Bu arada, savaş sanatının son otuz kırk yıldır pek fazla değiştiği söylenemez. Gerçi helikopterler eskisinden daha çok kullanılmaktadır, bombardıman uçaklarının yerini büyük ölçüde güdümlü füzeler almıştır, kolay batırılabilen savaş gemileri ise yerini, batırılması nerdeyse olanaksız Yüzen Kalelere bırakmıştır; ama bunun dışında pek az gelişme olmuştur. Tanklar, denizaltılar, torpiller, makineli tüfekler, hatta tüfekler ve el bombaları hâlâ kullanılmaktadır. Bitmek bilmeyen kıymıların gazetelerde yer alınmasına, tele-ekranlarda gösterilmesine kar-

şin, birkaç haftada yüz binlerce, hatta milyonlarca insanın can verdiği eski savaşların amansız çarpışmaları bir daha asla tekrarlanmamıştır.

Üç süper-devletten hiçbiri, ağır bir bozguna uğrama riski taşıyan bir harekâta girişmez. Geniş çaplı bir harekâta kalkışılacaksa da, bu genellikle bir müttefike baskın yapmak biçiminde olur. Üç devletin izlediği ya da izler gibi göründüğü strateji aynıdır. Plan, çarpışmalar, pazarlıklar ve iyi zamanlanmış ihanetleri bir arada yürüterek, rakip devletlerden birini tümüyle kuşatan bir üs çemberi oluşturmak, sonra da o devletle bir dostluk antlaşması imzalayarak her türlü kuşkuyu gidermek üzere yıllarca barış içinde kalmaktır. Bu süre boyunca tüm stratejik noktalarda toplanacak atom bombası yüklü roketler, en sonunda aynı anda ateşlenecek ve düşmana karşılık verme olanağı tanınmayaacaktır. İşte o zaman öteki süper-devletle bir dostluk antlaşması imzalanarak yeni bir saldırıyla hazırlanacaktır. Bu tertip, söylemeye bile gerek yok ki, gerçekleşmesi olanaksız bir hayaldir. Kaldı ki, Ekvator ve Kutup çevresindeki tartışmalı bölgeler dışında hiçbir yerde çarışma olmamaktadır; düşman topraklarının istilasına hiçbir zaman girişilmemektedir. Süper-devletler arasındaki sınırların bazı yerlerde değişken olmasının nedeni de budur. Örneğin, Avrasya, coğrafi olarak Avrupa'nın bir parçası olan Britanya Adaları'ni kolayca ele geçirebildi ya da buna karşılık, Okyanusya'nın sınırlarını Ren Nehrine, hatta Vistül Nehrine kadar genişletmesi hiç de zor olmazdı. Arma bu da, bütün tarafların hiç dile getirmedikleri halde bağlı kaldıkları kültürel bütünlük ilkesini çiğnemek olurdu. Okyanusya bir zamanlar Fransa ve Almanya diye bilinen bu bölgeleri ele geçirecek olsaydı, orada yaşayanların kökünü kazımak gibi çok güç bir işe kalkışmak ya da teknik gelişme açısından aşağı yukarı Okyanusya'nın düzeyine ulaşmış yüz mil-

yonluk bir nüfusu özümlemek zorunda kalacaktı. Üç süper-devlet de aynı sorunla karşı karşıyadır. Yapıları gereği, savaş tutsakları ve renkli kölelerle belirli ilişkiler dışında, yabancılarla kesinlikle hiçbir bağlantı kurmamaları gerekmektedir. O andaki resmi müttefike bile her zaman büyük bir kuşkuyla bakılmaktadır. Sıradan bir Okyanus-ya yurttaşının, savaş tutsakları dışında, bir Avrasya ya da Doğuasya yurttaşını görme olanağı bile olmadığı gibi, yabancı dil öğrenmesi de yasaktır. Yabancılarla bağlantı kurmasına izin verilirse, onların da kendisi gibi birer beniâdem olduklarını ve kendisine anlatılanların çoğunu yalan olduğunu anlayabilir. İçinde yaşadığı kapalı dünyanın duvarları yıkılabilir ve maneviyatının bağlı olduğu korku, nefret ve üstünlük duygusu yerle bir olabilir. O yüzden, İran, Mısır, Cava ya da Seylan sık sık el değiştirse de, üç süper-devlet, ana sınırlardan içeriye bombalardan başka bir şeyin asla girmemesi gerekiğinin farkındadır.

Bunun altında, hiçbir zaman seslendirilmeyen, ama söylenenmeden anlaşılan ve göz önünde tutulan bir gerçek yatomaktadır: Yaşam koşulları üç süper-devlette de birbirinin aynıdır. Okyanusya'daki egemen felsefenin adı İngos'tur; Avrasya'da buna Neo-Bolşevizm denir; Doğusya'da ise bunun Ölume Tapınma diye çevirebileceğimiz, ama belki Özünden Geçmek de diyebileceğimiz Çince bir adı vardır. Bir Okyanusya yurttaşının öteki iki felsefenin ilke-lerini öğrenmesine izin vermez, tam tersine o ilkeleri ahlak ve sağduyuya yöneltilmiş barbarca saldırular olarak lanetlemesi istenir. Aslında bu üç felsefenin birbirinden pek farklı olmadığı gibi, destekledikleri toplum düzenleri arasında da hiçbir fark yoktur. Her yerde aynı piramit yapısı, yarı kutsal bir öndere tapınma, sürekli savaşa dayanan ve sürekli savaşa hizmet eden bir ekonomi söz konusudur. Dolayısıyla, üç süper-devlet birbirinin topraklarını fethedemeyeceği gibi, bundan bir yarar da sağlayamaz.

Tam tersine, birbirleriyle çatışmayı sürdürdükleri sürece, birbirine yaslanmış üç ekin demeti gibi birbirlerini ayakta tutarlar. Ve her zamanki gibi, üç devletin egemen kesimleri, ne yaptığından hem farkındadır hem de farkında değildir. Yaşamlarını dünyayı fethetmeye adamışlardır, ama aynı zamanda bilirler ki, savaşın sonsuza dek ve zafere ulaşmadan sürüp gitmesi gerekmektedir. Bu arada, fethedilme tehlikesinin *olmaması*, İngsos'un ve karşıtı düşunce sistemlerinin bir özelliği olan, gerçekliğin yadsınmasını olanaklı kılmaktadır. Gerçi daha önce de söylemişik, ama süreklilik kazanan savaşın niteliğinin temelden değiştigini bir kez daha vurgulamak isteriz.

Eski çağlarda savaş, handiye tanımı gereği, önünde sonunda son bulan, genellikle kesin bir zafer ya da bozgunla sona eren bir şeydi. Yine bir zamanlar, savaş, insan toplumlarının somut gerçeklikle sürekli ilişkide tutulmasını sağlayan başlıca araçlardan biriydi. İktidarı elle-rinde tutanlar, her çağda, yönetikleri insanlara dünyaya ilişkin düzmece bir bakış açısı dayatmaya çalışmışlar, buna karşılık askerî güçlerini zayıflatılabilecek hiçbir yanılışmaya arka çıkmayı göze alamamışlardır. Yenilgi, bağımsızlığın yitirilmesi ya da istenmeyen başka bir sonuç anlamına geldiği sürece, yenilgiye karşı alınacak önlemlerin ciddi olması gerekiyordu. Somut gerçekler göz ardı edilemezdi. Felsefede, dinde, ahlakta ya da politikada iki kere iki beş edebilirdi, ama iş bir top ya da uçağın yapımına geldi mi, iki kere iki dört etmek zorundaydı. Güçsüz ülkeler önünde sonunda fethedilmeye mahkûmdu, güçlü olmak için verilen savaşında ise hayallere yer yoktu. Dahası, güçlü olmak için geçmişten dersler çıkarmak, bunun için de geçmişte olup bitenleri iyi bilmek gerekiyordu. Hiç kuşkusuz, gazeteler ve tarih kitapları her zaman yanlı ve yaniltıcıydı, ama bugün uygulanan çarpıtmalar söz konusu değildi. Savaş, mantıklı davranışmanın

güvenilir bir bekçisiydi; hele egemen sınıflar açısından, mantıklı davranışmanın belki de en önemli bekçisiydi. Savaşların kazanılması ya da kaybedilmesinin sorumluluğundan hiçbir egemen sınıf tümüyle kaçamazdı.

Ama savaş gerçekten sürekli bir nitelik alındığında, tehlikeli olmaktan da çıkar. Savaş sürekli olunca, askeri gereklilik diye bir şey kalmaz. Teknik gelişme durabilir, en elle tutulur gerçekler bile yadsınabilir ya da göz ardı edilebilir. Daha önce de gördüğümüz gibi, bilimsel deneyilecek araştırmalar savaş amaçlı olarak hâlâ sürdürülmektedir, ancak bunlar birer hayal olmaktan öteye geçmediği gibi, sonuç vermemesi de önem taşımamaktadır. Etkili olmaya, hatta askeri bakımından etkili olmaya bile artık gerek kalmamıştır. Okyanusya'da Düşünce Polisi'nden başka hiçbir şey etkili değildir. Üç süper-devlet de alt edilmez olduğundan, sonunda her biri düşüncenin kolaylıkla saptırılabildeği ayrı bir dünya olup çıkmıştır. Gerçeklik, baskısını ancak gündelik yaşamın gereksinimlerinde duyurmaktadır: yeme ve içme, barınma ve giyme gereksinimi, zehir içerek ya da üst katların pencelerinden atlayarak canına kıymaktan sakınma gereksini mi gibi. Gerçi yaşam ile ölüm arasında, bedensel zevk ile bedensel acı arasında hâlâ bir ayırım vardır, ama hepsi bu kadar. Dış dünya ve geçmişle tüm bağlantıları kopmuş olan Okyanusya yurttaşlarının, uzayda yıldızlar arasında, neresinin yukarısı, neresinin aşağısı olduğunu bilemeden dolaşan birinden farkı yoktur. Böyle bir devleti yönetenler, firavunların ya da Roma imparatorlarının hiç olamadıkları kadar mutlaktılar. Kendilerini izleyen geniş halk kitlelerinin açlıktan ölmesini önlemekle, aynı zamanda da rakipleriyle aynı düşük askeri teknoloji düzeyinde kalmakla yükümlüdürler; ama bu asgari yükümlülükleri yerine getirdikten sonra, gerçekleri çarptı saptıra dilekleri biçimde sokabilirler.

Demek, savaş, daha önceki savaşlarla karşılaştırarak değerlendirdiğimizde, bir düzenbazlıktan başka bir şey değildir. Boynuzları birbirlerini yaralayıp bereleyemeyecek biçimde olmuşmuş, gevışgetirenler takımdan bazı hayvanlar arasındaki dövüşlere benzemektedir. Ama savaşın, gerçek olmasa da, tümüyle anlamsız olduğu söylemeye nemez. Savaş, tüketim malları fazlasını eritmekle kalmaz, aynı zamanda hiyerarşik bir toplumun istediği zihinsel ortamın korunmasına destek olur. Savaş, görüleceği gibi, artık tümüyle bir iç sorundur. Eskiden, bütün ülkelerin egemen kesimleri, ortak çıkarlarını bilerek savaşın yıkıcı gücünü sınırlayabilmelerine karşın, birbirleriyle gerçekten savaşırlar ve savaştan zaferle çıkan her zaman yenik düşeni yağmalardı. Günümüzde ise asla birbirlerine karşı savaşmamaktadır. Savaş her egemen kesim tarafından kendi uyuşklarına karşı verilmektedir ve savaşın amacı toprak ele geçirmek ya da toprak yitirmeyi önlemek değil, toplum yapısının hiç değişmeden sürmesini sağlamaktır. Demek, "savaş" sözcüğü bile, yanıltıcı bir anlam kazanmıştır. Savaşın, sürekli bir niteliğe bürünmekle, savaş olmaktan çıktıığını söylemek belki de doğrudur. Savaşın, Neolitik Çağ'dan başlayarak yirminci yüzyıl başlarına kadar insanlar üzerinde yaratığı baskı ortadan kalkmış, yerini çok farklı bir şeye bırakmıştır. Üç süper-devlet, birbiriyle savaşmak yerine, sürekli barış içinde kalarak birbirini kendi sınırları içinde rahat bırakma konusunda anlaşsaydı, sonuç nerdeyse aynı olurdu. Çünkü o zaman da her biri dış tehlike baskısından uzak kalır, kendi dünyasında yaşamayı sürdürürdü. Gerçekten sürekli olacak bir barış, sürekli bir savaşla aynı kapıya çıkardı. Parti üyelerinin büyük çoğunluğu daha dar bir anlamda anlasa da, Parti sloganının özündeki anlam budur: *Savaş Barıştır*.

Winston bir an okumayı bıraktı. Uzakta bir yere düşen bir tepkili bombanın gümbürtüsünü duymuş, ama

tele-ekranın bulunmadığı bir odada yasak kitapla baş başa olmanın keyfi kaçmamıştı. Yalnızlık ve güven, nerdeyse bedeninin yorgunluğu, koltuğun yumuşaklığı, pencereden giren hafif rüzgârin yanaklarında gezinişi kadar somut duygulardı. Kitap onu büyülemiş, daha doğrusu düşünüklerini haklı çıkarmıştı. Gerçi bir bakıma yeni bir şey söylemiyordu, ama çekici gelmesinin bir nedeni de buydu. Dağınık düşüncelerini toparlayabilseydi, o da kitapta söylenenleri söylerdi. Kendininkine benzemekle birlikte, daha güçlü, daha sistemli, daha korkusuz bir zihnin ürünyüdü bu kitap. En iyi kitaplar insana zaten bildiklerini söyleyen kitaplardır, diye geçirdi aklından. Yeniden Birinci Bölüm'e dönmüştü ki, merdivende Julia'nın ayak seslerini duydu ve karşılaşmak için yerinden kalktı. Julia kahverengi alet çantasını yere fırlatıp Winston'ın kollarına atıldı. Birbirlerini görmeyeli bir haftadan fazla olmuştu.

"Kitabı aldım," dedi Winston, birbirlerinden ayrırlarken.

Julia, pek ilgilenmemişcesine, "Ya, demek aldın? Güzel," dedi ve kahve yapmak için hemen gaz sobası önüne çömeldi.

Konuya ancak yataktı yarımd saat geçirdikten sonra donebildiler. Akşam, yatak örtüsünü üstlerine çekmeyi gerektirecek kadar serinlemişti. Aşağıdan o bildik şarkısı ve taşların üstündeki ayak sesleri geliyordu. Winston'in ilk gelişinde gördüğü, kaslı kolları pençe pençe olmuş kadın sanki avludan hiç ayrılmamıştı. Sanki sabahтан akşamaya kadar çamaşır leğeni ile çamaşır ipi arasında mezik dokuyor, mandalları ne zaman ağızından çıksa o arzulu şarkiya başlıyordu. Julia yan dönmüş, uykuya dalmak üzereydi. Winston yerde duran kitabı uzanıp aldı, doğrulup yatağın baş tarafına yaslandı.

"Okumalıyız," dedi. "Sen de okumalısın. Kardeşliğin bütün üyeleri okumalı."

Julia, gözlerini açmadan, "Sen okusana," dedi. "Yüksek sesle oku. Böylesi daha iyi. Hem, okurken açıklarsın bana."

Saat altıyı, on sekizi gösteriyordu. En azından üç dört saatleri vardi. Winston kitabı dizlerinin üstüne yerleştirdi, başladık okumaya:

*Birinci Bölüm  
Cehalet Güçtür.*

Bilinen tarih boyunca, olasılıkla Neolitik Çağ'ın sona ermesinden bu yana, dünyada üç tür insan olagelmiştir: Yüksek, Orta ve Aşağı. Bunlar kendi içlerinde de pek çok alt bölüme ayrılmışlar, sayısız ad taşımışlar, sayıları ve birbirlerine karşı tutumları çağdan çağ'a değişmiş, ama toplumun temel yapısı hiçbir zaman değişmemiştir. Olağanüstü ayaklanmalar ve kesin görünen değişimlerden sonra bile, tıpkı ne kadar hızlı döndürülürse döndürülüşün dönme ekseni doğrultusu hep aynı kalan bir jiroskop gibi, aynı düzen hep kendini yeniden dayatmıştır.

"Julia, uyanık mısın?" diye sordu Winston.

"Evet, sevgilim, kulağım sende. Devam et. Müthiş."

Winston devam etti:

Bu üç kesimin amaçları asla uzlaştırılamaz. Yüksek kesimin amacı, bulunduğu yeri korumaktır. Orta kesimin amacı, Yüksek kesimle yer değiştirmektir. Aşağı kesimin amacı ise –bir amacı varsa kuşkusuz, çünkü Aşağı kesimin temel özelliği, ağır ve sıkıcı işlerin altında çoğu zaman gündelik yaşam dışında hiçbir şeyin bilincine varamayacak kadar ezilmesidir– tüm ayrımları ortadan kaldırmak ve tüm insanların eşit olacağı bir toplum yaratmaktadır. O yüzden, ana çizgisi değişmeyen bir savaşım tarih boyunca

tekrarlanıp durmaktadır. Yüksek kesimin uzun dönemler boyunca iktidarı güvenli bir biçimde elinde tuttuğu görülmüş, ancak önünde sonunda ya kendine olan inancını ya da güçlü bir biçimde yönetme yeteneğini yitirdiği, hatta her ikisini birden yitirdiği dönemler de hep yaşamıştır. Böyle dönemlerde, özgürlük ve adalet uğruna savaşıyor görünerek Aşağı kesimi de yanına alan Orta kesim tarafından devrilmiştir. Ne var ki, Orta kesim, hedefine ulaşır ulaşmaz, Aşağı kesimi eski kölelik konumuna geri gönderir ve kendisi Yüksek kesim konumuna geçer. Çok geçmeden, öteki kesimlerin birinden ya da her ikisinden de kopan yeni bir Orta kesim ortaya çıkar ve savaşım yeniden başlar. Bu üç kesimden, hedeflerine geçici de olsa hiçbir zaman ulaşamayan, yalnızca Aşağı kesimdir. Tarih boyunca hiçbir somut gelişme olmadığını söylemek abartılı olabilir. Günümüzdeki çöküş döneminde bile, ortalamama insan, birkaç yüzyıl öncekinden fiziksel olarak daha iyi durumdadır. Ama refahın artması da, hareket tarzındaki yumuşamalar da, reformlar ya da devrimler de, insanlığı eşitliğe bir adım bile yaklaştırmamıştır. Aşağı kesim açısından, hiçbir tarihsel değişiklik, efendilerinin adının değişmesinden başka bir anlam taşımamıştır.

On dokuzuncu yüzyılın sonlarına gelindiğinde, pek çok gözlemci, bu sürecin durmadan yinelendiğini açık seçik görmüştür. O zaman, tarihi döngüsel bir süreç olarak yorumlayan düşünce okulları doğmuş, bunlar eşitsizliğin insan yaşamının değişmez yasası olduğu savını öne sürmüştür. Hiç kuşkusuz, bu öğretinin savunucuları geçmişte de her zaman olmuştu; ama bu kez ortaya konuluşunda gözle görülür bir farklılık vardı. Eskiden, hiyerarşik toplum düzeninin gerekliliği, özellikle Yüksek kesimin öğretisiydi. Krallar ve aristokratlar ve onların asalakları rahipler, hukukçular ve benzerleri tarafından savunulmuş ve ölümden sonra düşsel bir dünya vaatleriyle

yenir yutulur hale getirilmişti. Orta kesim, iktidarı ele geçirmek için savaşım verirken, hep özgürlük, adalet ve kardeşlik gibi kavamlardan yararlanmıştı. Simdilerde ise, henüz yönetimde olmayan, ama çok geçmeden yönetimde olmayı umut eden insanlar kardeşlik kavramına sarılmaya başladılar. Eskiden, Orta kesim eşitlik bayrağına sarılarak devrimler yapmış, ama eski zorbalık düzenini devirir devirmez kendisi yeni bir zorbalık düzeni kurmuştu. Yeni Orta kesimler ise zorbalıklarını önceden ilan ettiler. On dokuzuncu yüzyıl başlarında ortaya çıkan bir kuram olan ve eski çağların köle isyanlarına kadar uzanan düşünceler zincirinin son halkasını oluşturan sosyalizm, hâlâ eski çağların ütopyacılığının etkisi altın-daydı. Ama sosyalizmin, 1900'den başlayarak ortaya çıkan her değişkesinde, özgürlük ve eşitliği sağlama amacı gittikçe daha açık biçimde terk edildi. Yüzyıl ortalarında doğan yeni akımlar, Okyanusya'da İngiltere, Avrasya'da Neo-Bolshevizm, Doğu Asya'da herkesçe bilinen adıyla Ölüm Tapınma, bilinçli bir biçimde özgürlüksüzlük ve eşitsizliği sürekli kılmayı hedefliyordu. Bu yeni akımlar, hiç kuşkusuz, eski akımların bağlarından doğmuştu ve onların adlarını koruyor, ideolojilerine sahte bir bağlılık gösteriyordu. Hepsinin amacı, ilerlemeyi durdurmak ve tarihi kendi seçikleri bir anda dondurmaktı. O bildik sarkaç bir kez daha salınacak, sonra da duracaktı. Orta kesim, her zamanki gibi, Yüksek kesimi alt edip onun yerini alacak; ama bu kez Yüksek kesim, bilinçli bir strateji yürüterek, konumunu sürekli kılmayı başaracaktı.

Yeni öğretmenler, biraz da, tarihsel bilginin birikimiyle ve on dokuzuncu yüzyıldan önce hemen hiç var olmayan tarih bilincinin gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. Tarihin döngüsel işleyişi artık anlaşılır bir şeydi ya da öyle görünüyor ve anlaşılır bir şey olduğuna göre, değiştirilebilirdi de. Ama yeni öğretmenlerin ortaya çıkışının temelinde

yatan başlıca neden, insanların eşitliğinin daha yirminci yüzyılın başlarında teknik bakımdan olanaklı duruma gelmiş olmasıydı. Gerçi insanların hâlâ doğuştan yetenekleri açısından eşit olmadıkları ve uzmanlık gerektiren işlerde bazı bireylerin öbürlerine yeğ tutulması gerektiği doğruydu; ama artık sınıf ayırmalarına ya da büyük servet farklılıklarına gerçekten gerek kalmamıştı. Önceki çağlarda, sınıf ayırmaları yalnızca kaçınılmaz değil, aynı zamanda istenen bir şey olmuştu. Uygarlığın bedeli eşitsizlikle ödenmişti. Ne var ki, makine üretiminin gelişmesiyle birlikte durum değişmişti. İnsanların farklı işlerde çalışmalarını hâlâ gerekli olsa da, artık farklı toplumsal ve ekonomik düzeylerde yaşamaları gerekmiyordu. Dolayısıyla, iktidarı ele geçirmenin eşiğinde olan yeni kesimlerin gözünde, artık uğruna savaşım verilmesi gereken bir ülkü olmaktan çıkışmış, önüne geçilmesi gereken bir tehdite olmuştı. Adil ve barışçı bir toplumun mümkün olmadığı daha ilkel çağlarda, eşitliğe inanmak epeyce kolaydı. İnsanlar, binlerce yıldır, yasalar ve ağır işlerin olmadığı bir toplumda kardeşçe yaşadıkları bir yeryüzü cenneti düşlemişlerdi. Ve bu düş, her tarihsel değişimden kazançlı çıkan kesimleri de belirli ölçüde etkilemişti. Fransız, İngiliz ve Amerikan devrimlerinin mirasçıları insan haklarına, söz özgürlüğüne, yasalar önünde eşitliğe ve benzerlerine bir ölçüde inandıklarını kendilerince dile getirmişler ve hatta belirli ölçüde bu kavramlar doğrultusunda davranışmaya özen göstermişlerdi. Ama yirminci yüzyılın kırk yıllık yıllarına gelindiğinde, siyasal düşünce alanındaki tüm ana akımlar otoriter bir niteliğe bürünmüştü. Yeryüzü cenneti, tam da gerçekleştirilebilir olduğunu anda gözden düşmüştü. Bütün yeni siyasal kuramlar, hangi adla ortaya çıkarsa çıksın, önünde sonunda yeniden hiyerarşije ve sınıflandırmaya varıyordu. Ve 1930 dolaylarında genel görünüm sertleşmeye başlarken, çok

uzun zamandır, bazı yerlerde yüzlerce yıldır terk edilmiş uygulamalar –yargılamasız hapsetmeler, savaş tutsaklarının köle gibi kullanılması, meydanlarda toplu idamlar, itiraf ettirmek için yapılan işkenceler, rehinelerin kullanılması ve geniş kitlelerin sürülmESİ– yeniden yaygınlaşmakla kalmamış, kendilerini aydın ve ilerici sayanlarca bile hoş görülür, dahası savunulur olmuştu.

İngiltere ve rakipleri, ancak dünyanın dört bir yanında uluslararası savaşlar, içsavaşlar, devrimler ve karşı-devrimler geçen bir on yıl sonra, tam anlamıyla oluşturulmuş siyasal kuramlar olarak ortaya çıktılar. Ama yirminci yüzyılda daha önce belirmiş ve genel olarak totaliter diye nitelenmiş çeşitli sistemler bunların habercisi olmuştu ve var olan kargaşadan doğacak dünyanın ana hatları çoktan anlaşılmıştı. Bu dünyayı ne tür insanların yöneteceği de anlaşılmıştı. Yeni aristokrasi büyük ölçüde bürokratlar, bilimsinsanları, teknisyenler, sendika yöneticileri, tanıtım uzmanları, toplumbilimciler, öğretmenler, gazeteciler ve profesyonel politikacılardan oluşuyordu. Kökenleri ücretli orta sınıf ve işçi sınıfının üst kesimlerinde yatan bu insanlar, tekeli sanayi ve merkezi yönetimin verimsiz dünyasında biçimlendirilmiş ve bir araya getirilmişlerdi. Bunlar, eski çağlardaki benzerleri kadar açgözlü ve lüks düşküne deģildiler, ama iktidar özlemiyle yanıp tutuşuyorlardı ve en önemlisi de ne yaptıklarının daha fazla bilincinde oldukları gibi, muhalefeti ezmeye de daha kararlıydılar. Özellikle de muhalefeti ezmeye daha kararlı oldukları çok önemliydi. Bugünkülerle karşılaşıldığında, geçmişin tüm buyurgan yönetimlerinin isteksiz ve etkisiz kaldıkları görülür. Egemen kesimler şu ya da bu ölçüde liberal düşüncelerden hep etkilenmiş ve işleri gevşek tutma, yalnızca apaçık ortada olan işi göz önüne alma ve uyruklarının ne düşündüğüyle pek ilgilenmemeye eğilimindeydi. Günümüz ölçütleriyle kuyaslandığında, Ortaçağ'ın

Katolik Kilisesi bile hoşgörülü sayılabilirdi. Bunun bir nedeni, eskiden hiçbir yönetimin yurtaşlarını sürekli dene Tim altında tutma gücüne sahip olmamasıydı. Ne var ki, matbaanın bulunması kamuoyunu yönlendirmeyi kolaylaştırdı, sinema ve radyo bu süreci daha da güçlendirdi. Televizyonun gelişmesiyle ve aynı aygitin hem alıcı hem de verici olarak kullanılmasını olanaklı kılan teknolojik ilerlemeyle birlikte, özel yaşam ortadan kalktı. Bütün yurtaşlar ya da en azından izlenmeye değer bütün yurtaşlar, günün yirmi dört saatini polis tarafından gözetlenebiliyor, bütün öteki iletişim kanallarından uzak tutulabildikleri gibi, sürekli resmi propagandaya bağımlı kılınabiliyorlardı. Artık ilk kez, yalnızca devlet iradesine tam bir boyun eğisin dayatılması değil, tüm yurtaşların tümüyle aynı düşüncede olmaları da sağlanmıştı.

Elliler ve altrüşlerin devrimci döneminin ardından, toplum, her zaman olduğu gibi, yeniden Yüksek, Orta ve Aşağı kesimlere ayrıldı. Ama yeni Yüksek kesim, öncekilerin tersine, içgüdüleriyile hareket etmeyip, konumunu korumak için neyin gerekli olduğunu biliyordu. Oligarşinin biricik güvenli temelinin kolektivizm olduğu çoktan anlaşılmıştı. Servet ve ayrıcalığı korumanın en kolay yolu, bunlara ortaklaşa sahip olmaktır. Yüzyıl ortalarında meydana gelen “özel mülkiyetin ortadan kaldırılması”,其实, mülkiyetin eskisinden çok daha az kişinin elinde toplanması anlamına geliyordu; şu farkla ki, yeni mülkiyet sahipleri bireylerden oluşan bir kitle değil, bir kesimdi. Hiçbir Parti üyesi, ufak tefek özel eşyalar dışında, kendi başına bir şeyin sahibi değildir. Okyanusya'da her şey kolektif olarak Parti'ye aittir, çünkü her şey Parti'nin denetimi altındadır, üretilen her şeyi Parti uygun gördüğü biçimde değerlendirir. Devrimi izleyen yıllarda Parti bu egemenliği hemen hiçbir karşı koyuyla karşılaşmadan elde edebilmişti, çünkü söz konusu durum tümüyle bir

kolektifleştirme olarak sunulmuştu. Eskiden beri, kapitalist sınıfın mülksüzleştirilmesini sosyalizmin izleyeceğiine inanılmıştı ve kapitalistler gerçekten de mülksüzleştirmişlerdi işte. Fabrikalar, madenler, topraklar, evler, ulaşım, her şey elliinden alınmıştı ve bütün bunlar özel mülk olmaktan çıktıığına göre artık hepsinin kamu malı olması gerekiyordu. Eski sosyalist hareketin bağırsızlığı ve onun terminolojisini olduğu gibi miras edinen İngsos, sosyalist programın ana maddesini gerçekten de yerine getirmiş, böylece önceden beklentiği ve istendiği gibi ekonomik eşitsizlik kalıcı kılınmıştı.

Ne var ki, hiyerarşik toplumu sürekli kılmayan sorunları bundan derindir. Egemen kesimin iktidardan düşebilmesinin yalnızca dört yolu vardır. Ya bir dış güç tarafından alt edilecektir, ya ülkeyi yönetmekte kitlelerin baş kaldırmasına yol açacak kadar yetersiz kalacaktır, ya güçlü ve hoşnutsuz bir Orta kesimin doğmasına engel olamayacaktır ya da kendine olan güvenini ve yönetme isteğini yitirecektir. Bu nedenlerin hiçbir tek başına işlemeyiz, dördü de şu ya da bu ölçüde bir arada etki eder. Kendini bunların hepsine karşı koruyabilen bir egemen sınıf sürekli iktidarda kalabilir. Önünde sonunda, belirleyici etken, egemen sınıfın zihinsel eğilimidir.

Yüzyılımızın ortalarından sonra, ilk tehlike gerçekten de ortadan kalkmıştır. Bugün dünyayı bölüşmüş olan devletlerin üçü de aslında yenilmezdir; ancak yavaş gerçekleşen demografik değişiklikler sonucunda yenilebilirler, ki güçlü bir yönetim bunu kolayca önleyebilir. İkinci tehlike de yalnızca kuramda kalan bir tehlikedir. Kitleler kendi başlarına asla ayaklanmadıkları gibi, sadece ezildikleri için ayaklandıkları da görülmemiştir. Açıkçası, kıyaslama olanağından yoksun bırakıldıkları sürece, ezildiklerinin farkına bile varmazlar. Bir zamanların sürekli yinelenen ekonomik bunalımları tümden gereksiz olmuştur ve ar-

tık meydana gelmelerine izin verilmemektedir. Ama daha başka ve daha büyük çarpıklıklar meydana gelebilir ve gelmektedir de; hem de hiçbir politik sonuca yol açmadan, çünkü insanların hoşnutsuzluklarını açıkça dile getirebilecekleri hiçbir olağan yoktur. Makine teknolojisinin gelişmesinden bu yana toplumumuzda kendini hissettiren üretim fazlası sorunu ise, aynı zamanda halkın moralinin gerekli düzeye yükseltilmesine de yarayan sürekli savaş düzeniyle (bkz. Üçüncü Bölüm) çözülmüştür. O yüzden, bugün bizi yönetenler açısından gerçek tehlike, becerikli, yarı-işsiz, iktidara susamış insanlardan oluşan yeni bir kesimin kopup ortaya çıkması ve kendi saflarında liberalizm ve kuşkuculuğun gelişmesidir. Demek, sorun eğitimle ilgilidir. Hem yönetici kesimin hem de onların hemen altındaki, yürütmeyle görevli daha geniş kesimin bilincinin sürekli olarak biçimlendirilmesi sorunudur. Kitlelerin bilincinin ise yalnızca olumsuz yönde etkilenmesi gerekmektedir.

Burada anlatılanlar temelinde, önceden hiçbir şey bilmeyen biri bile, Okyanusya toplumunun genel yapısını anlayabilir. Piramidin tepesinde Büyük Birader oturmaktadır. Büyük Birader yanılmaz ve her seye kadirdir. Tüm başarılar, tüm kazanımlar, tüm zaferler, tüm bilimsel buluşlar, tüm bilgiler, tüm bilgelikler, tüm mutluluklar ve tüm erdemler doğrudan onun onderliğinden doğar ve ondan esinlenir. Büyük Birader'i bugüne kadar gören olmamıştır. O, duvarlardaki posterlerde bir yüz, tele-ekranlarda bir sestir. Onun asla ölmeyeceğinden kesinlikle emin olabiliriz, ne zaman doğduğu ise belirsizdir. Büyük Birader, Parti'nin dünyaya görünümek için büründüğü surrettir. İşlevi, bir örgütten çok bir bireye karşı daha kolay duyulabilecek sevgi, korku ve saygı gibi duyguları kendisinde odaklandırmaktır. Büyük Birader'den sonra, üye sayısı altı milyonla ya da Okyanusya nüfusunun yüzde

ikisinden azıyla sınırlı olan İç Parti gelir. İç Parti'nin altında Dış Parti yer alır; İç Parti devletin beyni ise, Dış Parti de devletin eli kolu sayılabilir. Ondan sonra, nüfusun belki de yüzde seksen beşini oluşturan, genellikle "proleterler" dediğimiz suskun kitleler gelir. Proleterler, daha önceki sınıfstandırmamızına göre, Aşağı kesimdir; sürekli olarak bir egemenin elinden bir başka egemenin eline geçen ekvatoral ülkelerin köle halklarına gelince, onlar bu yapının kalıcı ya da gerekli bir parçası değildir.

Bu üç kesime üyelik, ilke olarak, kalitsal değildir. İç Parti üyesi olan bir ana babanın çocuğu, kuramsal olarak, İç Parti üyesi olarak doğmaz. Parti'nin her iki bölümünde de on altı yaşında yapılan bir sınavla girilir. Herhangi bir ırk ayırmı yapılmadığı gibi, bir eyaletin başka bir eyaletे belirgin bir üstünlüğü de söz konusu değildir. Parti'nin en üst kademelelerinde Yahudilere, Zencilere ve saf Yerli kanı taşıyan Güney Amerikalılara rastlanabilir; bölge yöneticileri de o bölgenin insanları arasından seçilirler. İnsanlar, Okyanusya'nın hiçbir yöresinde, uzak bir başkentten yönetilen bir sömürge halkı oldukları duygusuna kapılmazlar. Okyanusya'nın başkenti yoktur, resmi başkanı ise yerini kimse bilmediği biridir. İngilizce'nin her yerde konuşulan başlıca dil, Yenisöylem'in de resmi dil olması dışında, Okyanusya'da herhangi bir merkezleşme yoktur. Yönetenleri bir arada tutan, kan bağı değil, ortak bir öğretiye bağlılıktır. Toplumumuzun, ilk bakışta kalitsal temellere dayalı görünen katmanlara, hem de çok katı katmanlara ayrılmış olduğu doğrudur. Farklı kesimler arasında gidiş gelişler, kapitalizmde, hatta sanayı öncesi çağlarda olduğundan çok daha azdır. Parti'nin iki bölümü arasında belirli ölçüde bir değiştokuş olabilir; ama bu, zayıfların İç Parti'den çıkarılması ve Dış Parti'nin hırslı üyelerinin yükselmelerine izin verilerek zararsız kılınmalarıyla sınırlıdır. Ne var ki, uygulamada, proleterle-

rin Parti'ye girmelerine izin verilmez. Hoşnutsuzluk kaynağı olabilecek en yeteneklileri Düşünce Polisi tarafından belirlenip yok edilir. Ama bu durum bir süreklilik göstermediği gibi, bir kural haline de getirilmemiştir. Parti, sözcüğün eski anlamında bir sınıf değildir. İktidarı ille de kendi çocuklarına aktarmak gibi bir amacı yoktur; en yeteneklileri başta tutmanın başka bir yolu kalmasa, proletlerler arasında yepyeni bir kuşağı saflarına katmaka hiç duraksamaz. Parti'nin kalitsal bir örgüt olmaması, zor yıllarda, muhalefetin tarafsızlaştırılmasında hiç de azımsanmayacak bir rol oynamıştı. "Sınıf ayrıcalığı" denen şeye karşı savaşım vermek üzere eğitilmiş eski türden sosyalist, kalitsal olmayanın sürekli olamayacağı kanıstdaydı. Oligarşinin sürekliliğinin fiziksel olmasının gerekliliğini görmediği gibi, kalitsal aristokrasilerin her zaman kısa ömürlü olduğunu, buna karşılık Katolik Kilisesi gibi edinik örgütlerin kimi zaman yüzlerce, binlerce yıl sürebildiğini durup düşünmemişi bile. Oligarşik yönetimin özü babadan oğula geçmesi değil, ölülerin yaşayanlara dayattığı belirli bir dünya görüşü ve belirli bir yaşam biçiminin sürdürülmesinde diretilmesidir. Yönetici kesim, ardıllarını ortaya koyabildiği sürece yönetici kesimdir. Parti, soyunu değil, kendisini sürdürmeye ilgilenir. İktidarı *kimin* elinde tuttuğu önemli değildir, yeter ki hiyerarşik yapı hep aynı kalsın.

Zamanımızı nitelendiren tüm inançlar, alışkanlıklar, beğeniler, duygular, düşünsel eğilimler gerçekte Parti'nin gizemini korumak ve günümüz toplumunun gerçek doğasının anlaşılmasını önlemek üzere düzenlenmiştir. Şu anda somut bir başkaldırı, hatta bir başkaldırı hazırlığı bile olanaksızdır. Proleterlerin korkulacak bir yanı yoktur. Kaderlerine terk edilmiş olan proletler, yalnızca başkaldırı dürtüsünden yoksun olarak değil, aynı zamanda dünyanın daha farklı olabileceğini kavrama gücünden

de yoksun bir biçimde kuşaklar ve yüzyıllar boyunca çalışacak, üreyecek ve öleceklerdir. Proleterler, ancak sanayi teknolojisinin gelişimi onların daha ileri düzeyde eğitilmelerini gerekli kılsayıdı tehlikeli olabilirlerdi; ama askeri ve tecimsel rekabet artık önemini yitirdiği için, halkın eğitiminin düzeyi düşmektedir. Kitlelerin ne düşündükleri ya da ne düşünmedikleri, ilgilenmeye değilmez bir sorun olarak görülmektedir. Bir düşünceleri olmadığı için onlara düşünsel özgürlük tanınabilir. Buna karşılık, bir Parti üyesinin en önemsiz konuda bile en küçük bir düşünsel sapma göstermesi hoş görülemez.

Parti üyesi ömrü boyunca Düşünce Polisi'nin denetimi altında yaşar. Yalnızken bile yalnız olduğundan bir türlü emin olamaz. Uykuda ya da uyanık, çalışıyor ya da dinleniyor, banyoda ya da yatağında, nerede ne yapıyor olursa olsun, hiçbir uyarıda bulunulmadan ve denetlendiğini bilmeden denetlenir. Yaptığı her şey ilgilenilmeye değerdir. Dostlukları, dirlenceleri, karısına ve çocuklarına karşı tutumu, bir başınayken yüzünde beliren ifade, uykusunda mırıldandığı sözler, hatta vücutunun kendine özgü hareketleri kılı kırk yararcasına incelenir. Yalnızca açıktan açığa yanlış davranışlarının değil, gösterdiği her türlü tuhaflığın, alışkanlıklarında meydana gelen her türlü değişikliğin, bir içsavaşının belirtisi olabilecek her türlü öfke lenişin saptanmaması olanaksızdır. Hiçbir konuda seçme özgürlüğü yoktur. Öte yandan, nasıl hareket edeceği herhangi bir yasaya ya da açık seçik belirlenmiş davranış ilke lerine bağlanmış değildir. Okyanusya'da yasa diye bir şey yoktur. Saptandıkları zaman kesin ölüm demek olan düşünceler ve davranışlar resmi olarak yasaklanmamıştır ve arası kesilmeyen temizlikler, tutuklamalar, işkenceler, hapse atmalar ve buharlaştırmalar gerçekten suç işlemiş olan kişileri cezalandırmak için değil, ileride suç işleyebileceği düşünülen kişileri yok etmek amacıyla uygulanır.

Bir Parti üyesinin yalnızca düşüncelerinin değil, içgüdülerinin de doğru olması gereklidir. Ondan beklenen inançlar ve davranışların pek çoğu hiçbir zaman açık seçik belirtilemez; açık seçik belirtilse, İngsos'un bağırındaki çelişkiler açığa çıkacaktır. Parti üyesi su katılmadık bir bañnazsa (Yenisöylem'de *derindüşünür*), her koşulda, hangi inancın doğru olduğunu ya da kendisinden hangi duygunun beklenğini, düşünmeye gerek duymadan, bilecektir. Kaldı ki, çocukluğunda gördüğü ve *suçdurdurum, aklakara* ve *çiftdüşün* gibi Yenisöylem sözcükleri çevresinde dönen incelikli zihin eğitimi, onu, neyle ilgili olursa olsun derin düşünme konusunda isteksiz ve yeteneksiz kılar.

Bir Parti üyesinden kişisel duygular taşımaması ve coşkuya kapılmaması beklenir. Dışarıdaki düşmanlara ve içerisindeki hainlere karşı bitmek bilmeyen bir nefretle, sürekli bir zafer sevinciyle ve Parti'nin gücü ve bilgeliği karşısında kendini aşağılayarak yaşaması gereklidir. Yaşadığı yavan, doyumsuz hayatın neden olduğu hoşnutsuzluklar İki Dakika Nefret gibi yöntemlerle dışarıya yöneltip girerler ve kuşkucu ya da asi bir kişilik yaratabilecek kuruntular genç yaşlarda aşılanan iç disiplinle önceden yok edilir. Küçük çocuklara bile öğretilebilecek bu iç disiplinin ilk ve en basit aşamasına Yenisöylem'de *suçdurdurum* denir. *Suçdurdurum*, her türlü tehlikeli düşüncenin eşiğinde adeta içgüdüsel olarak ansızın durabilme becerisi anlamına gelir. Kiyaslamaları kavramama, mantık hatalarını algılamama, İngsos'a ters düşüyorsa en basit görüşleri bile yanlış anlama ve sapkınlığa varabilecek her türlü düşünceden sıkılma ya da nefret etme gücünü içerrir. Sözün kısası, *suçdurdurum*, koruyucu aptallık demektir. Ne ki, aptallık yeterli değildir. Tam tersine, gerçek anlamda bañnazlık, zihnin işleyişine, bir akrobatin bedenine hükmettiği kadar hükmedebilmeyi gerektirir. Okyanusya toplumu, sonucta, Büyük Birader'in her şeye

kadir, Parti'nin de yanlışmaz olduğu inancına dayanır. Ama aslında Büyük Birader her şeye kadir, Parti de yanlışmaz olmadığı için, olguların ele alınışında her an sürekli bir esneklik gereklidir. Buradaki anahtar sözcük, *aklakra*'dır. Pek çok Yenisöylem sözcüğü gibi bu sözcüğün de birbiriyle çelişen iki anlamı vardır. Düşman söz konusu olduğunda, apaçık gerçeğin karşısına dikilerek küstahça aka kara, karaya ak demektir. Bir Parti üyesi söz konusu olduğunda ise, Parti disiplini öyle gerektirdiğinde gönül-den bir sadakatle aka kara, karaya ak demektir. Ama aynı zamanda, akın kara olduğuna *inanmak*, dahası akın kara olduğunu *bilmek* ve o güne kadar bunun tam tersine inandığını unutmak anlamına gelir. Böyle bir şey geçmişin sürekli olarak değiştirilmesini gerektirir, ki bunu ola-naklı kılan da geri kalan her şeyi kapsayan ve Yeni-söylem'de *c�했düşün* diye bilinen düşünce sistemidir.

Geçmişin değiştirilmesi iki nedenle gereklidir. Bunn-lardan biri yan nedendir ve önlem niteliği taşır. Yan neden, Parti üyesinin, tıpkı proleter gibi, günümüz koşullarına biraz da elinde hiçbir kıyaslama ölçütü bulunmadığı için katlanıyor olmasıdır. Parti üyesi, yabancı ülkelerden kopartıldığı gibi geçmişten de kopartulmalıdır, çünkü atan-larından daha iyi durumda olduğuna ve ortalama yaşam düzeyinin sürekli yükseldiğine inanması gerekmektedir. Ama geçmişin yeniden düzenlenmesinin asıl önemli ne-den, Parti'nin yanlışlığını korunmak zorunda olmasıdır. Parti'nin öngörülerinin hep doğru çıktığını göstermek için söylevlerin, istatistiklerin, teknik kayıtların sürekli güncelleştirilmesi yeterli değildir. Aynı zamanda öğretide ya da politik çizgide en küçük bir değişikliğe izin verilmelidir. Çünkü fikir ya da politik çizgi değiştirmek, zayıflık belirtisidir. Örneğin, Avrasya ya da Doğuasya (hangisi olursa olsun) bugün düşmanınsa, o ülkenin eskiden beri hep düşmanın olmuş olması gerekir. Gerçekler bunun

tersini mi söylüyor, o zaman gerçekler değiştirilmelidir. Böylece tarih sürekli olarak yeniden yazılır. Geçmişin Gerçek Bakanlığı tarafından günü gününe çarpıtılması, düzenin varlığını korumak açısından, Sevgi Bakanlığı'ncı yürütülen baskı ve istihbarat çalışmaları kadar gereklidir.

Geçmişin değişebilirliği, İngsos'un ana ilkesidir. Geçmişte olup bitenlerin nesnel bir varlığının olmadığı, varlığını yalnızca yazılı kayıtlarda ve belleklerde sürdürdüğü ileri sürüülür. Kayıtlar ve bellekler neyi kabul ediyorsa, geçmiş odur. Parti tüm kayıtları da, üyelerinin zihinlerini de tam bir denetim altında tuttuğuna göre, geçmiş de Parti nasıl olmasını istiyorsa öyle olacaktır. Ayrıca, geçmiş değiştirilebilir olsa da, değiştirildiğine ilişkin tek bir örnek bile yoktur. Çünkü o anda gerek duyulduğu biçimde yeniden oluşturulduğunda, geçmiş artık bu yeni biçimdir, daha önce farklı bir geçmiş yaşanmış olamaz. Çoğu zaman olduğu gibi, aynı olayın bir yıl içinde pek çok kez değiştirilmesi gerekse de geçerlidir bu. Mutlak gerçek her zaman Parti'nin tasarrufundadır ve şurası açıktır ki, mutlak hiçbir zaman bugündünden farklı olmuş olamaz. Bundan da anlaşılacağı gibi, geçmişin denetim altına alınması her şeyden önce belleğin eğitilmesine bağlıdır. Tüm yazılı kayıtların o günün bağınazlığıyla uyuşmasını sağlamak yalnızca mekanik bir iştir. Ama olayların istediği biçimde meydana geldiğini *animismanak* da gereklidir. Ve birinin anılarını yeniden düzenlemek ya da yazılı kayıtları çarptırmak gereklisi, o zaman bunları yaptığı *unutmak* da gereklidir. Bunun nasıl berkeleyeceği herhangi bir zihinsel teknik gibi öğrenilebilir. Parti üyelerinin çoğu ve elbette bağınaz oldukları kadar zeki de olan herkes bunu öğrenmiştir. Eskisöylem'de buna açıkça "gerçeklik denetimi" denmiştir. Yenisöylem'de ise, çok başka şeyleri de kapsasa da, *c�했düşün* denir.

*C�했düşün*, insanın iki çelişik inancı zihninde aynı

anda bulundurabilmesi ve ikisini de kabullenenebilmesi anlamına gelir. Partili aydın, anılarının ne yönde değiştirilmesi gerektiğini bildiği gibi, gerçeklikle oyun oynadığını da bilir; ama *çiftdüşün* uygulayarak kendini gerçekliğin çiğnenmediğine de inandırır. Bu işlem bilinçli bir biçimde yapılmak zorundadır, yoksa yeterince kusursuz olmaz; ama aynı zamanda bilinçsiz bir biçimde de yapılmak zorundadır, yoksa insanda bir sahtelik, dolayısıyla da suçluluk duygusu uyandırır. Parti'nin asıl işi, uğrunda savaşılan amaçta tam bir dürüstlükle kararlı olmayı elden bırakmadan, bilinçli yaniltmayı da uygulamak olduğundan, İngsoc'un özünde *çiftdüşün* yatar. İçtenlikle inanarak bile yalan söylemek, artık uygun görülmeyen her türlü gerçeği unutmak, sonra yeniden gerektiğinde de gerekli olduğu sürece yeniden anımsamak, nesnel gerçekliğin varlığını yadsımak ve bütün bunları yaparken yadsıdığın gerçekliği göz önünde bulundurmak... Bunların hepsi de olmazsa olmaz şeylerdir. *Çiftdüşün* sözcüğünü kullanırken bile *çiftdüşün* uygulamak gereklidir. Çünkü insan bu sözcüğü kullanmakla, gerçeklikle oynayıp onu çarptığıni kabulleniyor; yeni bir *çiftdüşün*'le bunu kafasından siler; ve yalan her zaman gerçeğin bir adım önünde, bu böyle sürüp gider. Sonuç olarak, Parti *çiftdüşün* sayesinde tarihin akışını durdurabilmiştir ve hepimiz biliyoruz ki, daha binlerce yıl durdurmayı südürebilir.

Tüm eski oligarşiler ya katıldıları ya da yumuşadığı için yıkılmıştır. Ya pusulayı şaşırıp kibre kapıldıkları, değişen koşullara ayak uyduramadıkları için devrilmişlerdir ya da gevşeyip ürkekleşikleri, zor kullanımları gerektiğinde ödünlere verdikleri için. Demek, ya bilinçlilikten ya da bilinçsizlikten yıkılmışlardır. Parti'nin başarısı, bu iki durumun aynı anda var olabildiği bir düşünce sistemi yaratmış olmasındadır. Kaldı ki, Parti'nin egemenliği ancak böyle bir düşünsel temel üstünde kalıcı kılınabilirdi. Yö-

netmek ve yönetimini sürekli kılmak istiyorsan, gerçeklik duygusunu yolundan çıkaracaksın. Çünkü yönetmenin sır- nı, bir yandan kendinin yanlışlığını inanırken, bir yan- dan da geçmişteki hatalarından ders çıkarabilmektedir.

Söylemeye bile gerek yok ki, *çiftdüşün*'ü en ustaca uygulayanlar, *çiftdüşün*'ü icat edenler ve onun sonsuz bir zihinsel yanılma sistemi olduğunu bilenlerdir. Toplumu- muzda, olup bitenleri en iyi bilenler, aynı zamanda dün- yayı olduğu gibi görmekten en uzak olanlardır. Genellik- le, kavrayış ne denli fazlaysa, yanılma da o ölçüde fazla- dir: Zekâ ne denli fazlaysa, akıl o ölçüde azdır. Bunun açık bir örneği, bir insan toplumsal skalada yükseldikçe savaş isterisinin de şiddetlenmesidir. Savaş sırasında nerdeyse en akılç tutumu gösterenler, durmadan el de- ğiştiren bölgelerin bağımlı halklarıdır. Savaş, onların gö- zünde, tepelerindeki dev bir gelgit dalgası gibi sürekli gidip gelen bir tehlikeden başka bir şey değildir. Hangi tarafın kazanacağı konusunda tam bir kayıtsızlık içinde- dirler. Efendilerinin değişmesinin hiçbir şeyi değiştirmeyeceğinin, yeni efendilerinin de onlara eski efendileri gibi davranışlarının, eski efendileri için ne kadar çalışıborlarsa yeni efendileri için de o kadar çalışacaklarının ayırdında- dırlar. "Proleterler" dedığımız, azıcık daha iyi koşullarda- ki işçiler ancak zaman zaman savaşın bilincine varırlar. Gerektiğinde kıskırtılarak korku ve nefret taşkınlıklarına yöneltilebilirler, ama kendi başlarına kaldıklarında da sa- vadın olduğunu uzun süre unutabilirler. Asıl savaş coşku- su, en çok Parti saflarında, özellikle de İç Parti'de görülür. Dünyanın ele geçirilmesi gerektiğine en çok bunun ola- naksız olduğunu bilenler inanırlar. Karşıtların –bilgi ile bilgisizliğin, siniklik ile bağnazlığın– her nasılsa kaynaş- rılması Okyanusya toplumunun belirleyici özelliklerin- den biridir. Resmî ideoloji, en küçük bir pratik nedenin olmadığı durumlarda bile çelişkilerle doludur. Sözelimi,

Parti, sosyalist hareketin savunduğu temel ilkeleri yadsı-  
yıp yerin dibine batırır ve bunu sosyalizm adına yaptığınu  
ileri sürer. İşçi sınıfını yüzyıllardır görülmemiş bir biçim-  
de aşağılarken, üyelerine, bir zaman kol emekçilerinin  
giydiği ve bu nedenle seçildiği söylenen bir üniforma giy-  
dirir. Aile dayanışmasını sistemli bir biçimde baltalarken,  
önderine doğrudan doğruya aile bağlılığını çağrıştıran bir  
ad yakıştırır. Bizleri yönetmekte olan dört Bakanlığın ad-  
ları bile, gerçeklerin kasıtlı olarak tersüz edilmesindeki  
saygısızlığın yansımasıdır. Barış Bakanlığı savaşın, Gerçek  
Bakanlığı yalanların, Sevgi Bakanlığı işkencenin, Varlık  
Bakanlığı yokluğun bakanlığıdır. Bu çelişkiler rastlantusal  
olmadığı gibi, sıradan bir ikiyüzlülükten de kaynaklan-  
maz; bunlar, *çiftdüşün*'ün bilinçli uygulamalarıdır. Çünkü  
iktidar ancak çelişkilerin uzlaştırılmasıyla sonsuza kadar  
korunabilir. Eski döngü başka hiçbir biçimde kırılamaz.  
İnsanların eşit olmaları engellenerekse –bizim deyimi-  
mizle Yüksek kesimdekiler yerlerini hep koruyacaklar-  
sa-, ağır basan zihin hali denetimli çılglılık olmalıdır.

Ama şu ana kadar nerdeyse göz ardı ettiğimiz bir  
soru var. O da şu: İnsanların eşitliğinin *neden* engellen-  
mesi gerekmektedir? Sürecin işleyişinin doğru tanumlah-  
dığını varsayırsak, tarihi belirli bir zamanda dondurmak  
için verilen bu kılık kırk yararcasına planlanmış dev uğra-  
şa neden gerek duyulmaktadır?

Burada sırrın özüne varıyoruz. Daha önce gördüğü-  
müz gibi, Parti'nin, en çok da İç Parti'nin üstün becerisi,  
*çiftdüşün*'e bağlıdır. Ama bunun da derininde, ilk önce  
iktidarın ele geçirilmesine yol açan, ardından da *çiftdü-  
şün*, Düşünce Polisi, sürekli savaş ve tüm gerekli donanı-  
mın ortaya çıkışını sağlayan güdü, o hiç sorgulanma-  
yan içgüdü yatar. Bu güdü aslında...

Winston, insanın yeni bir sesin ayırdına varması gibi,

sessizliğin ayırdına vardı. Julia'nın bir süredir hiç kimildamadığını fark etti. Belden yukarısı çıplak, yan dönmuş yatıyordu, yanağını eline dayamış, siyah perçemi gözlerinin üstüne düşmüştü. Göğüs düzenli bir biçimde ağır ağır inip kalkıyordu.

"Julia."

Yanıt gelmedi.

"Julia, uyanık mısın?"

Yanıt yoktu. Uyuyordu. Winston kitabı kapattı, usulca yere bıraktı, uzanıp örtüyü üstlerine çekti.

Asıl sırrı hâlâ anlamamış olduğunu düşündü. *Nasıl* olduğunu anlamamıştı; *neden* olduğunu anlamamıştı. Üçüncü Bölüm gibi Birinci Bölüm de ona bilmediği bir şey öğretmemiş, bildiklerini sistemleştirmiştir, o kadar. Ama okuduktan sonra, aklını kaçırılmış olmadığını eskisinden daha iyi anlamıştı. İnsanın azınlıkta olması, tek kişilik bir azınlık olması bile, deli olduğu anlamına gelmiyordu. Bir doğru vardı, bir de doğru olmayan; doğruya sarıldığın zaman, tüm dünyayı karşına bile alsan, deli olmuyordun. Batmakta olan güneşin sarı ışığı pencereden girdi, yastığa düştü. Winston gözlerini kapadı. Yüzüne vuran güneş ve genç kızın onun bedenine degen yumuşak bedeni güçlü, güvenli bir duyguya uyandırdı, gevşediğini duyumsadı. Güvendeydi, her şey yolundaydı. "Akıllılık çoğuluğa bakılarak ölçülmez," diye mırıldanırken, bu sözün derin bir bilgelik içерdiğini düşünerek uykuya daldı.

## X

Uyandığında, uzun zamandır uyuduğu duygusuna kapılır gibi oldu, ama eski saate bakar bakmaz saatin he-

nüz yirmi otuz olduğunu gördü. Kısa bir süre daha, yattığı yerde kestirdi; çok geçmeden arka avludan o bildik boğuk şarkısı yükseldi:

Beyhude bir hayaldi,  
Nisan güneşü gibi geldi geçti,  
Bir bakış, bir söz akımı çeldi,  
Gönlümü çaldı, çekti gitti.

Anlaşılan, bu aptal şarkısı hâlâ seviliyordu. Hâlâ dillerden düşmemiştir. Nefret Şarkısı'ndan uzun ömürlü olmuştı. Julia şarkısı sesine uyandı, tatlı tatlı gerindikten sonra kalktı.

"Açıktım," dedi. "Hadi, biraz daha kahve yapalım. Lanet olsun! Soba sönmüş, su soğuk." Sobayı kaldırıp salladı. "Gaz bitmiş."

"İhtiyar Charrington'dan biraz alabiliriz belki."

"Dolu olup olmadığına bakmıştım sözüm ona. Ben giyiniyorum. Soğumuş burası."

Winston da kalkıp giyindi. Şarkıyı söyleyen ses yorumak bilmiyordu:

Derler ki zaman her şeyi iyi edermiş,  
Zamanla her şey unutulur gidermiş,  
Bir de bana sor, o gözyaşları ve kahkahalar,  
Bugün hâlâ canımı yakar, yüreğimi dağlar!

Winston, tulumunun kemeri bağlarken, pencereye doğru yürüdü. Güneş evlerin arasında batmış olmaliydi; ışığı artık avluya vurmuyordu. Avlunun taşları az önce yıkanmış gibi ıslaktı; mavisi bacaların külahları arasından o kadar dingin ve uçuk görünüyordu ki, Winston elinde olmadan gökyüzünün de yıkanmış olduğunu geçirdi aklından. Kadın bıkıp usanmadan gidip geliyor, mandalları ağ-

zına bir alıp bir çıkarıyor, bir şarkısı söylüyor bir susuyor, bitmek bilmeyen çocuk bezlerini ha bire ipe asıp duruyordu. Winston, kadının geçimini çamaşır yıkayarak mı sağladığını, yoksa sürüyle torunun kölesi mi olduğunu merak etti. Julia da yanına gelmişti; büyülenmişcesine, aşağıdaki iriyarı gövdeye bakıyorlardı. Winston, kendini kaptırmış çalışmakta olan kadının çamaşır ipine uzanan kalın kollarına, güçlü, kısraklı kalçalarına bakarken, ilk kez kadının güzel olduğunu fark etti. Çocuk doğurmaktan göbek bağlayıp top gibi olmuş, çalışmaktan yıprana yıprana içi geçmiş bir şalgama dönmüş elli yaşlarındaki bir kadının bedeninin güzel olabileceği daha önce hiç aklına gelmemiştir. Ama güzel işte, neden olmasın ki, diye düşündü. Koca bir kaya parçasını andıran yusyumru gövde ve pütür pütür olmuş kırkırmızı ten, bir genç kızın bedeninin yanında, gülün yanında olgunlaşıp etlenmiş meyvesi gibi kalındı. Ama meyve neden çiçekten aşağı kalsındı ki?

"Çok güzel," mırıldandı.

Julia, "Kalçaları yayla gibi," diyecek oldu.

"Bu da ona mahsus bir güzellik işte," dedi Winston.

Kolunu Julia'nın incecik beline doladı. Julia'nın bedeni kalçasından dizine Winston'ın bedenine yaslanmıştır. Bu bedenler asla çocuk yapamazdı. Yapamayacakları tek bir şey varsa, o da buydu. Sırrı ancak dilden dile dolaştırabilir, zihinden zihine aktarabilirlerdi. Avludaki kadının zihni yoktu, yalnızca güçlü kolları, sıcak bir yüreği ve doğurgan bir karnı vardı. Winston, kim bilir kaç çocuk doğurmuştur, diye geçirdi aklından. On beş çocuk doğrumuş olsa şaşırılmazdı. Kısa bir süre, belki bir yıl çiçeğe durup yabanıl güzelliğinin sefasını sürmüş, sonra birden, döllenmiş bir meyve gibi etlenip semizleşmiş, sertleşip kızarmıştı; kim bilir, belki otuz yıldan fazla bir zamandır hayatı önce çocukları, ardından torunları için çamaşır yıkamakla, yerleri fırçalamakla, giysileri yama-

makla, yemek pişirmekle, ortalığı temizlemekle, eşyaları cilalayıp parlatmakla, sökükleri dikmekle geçiyordu. Bu-na karşın, hâlâ şarkılardan söyleyordu. Winston'ın kadına du-yduğu gizemli saygı, nedendir bilinmez, bacaların arasında sonsuzca uzanıp giden soluk, bulutsuz göğün suretine karışıyordu. Burada olduğu gibi Avrasya'da da, Doğu-asya'da da gökyüzünün herkes için bir olması ne kadar tuhaftı. O göğün altındaki insanlar da birbirlerine çok benziyorlardı; her yerde, yeryüzünün dört bir yöresinde, birbirlerinin varlığından habersiz, aralarına nefret ve ya-lan duvarları girmiş, ama yine de birbirinin aynı olan; düşünmeyi hiçbir zaman öğrenmedikleri halde, bir gün dünyayı altüst edebilecek gücü yüreklerinde, içlerinde, kaslarında biriktirmekte olan yüz milyonlarca insan yaşı-yordu. Umut, varsa eğer, proleterlerdeydi! Winston, daha *kitabını* sonuna kadar okumamış olmasına karşın, Gold-stein'in son mesajının bu olduğunu anlamıştı. Gelecek proleterlerindi. Peki, vakti geldiğinde proleterlerin kura-cağı dünyyanın, kendisine, Winston Smith'e Parti'nin dün-yası kadar yabancı gelmeyeceğinden emin olabilir miy-di? Evet, olabilirdi, çünkü o dünya hiç değilse aklın ağır bastığı bir dünya olacaktı. Eşitliğin olduğu yerde aklı ağır basabilirdi. Bu, önünde sonunda gerçek olacaktı, güç bi-lince dönüşecekti. Proleterler ölümsüzdü, ayladaki şu yiğit insana baktığında bundan kuşku duymuyordun. Er geç uyanacaklardı. Bunun gerçekleşmesi için bin yıl geç-mesi de gerekse, her şeye karşın hayatı kalacaklar, Par-ti'nin paylaşmadığı ve öldüremediği o canlılığı kuşlar gibi bedenden bedene aktaracaklardı.

Winston, "O ilk gün, ormanın kıyısında bizim için şakıyan o ardıçkuşunu anımsıyor musun?" diye sordu.

"Bizim için şakımıyordu ki," diye yanıtladı Julia. "Kendi keyfine şakıyordu. Kendi keyfine bile değil. Öyle-sine şakıyordu işte."

Kuşlar şakıyordu, proletler şakıyordu, Parti şakınıyordu. Dünyanın her yerinde, Londra'da ve New York'ta, Afrika'da ve Brezilya'da, sınırların ötesindeki gizemli, yasak ülkelerde, Paris ve Berlin sokaklarında, Rusya'nın sonsuz ovalarındaki köylerde, Çin ve Japonya'nın çarşılarda, her yerde ama her yerde, çalışmaktan ve çocuk doğurmaktan, hayatı boyunca işten başını alamamaktan harabeye dönmüş olmasına karşın hâlâ şakıyan o sağlam, yenilmez gövde dimdik dikiliyordu. Bir gün gelecek, o görkemli kalçaların arasından bilincli bir kuşak doğacaktı. Sizler ölüydünüz; gelecek onlarındı. Ama onların bedeni canlı tuttukları gibi sizler de zihni canlı tutsayınız ve iki iki daha dört eder gizli öğretisini başkalarına aktarsayınız, sizler de o geleceği paylaşabilirdiniz.

"Biz ölmüşüz," dedi Winston.

"Biz ölmüşüz," diye yineledi Julia, görev bilircesine.

"Siz ölmüşsunuz," deyiverdi arkalarından acımasız bir ses.

İrkilerek birbirlerinden ayrıldılar. Winston donup kalmıştı. Julia'nın gözleri belermiş, gözlerinin aki belirmiştir; beti benzi uçmuştu. Yanaklarındaki allık, yüzüne kondurulmuş birer leke gibi görünüyordu.

"Siz ölmüşsunuz," diye yineledi acımasız ses.

Julia, soluk soluğa, "Resmin arkasından geldi," dedi.

"Resmin arkasından geldi," dedi ses. "Olduğunuz yerde kalın. Emir verilmekçe kipirdamayın."

Başlıyordu, sonunda başlıyordu işte! Birbirlerinin gözlerinin içine bakmaktan başka bir şey yapamıyorlardı. Kaçıp canlarını kurtarmak, evden kaçıp gitmek için artık çok geçti; akıllarının ucundan bile geçmiyordu kaçmak. Duvardan gelen acımasız sese boyun eğmemek olanaksızdı. Bir elektrik düğmesi çevrilmiş gibi bir çit sesi geldi, ardından bir şangırtı duyuldu. Duvardaki resim yere düşmüş, arkasından bir tele-ekran belirivermişti.

"Artık bizi görebiliyorlar," dedi Julia.

"Artık sizi görebiliyoruz," dedi ses. "Odanın ortasına gelin. Sırt sırtı durun. Ellerinizi başınızın arkasında bitiştirin. Sakın birbirinize dezmeyin."

Birbirlerine dezmeyordu, ama Winston Julia'nın tepeden tırnağa titrediğini hissediyordu. Belki de titreyen kendi bedeniydi. Dişlerinin birbirine vurmasını güçbela engelleyebiliyor, ama dizlerine hâkim olamıyordu. Aşağıdan, evin içinden ve dışından postal sesleri geliyordu. Avluya bir sürü adamın doluştugu anlaşılmıştı. Taşların üstünde bir şey sürüklüyorlardı. Kadın şarkıyı bir den kesmişti. Çamaşır leğeni avlunun bir köşesine fırlatılmış gibi bir çangırıtı duyuldu, öfkeli bağırtılar birbirine karıştı ve acı bir çığlık koptu.

"Ev kuşatılmış," dedi Winston.

"Ev kuşatıldı," diye yineledi ses.

Winston, Julia'nın dişlerinin birbirine çarptığını duydı. "Vedalaşsak iyi olacak galiba," dedi Julia.

"Vedalaşsanız iyi olacak," dedi ses. Ardından, bambaşa bir ses, Winston'ın daha önce duyduğunu sandığı ince, kibar bir ses araya girdi: "Bu arada, yeri gelmişken, 'Al şu mumu, doğru yatağına, yoksa yersin baltayı kafana!'"

Winston'ın arkasında bir şangırtı koptu, yatağın üstüne bir şey düştü. Dışarıdan pencereye bir merdiven dayamışlar, merdivenin başı pencerenin çerçevesini yerrinden söküp içeriye düşürmüştü. Birisi pencereye tırmanıyordu. Postal seslerinden, birilerinin üst kata çıktıkları anlaşılmıştı. Odayı bir anda, siyah üniformaları, uçları kabaralı postalları ve ellerinde coplarıyla iriyarı adamlar doldurdu.

Winston, artık titremek şöyle dursun, gözlerini bile kırpıştırmıyordu. Önemli olan tek şey, hiç kıpırdamamak, onlara vurma fırsatı vermemek için hiç kıpırdamamaktı! Ağzı, bir yumruk dövüşçüsünün yassı çenesini

andıran çenesinin üzerinde ince bir yarık gibi kalan bir adam, karşısına dikilmiş, copu parmakları arasında döndürüp duruyordu. Winston adamlı göz göze geldi. Elleri başının arkasında, yüzü ve gövdesi korumasız, öylece durmak, dayanılmaz bir çıplaklık duygusu veriyordu. Adam bembeyaz dilinin ucuyla ipince dudaklarını yalandıktan sonra yürüyüp gitti. Tam o sırada bir şangırtı daha koptu. Adamlardan biri, cam kâğıt ağırlığını masanın üstünden kaptığı gibi şöminenin kenarına çarpmış, paramparça etmişti.

Pastaların tepesine kondurulan minik pembe şekerleri andıran ufacık mercan parçası halının üstünde yuvarlandı. Winston, ne kadar küçük, diye geçirdi aklından, ne kadar küçükmuş meğer! Arkasında birinin nefesini hissetti, sonra birden ayak bileğine öyle bir tekme yedi ki, az kalsın yere düşüyordu. Adamlardan birinden karın boşluğununa bir yumruk yiyan Julia da katlanır cetveller gibi iki büklüm olmuştu. Yerde sürünlükten soluk almayı çalışıyordu. Winston başını çevirip bakmaya cesaret edemiyor, ama Julia'nın ardına kadar açılan ağızı, mosmor kesilmiş yüzü ikide bir görüş açısına giriyyordu. Dehşete kapılmış olmakla birlikte, Julia'nın çektiği acıyı, soluk alabilmek için bastırmak zorunda kaldığı o ölümçül acıyı kendi bedeninde duyumsayabiliyordu. Bilmediği bir şey değildi: Bir an önce soluk almak zorunda olduğun için, o korkunç, içe işleyen acıyı duymazdın bile. Çok geçmeden, iki adam, Julia'yı kollarından ve bacaklarından tutup karga tulumba odadan çıkardı. Winston bir an Julia'nın baş aşağı çevrilmiş yüzünü görür gibi oldu; sap sarı kesilmişti, gözleri kapalıydı, yanaklarındaki allık izleri silinmemiştir. Bu, Julia'yı son görüşü olacaktı.

Hiç kıpırdamadan öylece duruyordu. Henüz kimse den yumruk yememişti. Kafasından, kendiliğinden gelen ama tümden ilgisiz görünen bir yığın düşünce geçiyordu.

du. Bay Charrington'ı da yakalayıp yakalamadıklarını merak ediyordu. Avludaki kadına ne yaptıklarını merak ediyordu. Birden, çok sıkıştığını fark ederek şaşırıldı, çünkü daha iki üç saat önce işemişti. Şöminenin üstündeki saatin dokuzu gösterdiğini fark etti, demek saat yirmi birdi. Oysa odaya vuran ışık çok güclüydü. Ağustos akşamı saat yirmi birde havanın kararıyor olması gerekmese miydi? Yoksa ikisi de saatı şaşırtmış, sabaha kadar uyumuş, uyandığında da saat ertesi sabah sekiz otuzken yirmi otuz mu sanmıştı? Ama daha fazla kafa yormadı. Bu işin ipe sapa gelir yanı yoktu.

O sırada koridordan, öncekilerden daha hafif bir ayak sesi geldi ve kapıdan içeri Bay Charrington girdi. Siyah üniformalıların tavrında bir değişiklik, bir yumuşama oldu. Ne ki, Bay Charrington'ın görünüşünde de bir değişiklik vardı. Gözü cam kâğıt ağırlığının parçalarına takıldı.

Sert bir sesle, "Kaldırın şunları yerden," dedi.

Adamlardan biri fırladığı gibi buyruğu yerine getirdi. Bay Charrington'ın Londralılara özgü şivesi kaybolmuştu; Winston biraz önce tele-ekrandan gelen sesi bir den tanıdı. Bay Charrington'ın sırtında yine o eski kadife ceket vardı, ama nerdeyse ağartmış olan saçları siyahtı. Sonra, gözlüğü de yoktu. Winston'a, kimliğini belirliyormuşçasına keskin bir bakış fırlattı ve bir daha da ilgilenmedi. O olduğu belli idi, ama artık aynı kişi değildi. Gövdesi dikleşmişti, daha iri görünüyordu. Yüzündeki ufak tefek değişikliklere karşın bambaşka biri olup çıkmıştı. Siyah kaşları incelmiş, kırışıklıkları gitmiş, yüz hatları değişmiş, burnu bile küçülmüştü sanki. Otuz beş yaşlarında bir adamın temkinli, soğuk yüzüydü bu. Winston, ömründe ilk kez, hem de kim olduğunu bileyerek, Düşünce Polisi'nden biriyle karşı karşıya olduğunu fark etti.

# Üçüncü bölüm



# I

Nerede olduğunu bilmiyordu. Büyük olasılıkla Sevgi Bakanlığı'ndaydı; ama bunu anlamak olanaksızdı.

Duvarları parlak beyaz fayans kaplı, yüksek tavanlı, penceresiz bir hücredeydi. Gizlenmiş lambalardan içeriye çığ bir ışık vuruyor, havalandırmayla ilgili olduğunu sandığı sürekli bir uğultu geliyordu. Ancak oturulabilecek genişlikte bir tahta sıra duvarı kapıya kadar çevreliyordu; kapının tam karşısında ise, tahta oturağı olmayan bir tuvalet vardı. Dört duvara da birer tele-ekran yerleştirilmişti.

Karnına dinmek bilmeyen bir ağrı saplanmıştı. Üstü kapalı yük arabasına tıkıp götürdüklerinden beri ağrıyordu karnı. Ama bir yandan da midesi kazınıyor, açıktan gözleri kararıyordu. Belki yirmi dört saatir hiçbir şey yememişti, belki de otuz altı saatir. Tutuklandığında sabah mı, yoksa akşam mı olduğunu hâlâ bilmiyordu, herhalde hiçbir zaman bilemeyecekti de. Tutuklandığından bu yana hiç yemek vermemişlerdi.

Daracık sıranın üstünde, ellerini dizinde kenetlemiş, hiç kıpırdamadan oturuyordu. Daha şimdiden hiç kıpırdamadan oturmayı öğrenmişti. Beklenmedik bir hareket yaparsan, tele-ekrandan hemen bağırmaya başlıyorlardı. Ama açlık gittikçe bastırıyordu. Tulumunun cebinde ekmek kırıntıları olabileceği geldi aklına. Cebindeki bir şe-

yin arada sırada bacağına sürtündüğüne bakalırsa, irice bir ekmek parçası bile olabilirdi. Sonunda, cebinde ne olduğunu anlamanın çekiciliği korkusuna ağır bastı ve elini cebine attı.

Tele-ekrandan bir ses, "Smith!" diye bağırdı. "6079 Smith W! Hücrede elleri cebe sokmak yok!"

Yeniden ellerini dizinde kenetleyip hiç kımıldamadan oturdu. Oraya getirilmeden önce, sıradan bir hapishaneye ya da devriyeler tarafından kullanılan geçici bir tutukvine götürülmüştü. Orada ne kadar kaldığını bilmıyordu, en azından birkaç saat kalmış olmalıydı; saat olmadığı gibi, içeriye gün ışığı da girmeden, ne kadar zaman geçtiğini kestirmek zordu. Hem gürültülü hem de les gibi kokan bir yerdi. Onu, şimdikine benzeyen ama pislik içinde ve on on beş kişinin doluştığı bir hücreye koymuşlardı. Çoğu adı suçlu olmakla birlikte, aralarında birkaç siyasi mahkûm da vardı. Ne zamandır su yüzü görmemiş bir sürü bedenin arasına sığışıp duvarın dibinde sessizce oturmuştu; korkudan ve karnındaki ağrından çevresindekilerle pek ilgilenmemiş, ama Partili mahkûmlarla adı tutukluların tavırları arasındaki fark da gözünden kaçmamıştı. Partili mahkûmlar hep suskun ve ürkektiler, adı suçlular ise göründüğü kadlarıyla hiçbir şeye alırdılar gibi, hiç kimseyi de umursamıyorlardı. Muhafizlara ana avrat sövüyorlar, eşyalarına el konulduğunda var güçleriyle dikeniyorlar, yerlere açık saçık laflar yazıyorlar, giysilerinin olmadık yerlerinden çıkardıkları kaçak yiyecekleri yiyorlar, dahası düzeni sağlamaya kalkıştığı zaman tele-ekrana küfürler yağdırımaktan bile çekinmiyorlardı. Buna karşılık, bazlarının muhafizlara arası çok iyiidi, onlara lakkaplarıyla sesleniyorlar, kapıdaki gözetleme deliğinden bir sigara alabilmek için sırasıp yaltaklanıyorlardı. Muhafizler de, sertlik göstermeleri gerektiği zaman bile, adı suçlular dan belirli bir hoşgörüyü esirgemiyordu. Mahkûmların

çoğunun gönderilmeyi bekledikleri çalışma kampları dillerden düşmüyordu. Söylenenlere bakılırsa, adamını bulursan ve işini bilen biriysen, çalışma kamplarında "geçinip gidebilirdin". Rüşvetin, adam kayırmayan, haraççılığın her türlü kol geziyordu, eşcinsellik ve fuhuştan geçilmeyordu, gizli gizli patatesten alkol bile imal ediliyordu. Kilit yerlere yalnızca adı suçlular, özellikle de bir çeşit beylik oluşturan soyguncular ve caniler getiriliyordu. Bütün iğrenç işler ise siyasilere yaptırılıyordu.

· Tutukevinden her çeşit mahkûm gelip geçiyordu: uyuşturucu satıcıları, hırsızlar, haydutlar, karaborsacılar, sarhoşlar, fahişeler. Kimi sarhoşlar o kadar azgin oluyordu ki, öteki mahkûmlar onları ancak elbirliğiyle durdurabiliyorlardı. Altmış yaşlarında, koca memeleri karnına sarkmış, ak saçları darmadağınık, harabeye dönmiş bir kadın getirmişler, güçbela içeri sokmuşlardı; tekmeler savuran, bağırip çağırın kadını dört muhafiz zor zapt ediyordu. Tekmeler savurmaya çalıştığı botlarını güclükle çıkardıktan sonra, kadını tuttukları gibi Winston'ın kucağına fırlatmışlardır; az daha uyluk kemikleri kırılacaktı Winston'ın. Kadın yerinden doğrulup muhafizlerin arkasından, "O... çocukları!" diye haykırmıştı. Sonra da, münasebetsiz bir yerde oturduğunu fark ederek Winston'ın dizlerinin üstünden tahta sıraya kaymıştır.

"Pardon, yavrüm," demişti. "İsteyerek oturmadım kucağına, o fırlamalar ittiler. Herifcioğulları bir hanfen diye nasıl muamele edileceğini bilmiyorlar." Birden durmuş, memelerini toparlamış ve öğürmüştü. "Kusura kalmam," demişti, "kafam biraz iyi de."

Sonra öne eğilmiş, midesinde ne var ne yoksa çıkarılmış.

Gözlerini kapayıp arkasına yaslanarak, "Rahatladım be," demişti. "Hep söyleşim, asla içinde tutmayacaksın. Mideye indirir indirmez çıkar gitsin."

Biraz toparlanmıştı, dönüp Winston'a bakmıştı, hemen kani kaynamış gibiydi. Tombul kolunu Winston'ın omzuna atıp onu kendine çekmişti, ağızından bira ve kusmuk kokuları yayılıyordu.

"Senin adın ne bakayım, yavrum?" demişti.

"Smith," demişti Winston.

"Smith mi?" demişti kadın. "Çok matrak. Benim adım da Smith." Sonra da üzünçlü bir sesle eklemişti: "Kim bilir, belki de ananımdır senin."

Gerçekten de annem olabilir, diye düşünmüştü Winston. Yaşı tutuyordu, uzaktan andırıyordu da, insan çalışma kampında yirmi yıl kaldıkten sonra biraz değişiyordu herhalde.

Winston'la başka konuşan olmamıştı. Adı suçlular Partili mahkûmları fena halde dışlıyorlardı. Umursamadıkları gibi, "Siyasiler," diye aşağılıyorlardı onları. Partili mahkûmlar başkalarıyla, en çok da birbirleriyle konuşmaktan çekiniyor gibiydiler. Ancak bir keresinde, yan yana oturan iki kadının telaşla fısıldasmaları içerdeki gürültü patırtı arasında Winston'ın kulağına çalınmıştı; "yüz bir numaralı oda"dan söz edildiğini duymuş, ama bir şey anlamamıştı.

Oraya getirileli herhalde iki üç saat olmuştu. Karındaki ağrı dinmek bilmiyordu; bazen hafifliyor, bazen şiddetleniyor, zihni de buna uygun olarak bir açılıyor, bir bulanıyordu. Şiddetlendiğinde, ağrının kendisinden ve yemek yeme isteğinden başka bir şey düşünemiyordu. Hafiflediğinde ise, ürküye kapılıyordu. Zaman zaman, başına gelecekleri öyle elle tutulur, gözle görülür bir biçimde kestirebiliyordu ki, yüreği daralıyor, soluksuz kahiyordu. Kollarına coplarla vurulduğunu, bacaklarının kabaraklı postallarla tekmelendiğini duyumsuyor, kırık dişleri arasından yalvarıp yakardığını, yerlerde sürünenerek aman dilediğini görür gibi oluyordu. Julia'yı pek düşün-

düğü yoktu. Zihnini ona veremiyordu. Gerçi onu seviyordu, ona ihanet etmeyi aklından geçirmiyordu; ama bu, aritmetik kurallarını bilmek gibi, bilinen bir olgudan öteye geçmiyordu. Aslında ona karşı en küçük bir sevgi duymuyor, başına neler gelmiş olabileceğini pek umursamıyordu. O'Brien'i daha sık düşünüyor, onu düşünükçe içinde ufak da olsa bir umut ışığı yanıyordu. O'Brien, tutuklandığını biliyor olmalıydı. Kardeşliğin, hiçbir zaman üyelerini kurtarmaya kalkışmadığını söylemişti. Ama jiletten söz etmişti; bir yolunu bulurlarsa içeriye jilet gönderiyorlardı. Muhafizler hücresına dalınca ya kadar belki beş saniyelik bir zamanı olacaktı. Jilet yakıcı bir soğuklukla etine girecek, jileti tutan parmakları bile kemiğe kadar kesilecekti. Hasta bedeninin en küçük bir acı karşısında tır tır titreyip büzüldüğünü anımsadı. Fırsatını bulsa bile jileti kullanacağından kuşkuluydu. Birazcık daha hayatı kalmak, sonunda işkence olduğunu bile bile on dakika fazla yaşamayı kabullenmek ona daha doğal geliyordu.

Bazen hücrenin duvarındaki fayansları saymaya çalışıyordu. Kolayca sayılabilmesi gereklirken, bir yerde hep sayıyı şaşıriyordu. Sık sık da, nerede olduğunu, gündüz mü gece mi olduğunu bile anlayamıyordu. Dışarısının apaydıllık olduğunu düşünürken, çok geçmeden kapkaranalık olduğu sanısına kapılıveriyordu. İçgündüleri, orada ışıkların hiç söndürülmediğini söylüyordu. Orası karanlığın olmadığı yerdi: Yaptığı göndermeyi O'Brien'in neden kavramış olduğunu şimdi anlıyordu. Sevgi Bakanlığı'nda hiç pencere yoktu. Hücresi binanın tam ortasında da olabilirdi, dışarıya bakan bir duvarın içerisinde de; yerin on kat altında da olabilirdi, otuz kat yukarısında da. Kafasının içinde oradan oraya dolaşıyor, bedeniyle duyumsayarak tepelerde bir yerde mi, yoksa yeraltıının derinliklerinde mi olduğunu belirlemeye çalışıyordu.

Dışarıdan, yaklaşan postal sesleri geldi. Çelik kapı gıcırdayarak açıldı. Siyah deri üniforması pırıl pırıl parlayan, solgun, keskin hatlı yüzü balmumundan bir maski andıran, genç ve yakışıklı bir subay, kapının eşiğinde zıpkın gibi dikildi. Dışarıdaki muhafizlara yanlarındaki mahkûmu içeri getirmeleri için işaret etti. Şair Ampleforth ayaklarını sürüyerek hücreden içeri girdi. Kapı yeniden gıcırdayarak kapandı.

Ampleforth, dışarı çıkilacak başka bir kapı olduğunu sanıyormuşçasına sağa sola birkaç ürkek adım attıktan sonra, hûcresinde bir aşağı bir yukarı dolanmaya başladı. Henüz Winston'ı fark etmemiştir. Tedirgin bakışları Winston'ın başının bir metre üzerinden duvara dikilmişti. Ayakkabıları yoktu; iri, kirli parmakları çoraplarının daki deliklerden dışarı fırlamıştı. Belli ki birkaç gündür tıraş olmamıştı. Yanaklarını örten fırça gibi sakal, yüzüne, kırılgan yapısı ve ürkek davranışlarıyla hiç uyuşmayan acımasız bir görünüm vermiştı.

Winston bedenini saran uyuşukluktan biraz olsun sıyrıldı. Tele-ekrandan gelebilecek uyarıyı göze alarak Ampleforth'la konuşmalıydı. Ampleforth'un jileti getirmiş olması bile mümkün değildi.

"Ampleforth," dedi Winston.

Tele-ekrandan hiçbir uyarı gelmedi. Ampleforth, biraz şaşırılmışçasına, öyle kaldı. Bakışları ağır ağır Winston'a çevrildi.

"Vay, Smith!" dedi. "Demek sen de!"

"Neden içeri aldılar seni?"

"Aslına bakarsan..." Winston'ın karşısındaki sıranın ucuna ilişti. "Aslında bir tek suç vardır, değil mi?"

"Sen de o suçu işledin, öyle mi?"

"Öyle görünüyor."

Elini alnına götürdü, bir şey anımsamaya çalışıyordu. Üniformasına ellerini şakaklarına bastırdı.

"Oluyor işte," diye mırıldandıktan sonra, başını kaldırıp Winston'a bakarak sinirli bir sesle ekledi: "Beni tutuklamalarına yol açmış olabilecek bir tek olay geliyor akıma. Tam bir kafasızlığı. Kipling'in şiirlerinin son başlığını hazırlıyordu. Bir dizenin sonundaki 'Tanrı' sözcüğünü değiştirmemiş. Ne yapayım, elim gitmedi! Değiştirmek olanaksızdı. 'Tanrı', 'sanrı' sözcüğüyle uyak yapıyordu. Bilmem, dilimizde 'sanrı' ile uyak yapan pek az sözcük olduğunu biliyor musun? Günlerce kafa patlattım. Başka uyak *bulamadım*."

Yüzünün ifadesi değişmişti. Öfkesi geçip gitmiş, yernerini handiyse bir hoşnutluğa bırakmıştı. Kirli ve sert sakalının arasından, işe yaramaz bir olguyu keşfetmiş bilgiç bir bilginin aydınca coşkusu, sevinci yansıyordu.

"Hiç aklına gelir miydi?" dedi. "İngiliz şiirinin tarihine baktığında, İngiliz dilinin uyak bakımından ne kadar yoksul olduğunu görüyorsun."

Hayır, böyle bir şey Winston'ın aklının ucundan bile geçmediği gibi, şu içinde bulundukları durumda en küçük bir önemi ya da ilginçliği de yoktu.

"Saatin kaç olduğunu biliyor musun?" diye sordu.

Ampleforth, afallayarak, "Doğrusu hiç farkında değilim," dedi. "Beni iki gün önce tutukladılar, belki de üç gün olmuştur, ne bileyim." Biraz da bir pencere bulabileceği bekłentisiyle, duvarlara bakındı. "Burada gece ile gündüz arasında hiçbir fark yok. Saatin kaç olduğu nasıl anlaşılır ki?"

Bir süre havadan sudan konuştular, sonra birden, durup dururken, birisi tele-ekrandan haykırarak susmalanı buyurdu. Winston, ellerini dizlerinin üzerinde kavuşturup sessizce oturdu. Daracık sıraya bir türlü sıgamayan Ampleforth, ince uzun ellerini önce bir dizinde, sonra öbür dizinde kenetleyerek sağa sola kırışıp durdu. Tele-ekrandan, kırıdamadan oturması için bir bağırtı daha

geldi. Bir süre öyle oturdular. Yirmi dakika mı, bir saat mi, anlamak güçtü. Dışarıdan yine postal sesleri geldi. Winston'ın içi çekildi. Birazdan, az sonra, belki beş dakika kadar, belki hemen o anda, postal sesleri iyice yaklaşacak, sırının ona geldiği anlaşılıacaktı.

Kapı açıldı. Donuk yüzlü genç subay hücreye girdi. Eliyle Ampleforth'u işaret etti.

"101 Numaralı Oda'ya," dedi.

Ampleforth, yüzünde hafif bir tedirginlik belirse de pek bir şey anlamadan, muhafizlerin arasında ağır ağır yürüyerek çıktı gitti.

Aradan, Winston'a çok uzun gelen bir zaman geçti. Karnındaki ağrı yeniden başlamıştı. Zihni, her seferinde aynı deliklere düşen bir top gibi, hep aynı hatta sürükle niyordu. Yalnızca altı şey geçiyordu kafasından. Karnındaki ağrı; bir parça ekmek; kan ve çığlıklar; O'Brien; Julia; jilet. Yine içi çekildi; postal sesleri yaklaşıyordu. Kapının açılmasıyla birlikte içeriye ağır bir ter kokusu yayıldı. Parsons hücreden içeri girdi. Altında haki bir şort, üstünde spor bir gömlek vardı.

Bu kez Winston'ın akı başından gitmişti.

"Sen, burada ha!" deyiverdi.

Parsons'ın Winston'a bakışında merak ve şaşkınlıktan eser yoktu, gözlerinde yalnızca acı okunuyordu. Bir aşağı bir yukarı sarsak sarsak yürümeye başladı, ayakta zor duruyordu. Tombul bacaklarının üstünde dik durduğunda ise, dizlerinin titrediği açıkça görülmüyordu. Ardına kadar açılmış gözleri uzak bir noktaya takılıp kalmıştı sanki.

"Neden alındın içeri?" diye sordu Winston.

Parsons, ağlamaklı bir sesle, "Düşüncesu!" dedi. Sesinin tonunda, aynı anda hem suçunu tam bir kabullenmiş hem de böyle bir suçun yöneltilmesi karşısında duylan inanılmaz dehşet vardı. Winston'ın tam karşısında durdu, umarsızca içini döktü: "Ne dersin, beni vurmaz-

lar, değil mi, dostum? Durup dururken niye vursunlar ki? İnsan elinde olmayan düşünceleri yüzünden vurulur mu? Duruşmaların hakça yapıldığını biliyorum. Evet, bu konuda güveniyorum onlara! Sicilimi biliyorlardır, değil mi? *Sen* biliyorsun nasıl bir herif olduğumu. Kendi çapımda fena bir adam değilimdir işte. Pek zeki sayılmam, tamam, ama salağın teki olduğum da söylenenemez. Parti için elimden geleni yapmaya çalıştım, değil mi? Söylesene, beş yilla kurtulur muyum sence? Hadi on yıl olsun! Benim gibi bir adam çalışma kampında çok işe yarar. Bir kerecik yoldan çıktım diye öldürmezler değil mi beni?"

"Suçlu musun?" dedi Winston.

"Tabii ki suçluyum!" diye bağırdı Parsons, tele-ekrana dalkavukça bakarak. "Parti masum bir adamı tutuklayacak değil ya!" Kurbağayı andıran yüzüne bir dinginlik, dahası bir ermişlik gelmişti. "Düşüncesu korkunç bir şeydir, dostum," dedi bir özdeyiş söylüyormuşçasına. "Sinsi bir şeydir. Adamı esir alır da, farkına bile varmasın. Beni nasıl ele geçirdi, biliyor musun? Uykumda! İster inan, ister inanma. Çalışıp çabalayan, üzerine düşeni yapmaya çalışan bir adamım ben, kafamın içinde kötü şeyle olduğunu nereden bileyim. Sonra uykumda konuşmaya başlamışım. Hem de ne demişim, biliyor musun?"

Sağlığından söz ederken tiksinç bir şey söylemek zorunda kalan biri gibi, sesini alçalttı.

"Kahrolsun Büyük Birader!" Evet, böyle demişim. Hem de kaç kere. Aramızda kalsın, dostum, iş çığılarından çıkmadan beni yakaladıklarına öyle memnunum ki. Mahkemeye çıktığında onlara ne diyeceğim, biliyor musun? 'Sağ olun,' diyeceğim, 'çok geç olmadan beni kurtardığınız için sağ olun.'"

Winston, "Seni kim ihbar etti?" diye sordu.

Parsons, üzünlü bir övünçle, "Küçük kızım," diye karşılık verdi. "Meğer kapı deliğinden dinlemiş. Uykum-

da söylediğlerimi ertesi gün devriyelere yetiştirmiş. Yedi yaşında bir bacaksızdan bekler misin? Ama en küçük bir kin beslemiyorum ona karşı. Tam tersine, övünç duyuyorum onunla. Demek, iyi yetiştirmişim."

Birkaç kez daha sarsak sarsak gitti geldi; dönüp dönüp istekle tuvalete bakıyordu. Sonra birden şortunu indirdi.

"Özür dilerim, dostum," dedi. "Ne yapayım. Geldi işte."

Koca poposunu klozete yerleştirdi. Winston elliyeyle yüzünü kapattı.

Tele-ekrandan, "Smith!" diye bir bağırtı geldi. "6079 Smith W! Açı yüzünü. Hücrede yüzünü örtmek yasak."

Winston yüzünü açtı. Parsons tuvalette gürültülü bir biçimde uzun uzun işini gördü. Sonra anlaşıldı ki sıfır bozuktu; hücre saatlerce kokudan geçilmedi.

Parsons'ı götürdüler. Nedendir bilinmez, daha başka tutuklular da geldi gitti. İçlerinde "101 Numaralı Oda"ya götürülmüş bir kadın da vardı; o odanın adı geçmeyegörsün, tir tir titremeye başlıyor, beti benzi kireç kesiliyordu. Bir ara Winston tahminin yürütmeye çalıştı: Oraya sabahleyin getirildiyse şimdi öğleden sonra olmalıydı, yok öğleden sonra getirildiyse o zaman şimdi gece yarısı olsa gerektiği. Hücrede kadınlı erkekli altı mahkûm vardı. Hepsi de hiç kıpırdaman oturuyordu. Winston'ın tam karşısında, yüzü tipki iri, zararsız bir kermirgenin yüzüne benzeyen, çenesiz, dişlek bir adam oturmaktaydı. Pençe pençe olmuş, tombul yanaklarının altı o kadar sarkmış ki, yediklerini orada biriktirdiği izlenimini uyandırıyordu. Açık gri gözlerini ürkek ürkek içerdekilerin yüzlerinde gezdiriyor, biriyle göz göze gelince de bakışlarını kaçırıyor.

Kapı açıldı, içeriye bir mahkûm daha girdi; Winston adamı görür görmez tepeden tırnağa ürperdi. Sıradan, kılıksız bir adamdı, mühendis ya da teknisyen olabilirdi. Ama Winston'ı asıl afallatan, yüzünün siskalığıydı. Avur-

du avurduna göçmüştü. Yüzü o kadar zayıftı ki, ağızı ve gözleri kocaman kaliyordu; gözlerinde, birine ya da bir şeye karşı korkunç, ölümcül bir nefret okunuyordu.

Adam, Winston'ın biraz ilerisine oturdu. Winston dönüp bir daha bakmadı adama, ama acılar içindeki, kaddidi çıkışmış yüzü gözlerinin önünden gitmiyordu. Birden ne olduğunu anladı. Adam açıktan ölüyordu. Nerdeyse aynı anda hücredekilerin de aklına aynı şey gelmişti. Tahta sıradı çepeçevre oturanlar şöyle bir kırıldandılar. Çenesiz adam, gözlerini yeni gelene dikiyor, sonra suçluluk duyarak baktırmasını kaçırıyor, ama dayanamayıp yeniden bakmaktan alamıyordu kendini. Biraz sonra, oturduğu yerde kırıldanmaya başladı. Sonunda kalktı, hücrede paytak paytak gezinirken elini tulumunun cebine daldırdı, bir parça kirli ekmeği utanarak, yüzü bir deri bir kemik kalmış adama uzattı.

Tele-ekrandan kulakları sağır eden, korkunç bir bağırtı geldi. Çenesiz adam korkudan havaya sıçradı. Sıratı kurukafaya dönmüş adam, kendisine uzatılan armağanı almak istemediğini bütün dünyaya göstermek istercesine, ellerini hemen arkasına götürdü.

Tele-ekrandaki ses, "Bumstead!" diye gürledi. "2713 Bumstead J! Bırak o ekmeği elinden!"

Çenesiz adam ekmeği yere bıraktı.

"Olduğun yerde kal," dedi ses. "Yüzünü kapıya dön. Kırıldayayım deme."

Çenesiz adam deneni yaptı. Tombul, sarkık yanaklıının titremesine engel olamıyordu. Kapı gicirdayarak açıldı. İçeri girip bir adım yana çekilen genç subayın ardından, kısa boylu, tıknaz, kolları kaslı, ense kulak yerinde bir muhafiz belirdi. Gelip çenesiz adamlın karşısına dikildi ve subayın bir işaretıyla, suratının ortasına var gücüyle korkunç bir yumruk attı. Yumruğun gücüyle nerdeyse ayakları yerden kesilen adam savrulup gitti, tuvale-

tin altına çarptı. Kendinden geçmişcesine yerde yatarken, ağızından burnundan koyu bir kan geldi. Elinde olmadan hafif bir inilti çıktı ağızından. Yerde dertop olduktan sonra elleri ve dizleri üstünde güçlükle doğruldu. Takma dişleri, ağızından gelen kanlı salyalara bulanarak yere düştü.

Tutuklular, elleri dizlerinde kenetlenmiş, hiç kırıdamadan oturuyorlardı. Çenesiz adam zorlukla kalkıp yerine oturdu. Yüzünün bir yanı şimdiden morarmaya başlamıştı. Dudakları davul gibi şişmiş, ağızı, tam ortasında kara bir delik bulunan kırkırmızı bir et yiğinına dönmüştü. Ara sıra tulumunun göğsüne kan damlıyordu. Gri gözleri, daha da suçlu bakışlarla, bu onur kırcı olaydan ötürü kendisini ne kadar aşağıladıklarını anlamak istercesine öbürlerinin yüzlerinde dolaşıyordu.

Kapı açıldı. Subay, suratı bir deri bir kemik kalmış adama el etti.

“101 Numaralı Oda'ya,” dedi.

Winston'ın oturduğu taraftan boğuk bir ses geldi, bir hareketlenme oldu. Adam kendini yere attığı gibi diz çökmüş, ellerini kenetlemişti.

“Yoldaş! Komutanım!” diye haykırdı. “Beni neden oraya götürüyorsunuz ki? Size bildiğim her şeyi anlatmadım mı? Öğreneceğiniz başka ne kaldı ki? Her şeyi itiraf ettim, söylemediğim hiçbir şey kalmadı! Varsa söyleyin, hemen itiraf edeyim. İsterseniz yazıp verin, imzalayayım! Yeter ki 101 Numaralı Oda'ya götürmeyin!”

Subay, “101 Numaralı Oda'ya,” diye yineledi.

Adamın zaten sararıp solmuş yüzü öyle bir renge bürünmüştü ki, Winston'ın ağızı açık kaldı. İnsan görse inanmazdı ama, adamın yüzü yemyeşil olmuştu.

“Diledığınızı yapın bana!” diye uludu. “Haftalardır aç bırakınız zaten. Bitirin şu işi, bırakın öleyim. Vuracaksınız vurun. Asacaksınız asın. İsterseniz yirmi beş yıl

verin. Başka kimi ele vermemi istiyorsanız söyleyin. Kim olduğunu söyleyin, yeter; istediğiniz her şeyi söyleyim. Kim olduğu, ona ne yapacağınız umurumda değil. Benim bir kanım, üç de çocuğum var. En büyüğü altı yaşındadır. Topunu getirip gözlerimin önünde gırtlaklarını kesin, gıkımı çıkarmam. Yeter ki 101 Numaralı Oda'ya götürmeyin beri!"

"101 Numaralı Oda'ya," dedi subay.

Adam, kendi yerine bir başka kurban ararcasına, çılğın bakuşlarla öteki tutulkulara göz gezdirdi. Bakuşları çenesiz adamın darmadağın olmuş yüzüne takıldı. İncecik kolunu ona doğru uzattı.

"Götürmeniz gereken bu işte, ben değilim!" diye bağırıldı. "Suratı dağıtıldıktan sonra neler dediğini duymadınız. Bana bir fırsat verin, size neler söylediğini bir bir anlatayım. Parti'ye karşı olan o, ben değilim." Muhafizler üstüne yürüdüler. Adam avazı çıktıgı kadar haykirmaya başladı. "Onu duymadınız!" diye tekrarlıyordu. "Televizorda bir terslik oldu. Sizin aradığınız o. Beni bırakın, onu alın!"

İki irikiyim muhafiz onu kollarından yakalamaya kalktı. Ama tam o sırada kendini yere attığı gibi tahta sıranın demir ayaklarından birine yapıştı. Bir hayvan gibi uluyup duruyordu. Muhafizler onu oradan çekip almak için tutup asıldılar, ama demire akıl almaz bir güçle yapışmıştı. Yirmi saniye kadar asılıp durdular. Tutulkular, elleri dizlerinin üstünde kenetlenmiş, sessizce oturuyor, doğrudan önlerine bakıyorlardı. Adam çok geçmeden ulumayı kesti; demire olanca gücüyle tutunmaktan soluğu kesilmişti. Sonra birden değişik bir haykırış duyuldu. Muhafizlardan birinin postasıyla attığı tekme, adamın elinin parmaklarını kırmıştı. Ayaklarından tutup sürüklediler.

"101 Numaralı Oda'ya," dedi subay.

Dışarı çıkarırlarken güçlükle yürüyor, başı önünde,

parçalanan elini ovaştırmıyordu, karşı koyacak gücü kalmamıştı.

Uzun bir süre geçti. Yüzü kaşık kadar kalmış adamı götürdüklerinde gece yarısı idiyse, şimdi sabah olmaliydi; yok, götürdüklerinde sabah idiyse, şimdi öğleden sonra olsa gerekti. Winston saatlerdir bir başınaydı. Daracık sırada oturmaktan o kadar acı çekiyordu ki, ikide bir kalkıp hücrenin içinde dolanıyor, üstelik tele-ekrandan da bir uyarı gelmiyordu. Çenesiz adamın yere düşürdüğü ekrnek parçası hâlâ oradaydı. Başlangıçta ona bakmamak için ne yapacağını bilemiyordu, ama çok geçmeden açlık yerini susuzluğa bıraktı. Ağzında yapış yapış, kötü bir tat vardı. İçerideki uğultu ve hiç kapatılmayan beyaz ışık baygınlık veriyor, kafasının içini bomboş hissetmesine yol açıyordu. Kemiklerindeki ağrı dayanılmaz olduğunda ayağa kalkıyor, ayağa kalkınca da başı döndüğü için hemen oturuyordu. Bedensel duyumlarını biraz denetim altına alabildiğinde, yeniden dehşete kapılıyordu. Kimi zaman, gittikçe azalan bir umutla, O'Brien ve jilet düşüyordu aklına. Jileti yemeğin içine gizleyerek gönderebilirlerdi, ama yemek verildiği yoktu ki. Julia daha da belli belirsiz geçiyordu aklından. Bir yerlerde acı çekiyor olmaliydi, belki de kendisinden çok daha kötü durumdaydı. O anda acı içinde çığlık atıyor olabilirdi. "Acınu iki katına çkararak Julia'yı kurtarabilecek olsam, bunu yapar mıyım? Evet, yaparım," diye geçirdi aklından. Ama böyle yapmak zorunda olduğunu bildiği için aldığı düşünsel bir karardı bu. Gerçekten içinden geldiği için değil. İnsan burada acıdan ve acının yaklaşmakta olduğunu sezmekten başka hiçbir şey duyumsayamıyordu. Kaldı ki, insanın gerçekten acı çekeren, hangi nedenle olursa olsun acısının artmasını istemesi mümkün müydü? Ama bu soruya yanıtlamak şimdilik olanaksızdı:

Yeniden postal sesleri duyuldu. Kapı açıldı, içeriye O'Brien girdi.

Winston yerinden fırladı. O'Brien'ı görmemin şaşkınlığıyla boş bulunmuş, yillardır ilk kez tele-ekranın varlığını unutmuştu.

"Demek sizi de yakaladılar!" diye bağırdı.

O'Brien, nerdeyse pişmanlık içeren belli belirsiz bir alaycılıkla, "Beni çoktan yakalamışlardı," dedi. Yana çekildi. Elinde uzun siyah copuyla, iri yarı bir muhafiz belli oldu.

"Bunu biliyordun, Winston," dedi O'Brien. "Sakın kendini kandırma. Biliyordun bunu, hep biliyordun."

Evet, şimdi anlıyordu, başından beri biliyordu. Ama şimdi bunu düşünecek vakit yoktu. Gözü muhafizin elindeki coptan başka bir şey görmüyordu. Her an bir yerine inebilirdi cop: kafasına, kulağına, koluna, dirseğine...

Ve indi dirseğine! Bir eliyle dirseğini tutarak, inme inmişcesine dizlerinin üstüne çöktü. Her şey sapsarı bir ışığa boğuldu. Tek bir cop darbesinin bu kadar acı vermesi olacak şey değildi! Işık dağlığındı, ikisinin tepesine dikilmiş, kendisine baktığını gördü. Muhafiz gülmekten kırılıyordu. En azından bir soru yanıtını bulmuştu. İnsan hiçbir zaman, hiçbir nedenle acısının artmasını isteyemezdi. Olsa olsa acısının dinmesini isteyebilirdi. Dünyada fiziksel acı kadar kötü bir şey olmazdı. Felç olmuş sol kolunu tutarak yerde kıvrانırken, acı karşısında kahramanlık taslanamaz, asla kahramanlık taslanamaz, diye düşünüp duruyordu.

## II

Kamp yatağını andıran, ama yerden biraz daha yüksekte duran bir şeyin üstünde, sımsıkı bağlanmış, yat-

yordu. Yüzüne, eskisinden daha güçlü bir ışık vuruyordu. Bir yanında O'Brien duruyor, dikkatle ona bakıyordu. Öbür yanında duran beyaz önlüklü adamın elinde bir şırınga vardı.

Gözlerini açtıktan sonra bile çevresindekileri ancak yavaş yavaş algılayabiliyordu. Bu odaya sanki bambaşka bir dünyadan, çok daha derinlerdeki bir sualtı dünyasından yüzerek çıktı. Ne kadardır orada, derinlerde olduğunu bilmiyordu. Tutuklandığı andan beri karanlık ya da aydınlichkeit görmemişti. Kaldı ki, anımsadıklarının da bir sürekliliği yoktu. Bilincinin, uykudaki bilincinin bile zaman zaman kapandığı ve kapkara bir boşluktan sonra yeniden açıldığı olmuştu. Ama bu boşluklar günlerce ya da haftalarca mı sürmüştü, yoksa yalnızca birkaç saniye mi, bunu bilmek olanaksızdı.

Karabasan, dirseğine indirilen o ilk darbeyle başlamıştı. Sonradan, tüm olup bitenin, başlangıçta tutukluların hemen hepsine uygulanan sıradan bir sorgulama olduğunu kavrayacaktı. Herkesin önünde sonunda itiraf etmek zorunda kalacağı, casusluk, sabotaj ve benzerleri gibi bir sürü suç vardı. İtiraf bir formalite olmasına karşın, işkence gerçekliği. Kaç kez dayak yemişti, dayaklar ne kadar sürmüştü, anımsayamıyordu. Hep siyah üniformalı beş altı adam oluyordu başında. Bazen yumruk atarak, bazen coplarla, bazen demir çubuklarla dövüyorlar, bazen de postallarıyla tekmeliyorlardı. Kim bilir kaç kez umarsız bir hayvan gibi yererde yuvarlanmış, tekmeleden sakınabilemek için bitmek bilmeyen boşuna bir çabayla debelenip durmuş, ama her seferinde kaburgalarına, karnına, dirseklerine, baldırlarına, kasiğına, hayalarına, kuyruksokumuna daha fazla tekme yemekten kurtulamamıştı. Kimi zaman bu iş o denli uzun sürüyordu ki, bilincini yitirmeyi becerememesi, muhafizlerin attığı dayaktan çok daha acımasız, korkunç ve dayanılmaz geli-

yordu. Bazen sınırları öyle boşanıyordu ki, daha dayak başlamadan yalvar yakar oluyor, muhafizin kalkan yumruğunu görür görmez, işlediği işlemediği bir sürü suçu itiraf ediveriyordu. Kimi zaman, ilkin hiçbir şey itiraf etmemeye karar veriyor, o zaman ağzından tek bir sözcüğü bile söke söke almak zorunda kalıyorlardı; kimi zaman da, kendince bir uzlaşma yolu arayarak, "İtiraf edeceğim, ama hemen değil. Acı dayanılmaz olana kadar direnmeliyim. Üç tekme daha atsınlar, sonra iki tekme daha, o zaman ne istiyorlarsa söylerim," diyordu kendi kendine. Bazen ayakta duramaz hale gelinceye kadar dövdükten sonra hücrenin taş zeminine patates çuvalı gibi fırlatıp atıyorlar, kendine gelmesi için birkaç saat bekleyip yeniden götürüyor, yeniden dayağa başlıyorlardı. Toparlanıp kendine gelmesi için daha uzun süreler gerektiği de oluyordu. Ama çoğu zaman uykuda ya da bayığın geçen bu süreleri belli belirsiz anımsıyordu. Duvara iliştirilmiş tahtadan bir ranzası, teneke lavabosu olan bir hücreyi, sıcak çorba, ekmek ve bazen kahveden oluşan yemekleri anımsıyordu. Sakalını kazıyıp saçını kesmeye gelen suratsız berberi, nabzını ölçüp reflekslerini kontrol eden, gözkapaklarını kaldırıp gözlerine bakan, sert parmaklarıyla kırık kemiklerini yoklayan, uyutmak için koluna iğne vuran ekşi sıratlı, sevimsiz, beyaz önlüklü adamları anımsıyordu.

Dayaklar giderek seyrekleşmiş; daha çok, yanıtları yeterli bulunmazsa her an geri gönderilebileceğine ilişkin bir gözdağına, bir korkutmacaya dönüşmüştü. Sorguları artık siyah üniformalı kaba saba adamlar değil, ufak tefek, tombul Partili entelektüellerdi; bu parlak gözlüklü, aceleci adamlar, Winston'ın üzerinde –emin değildi ama, yanılmiyorsa– aralıksız on on iki saat nöbetleşe çalışıyorlardı. Bunlar, hiç dinmeyen hafif bir acı duymasına özen göstermekle birlikte, yalnızca bu acıyla yetinmiyorlardı. Tokat atıyorlar, kulaklarını büküyorlar,

saçını çekiyorlar, tek ayak üzerinde durduruyorlar, işeme-sine izin vermiyorlar, yüzüne parlak ışıklar tutarak gözle-rinden yaşlar boşanmasını sağlıyorlardı; bütün bunların tek amacı, onu aşağılamak, düşünme ve akıl yürütme gücünü yok etmekti. Asıl silahları, saatlerce süren acıma-sız sorgulamalardı: Tuzağa düşürerek yalanını yakalıyor-lar, söylediğい her şeyden başka bir anlam çıkarıyorlar, ne zaman yalan söylese ve çelişkiye düşse tepesine çökü-yorlardı; ta ki, ruhu karardığı ve utancından yerin dibine geçtiği için hüngür hüngür ağlamaya başlayıncaya kadar. Bazen bir soru sırasında beş altı kere ağladığı bile olu-yordu. Çoğu zaman bağırıp çağırarak sövgüler yağdırı-yorlar, her duraksamasında yeniden muhafizlerin elli-nes teslim etmekle tehdit ediyorlardı; ama bazen de tu-tumları birden değişiyor, ona yoldaş diye seslenerek İng-sos ve Büyük Birader adına yalvarıyorlar; üzgün bir sesle, Parti'ye bağlılığının, verdiği zararları gidermek istemesi-ni sağlayacak kadar sürüp sürmediğini soruyorlardı. Sa-atlerce süren sorgulamadan sonra sınırları boşandığı için, bu kadarı bile gözyaşlarına boğulmasına yetiyordu. So-nunda, muhafizlerin postalları ve yumruklarından çok, başının etini yiyp duran bu adamlar kırmıştı direncini. Artık ne istense söylüyor, önüne konulan her kâğıdı im-zaliyordu. Artık yeniden tepesine binmelerine meydan vermeden, kendisinden neyi itiraf etmesini istediklerini öğrenip bir an önce itiraf etmekten başka bir şey düşünmüyordu. Parti'nin onde gelen üyelerinin öldürülmesinden, bozgunculuk tohumları eken broşürlerin dağıtılmasa-nından, devletin parasını zimmetine geçirmekten, askeri sırların satımasından sorumlu olduğunu, pek çok sabo-taj eylemine katıldığını itiraf etmişti. Ta 1968'den beri Doğuasya hükümetine para karşılığında casusluk yaptı-ğını itiraf etmişti. Dindar, kapitalizm hayranı ve cinsel sapık olduğunu itiraf etmişti. Karısının hayatı olduğu-

nu kendisi bildiği gibi, kendisini sorgulayanların da bilmeleri gerekiyordu, ama karısını öldürdüğüne de itiraf etmişti. Goldstein'la yillardır temasta olduğunu, hemen hemen bütün tanışıklarının katıldıkları bir yeraltı örgütüne üye olduğunu itiraf etmişti. Her şeyi itiraf etmek ve herkesi işin içine katmak daha kolaydı. Üstelik, bir bakıma hepsi doğruydu. Parti'ye düşman olduğu doğruydu ve Parti'nin gözünde, düşünce ile eylem arasında en küçük bir ayrılm yoktu.

Anımsadığı daha başka şeyle de vardı. Zihinde birbirinden kopuk, bulanık görüntüler halinde geziniyorlardı.

Bir çift gözden başka bir şey göremediği için karanlık mı, aydınlık mı olduğunu anlayamadığı bir hücreydi. Yakınlarda bir yerden bir aletin yavaş ve düzenli tıkırtıları duyuluyordu. Gözler gittikçe büyüyor ve parlaklışıyordu. Birden oturduğu yerden havalandı ve sürüklendi, bir çift göz onu içine çekip yutuveriyordu.

Göz alıcı ışıklar altında, kadranlarla kuşatılmış bir koltuğa kayışlarla bağlanmıştı. Beyaz önlüklü bir adam kadranlardaki rakamları okuyordu. Dışarıdan postal sesleri geliyordu. Kapı gicirdayarak açılıyor, yüzü balmumundan bir maski andıran subay, ardında iki muhafizla içeri giriyordu.

"101 Numaralı Oda'ya," diyordu subay.

Beyaz önlüklü adam dönüp bakıyordu. Winston'a da bakmıyor, gözlerini kadranlardan ayırmıyordu.

Bir kilometre genişliğinde, ışıl ışıl aydınlatılmış, ıssız bucaksız bir koridorda, bir yandan kahkahalar atarak, bir yandan da bağıra çağırı itiraflarda bulunarak düşे kalka ilerliyordu. Her şeyi, işkence altında gizlemeyi başardığı şeyle bile itiraf ediyordu. Tüm bir yaşam öyküsünü, zaten bilen insanlara anlatıyordu. Muhafizler, öteki sorgucular, beyaz önlüklüler, O'Brien, Julia,

Bay Charrington da onunla birlikteydiler, koridorda hep birlikte kahkahalar patlataarak düşे kalka ilerliyorlardı. Gelecekte saklı duran o korkunç şey her nasılsa atlanmış, olmamıştı. Her şey yolundaydı, acılar son bulmuştu, yaşamı son ayrıntısına kadar gözler önüne serilmiş, anlaşılmış, bağışlanmıştı.

Tahta yatakta doğruldu, O'Brien'in sesini duyar gibi olmuştu. Tüm sorgu boyunca, O'Brien'i hiç görmemiş olmasına karşın, onun hep yanı başında olduğunu hissetmişti. Her şeyi yöneten O'Brien'dı. Muhafizleri Winston'in üzerine salan da, onu öldürmelerini önleyen de oydu. Winston'ın ne zaman acı içinde haykıracağına, ne zaman dinlenmesine izin verileceğine, ne zaman yemek yiyeceğine, ne zaman uyuyacağına, koluna ne zaman uyuşturucu enjekte edileceğine karar veren oydu. Sorulanı soran da, yanıtları telkin eden de oydu. O hem işkence eden hem de koruyandi; hem sorgucu hem de dosttu. Uyutulduğu sırada mı, kendiliğinden uyurken mi, yoksa uyanıkken mi, anımsamıyordu, ama bir keresinde bir ses, "Merak etme, Winston; benim korumam altındasın," diye fısıldamıştı. "Yedi yıl boyunca izledim seni. ~~Artık~~ dönüm noktası geldi. Seni kurtaracağım, seni kusursuz kılacağım." O'Brien'in sesi olup olmadığını kestiremiyordu; ama yedi yıl önce, rüyasında ona, "Bir gün karanlığın olmadığı bir yerde buluşacağız," diyen sesle aynı seсти.

Sorgulamanın sona erdiğini anımsamıyordu. Arada bir süre her şey kararmış, ardından şimdi bulunduğu hücre ya da oda yavaş yavaş çevresinde belirginleşmişti. Sırtüstü, dümdüz yatıyor, hiç kırıdayamıyordu. Bedeninin belli başlı noktaları, yattığı yere perçinlenmiş gibiydi. Başının arkası bile bir biçimde tutturulmuştu. O'Brien, tepesine dikilmiş, ciddi, hatta biraz da üzgün, ona bakmaktadır. Aşağıdan bakıldığından, gözlerinin altındaki torbalar ve yanaklarından çenesine kadar inen

derin çizgiler, yüzünü kaba ve yorgun gösteriyordu. Winston'ın sandığından yaşlıydı; kırk sekiz elli yaşlarında olmaliydi. Üstünde rakamların bulunduğu bir kadranın kolunu tutuyordu.

"Sana demiştim," dedi O'Brien, "bir daha ancak burada buluşuruz diye."

"Evet," dedi Winston.

O'Brien'in elini hafifçe oynatışı dışında hiçbir uyanı gelmeden, bedenini bir acı dalgası kapladı. Olup biteyi göremediği için ürkütücü bir acıydı, bunun kendisini öldürebileceğini hissediyordu. Kaldı ki, gerçekten böyle bir şey yapılmıştı, bu acı elektrik vererek mi sağlanıyordu, ayırdında değildi; ama bedeni parçaparça oluyor, eklemleri yavaş yavaş birbirinden ayrılıyordu. Acıdan alnı tere batmıştı, ama belkemiğinin kopmak üzere olduğunu duyumsaması onu çok daha fazla koruyuyordu. Mümkün olduğu kadar sesini çıkarmamaya çalışarak dişlerini sıktı, burnundan derin bir nefes aldı.

O'Brien, gözlerini yüzünden ayırmadan, "Korkuyorsun," dedi, "birazdan bir yerinin kopacağından korkuyorsun. Özellikle de belkemiğinin kopacağından. Omurlarının birbirinden ayırdığını, omurlarındaki sıvinin aktığını görür gibi oluyorsun. Aklından geçen bu, öyle değil mi, Winston?"

Winston yanıt vermedi. O'Brien kadranın kolunu geri çekti. Acı, geldiği gibi gidiverdi.

"Kirktaydı," dedi O'Brien. "Bu kadranda rakamların yüzeye kadar çıktıığını görebilirsin. Bu konuşmamız boyunca lütfen aklından çıkışma: Sana istediğim anda, istedigim kadar acı verebilirim. Bana yalan söylediğin, kaçamaklı yanıtlar vermeye kalktığın, hatta her zamanki zekâ düzeyinin altına düştüğün anda acıdan çığlığı başarısın. Anlaşıldı mı?"

"Anlaşıldı," dedi Winston.

O'Brien biraz yumuşamış gibiydi. Gözüğünü düzeltirken düşünceli görünüyordu, odanın içinde söyle bir gidip geldi. Kibar ve sabırlı bir sesle konuşuyordu. Cezalandırmaktan çok, açıklamak ve inandırmak isteyen bir hekim, öğretmen, hatta rahip gibiydi.

"Senin için kendimi paralıyorum, Winston," dedi. "Çünkü sen buna değersin. Sorununun ne olduğunu çok iyi biliyorsun. Aslında yıllardır biliyordun, ama bilmezlikten gelmek için elinden geleni yaptın. Ussal dengesizlik var sende. Bellek yetersizliği çekiyorsun. Gerçek olayları anımsayamadığın gibi, hiç olmamış olayları anımsadığınına inandırıyorsun kendini. Neyse ki bunun tedavisi var. Bugüne kadar kendini iyileştirmek için hiçbir çaba harcamadın, çünkü iyileşmek istemiyordun. Azıcık istemen yeterliydi, ama buna hazır değildin. Şimdi bile, hastalığına bir erdemmiş gibi dört elle sarılıyorsun. Örneğin, söyler misin: Okyanusya şu anda hangi devletle savaşıyor?"

"Ben tutuklandığında, Okyanusya Doğuasya'yla savayıyordu."

"Doğuasya'yla. Tamam. Zaten Okyanusya her zaman Doğuasya'yla savaş halindedir, öyle değil mi?"

Winston nefesini tuttu. Konuşmak için ağını açtı, ama bir şey demedi. Gözlerini kadrandan ayıramıyordu.

"Lütfen gerçeği söyle, Winston. Senin gerçeğini. Ne anımsıyorsan onu söyle."

"Tutuklanmadan daha bir hafta öncesine kadar Doğuasya'yla hiç savaşmadığımızı anımsıyorum. Onlar bizim müttefikimizdiler. Avrasya'yla savaş halindeydi. O da dört yıl sürmüştü. Ondan önce..."

O'Brien eliyle işaret ederek Winston'ı susturdu.

"Başka bir örnek vereyim," dedi. "Birkaç yıl önce çok ciddi bir yanlışlığa kapılmışım. Bir zamanlar Parti üyesi olan üç kişinin, her şeyi itiraf ettikten sonra vatana ihanet ve sabotajdan idam edilen Jones, Aaronson ve Ruther-

ford'un kendilerine yüklenen suçları işlemediklerini sanıyordu. İtiraflannın düzmece olduğunu su götürmez bir biçimde kanıtlayan bir belge bulduğunu sanıyordu. Gördüğünü sandığın o fotoğraf bir sanrıydı. Gerçekten elinde tuttuğunu sanmıştı. Şöyledir bir fotoğrafı."

O'Brien'in parmakları arasında ince uzun bir gazete parçası belirmişti. Gazete parçası beş saniye kadar Winston'ın görüş alanında kaldı. Fotoğrafı açık seçik görebilmıştı. Hem de o fotoğrafı. On bir yıl önce rastlantıyla eline geçtiğinde hemen yok ettiği fotoğrafı; Jones, Aaronson ve Rutherford'u New York'taki bir Parti toplantısında gösteren fotoğrafın bir kopyası. Bir an gözlerinin önünde belirmiş, sonra gözden kaybolmuştu. Ama görmüştü işte, gözleriyle görmüştü! Yattığı yerden acıyla doğrulmaya kalkıştı, ama boşuna. Doğrulmak şöyle dursun, azıcık kırımdan bile olanaksızdı. O an kadranı bile unutmuştu. Tek istediği, fotoğrafı yeniden parmakları arasında tutabilmek, hiç değilse bir kez daha görebilmekti.

"Var işte!" diye bağırdı.

O'Brien, "Hayır, yok," dedi.

Odanın karşı duvarındaki bellek deliğine gidip kağısını kaldırdı. Ince kâğıt parçası sıcak hava akımında done done gitti, derinlerde bir yerde alevlerin arasında yok oldu. O'Brien dönüp geldi.

"Kül oldu," dedi. "Kül olduğunu bile anlamak olanaksız. Toz. Artık yok. Hiçbir zaman da olmadı."

"Ama vardi! Hâlâ da var! Belleğimizde var. Ben anımsıyorum. Siz de anımsıyorsunuz."

"Ben anımsamıyorum," dedi O'Brien.

Winston yıkılmıştı. Çiftdüşün buydu işte. Korkunç bir umarsızlığa kapılmıştı. O'Brien'in yalan söylediğinden emin olsa, hiç kaygı duymayacaktı. Ama O'Brien'in fotoğrafı gerçekten unutmuş olması pekâlâ mümkün değildi. O zaman, fotoğrafı anımsadığını yadsadığını unutmuş

olabileceği gibi, unuttuğunu da unutmuş olabilirdi. Bunun sıradan bir hile olduğundan nasıl emin olabilirdi ki insan? Belki de delilerdeki o zihin kayması gerçekten olabiliyordu: Onu yenik düşüren düşünce bu oldu.

O'Brien, başına dikilmiş, dikkatle ona bakıyordu. Dikbaşlı ama parlak bir çocuğa sabırla özen gösteren bir öğretmenden farksızdı.

"Geçmişin denetlenmesiyle ilgili bir Parti sloganı vardır," dedi. "Söyler misin, lütfen."

Winston, boyun eğerek, "Geçmişin denetim altında tutan, geleceği de denetim altında tutar; şimdiki denetim altında tutan, geçmişin de denetim altında tutar," dedi.

O'Brien, başıyla onaylayarak, "Şimdiki denetim altında tutan, geçmişin de denetim altında tutar," dedi. "Geçmişin gerçekten var olduğu kanısında misin, Winston?"

Winston bir kez daha umarsızlığa kapılmıştı. Kadranı bir bakış fırlattı. Kendisini acı duymaktan kurtaracak yanıtın "evet" mi, yoksa "hayır" mı olduğunu bilmemiş gibi, hangi yanıtın doğru olduğunu inandığını da bilmemişti.

O'Brien, hafifçe gülümseyerek, "Sen metafizikçi değilisin, Winston," dedi. "Var olmanın ne anlama geldiğini şu ana kadar hiç düşünmedin. Daha açık söyleyeyim. Geçmiş, uzamda somut olarak var mıdır? Geçmişin varlığını hâlâ koruduğu herhangi bir yer, bir somut nesneler dünyası var mıdır?"

"Hayır."

"Öyleyse, geçmiş, varsa eğer, nerededir?"

"Kayıtlarda. Yazılı olarak."

"Kayıtlarda. Başka nerede?"

"Zihinlerde. İnsanların belleğinde."

"Bellekte. Güzel. Eh, biz Parti olarak tüm kayıtları da, tüm bellekleri de denetim altında tuttuğumuza göre,

geçmiş de denetim altında tutuyoruz demektir, değil mi?"

Winston, kadrانı bir an için yine unutarak, "Ama insanların bir sürü şeyi anımsamalarını nasıl önleyebilirsiniz ki?" diye bağırdı. "İstemdiş bir şey bu. Anımsamak insanın elinde değil. Belleği nasıl denetim altında tutabilirsiniz? Benimkini denetlemediniz!"

O'Brien yeniden sertleşti. Elini kadrana uzattı.

"Tam tersine," dedi, "*sen* denetlemedin belleğini. O yüzden buradasın. Alçakgönüllülüğü, özdenetimi beceremediğin için buradasın. Akıllığın bedeli olan boyun eğmeye hiç yanaşmadın. Deliliği, tek kişilik bir azınlık olmayı yeğledin. Gerçekliği ancak denetim altındaki zihinler görebilir, Winston. Sen, gerçekliğin nesnel, dışsal ve kendi başına var olan bir şey olduğunu sanıyorsun. Ayrıca, gerçekliğin apaçık ortada olduğuna inanıyorsun. Herkesin her şeyi senin gibi gördüğünne inandırıyorsun kendini. Ama beni dinlersen, Winston, gerçeklik dışsal bir şey değildir. Gerçeklik insanın zihnindedir, başka bir yerde değil. Bireyin her zaman yanılabilen ve kısa zamanda yok olup giden zihinlerinde değil, yalnızca Parti'nin ortaklaşa ve ölümsüz zihnindedir. Parti neye gerçek diyorsa, gerçek *odur*. Parti'nin gözünden bakmadıkça, gerçekliği görmek olanaksızdır. İşte senin yeniden öğrenmen gereken de bu, Winston. Bu da, benliğini yok etmeyi, iradeli olmayı gerektirir. Akıllı olmak istiyorsan, özünden geçmelisin."

Söylediklerinin özümsenmesini bekliyormuşçasına bir an durduktan sonra, "Güncene, 'Özgürlik, iki kere iki dört eder diyebilmektir' diye yazdığını anımsıyor musun?" diye sordu.

"Evet," dedi Winston.

O'Brien, başparmağını kapatarak sol elini tersinden Winston'a gösterdi.

"Kaç parmağımı görüyorsun, Winston?"

"Dört."

"Peki, Parti dört değil de beş diyorsa, o zaman kaç?"

"Dört."

Winston acıyla inledi. Kadranın ibresi elli beşe çıkmıştı. Gövdesi tepeden tırnağa tere batmıştı. Hava ciğerlerine doldu ve dışarı boşalırken, dişlerini kenetleyerek bile önleyemediği boğuk iniltiler çıkardı Winston. O'Brien, hâlâ dört parmağını göstererek, onu izliyordu. Kolu geri çekti. Açı birazcık hafifledi.

"Kaç parmak görüyorsun, Winston?"

"Dört."

İbre altmışa yükseldi.

"Şimdi kaç parmak, Winston?"

"Dört! Dört! Başka ne diyebilirim ki? Dört!"

İbre yeniden yükselmiş olmaliydi, ama Winston kadrana bakamıyordu. O kaba, acımasız yüzden ve dört parmaktan başka bir şey görmüyordu. Parmaklar, gözlerinin önünde dev birer sütun gibi dikiliyordu; bulanık ve titreşir gibiydiler, ama dört tane oldukları kesindi.

"Kaç parmak var, Winston?"

"Dört! Kesin şunu, kesin! Nasıl yaparsınız? Dört! Dört!"

"Kaç parmak, Winston?"

"Beş! Beş! Beş!"

"Hayır, Winston, yararı yok. Yalan söylüyorsun. Hâlâ dört olduğunu düşünüyorsun. Söyle lütfen, kaç parmak var?"

"Dört! Beş! Dört! Siz ne diyorsanız. Yeter ki kesin şunu, durdurun şu acayı!"

Bir de baktı, O'Brien'in kolu omuzlarında, dikilmiş oturuyor. Birkaç saniyeliğine kendinden geçmiş olsa gerekti. Gövdesini saran kayışlar gevsetilmişti. Çok üşüyordu, zangır zangır titriyor, çeneleri birbirine vuruyor,

gözlerinden yaşlar boşanıyordu. Bir an küçük bir çocuk gibi O'Brien'a sarıldı, omzuna dolanan o ağır kol onu rahatlattı. Sanki O'Brien onun koruyucusuydu, acı başka bir yerden geliyordu, kaynağı başka bir yerdeydi, onu acıdan kurtaracak olan O'Brien'dı sanki.

"Çok yavaş öğreniyorsun, Winston," dedi O'Brien usulca.

Winston, hüngür hüngür ağlayarak, "Elimde değil," dedi. "Gözümle gördüğümü nasıl yadsırırm? İki kere iki dört eder."

"Bak, Winston. Bazen iki kere iki beş eder. Hatta bazen üç eder. Bazen aynı anda hem beş hem üç ettiği de olur. Daha fazla çaba göstermelisin. Aklı başında olmak kolay değildir."

Winston'ı yatağa uzandırdı. Winston'ın kolları ve bacaklarını saran kayışlar yeniden sıkıldı; gerçi acı geçmiş, titreme durmuştu ama, bitkin düşmüştü, üşüyordu. O'Brien, işlem boyunca yerinden kırıdamadan öylece durmuş olan beyaz önlüklü adama başıyla işaret etti. Beyaz önlüklü adam eğilip Winston'ın gözlerine baktı, nabızını saydı, göğsünü dinledi, parmaklarıyla orasına burasına vurarak tepeden tırnağa muayene ettikten sonra, O'Brien'a başıyla olur verdi.

"Bir daha ver," dedi O'Brien.

Acı Winston'ın bedeninin içinden akıp geçti. İbre yetmişte, yetmiş beşte olmaliydi. Bu kez gözlerini kapa-ğıdı. Biliyordu, parmaklar hâlâ oradaydı ve hâlâ dört taneydi. Önemli olan tek bir şey vardı, o da bedeninin kasılması geçinceye kadar hayatı kalabilmekti. Artık ağlayıp ağlamadığının ayırdında değildi. Acı yeniden hafifledi. Gözlerini açtı. O'Brien kolu geriye çekmişti.

"Kaç parmak var, Winston?"

"Dört. Sanırım dört. Elimde olsa beş gördüm. Beş görmeye çalışıyorum."

"Hangisini istiyorsun: Beni beş parmak gördüğünə inandırmayı mı, yoksa gerçekten beş görmeyi mi?"

"Gerçekten beş görmek istiyorum."

"Bir daha ver," dedi O'Brien.

İbre belki de seksen dokuza yükselmişti. Winston, acının nereden kaynaklandığını artık ancak kesik kesik anımsayabiliyordu. Sımsıkı kapalı gözkapaklarının gerisinde, bir yığın parmak sıkır sıkır oynuyor, birbirine dolanıp çözülüyor, birbirinin arasında kaybolup yeniden beliriyordu. Onları saymaya çalışıyordu, ama neden saymaya çalıştığını bilmiyordu. Tek bildiği, onları saymanın olanaksız olduğu ve bunun her nasılsa dört ile beş arasındaki gizemli özdeşlikten kaynaklandığıydı. Açı yeniden azaldı. Gözlerini açtığında, hâlâ aynı şeyi görmekte olduğunu fark etti. Sayısız parmak, akıp giden ağaçlar gibi, durmadan birbirine karışarak iki yönde geçip gidiyordu hâlâ. Gözlerini yeniden kapadı.

"Kaç parmağımı görüyorsun, Winston?"

"Bilmiyorum. Bilmiyorum. Bir daha yaparsanız ölürum. Dört, beş, altı... İnan olsun, bilmiyorum."

"Bu daha iyi," dedi O'Brien.

Winston'ın koluna bir iğne girdi. Çok geçmeden tüm bedenine sağaltıcı, yatıştırıcı bir sıcaklık yayıldı. Acısını nerdeyse unutmuş gibiydi. Gözlerini açtı ve minnetle O'Brien'a baktı. O kaba saba, çırkin ama bir o kadar da zeki yüzü görünce yüreği altüst oldu. Kümüldayabilse, elini uzatıp O'Brien'in koluna koyacaktı. Onu hiç o andaki kadar sevmemişti, ama bunun nedeni yalnızca çektiği acıya son vermiş olması değildi. O eski, derinlerde yatan duygular geri gelmişti; O'Brien'in dost mu, yoksa düşman mı olduğu önemli değildi. Konuşulabilecek biriydi O'Brien. İnsan sevilmekten çok anlaşılmayı istiyordu belki de. O'Brien yaptığı işkenceyle onu çıldırmanın eşigine getirmiştir, birazdan canını alacağı da açıktı. Ama

hiç fark etmezdi. Bir bakıma, arkadaşlıktan derin bir şeydi bu, yakın dosttular: Asıl söylemenmesi gerekenler hiçbir zaman söylemeyecek olsa bile, bir gün bir yerde buluşup konuşabilirlerdi. O'Brien, aklından aynı düşünce geçiyormuşçasına ona bakıyordu.

Sakin, sohbet edercesine, "Nerede olduğunu biliyor musun, Winston?" diye sordu.

"Bilmiyorum. Tahmin edebiliyorum. Sevgi Bakanlığı'nda."

"Ne kadardır burada olduğunu biliyor musun?"

"Bilmiyorum. Günler, haftalar, aylardır... Sanırsam aylardır."

"Peki, insanları neden buraya getiriyoruz sence?"

"İtiraf ettirmek için."

"Hayır, onun için değil. Başka?"

"Cezalandırmak için."

"Hayır!" diye bağırdı O'Brien. Sesi müthiş değişmiş, yüzüne hem bir sertlik hem de canlılık gelmişti. "Hayır! Ne yalnızca itiraf ettirmek için ne de cezalandırmak için. Seni neden buraya getirdiğimizi söyleyeyim mi? İyileştirmek için! Aklını başına getirmek için! Bilesin, Winston, buraya getirdiğimiz hiç kimseyi iyileşmeden bırakmayı! İşlediğin o ahmakça suçlar umurumuzda değil. Parti gözle görülür eylemlerle ilgilenmez; bizi ilgilendiren tek şey düşüncedir. Biz düşmanlarımızı yok etmek için uğraşmayaız, onları değiştiririz. Bilmem, anlatabiliyor muyum?"

Winston'ın üzerine eğilmişti. Yüzü çok yakında olduğu için kocaman, aşağıdan bakıldığı için korkunç çirkin görünüyordu. Cezbeye gelmiş gibiydi, çılgınca bir coşku okunuyordu yüzünde. Winston'ın yüreğine yine bir ürküntü düştü. Elinde olsa, yattığı yere iyice gömülecekti. O'Brien'in durduk yerde, sırı zevk için kadranın kolunu kaldırırmak üzere olduğundan emindi. Ama tam o sırada O'Brien arkasını döndü. Odanın içinde bir aşağı

bir yukarı gidip geliyordu. Öfkesi biraz olsun yatışmış gibiydi:

"Her şeyden önce bilmelisin ki, burada şehit olmak diye bir şey yoktur. Geçmişte din adına yapılan gaddarlıkları okumuşsundur. Ortaağ'da Engizisyon diye bir şey vardı. Hiçbir işe yaramadı. Sapkınlığı ortadan kaldırılmayı amaçlıyorlardı, güçlendirmekten başka bir şey yapmadılar. Engizisyon'un diri diri yaktığı her sapının yerine binlercesi ortaya çıktı. Neden? Çünkü Engizisyon, düşmanlarını meydanlarda, hem de hâlâ nedamet getirmemişlerken öldürdü; daha doğrusu, onları nedamet getirmedikleri için öldürdü. İnsanlar gerçek inançlarından vazgeçmedikleri için ölüyordu. İster istemez, tüm onur kurbanın, tüm utanç da onu diri diri yakan Engizisyoncu'nun oluyordu. Sonları, yirminci yüzyılda totaliter denenler ortaya çıktı. Alman Nazileri ve Rus Komünistleri. Ruslar sapkınlığı Engizisyon'dan daha acımasızca bastırdılar. Geçmişteki hatalardan ders çıkarmışlardı; en azından, şehitler yaratılmamak gerektiğini öğrenmişlerdi. Kurbanlarını halk mahkemesine çıkarmadan önce onurlarını yerle bir ediyorlardı. İşkence yaparak, hücreye atarak dirençlerini kırıp öyle bir sindiriyorlardı ki, acıası, umarsız birer şamar oğlanına dönüyordu hepsi; sonunda, ne istenirse itiraf ediyorlar, birbirlerini ihbar ederek, suçlayarak paçalarını kurtarmaya çalışıyorlar, merhamet dilenmeye başlıyorlardı. Ama yine de, yalnızca birkaç yıl sonra aynı olayın tekrarlanmasıne engel olunamadı. Olenler birer şehit olup olmuşlar, gözden düşürülüp saygınlıklarını yitirdikleri unutuluvermişti. Peki, niçin bir kez daha böyle olmuştu? Bir kere, işkence altında konuşturuldukları ve itiraflarının doğru olmadığı açıkça bilindiği için. Oysa biz böyle hatalar yapmayız. Burada ağızlardan çıkan itirafların hepsi doğrudur. Doğru olmalarını sağlarız. En önemlisi de, ölülerin ayağa kalkıp kar-

şımıza dikilmelerine izin vermeyiz. Gelecek kuşakların senin hakkını teslim edeceğini aklından bile geçirme, Winston. Gelecek kuşaklar senin adını bile duymayacak. Tarihten silineceksin. Seni gaza dönüştürüp stratosfere yollayacağız. Geriye hiçbir şey kalmayacak senden; ne nüfus kütüğünde bir ad ne de belleklerde yaşayan bir anı. Geçmişten silindiğin gibi, gelecekten de silineceksin. Hiç var olmamış olacaksın!"

Winston, bir an, öyleyse bana neden işkence yapıyollar ki, diye geçirdi aklından. O'Brien, Winston aklından geçeni yüksek sesle söylemiş gibi, birden durdu. Gözlerini kısararak o kocaman, çirkin yüzüyle Winston'ın tepesine dikildi.

"Seni önünde sonunda yok edeceğimize göre, söyleyeceğin ya da yapacağın hiçbir şeyin bir şey değiştirmeyeceğini düşünüyorsun," dedi. "O zaman da, seni neden önce sorgulamaya kalktuğumuzu merak ediyorsun. Aklından geçen bu, öyle değil mi?"

"Evet," dedi Winston.

O'Brien hafifçe gülümsemi. "Sen çürük malsın, Winston. Temizlenmesi gereken bir lekesin. Demin, bizim geçmişteki zorbalardan farklı olduğumuzu söylemedim mi sana? Biz zoraki boyun eğilmesinden de, kölece boyun eğilmesinden de hoşlanmayız. Bize özgür iradenle teslim olmalısın. Biz, sapıkları bize direniyor diye yok etmeyiz; direndikleri sürece asla yok etmeyiz. İnançlarından döndürür, kafalarının içini ele geçirip yeniden biçimlendiririz. İçlerindeki tüm kötülükleri, tüm yanlışları silip atar, lafta değil, canığönülden saflarımıza katılmalarını sağlarız. Öldürmeden önce bizden biri yaparız. Ne kadar gizli ve gücsüz olursa olsun hiçbir yanlış düşüncenin bu dünyada barınmasına katlanamayız. Ölüm anında bile herhangi bir sapmaya izin veremeyiz. Eskiden sapıkın diri diri yakılmaya giderken bile sapkınlığını-

dan vazgeçmez, vazgeçmek söyle dursun, övünerek ilan edermiş sapkınlığını. Rusya'daki temizlik hareketlerinin kurbanları bile kurşuna dizilmeye giderken asi düşüncelerini kafalarının içinde korurlarmış. Oysa biz beyni tuzla buz etmeden önce kusursuz bir hale getiririz. Eski despotluklar, 'Şunu yapmayacaksın, bunu yapmayacaksın' diye buyuruyordu. Totaliterler, 'Şöyle yapacaksın, böyle yapacaksın' diye dayatıyorlardı. Biz ise, insanlara, '*Sen aslında şusun, aslında şöyle düşünüyorsun, şuna inanıyorsun*' diye bastırıyoruz. Buraya getirdiğimiz hiç kimse bize karşı koyamaz. Herkes pirüpak edilir. Hani şu masum olduklarına inandığın üç alçak hainvardı ya, Jones, Aaronson ve Rutherford, sonunda onları bile yola getirdik. Sorgulamalarına ben de katılmıştım. Yavaş yavaş çözüldüklerini, yalvarıp yakardıklarını, ağlayıp sızladıklarını gördüm; üstelik acıdan ya da korkudan değil, sırıf pişmanlıktan. Onlarla işimiz bittiğinde birer insan müsveddesine dönmüşlerdi. Yaptıklarına üzülüyor ve Büyük Birader'e sevgi duyuyorlardı, hepsi o kadar. Onu ne kadar çok sevdiklerini görmek insanın yüreğine işliyordu. Zihinleri tertemiz olmuşken ölebilmek için, bir an önce kurşuna dizelim diye yalvarıyorlardı."

Konuşurken kendinden geçiyordu. Hâlâ cezbede gibiydi, yüzündeki çılgınca coşku silinmiş değildi. Winston, rol yapmıyor, diye geçirdi içinden, ikiyüzlü değil, söylediği her sözü inanarak söylüyor. Winston'a en ağır gelen, kendi düşünsel zayıflığının ayırdında olmasiydi. O'Brien'in iri ama kalıplı gövdesi odanın içinde gidip geliyor, bir görünüyor, bir kayboluyordu. O'Brien, kendisinden her bakımından büyük biriydi. Kendisinin bilip bileceği tüm düşünceleri çoktan öğrenmiş, incelemiş ve yadsımiştı. Zihni, Winston'in zihnini *kapıyordu*. Peki, o zaman, O'Brien nasıl deli olabilirdi ki? Deli olan, kendisi olsa gerekti. O'Brien, tepesinde durup Winston'a baktı. Sesi yine dikleşmişti.

"Yelkenleri suya indirerek paçayı kurtaracağını sanıyorsan yanılıyorsun, Winston. Yoldan çıkanlar hiçbir zaman bağışlanmaz. Yaşamana izin versek bile, bizden asla kurtulamazsun. Bu işin sonu yok. Simdiden bilesin. Seni öyle bir ezeceğiz ki, geri dönüşün olmayacak. Başına öyle işler gelecek ki, bin yıl yaşasan düzelemeyeceksin. Bir daha asla normal bir insanın duyumsadıklarını duysayamayacaksın. Yüreğindeki her şey ölmüş olacak. Bundan sonra sevgi nedir, dostluk nedir bilmeyeceksin; ne yaşama sevinci ne gülüp eğlenmek ne merak ne cesaret ne de dürüstlük, hepsinden yoksun kalacaksın. Bombos bir adam olacaksın. Sıkıp içini boşalttıktan sonra, içine kendimizi dolduracağız."

Sözünü bitirdikten sonra beyaz önlüklü adama işaret etti. Winston, başının arkasına büyükçe bir aygıtın yerleştirildiğini fark etti. O'Brien yatağın yanı başına oturduğu için, yüzü Winston'ın yüzüyle aynı hizadaydı.

Winston'ın başının üzerinden, beyaz önlüklü adama, "Üç bin," dedi.

Winston'ın şakaklarına hafif nemli birer ped yerleştirildi. Winston, yeniden canının yanacağını sanarak sindi. O'Brien, Winston'ın elini tutarak sevecenlikle güven verdi.

"Bu sefer canın yanmayacak," dedi. "Gözlerini gözlerimden ayırma."

Tam o sırada, müthiş bir patlama oldu ya da patlamaya benzer bir şey, çünkü herhangi bir ses çıkip çıktığı belli değildi. Kesin olan bir şey varsa, o da kör edici bir ışığın çaktığıydı. Winston'ın canı yanmamış, ama yüzükoyun dönmüştü. Daha önce sırtüstü yatarken, her nasilsa yüzükoyun döndürülmüştü sanki. Müthiş ama acısız bir darbe onu yere sermişti. Bu arada kafasının içinde de bir şey olmuştu. Gözleri yeniden görmeye başladığında, kim olduğunu ve nerede olduğunu anımsadı

ve kendisine bakan yüzü tanıdı; ama beyninden bir parça alınmış gibi, bir yerlerde büyük bir boşluk vardı.

"Çok uzun sürmeyecek," dedi O'Brien. "Gözlerimin içine bak. Okyanusya hangi ülkeyle savaşıyor?"

Winston şöyle bir düşündü. Okyanusya'dan ne kast edildiğini ve kendisinin Okyanusya'nın bir yurttaşı olduğunu biliyordu. Avrasya ile Doğuasya'yı da anımsıyordu; ama kimin kiminle savaştığını bilmiyordu. Aslında, bir savaş olduğunun bile ayırdında değildi.

"Anımsıyorum."

"Okyanusya, Doğuasya'yla savaşıyor. Şimdi anımsadın mı?"

"Evet."

"Okyanusya en başından beri Doğuasya'yla savaştı. Senin yaşamının, Parti'nin, tarihin başlangıcından bu yana savaş, hep aynı savaş aralıksız sürüyor. Bunu anımsıyor musun?"

"Evet."

"On bir yıl önce, vatana ihanetten ölüme mahküm edilen üç adam hakkında bir efsane uydurdun. Onların masum olduğunu kanıtlayan bir kâğıt parçası gördüğünü sandın. Oysa böyle bir kâğıt hiç olmadı. Onu sen uydurdun, sonra da kendini buna inandırdın. Şimdi de onu ilk uydurduğun anı anımsa bakanım. Anımsıyor musun?"

"Evet."

"Şimdi bak, elimin parmaklarını görüyor musun? Beş parmak gördün. Bunu anımsıyor musun?"

"Evet."

O'Brien sol elinin parmaklarını kaldırılmış, ama başparmağını kapatmıştı.

"Beş parmak var. Beş parmağı görüyor musun?"

"Evet."

Ve bir an için, zihni yerine gelinceye kadar, gerçekten de beş parmak gördü. Tastamam beş parmaktı gör-

düğü. Sonra her şey yeniden normale döndü, eski korku, nefret ve şaşkınlık doludizgin geri geldi. Ama bir an –ne kadar olduğunu bilmiyordu, belki otuz saniye– kuşkuya yer bırakmayacak kadar açık bir biçimde görmüştü; O'Brien'in her yeni uyarısı beyinindeki boşluğun bir bölümünü doldurmuş ve mutlak gerçek olup çıkmıştı; öyle ki, gerekirse iki kere iki beş edebildiği gibi üç de edebilirdi. O'Brien daha elini indirmeden her şey silinip gitmişti; gerçi yeniden göremiyordu, ama anımsayabiliyordu, tıpkı bir insanın çok eskiden, bambaşka biriyken yaşadığı bir olayı olanca canlılığıyla anımsaması gibi.

"Gördün mü," dedi O'Brien, "pekâlâ olabiliyormuş işte."

"Evet," dedi Winston.

O'Brien, bu kadarını yeterli bulmuşçasına, yerinden kalktı. Winston, sol tarafındaki beyaz önlükli adamın bir ampulü kırıp içindeki sıvıyı şiringaya çektiğini gördü. O'Brien gülümseyerek Winston'a döndü. Hep yaptığı gibi, gözlüğünü burnunun üstünde geriye itti.

"Güncende yazdıklarını anımsıyor musun?" dedi. "Hiç değilse seni anlayan ve konuşulabilecek biri olduğum için, benim dost ya da düşman olmamın bir önemi olmadığını yazmıştım. Haklıydın. Seninle konuşmaktan zevk alıyorum. Kafan bana uyuyor. Kafan benimkine benziyor, ama sen biraz kaçıksın. Sorgu sona ermeden, isterSEN birkaç soru sorabilirsin bana."

"Ne istersem sorabilir miyim?"

"Ne isterSEN." O sırada Winston'ın gözlerinin kadranı kaydığını gördü. "Merak etme, kapalı. İlk sorunu sor bakalım."

"Julia'ya ne yaptınız?" dedi Winston.

O'Brien bir kez daha gülümsedi. "Julia sana ihanet etti, Winston. Hem de anında, hiç duraksamadan. Doğrusu, bu kadar çabuk taraf değiştiren birini çok az gör-

dürm. Görsen tanıyamazsun. Asılığinden, düzenbazlığından, çılgınlığından ve bozgunculuğundan eser kalmadı, hepsinden arındırıldı. Ders kitaplarına gelecek kadar kusursuz bir biçimde döndürüldü."

"İşkence yaptınız mı ona?"

O'Brien bu soruyu yanıtızız bıraktı. "Başka soru?" dedi.

"Büyük Birader diye biri var mı?"

"Tabii ki var. Parti var. Büyük Birader, Parti'nin cisme bürünmüş halidir."

"Peki, ama benim var olduğum gibi mi var?"

"Sen yoksun ki," dedi O'Brien.

Winston bir kez daha umarsızlığa kapıldı. Var olmadığını kanıtlayan savları biliyor, en azındankestirebiliyordu, ama bunların hepsi çok saçmaydı, kelime oyunundan başka bir şey değildi. "Sen yoksun ki" açıklaması mantık açısından tam bir saçmalık değil miydi? Ama bunu söylemenin ne yararı vardı ki? O'Brien'in, o yanıtlanması olanaksız, çılgınca savlarla kendisini yerle bir edeceğini düşünerek irkildi.

"Bence varım," dedi yorgun bir sesle. "Kim olduğumun farkındayım. Doğdum, öleceğim. Kollarım ve bacaklarım var. Boşlukta bir yer kaplıyorum. Başka hiçbir somut nesne benimle aynı anda aynı yeri kaplayamaz. Peki, Büyük Birader'in de bu anlamda var olduğu söylenebilir mi?"

"Hiç önemli değil. Büyük Birader var."

"Peki, Büyük Birader bir gün ölecek mi?"

"Tabii ki ölmeyecek. Nasıl ölebilir ki? Başka soru?"

"Kardeşlik diye bir örgüt var mı?"

"Bunu asla öğrenemeyeceksin, Winston. Seninle işimiz bittiğinde seni saliversek de, doksan yaşına kadar da yaşasan, bu sorunun yanıtının Evet mi, yoksa Hayır mı olduğunu asla öğrenemeyeceksin. Ömrün boyunca kafanda, çözülmemiş bir bilmecə olarak kalacak."

Winston yattığı yerde hiç sesini çıkarmadı. Göğüsü biraz daha hızlı inip kalkmaya başlamıştı. İlk aklına gelen soruyu hâlâ sormamıştı. Sormak zorundaydı, ama bir türlü soramıyordu. O'Brien'in yüzünden, bu işi eğlenceli bulduğu anlaşılıyordu. Gözlüğünün camlarından bile alayçı bir parıltı yansıyor gibiydi. Winston ansızın, biliyor, dedi içinden, ne soracağımı biliyor! Ve aklından geçen soruyu soruverdi:

- "101 Numaralı Oda'da ne var?"

O'Brien'in yüz ifadesinde hiçbir değişiklik olmadı. Donuk bir sesle yanıtladı:

"101 Numaralı Oda'da ne olduğunu biliyorsun, Winston. 101 Numaralı Oda'da ne olduğunu herkes bilir."

Beyaz önlüklü adama parmağıyla işaret etti. Anlaşılan, oturum sona ermişti. Winston'in koluna bir iğne saplandı. O anda uykuya daldı.

### III

"Yeniden bütünenmen üç aşamadan oluşuyor," dedi O'Brien. "Öğrenme, kavrama ve kabullenme. Artık ikinci aşamaya geçmenin vakti geldi."

Winston, yine sırtüstü, dümdüz yatıyordu. Ama kayışları biraz gevşetilmişti. Hâlâ yatağa bağlı olmakla birlikte, dizlerini bir parça kırıldatabiliyor, başını iki yana çevirebiliyor, kollarını dirsekten kaldırabiliyordu. Kadran da eskisi kadar ürkütücü olmaktan çıkmıştı. Çabuk ve zekice yanıtlar verdiğiinde acıdan kurtuluyordu; O'Brien, kadranın kolunu, ancak Winston aptallık ettiği zaman kaldırıyordu. Bazen bütün bir oturum boyunca kadrana gerek kalmadığı bile oluyordu. Winston kaç

oturum olduğunu anımsayamıyordu. Sorgulamanın tümü uzun, belirsiz bir zamana –belki birkaç haftaya– yarılmıştı; bazen günlerce, bazen de yalnızca bir iki saat ara veriliyordu.

“Orada yatarken,” dedi O’Brien, “hep Sevgi Bakanlığı’nın sana neden bu kadar zaman ayırdığını, seninle neden bu kadar uğraştığını merak ettin, hatta bana sor dun bile. Aslında aynı soru serbestken de kafanı kurcalıyordu. Yaşadığın toplumun işleyişini kavrıyor, ama altında yatan güdüleri kavrayamıyor dün. Güncene ne yazdığını anımsıyor musun: ‘*Nasıl*’ını anlıyorum: *neden*’ini anlamıyorum.’ ‘Neden’ini düşündüğün zaman akından kuşku duymuşsun. *Kitabı*, Goldstein’ın kitabını okudun; en azından bazı bölümlerini okumuşsundur. Bilmediğin bir şey var mıydı içinde?”

“Siz okudunuz mu?” dedi Winston.

“O kitabı yazan benim. Daha doğrusu, yazılmasına katkıda bulundum. Bilirsin, hiçbir kitap tek başına yazılmaz.”

“Kitapta yazanlar doğru mu peki?”

“Tanımlamalar doğru. Ortaya koyduğu program ise tam bir saçmalık. Bilginin gizlidenden gizliye birikmesi –bilinçlenmenin giderek yaygınlaşması–; en sonunda da proletaryanın ayaklanması... Parti’nin alaşağı edilmesi. Bunları söyleyeceğini sen de kestirmiştin. Hepsi saçma. Proleterler, bin yıl da, bir milyon yıl da geçse, asla ayaklanmazlar. Ayaklanamazlar. Nedenini söylememeye gerek yok; sen biliyorsun zaten. Şiddetli bir isyan hayalleri besliyorsan, sil at kafandan. Parti’nin alaşağı edilmesi olanaksız. Parti egemenliği sonsuza dek sürecek. İyice kafana sok bunu.”

Yatağa biraz daha yaklaştı. “Parti’nin egemenliği sonsuza dek sürecek,” diye yineledi. Sonra da, Winston susadursun, “Şimdi, gelelim, ‘nasıl’ ve ‘neden’ sorununa.

Parti'nin iktidarını *nasıl* koruduğunu çok iyi biliyorsun," diye ekledi. "Sen bana, iktidara *neden* sımsıkı sarıldığımızı söyle. Bizi buna yöneltene? İktidarı neden bu kadar istiyoruz? Haydi, söyle bakalım."

Winston yine de kısa bir süre suskun kaldı. Kendini bitkin hissediyordu. O'Brien'in yüzünde yine o kendinden geçişin çılgınca pırıltısı belirmiştir. O'Brien'in ne diyeceğini biliyordu: Parti, iktidarı, kendi çıkarları için değil, çoğunluğun iyiliği için istiyordu. Parti iktidarda olmak istiyordu, çünkü halk kitleleri özgürlüğü kaldırımayan ya da gerçekle yüzleşmemeyen, dolayısıyla kendilerinden güçlü birileri tarafından yönetilmesi ve sistemli bir biçimde aldatılması gereken zayıf, korkak yaratıklardır. İnsanlar özgürlük ile mutluluk arasında seçim yapmak zorundaydı ve büyük çoğunluk mutluluğu seçiyordu. Parti, zayıfların ebedi koruyucusu, iyilik olsun diye kötülük eden, başkalarının mutluluğu uğruna kendi mutluluğundan vazgeçen, bu yola baş koymuş bir mezhepti. Ama korkunç olan, diye düşündü Winston, O'Brien'in bütün bunları inanarak söyleyecek olması. Yüzünden okunuyordu bu. O'Brien her şeyi biliyordu. Dünyanın aslında nasıl bir yer olduğunu, kitlelerin ne kadar küçük düşürücü koşullarda yaşadıklarını, Parti'nin onları hangi yalanlar ve zorbalıklarla o koşullarda tuttuğunu Winston'dan çok daha iyi biliyordu. Her şeyi kavramış, her şeyi tartıp değerlendirmiş olmasına karşın, hiçbir şey fark etmemiştir: En sonunda ulaşılacak amaç, her şeyi haklı kıliyordu. Senin görüşlerini sonuna kadar dinledikten sonra kendi bildiğini okumakta direten, senden daha zeki bir çılgına karşı ne yapabilirsin ki, diye geçiridi aklından.

"Bizi bizim iyiliğimiz için yönetiyorsunuz," dedi duylur duyulmaz bir sesle. "İnsanların kendi kendilerini yönetemeyeceklerine inanıyorsunuz. O yüzden de..."

Sözünü bitiremeden çılglığı bastı. Ansızın bıçak gibi

bir acı saplanmıştı bedenine. O'Brien kolu kaldırılmış, ibreyi otuz beşe yükseltmişti.

"Çok aptalcaydı, Winston, çok aptalca," dedi. "Bu kadar aptalcasını senden beklemeydim, çok daha akıllıca bir yanıt verebilirdin."

Kolu geri çekip devam etti:

"Sorumun yanıtı neydi, söyleyeyim sana. Şöyle: Parti, iktidarda olmayı, yalnızca kendi çıkarı için istiyor. Başkalarının iyiliği bizim umurumuzda değil, bizi ilgilendiren yalnızca iktidardır. Servet, lüks, uzun yaşamak ya da mutluluk değil, yalnızca iktidar, salt iktidar. Salt iktidarın ne demek olduğunu birazdan anlayacaksın. Bizi geçmişteki tüm oligarşilerden farklı kılan, ne yaptığımızı biliyor olmamız. Onların hepsi, hatta bize benzeyenleri bile korkak ve ikiyüzlüydü. Alman Nazilerinin ve Rus Komünistlerinin yöntemleri bizim yöntemlerimize çok yaklaşmıştı, ama onlar kendi güdülerini tanımayı hiçbir zaman göze almadılar. İktidarı zorunlu olarak ve belirli bir süre için ele geçir diklerini, yolun sonunda insanların özgür ve eşit olacakları bir cennetin beklediğini söylüyorlar, dahası belki de buna inanıyorlardı bile. Biz öyle değiliz. Kimseňin iktidarı sonradan bırakmak amacıyla ele geçirmediğini biliyoruz. İktidar bir araç değil, bir amaçtır. Kimse devrimi korumak için diktatörlük kurmaz; diktatörlük kurmak için devrim yapar. Zulmün amacı zulümdür. İşkencenin amacı işkencedir. İktidarın amacı iktidardır. Şirindi anlamaya başladın mı beni?"

Winston, daha önce de olduğu gibi, O'Brien'in yüzünün ne kadar yorgun olduğunu fark ederek irkildi. Gerçi güçlü, tıkul ve acımasız bir yüzdü, bu yüzdeki zekâ ve denetimli tutku karşısında kendini hep umarsız hissediyordu; ama yine de bir yorgunluk vardı bu yüzde. Gözlerinin altında torbalar oluşmuş, yanaklarının derisi sarkmıştı. O'Brien, ona doğru eğilerek göçkün yüzünü iyice yaklaştırdı.

"Yüzümün yaşlı ve yorgun olduğu geçiyor aklından," dedi. "İktidardan dem vurmama karşın, kendi bedenimin çürümesini bile önleyemediğimi düşünüyorsun. Bireyin yalnızca bir hücre olduğunu anlayamıyor musun, Winston? Hücrenin yorgunluğu, organizmanın canlılığını gösterir. Tırnaklarını kesince ölüyor musun?"

Yataktan uzaklaştı, odanın içinde yine bir eli cebin-de gidip gelmeye başladı.

"Biz iktidarın rahipleriyiz," dedi. "Tanrı, iktidardır. Ama şu anda iktidar, senin için bir sözcükten öte bir şey değil. Artık iktidarın ne demek olduğunu biraz öğrenmen gerekiyor. İlk kavraman gereken de, iktidarın ortaklaşa bir şey olduğu. Birey ancak birey olmaktan çıktıığı ölçüde iktidar sahibi olabilir. Parti sloganını biliyorsun: 'Özgürlik Köleliktir.' Bunun tersinden de söylenebileceğini hiç düşündün mü? Kölelik özgürlüktür. Yalnız –yani özgür– insan her zaman yenilgiye uğrar. Büyledir, çünkü insan yıkımların en büyüğü olan ölmeye yazgılidir. Ama tümüyle, tam anlamıyla boyun eğebildiği, kimliğinden sıyrılabıldığı, Parti'yle kaynaşıp *bir olabildiği* zaman, işte o zaman gücü her şeye yeter ve ölümsüz olur. Kavraman gereken ikinci şey de, iktidarın insanlara hükmetmek olduğu. Bedenlere hükmetmek, ama en çok da zihnlere hükmetmek. Maddeye –senin deyişinle, dış gerçeklige– hükmetmek önemli değildir. Üstelik maddeye tümüyle hükmediyoruz zaten."

Winston, bir an, kadranı umursamaksızın var gügüyle doğrulup oturmaya çalıştıysa da, acıyla debelene-rek olduğu yerde kaldı.

"Ama maddeye nasıl hükmedebilirsiniz ki?" diye haykırdı. "İklime ya da yerçekimi yasasına bile hükmedemiyorsunuz. Hastalığa, acıya, ölüme de..."

O'Brien, Winston'ı eliyle susturdu. "Biz maddeye hükmediyoruz, çünkü zihne hükmediyoruz. Gerçeklik kafanın içindedir. Yavaş yavaş öğreneceksin, Winston. Bi-

zim yapamayacağımız hiçbir şey yok. Görünmezlik, hava-ya yükselseme, ne istersem. İstersem bir sabun köpüğü gibi yükselebilirim yerden. İstemiyorum, çünkü Parti istemiyor. Doğa yasalarıyla ilgili bu on dokuzuncu yüzyıl düşüncelerini kafandan atmalısın. Doğa yasalarını biz yaparız.”

“Hayır, doğru değil! Siz bu gezegenin bile efendisi değilsiniz. Avrasya ve Doğuasya ne olacak? Daha oraları bile fethedemediniz.”

“Hiç önemli değil. Gerektiği zaman fethederiz. Hem fethetmesek bile ne fark eder ki? Bizim için varlığıyla yokluğu bir onların. Dünya, Okyanusya’dır.”

“Ama sizin dünya dediğiniz yer bu evrende küçükük bir nokta. İnsanoğlu da minicik, umarsız! Ne kadar zamanlı var ki? Milyonlarca yıl kimse yaşamadı dünyada.”

“Saçmalama. Dünya bizimle yaşıt, bizden yaşlı değil. Nasıl daha yaşlı olsun ki? İnsanoğlunun bilincinde olmadığı hiçbir şey var olamaz.”

“Ama kayalar, insanoğlunun esamisi okunmazken burada yaşamış olan soyu tükenmiş hayvanların, mamutlar, mastodonlar<sup>1</sup> ve dev sürüngenlerin kemikleriyle dolu.”

“Sen o kemikleri gözülerinle gördün mü, Winston? Görmedin tabii. Onlar on dokuzuncu yüzyıl biyologlarının uydurması. İnsandan önce hiçbir şey yoktu. Bir gün sonu gelirse, insandan sonra da hiçbir şey olmayacak. İnsan dışında hiçbir şey yoktur.”

“Ama tüm evren bizim dışımızda. Yıldızlara baksanız! Bazıları bir milyon ışık yılı uzaktımızda. Onlara hiçbir zaman erişemeyeceğiz.”

O'Brien, hiç umursamadan, “Yıldız dediğin ne ki?” dedi. “Birkaç kilometre uzaktaki kor parçası. İstesek erişebiliriz yıldızlara. Hatta onları yok edebiliriz. Dünya,

1. File benzer, soyu tükenmiş birkaç memeli türü. (Ç.N.)

evrenin merkezidir. Güneş ve yıldızlar dünyanın çevresinde dönerler."

Winston bir kez daha debelenerek doğrulmaya çalıştı. Bu kez hiçbir şey söylemedi. O'Brien, Winston dediklerine karşı çıkmış da onu yanılıyormuşçasına sürdürdü sözünü:

"Bu dediğim, belirli durumlarda geçerli olmayabilir tabii. Okyanusa açılırken ya da bir güneş tutulmasını önceden belirlemeye çalışırken, dünyanın güneşin çevresinde döndüğünü ve yıldızların milyonlarca, milyonlarca kilometre uzakta olduğunu varsaymak çoğu zaman daha uygun düşer. Ama ne fark eder ki? İkili bir astronomi sistemi yaratamayacağımızı mı sanıyorsun? Yıldızlar, gereksinimimize göre, yakın ya da uzak olabilir. Matematikçilerimizin bu konuda yetersiz olduklarıını mı sanıyorsun? Çift düşünü ne çabuk unuttun?"

Winston yatağında iyice büzüldü. Ne söylerse söylesin, O'Brien'in yanıtı hazırdı, yanıt sopa gibi tepesine iniyordu. Oysa haklı olduğunu biliyordu, *çok iyi biliyordu*. İnsanın zihninin dışında hiçbir şeyin var olmadığı inancının yanlışlığını ortaya koymayan mutlaka bir yolu olmalydı. Bu görüşün bir aldatmaca olduğu uzun yıllar önce kanıtlanmamış mıydı? Hatta bunun şimdi akılana gelmeyecek bir adı bile vardı. Tepesinde durmuş, kendisine bakan O'Brien'in yüzünde sinsice bir gülümseyiş belirdi.

"Metafizikten pek anlamadığını sana söylemiştim, Winston," dedi. "Anımsamaya çalıştığın sözcük tekbencilik<sup>1</sup>. Ama yanılıyorsun. Tekbencilik değil bu. İstersen, ortaklaşa tekbencilik diyebilirsin. Ama bu başka bir şey; aslında tam tersi." Sonra da, sesinin tonunu değiştirerek

1. Tekbencilik ya da solipsizm: Felsefede, insan zihninin kendisi dışında başka varlıkların da olabileceğini kabul etmesi için hiçbir geçerli neden bulunmadığını savunan yaklaşım. (Ç.N.)

ekledi: "Her neyse, bütün bunların konumuzla bir ilgisi yok. Gerçek güç, uğruna gece gündüz savaşmamız gereken güç, nesnelere değil, insanlara hükmeden güçtür." Bir an durdu, bir kez daha parlak bir öğrenciye soru soran bir öğretmen havasına büründü: "İnsan insana nasıl hükmeder, Winston?"

Winston, biraz düşünüp, "Acı çekтирerek," dedi.

"Tamam işte. Acı çekтирerek. Boyun eğmek yetmez. Acı çekmiyorsa, kendi iradesine değil de senin iradene boyun eğdiğinden nasıl emin olacaksın? Hükmetmek, acı çekirmekle ve aşağılamakla olur. Hükmetmek, insanların zihinlerini darmadağın etmek, sonra da dilediğin gibi yeniden biçimlendirerek bir araya getirmekle olur. Nasıl bir dünya yaratmakta olduğumuzu anlamaya başladın mı şimdi? Eski reformcuların hayalini kurduğu o enayı, zevk düşkünü ütopyaların tam tersi bir dünya. Korku, ihanet ve azap dolu bir dünya, ezmenin ve ezilmenin dünyası, kendini yetkinleştirdikçe daha az acımasız olacak yerde *daha da acımasız* olan bir dünya. Bizim dünyamızda ilerleme, daha fazla acıya doğru bir ilerleme olacak. Eski uygarlıklar ya sevgi ya da adalet üstüne kurulduklarını öne sürüyorlardı. Bizim uygarlığımız ise nefret üstüne kurulu. Bizim dünyamızda korku, öfke, zafer ve kendini aşağılamadan başka bir duyguya yer yok. Başka ne varsa hepini yok edeceğiz, hepsini. Devrim öncesinden bu yana süregelmiş düşünce alışkanlıklarını daha şimdiden kırıyoruz. Çocuk ile ana baba, insan ile insan, kadın ile erkek arasındaki bağları kopardık. Artık hiç kimse karısına, çocuğuna ya da arkadasına güvenmeyi göze alamaz. İleride kimseyin karısı ve arkadaşı olmayacak. Çocuklar, tıpkı tavuğun altından alınan yumurtalar gibi, doğar doğmaz annelerinden alınacaklar. Cinsellik içgüdüsü yok edilecek. Dölleme, tayın vesikasının yenilenmesi gibi, her yıl yinelenen bir formalite olacak. Orgazmı ortadan kaldır-

cağız. Nörologlarımız şu sıralar bunun üzerinde çalışıyorlar. Parti'ye sadakat dışında sadakat diye bir şey olmayacak. Büyük Birader'e duyulan sevgi dışında sevgi diye bir şey olmayacak. Düşmanı bozguna uğrattıktan sonra atılan zafer kahkahası dışında hiçbir kahkaha atılmayacak. Sanat, edebiyat, bilim diye bir şey olmayacak. Kadiri mutlak olduğumuzda bilime gereksinimimiz kalmayacak. Güzellik ile çırkinlik arasında hiçbir ayrımlı olmayacak. Merak diye bir şey, yaşama sevinci diye bir şey olmayacak. Yaşamın tüm zevkleri yok edilecek. Ama durmadan büyüyen ve gittikçe ustalaşıp yetkinleşen bir iktidar esraklıği her zaman var olacak; bunu hiç aklından çıkarma, Winston. Zafer heyecanı, umarsız düşmanı ezip geçmenin coşkusu her zaman, her an yaşanacak. Geleceğin resmini görmek istiyorsan, bir insan yüzüne basmış bir postal getir gözlerinin önüne, sonsuza dek."

Winston'ın bir şey söylemesini beklercesine sustu. Winston bir kez daha yatağın içinde büzülmeye çalıştı. Hiçbir şey diyemiyordu. Kanı donmuştu. O'Brien devam etti:

"Bunun sonsuza dek böyle olacağını hiç aklından çıkarma. Postal her zaman üstüne basacak bir insan yüzü bulacak. Her zaman alt edilecek, aşağılanacak bir sapıkın, bir toplum düşmanı bulunacak. Elimize düştüğünden beri başına gelen her şey sürüp gidecek, hem de daha da şiddetlenerek. Casusluk, ihanetler, tutuklamalar, işkenceler, idamlar, ortadan kaybolmalar dur durak bilmeden sürüp gidecek. Bir zafer dünyası olduğu kadar bir terör dünyası olacak bu dünya. Parti ne denli güçlenirse, o ölçüde hoşgörüsüzleşecek: Muhalefet ne denli zayıflarsa, zorbalık o ölçüde artacak. Goldstein ve onu izleyen sapkınlar sonsuza dek yaşayacaklar. Her gün, her an, sabah akşam, dize getirilecek, aşağılanacak, küçük düşürülecek, yüzlerine tükürilecek, ama yine de her zaman var olacaklar. Seninle yedi

yıldır oynadığım bu oyun, her seferinde daha incelikli biçimlere bürünerek kuşaklar boyunca tekrar tekrar oynanacak. Sapkınlar burada her zaman yalvar yakar olacaklar, yıkılmış, aşağılanmış olarak acıyla haykıracaklar ve sonunda bin pişman, kendilerinden arınmış olarak kendi istekle-riyle ayaklarımıza kapanacaklar. Yaratmakta olduğumuz dünya bu işte, Winston. Yengiden yengiye, zaferden zafere koşulan, iktidarı durmadan daha güçlü, daha baskın, daha şiddetli kilan bir dünya. Bu dünyanın nasıl bir yer olduğunu anlarmaya başladığını görüyorum. Ama sonunda, anla-manın da ötesinde bu dünyayı kabullenenecek, benimseyecek ve onun bir parçası olup çıkacaksın."

Winston biraz olsun toparlanmıştı. "Yapamazsınız!" dedi güclükle.

"O da ne demek, Winston?"

"Demir anlattığınız gibi bir dünya yaratamazsınız. Bu bir hayal olmalı. Mümkün değil."

"Neden?"

"Korku, nefret ve zulme dayanan bir uygarlık kurulamaz. Böyle bir uygarlık ayakta kalmaz."

"Neden ayakta kalmasın ki?"

"Dayanıksız olur. Dağılır gider. Kendi kendini yok eder."

"Saçmalıyorsun. Nefretin sevgiden daha tüketici olduğunu sanıyorsun. Niye öyle olsun ki? Hem öyle olsa bile ne değişir? De ki, kendimizi daha çabuk tüketmeyi seçtik. De ki, insan yaşamının temposunu o kadar hızlandırdık ki, insanlar otuz yaşında yaşılanır oldular. Ne fark eder? Bireyin ölümünün ölüm olmadığını anlayamıyor musun? Parti ölümsüzdür."

O'Brien'in sesinin tonu, Winston'ı yine sindirmiştir. Dahası, karşı koymakta diretirse O'Brien'in yine kadranın kolunu kaldıracağından korkuyordu. Ama yine de konuşmadan edemedi. O'Brien'in söyledikleri karşısında

kapıldığı dehşeti dile getiremese de, güclükle, inandırıcı olmaya çalışmadan atağını sürdürdü.

“Bilemiyorum... Umurumda değil. Nasıl olacağını bilmiyorum, ama başaramayacaksınız. Önünde sonunda yenileceksiniz. Hayat sizi alt edecek.”

“Biz hayatı her düzeyde hükmediyoruz, Winston. Sen insan doğası diye bir şey olduğuna inanıyorsun; üstelik o insan doğasının bizim yaptıklarımıza baş kaldıracağıni ve bizim karşımıza dikileceğini sanıyorsun. Oysa insan doğasını biz yaratıyoruz. İnsanoğlu eğilip bükülmeye çok yatkındır. Yoksa yine proletler ya da kölelerin ayaklararak bizi devireceklerini mi düşünmeye başladın? Çıkar at kafandan bunu. Onlar, hayvanlar gibi, âcizdirler. İnsanlık Parti'dir. Ötekiler adarndan sayılmaz, unut gitsin.”

“Umurumda değil. Sonunda sizi alt edecekler. Er geç sizin ne olduğunuzu anlayacaklar, işte o zaman sizi paramparça edecekler.”

“Bunun böyle olacağına ilişkin bir kanıt var mı ortada? Ya böyle olması gerektigine ilişkin bir neden?”

“Hayır. Yalnızca böyle olacağına inanıyorum. Başaramayacağınızı *biliyorum*. Evrende bir şey var, bilemiyorum, bir ruh, bir cevher, işte onu hiçbir zaman yenemeyeceksiniz.”

“Tanrı'ya inanıyor musun, Winston?”

“Hayır.”

“O zaman, bizi yeneceğini söylediğin bu cevher nedir?”

“Bilmiyorum. İnsan ruhu.”

“Peki, sen kendini insan olarak mı görüyorsun?”

“Evet.”

“Sen insansın, Winston, son insansın. Senin soyun tüketindi, yerini biz aldık. *Bir başına* olduğunun farkında musun? Sen tarihin dışındasın, yoksun.” Tavrı değişmiş, daha bir sertleşmişti: “Yalanlarımız ve gaddarlığımızdan

ötürü kendini ahlaki olarak bizden üstün görüyorsun, değil mi?"

"Evet, kendimi sizden üstün görüyorum."

O'Brien sesini çıkarmadı. Odanın içinde başka iki ses duyuldu. Winston, çok geçmeden, bu seslerden birinin kendi sesi olduğunu fark etti. Kardeşlik örgütüne yazıldığı gece O'Brien'la yaptığı konuşmanın ses bandıydı bu. Konuşmada, yalan söyleyeceğine, çalıp çırpacagini, sahtekârlık yapacağına, adam öldüreceğine, insanları uyuşturucu kullanmaya ve fuhuşa özendireceğini, züherevi hastalıkların yayılmasını sağlayacağına, gerekirse bir çocuğun yüzüne kezzap atacağına söz veriyordu. O'Brien, bu gösteriye pek de gerek olmadığını belirtmek istercesine sabırsızca bir el hareketi yaptı. Sonra bir dğmeyi çevirdi ve sesler kesildi.

"Kalk o yataktan," dedi.

Kayışlar gevşemişti. Winston yataktan aşağıya indi; ayakta zor duruyordu.

"Sen, son insan," dedi O'Brien. "İnsan ruhunun yılmaز bekçisi. Şimdi kendini olduğun gibi gör bakalım. Çıkar üstündekileri."

Winston, tulumunu tutan ipi çözdü. Tulumun fermuarı çoktan sökülp alınmıştı. Tutuklandığından beri üstündeki giysiyi çıkarıp çıkarmadığını anımsamıyordu. Tulumun içinden, iç çamaşırı demek için bin şahit isteyen, sapsarı olmuş, kirli paçavralara sarılı bedeni ortaya çıktı. Üstündekileri yere bırakırken, odanın karşı tarafında üç kanatlı bir ayna olduğunu fark etti. Aynaya doğru gitmekten ansızın durdu. İstençdisi bir çığlık koptu içinden.

"Git," dedi O'Brien. "Aynanın iki kanadı arasında dur. Kendini bir de yandan gör."

Winston korktuğu için durmuştu. İki büklüm olmuş, kırçıllaşmış, iskelete dönmiş bir yaratık kendisine doğru geliyordu. Korkmasının nedeni, yalnızca bu yaratığın ken-

disi olduğunu bilmesi değil, aynı zamanda görünüşünün gerçekten ürkünç olmasiydı. Aynaya biraz daha yaklaştı. Yaratığın yüzü, eğik durduğu için uzamış görünüyordu. Ağlamaklı, avurdu avurduna geçmiş, hapishane kaçğını bir surat, çıplak tepesiyle birleşen çirkik bir alın, çarpık bir burun, vahşi ve ürkek gözler. Yüzü kırış kırış olmuş, ağızı sanki içine göçmüştü. Evet, bu yüz kesinlikle kendi yüzüydü, ama yüzündeki değişiklik iç dünyasındaki değişimden daha fazla gibiydi. Belli ki, yüreğinden geçenleri yansıtmayacaktı artık. Saçları yer yer dökülmüştü. İlkin saçlarının kırlaşmış olduğunu sandı, oysa kırlaşan yalnızca kafa derisiydi. Nicedir biriken kirden, elleri ve yüzü dışında tüm bedeni kurşunu bir renge bürünmüştü. Kir tabakasının altından yer yer yara izleri göze çarpıyordu; ayak bileğinin oradaki varis çibani irinli bir yaraya dönüşmüş, derisi pul pul olmuştu. Ama asıl korkuncu, iskeleti çıkmış, bir deri bir kemik kalmış olmasiydı; bacakları o kadar incelmişti ki, dizleri baldırlarından daha kalın görünyordu. O'Brien'in, kendisini bir de yandan görmesini söyleken ne demek istediğini şimdi anlıyordu. İki büklüm olmuştu. İncecik omuzları öne bükülüp kamburu çıkışınca göğüs içeri göçmüştü. Kürdan gibi boynu, kafasının ağırlığı altında kırılıvererek gibiydi. Onu gören, ölümcül bir hastalığa yakalanmış altmış yaşında bir adam sanındı.

"Yüzümün –bir İç Parti üyesinin yüzünün– yaşlı ve yorgun görünüşünü düşündüğün oldu," dedi O'Brien. "Şimdi kendi yüzün için ne düşünüyorsun bakalım?"

Winston'ı omzundan tuttuğu gibi kendine çevirdi.

"Şu haline bir bak!" dedi. "Şu bedenine bir bak, tependen tırnağa pislik içindesin. Şu ayak parmaklarının arasındaki kirlere bak. Bacağındaki şu kokuşmuş yaraya bir bak, insanın midesini bulandırıyor. Leş gibi koktuğunun farkında mısın? Belki de artık fark etmiyorsundur. Canlı cenazeye dönmüşsun. Görebiliyor musun? Pazın

başparmağım ile işaretparmağımın arasına sığıyor. Boy-nun kürdan gibi kalmış, şöyle bir siksam kopuvereceğ. Elimize düştüğünden beri yirmi beş kilo verdiğini bili-yor musun? Saçların tutam tutam dökülüyor. Bak!" Uza-nıp saçına yapıştı, bir tutam saç elinde kaldı. "Ağzını aç bakayım. Dokuz, on, on bir, evet, on bir dişin kalmış. Bize geldiğinde kaç dişinvardı peki? Kalanlar da dökül-dü dökülecek. Bak!"

Winston'ın ön dişlerinden birini güçlü parmakları-y-la tuttu. Winston çenesinde ani bir acı duydu. O'Brien dişi kökünden söküp alıvermişti. Hücrenin bir köşesine fırlatıp attı.

"Çürüyorsun," dedi; "parça parça dağılıyorsun. Sen nesin, biliyor musun? Bir pislik torbası. Şimdi dön arkanı da, yeniden bir bak şu aynaya. Şu sana bakan şeyi görü-yor musun? Son insan bu işte. Sen insansan, işte insanlık bu. Şimdi giy şu giysilerini bakalım."

Winston ağır ağır giyinmeye başladı. O âna kadar, ne kadar zayıf ve güçsüz olduğunu fark etmemiştir. Kafasını kurcalayan tek bir düşünce vardı: Burada sandığından daha uzun bir süredir bulunuyor olmaliydi. Sonra birden, o kirli paçavralara yeniden sarınırken, harabeye dönmüş bedenine bakıp yüreği paralandı. Farkında olmadan yata-ğın yanındaki küçük tabureye çöktü ve hüngür hüngür ağlamaya başladı. Çiğ ışığın altında, pislik içindeki iç çamaşırıyla mumya gibi oturmuş ağlarken ne kadar çir-kin olduğunun farkındaydı, ama kendini alamıyordu. O'Brien, nerdeyse sevecenlikle, elini omzuna koydu.

"Hep böyle gidecek değil," dedi. "Bu durumdan iste-diğin zaman kurtulabilirsın. Her şey sana bağlı."

Winston, hiçkırarak, "Siz yaptınız," dedi. "Beni bu hale sokan sizsiniz."

"Hayır, Winston, kendini bu hale sokan sensin. Par-ti'nin karşısına dikilmeye karar verdiğin an, böyle olabi-

leceğini kabullenmiştin. O ilk eylem bütün bunları içeri-yordu. Önceden bilmediğin hiçbir şey gelmedi başına."

Bir an durdu, sonra devam etti:

"Seni alt ettik, Winston. Perişan ettik seni. Bedeninin ne hale geldiğini gördün. Zihnин de aynı durumda. Onurun ayaklar altına alındı. Tekmelendin, sopa yedin, sövüldün, acı içinde haykırdın, kendi kanın ve kusmuğunuñ içinde yererde süründün. Yalvar yakar oldun, aman diledin, herkesi ele verdin, bildiğin ne varsa söyledin. Bir insan daha fazla küçük düşebilir mi?"

Winston, gözlerinden hâlâ yaşlar gelmekle birlikte, artık ağlamıyordu. Başını kaldırıp O'Brien'a baktı.

"Julia'ya ihanet etmedim," dedi.

O'Brien, tedirgin bir biçimde ona baktı. "Evet," dedi, "evet; çok haklısun. Julia'ya ihanet etmedin."

Winston, O'Brien'a duyduğu o tuhaf saygıyı, o hiçbir şeyin yok edemediği saygıyı bir kez daha yüreğinde hissetti. Ne kadar zeki, diye geçirdi aklından, ne kadar zeki! O'Brien, kendisine söyleneni bir kez olsun anlamazlık etmiyordu. Başka kim olsa, hiç duraksamadan, Julia'ya *ihanet ettiğini* söyleyerek. İşkence altında söylemeye dikleri ne kalmıştı ki? Julia hakkında bildiği ne varsa söylemişti onlara, alışkanlıklarını, karakterini, geçmişini; buluştuklarında neler yaptıklarını, birbirlerine neler söylediklerini, karaborsadan aldıkları yiyecekleri, yasadışı sevişmelerini, Parti'ye karşı içten içe kurdukları komploları, her şeyi en ince ayrıntısına kadar anlatmıştı. Ama yine de, kendi anladığı anlamda, ihanet etmemiştir ona. Onu sevmekten hiç vazgeçmemiştir; ona karşı duydukları hiç değişmemiştir. O'Brien, Winston'ın ne demek istediğini açıklamaya gerek kalmadan anlayıvermemiştir.

"Söyler misiniz," dedi Winston, "beni ne zaman kurşuna dizerler?"

"Kim bilir, belki çok sonra," dedi O'Brien. "Sen müz-

min bir vakasın. Ama umudunu kesme. Önünde sonunda herkes tedavi edilir. Ondan sonra da kurşuna dizeriz."

## IV

Artık çok daha iyi sayılırdı. Günlerden söz edilebilirse, her geçen gün biraz daha kilo alıyor ve güçleniyordu.

Çiğ ışık ve o sürekli uğultuda bir değişiklik yoktu, ama şimdiki hücresi öncekilerden biraz daha rahattı. Tahta yataktaki bir yastıkla şilte, yanı başında da bir tabure vardı. Banyo yapmasını sağlanmışlar ve sık sık elini yüzünü yıkayabileceği bir teneke leğen vermişlerdi. Yıklanması için sıcak su bile vermişlerdi. Yeni iç çamaşırları ve temiz bir tulum vermişlerdi. Varis çibanına merhem sürmüşlerdi. Kalan dişlerini çekmişler, takma diş takmışlardı.

Haftalar, belki de aylar geçmiş olsa gerekti. Artık düzenli aralıklarla yemek verildiği için, istese, geçen zamanı hesaplamak mümkün olabilirdi. Yirmi dört saatte üç öğün yemek verildiğini çıkarabiliyor, ama yemeğin gece mi, yoksa gündüz mü geldiğini bazen anlayamıyordu. Yemekler umulmayacak kadar iyiydi, üç öğünde bir et veriliyordu. Bir seferinde bir paket sigara bile verilmişti. Hiç kibriti yoktu, ama yemeğini getiren suskun muhafiz sigarasını yakıyordu. İlk sigarada midesi bulanmasına karşın yılmamış, her yemekten sonra yarım sigara içerek o bir paketle uzun süre idare etmişti.

Kenarına güdük bir kurşunkalem bağlanmış beyaz bir yazı tahtası vermişlerdi. İlk başlarda hiç ilgilenmemiş, elini bile sürmemişti. Uyanıkken bile üzerine bir uyuşukluk çöküyordu. Çoğu kez iki yemek arasında hiç kimildamadan yatıyor, bazen uyuyor, bazen de gözleri

kapalı, belli belirsiz düşlere dalıp gidiyordu. Güçlü ışığın altında bile uyumaya çoktan alışmıştı. Hiç fark etmiyordu, yalnızca gördüğü düşler daha belirgin oluyordu. Sürekli düş görüyordu ve bunlar hep mutlu düşlerdi. Bazen Altın Ülke'de oluyordu, bazen de annesi, Julia ve O'Brien'la birlikte, gün ışığının aydınlatıldığı kocaman, görkemli yıkıntılar arasında oturuyordu; güneşin altında, hiçbir şey yapmadan, öylece oturuyorlar, dinginlik içinde bir şeyler konuşuyorlardı. Uyanıkken de, çoğu kez, gördüğü düşleri düşünüyordu. Açı ile uyarılmadığı için olsa gerek, düşünsel gücünü yitirmiş gibiydi. Canı sıkılmıyordu, biriyle konuşmak ya da bir şeylerle oyalanmak için hiçbir istek duymuyordu. Yalnız olmak, dövülmemek ya da sorguya çekilmemek, yeterince yemek bulmak ve temizlenebilmek onun için fazlaıyla yeterliydi.

Gittikçe daha az uyuyor, ama yine de canı yataktan çıkmak istemiyordu. Tek istediği, öylece yatmak ve bedeninin giderek güçlenişini duyumsamaktı. Orasına burasına dokunarak, kaslarının sertleşip sertleşmediğini, derisinin gerginleşip gerginleşmediğini anlamaya çalışıyordu. Şişmanlamakta olduğu sonunda iyice belli olmuştu; artık baldırları dizlerinden kesinlikle daha kalındı. Bir süre sonra, başlangıçta gönülsüzce de olsa, düzenli bir biçimde egzersiz yapmaya başladı. Çok geçmeden, hücrenin içinde voltalayarak yaptığı hesaba göre, üç kilometre yürümeye başlamıştı; düşük omuzları giderek dikleşiyordu. Egzersizleri biraz daha ağırlaştırmaya kalktığında, bazı şeyleri yapamadığını görünce hem şaşırıldı hem de utanıldı. Yürümekten başka bir şey yapamıyordu, kolunu uzaştı tabureyi havada tutamıyor, tek ayak üzerinde duramıyordu. Yere çömeldiğinde kalçaları ve baldırları o kadar acıyordu ki, ayağa kalkamıyordu. Yüzükoyun yatıp ellerini kaldırarak ağırlığını yukarıya vermeye çalışıyor, ama

beceremiyordu, bir santim bile kalkmıyordu bedeni. Ama birkaç gün –ya da birkaç yemek– sonra bunu da becermeye başladı. Bir süre sonra, art arda altı kez yapabiliyordu artık. Bedeniley iyiden iyiye övünç duymaya başlamıştı; dahası, zaman zaman, yüzünün de eski haline dönmeye olduğuna inanması geliyordu. Ama elini saçsız başına götürmeye eğorsün, aynadan kendisine bakan o burusuk, harabeye dönmüş suratı anımsayıveriyordu.

Zihni açılmaya başlamıştı. Tahta yatağa oturup sırtını duvara verdi, yazı tahtasını dizlerine alıp kararlı bir biçimde kendini yeniden eğitme görevine girdi.

Kabul etmek gereki ki, teslim olmuştu. Aslında, şimdilik baktığında, bu kararı almadan çok önceden teslim olmaya hazır olduğunu anlıyordu. Sevgi Bakanlığı'ndan içeri girer girmez –evet, o buyurgan ses tele-ekrandan onlara ne yapmaları gerektiğini söyleyenken Julia'yla birlikte kalakaldıklarında bile–, Parti'nin gücünün karşısına dikilmeye kalkışmanın ne kadar boş ve saçma olduğunu kavramıştı. Düşünce Polisi'nin onu yedi yıl boyunca kılı kırık yararak izlediğini artık biliyordu. En küçük bir davranışını, söylediği tek bir sözü bile gözden kaçırılmamışlar, aklından geçenlerin hiçbirini kaçırılmamışlardı. Gündesinin kapağının bir köşesine sürmüş olduğu beyazımsı tozu bile özenle yeniden yerine koymuşlardır. Winston'a ses bantları dinletmişler, fotoğraflar göstermişlerdi. Bazıları Julia'yla çekilmiş fotoğraflarıydı. Evet, hatta... Artık Parti'ye karşı savaşamazdı. Kaldı ki, Parti haklıydı. Haklı olması olağandı: Ölümsez, kolektif beyin nasıl yanlışlıklı ki? Parti'nin kararlarını dışarıdan hangi ölçütlerle değerlendirebilirdiniz? Akıllılık, coğunluğa bakılarak ölçülebilirdi. Onların düşündükleri gibi düşünmeyi öğrenmek gerekiyordu. Ancak!..

Kurşunkalem eline kalın gelmeye başlamıştı, parmakları arasında zor tutuyordu. Aklına gelen düşüncele-

ri yazmaya koyuldu. İlkin eğri büğrü büyük harflerle şunu yazdı:

## ÖZGÜRLÜK KÖLELİKTİR.

Sonra hemen altına ekledi:

## İKİ KERE İKİ BEŞ EDER.

Ama sonra kendini frenler gibi oldu. Sanki bir şeyden çekinmişçasına, kafasını toplayamıyordu. Ardından ne geleceğini bildiğini biliyor, ama bir türlü anımsayamıyordu. Sonunda, kendiliğinden değil de, akıl yürüterek anımsayıabildi. Şöyleden yazdı:

## TANRI İKTİDARDIR.

Her şeyi kabul etmişti. Geçmiş değiştirilebilirdi. Geçmiş hiçbir zaman değiştirilmemişti. Okyanusya, Doğuasya'yla savaştaydı. Okyanusya her zaman Doğuasya'yla savaşta olmuştu. Jones, Aaronson ve Rutherford, kendilerine yüklenen suçları işlemişlerdi. Onların suçlu olmadıklarını kanıtlayan fotoğrafı hiç görmemişti. O fotoğraf hiç olmamıştı, kendisi uydurmuştu. Gerçi böyle olmadığını anımsar gibi oluyordu, ama bunlar kendi kendini aldattığı düzmece anılardı. Her şey o kadar basitti ki! Bir kez teslim olmayagör, gerisi kendiliğinden geliyordu. Hani, çok güçlü bir akıntıya karşı yüzmeye çalışırken birden vazgeçip kendini akıntıya bırakırsın ya, öyle bir şeydi işte. Değişen, yalnızca senin tutumundur: Önceden belirlenmiş olan şey olmuştur, o kadar. Artık neden baş kaldırmış olduğunu bile bilemiyordu. Her şey çok basitti, ancak!..

Her şey doğru olabilirdi. Doğa yasaları dedikleri, tam

bir saçmalıktı. Yerçekimi yasası tam bir saçmalıktı. O'Brien, "İstersem bir sabun köpüğü gibi yükselebilirim yerden," demişti. Winston, bundan şu sonucu çıkarıyordu: "Eğer o, yerden yükseldiğini *düşünüyorsa* ve ben de aynı anda onun yerden yükseldiğini gördüğümü *düşünüyorsam*, o zaman bu olay gerçekten oluyor demektir." Ama ansızın, tíkla batık bir geminin su yüzeyinde belirivermesi gibi, zihninde bir düşünce beliriverdi: "Aslında böyle bir şeyin olduğu yok. Onu hayal ediyoruz. Bu bir sanrı." Ne ki, aklına düşen bu düşünceyi hemen bastırdı. Hile ortadaydı. Böyle bir düşünce, insanın kendisi dışında bir yerde "gerçek" şeylerin olduğu "gerçek" bir dünyanın var olduğunu öngörüyor. Ama böyle bir dünya nasıl var olabilirdi ki? Herhangi bir şeyle ilgili, kendi zihnimizin dışında nasıl bir bilgimiz olabilirdi ki? Her şey zihinde olup biter. Ve zihinlerde olan her şey gerçekte de olur.

Hileyi ortaya koymakta hiçbir güçlük çekmediği gibi, kendini bu hileye kaptırma tehlikesi de yoktu. Yine de, bunun kendisi tarafından düşünülmemiş olması gerektiğini fark ediyordu. Tehlikeli bir düşünce belirir belirmez, zihin kör bir nokta oluşturmalydı. İşlem kendiliğinden, içgüdüsel olmalıydı. Buna *Yenisöylem*'de *suçdur-durum* diyorlardı.

Kendini suçdurduruma alıştırmak için çalışmaya başladı. Kendi kendine, "Parti'ye göre, dünya düzdür", "Parti'ye göre, buz sudan ağırdır" diye önermelerde bulunuyor, sonra da kendini, bu savlara ters düşen görüşleri görmezlikten ya da anlamazlıktan gelmeye alıştırıyordu. Aslında hiç kolay değildi. Akıl yürütme ve doğaçlama konusunda çok güçlü olmayı gerektiriyordu. Örneğin, "iki kere iki beş eder" gibi bir önermenin ortaya çırkırdığı aritmetik sorunlarını düşünsel olarak kavraması çok zordu. Bir yandan mantığı büyük bir incelikle kullanırken, bir yandan da en kaba mantık hatalarının ayırdı-

na varmama konusunda çok yetenekli olmayı gerektiriyordu. Zekilik kadar aptallık da gereklidi, ama aptalca davranışmak da zekice davranışmak kadar zordu.

Bu arada, bir yandan da, kendisini ne zaman kurşuna dizeceklerini merak ediyordu. O'Brien, "Her şey sana bağlı," demişti; ama kendisini kurşuna dizmelerini bilinçli olarak hızlandıramayacağını biliyordu. On dakika sonra da olabilirdi, on yıl sonra da. Onu yıllarca hücre hapsinde tutabilirler, bir çalışma kampına gönderebilirler ya da bazen yaptıkları gibi, bir süreliğine salıverebilirlerdi. Kurşuna dizmeden önce, tutuklanışı ve sorgulanışı sırasında yapılanların baştan sona yeniden uygulanması da pekâlâ mümkündü. Kesin olan bir tek şey vardı, o da ölümün beklediği bir anda gelmeyeceğiydi. Şimdiye kadarki yapılagelişe bakılırsa, arkadan vurdukları anlaşılıyordu; gerçi bundan hiç söz edilmeyordu, açıkça söylendiği hiç duyulmamıştı, ama her nasılsa biliniyordu: Koridorda bir hücreden öbürüne giderken, hiç uyarmadan enseden vuruyorlardı.

Bir gün –"gün" demek doğru değildi belki de, gece yarısı da olabilirdi– tuhaf ama mutluluk veren bir rüya görmüştü. Kurşunun her an sıkılabileceğini bilerek koridorda yürüyordu. Kurşunu birazdan sıkacaklarını biliyordu. Her şey çözülmüş, hale yola girmiş, uzlaşılmıştı. Artık hiçbir kuşku, hiçbir tartışma, hiçbir acı, hiçbir korku kalmamıştı. Bedeni sağlıklı ve güclüydü. Güneşli bir havada yürüyüse çıkışmasına, keyifle yürüyordu. Artık Sevgi Bakanlığı'nın dar beyaz koridorlarında değildi, ve rilen ilaçların etkisiyle kendinden geçtiğinde olduğu gibi, gün ışığıyla aydınlanan, bir kilometre genişliğinde bir geçitte yürüyordu. Altın Ülke'deydi, tavşanlar tarafından kemirilmiş eski bir çayırın ortasından geçen bir patikada yürüyordu. Bodur, süngersi turbalığı ayaklarının altında, ilk gün ışığını yüzünde duyumsuyordu. Çayırın kuyısındaki karaağaçlar hafif rüzgârda salınıyor, biraz daha öte-

de söğütlerin altındaki yeşil gölcüklerde sazanların yüzüğü bir dere akıyordu.

Birden dehşet içinde yerinden fırladı. Kan ter içindi. Avazı çıktıği kadar bağırdığını duydu:

"Julia! Julia! Julia, sevgilim! Julia!"

Bir an, ürpererek, Julia'nın hayalini görür gibi oldu. Yanı başında olmaktan öte, içindeydi sanki. Sanki derisi- nin içine girmiştir. O anda, Julia'ya karşı, birlikte ve öz- gür oldukları günlerdekinden çok daha büyük bir sevgi duydu. Her neredeyse hâlâ hayatı olduğunu ve yardımına gereksinim duyduğunu duyumsadı.

Yeniden yatağa uzanıp kendine gelmeye çalıştı. Ne yapmıştır? Şu düşkünlük anıyla, köleliğine kim bilir daha kaç yıl eklemiştir.

Çok geçmeden, koridordan gelen postal seslerini duyacaktı. Yüreğinde kopan bu firtınayı cezasız bırakmazlardı. Onlarla yaptığı anlaşmayı bozmakta olduğunu daha önce anlamamışlarsa bile şimdî anlayacaklardı. Parti'ye boyun eğmiş ama, hâlâ nefret ediyordu Parti'den. Eskiden sapkınluk düşüncelerini uyumlu görünüşünün ar- dına gizliyordu. Şimdi ise bir geri adım daha atmış, zi- hinsel olarak da teslim olmuştu, ama yüreğinin içini korumayı umuyordu. Yanlış yaptığından ayırdındaydı, ama yanlış yapmayı bile bile yeğlemiştir. Bunu anıtları; O'Brien anıtları. İtirafi, o sersemce çığlıkta gizliydi.

Her şeye yeni baştan başlamak zorunda kalacaktı. Yıllar alabilirdi. Elini yüzünde gezdirerek, aldığı yeni bi-çimi tanıtmaya çalıştı. Yanaklarında derin kırışıklar oluşmuştu, elmacık kemikleri dokununca acıyordu, burnu yassılmıştı. Kendini aynada son gördüğünden beri, dişleri tümden yenilenmiş, protez takılmıştı. Yüzünün neye benzediğini bilmiyorsa, insanın yüzündeki ifadeyi de- netlemesi kolay değildi. Kaldı ki, yalnızca yüz hatlarının denetlenmesi de yeterli değildi. Hayatında ilk kez, bir

şeyi gizli tutmak istiyorsan onu kendinden de gizlemen gerekiğini anlıyordu. Gizlediğin şeyin orada olduğunu bilmeli, ama gerekmedikçe adını koymamalı, belirli bir biçimde bürünüp bilincine yansısmasına asla izin vermemeliydi. Artık yalnızca dosdoğru düşünmekle kalmamalı, aynı zamanda dosdoğru hissetmeli, dosdoğru rüya görmeliydi. Ve bu arada, nefretini, bedeninin bir parçası olan, yine de bedeninin geri kalan bölümüyle ilgisi olmayan bir ur gibi, bir tür kist gibi gizlemeliydi yüreğinde.

Önünde sonunda onu kurşuna dizmeye karar vereceklerdi. Bu kararın ne zaman verileceğini bileyemezdiler, ama birkaç saniye öncesinden kestirmek mümkün olsa gerekti. Hep arkadan vuruyorlardı, koridorda yürürken. On saniye yeterli olacaktı. O kadarcık süre içinde, içindedeki dünya su yüzüne çıkacaktı. Sonra birden, tek bir söz söylemeden, hiç duraklamadan yürüken, yüz ifadesi hiç değişmeden, birden perde kalkacak ve bum! diye patlayıverecekti yüreğindeki nefret. Gürüldeyen dev bir yalın gibi her yanını saracaktı. Ve hemen aynı anda bum! diye patlayıverecekti kurşun da; belki çok geç, belki de çok erken. Zihnini istedikleri kalıba dökemeden beynini dağıtmış olacaklardı. Sapkıń düşünce, pişman olunmadan, cezasız kalacak, onu bir daha asla ele geçirmeyeceklerdi. Aslında, kendi yetkinliklerinde bir delik açmış olacaklardı. Onlardan nefret ederek ölmek, özgürlük buna denirdi işte.

Gözlerini kapadı. Bu, bir düşünce akımını benimsemekten daha zor bir şeydi. İnsanın kendisini aşağılamasını, kötüüm etmesini gerektiriyordu. Pisliklerin en iğrençine bulanmak zorundaydı. Dünyanın en korkunç, en tiksinct şeyi nedir, diye düşündüğünde, ilk aklına gelen Büyük Birader oldu. Kalın siyah bıyığı ve ne yana gitseniz sizi izleyen gözleriyle o kocaman yüz (hep posterlerde gördüğü için, yüzün kendisi de bir metreden genişmiş

gibi geliyordu) kendiliğinden gelip yerleştii zihnine. Büyükk Birader'e karşı gerçekte neler duyuyordu?

Tam o sırada koridordan postal sesleri duyuldu. Çelik kapı gıcırdayarak açıldı. Hücreden içeri O'Brien girdi. Ardından, yüzü balmumundan bir maski andıran sübay ve siyah üniformalı muhafizler sökünt ettiler.

"Kalk," dedi O'Brien. "Gel buraya."

Winston gelip tam karşısında durdu. O'Brien güçlü elleriyle omuzlarından tutup yüzünü yaklaştırdı.

"Aklından beni aldatmayı geçiriyordun," dedi. "Çok aptalca. Dik dur. Yüzüme bak."

Durdu, daha yumuşak bir sesle devam etti:

"Sende gelişme görüyorum. Düşünsel açıdan pek az kusurun kaldı. Ama duygusal açıdan gelişme gösteremedin. Söyle bakalım, Winston, ama sakın yalan söyleyeceğim deme, bilirsin, hemen yakalarım adamın yalanını, söyle şimdi, Büyükk Birader'e karşı gerçekte neler duyuyorsun?"

"Nefret ediyorum ondan."

"Nefret ediyorsun. İyi. Demek son aşamaya geçmenin zamanı gelmiş. Büyükk Birader'i sevmelisin. Ona boyun eğmek yeterli değil, sevmelisin onu."

Winston'ı muhafizlara doğru hafifçe itti.

"101 Numaralı Oda'ya," dedi.

## V

Tutuklandığından beri gönderildiği her odada, pençeresiz binanın neresinde olduğunu anlamış ya da az çok kestirmiştir. Odaların hava basıncında küçük farklılıklar olsa gerekti. Muhafizlerin onu dövdükleri hücreler yer

yüzeyinin altındaydı. O'Brien tarafından sorguya çekildiği oda yukarılarda, çatıya yakın bir yerdeydi. Burası ise yerin metrelerce altındaydı, olabildiğince aşağılardaydı.

Daha önceki hücrelerin çoğundan büyüktü. Ama Winston çevresini pek göremiyordu. Tek görebildiği, tam karşısında duran, yeşil çuha kaplı iki küçük masayı. Biri yalnızca bir iki metre ötede; öbürü ise daha uzakta, kapının yanındaydı. Kayışlarla bir iskemleye o kadar sıkı bağlanmıştı ki, hiçbir yerini kımıldatamıyor, başını bile oynatamıyordu. Yastıklı bir dünenek başını arkadan sımsıkı kavradığı için, dosdoğru karşıya bakmak zorundaydı.

Çok kısa bir süre yalnız kaldı, sonra kapı açıldı ve içeriye O'Brien girdi.

"Bir seferinde bana, 101 Numaralı Oda'da ne olduğunu sormuştun," dedi. "Ben de sana bu sorunun yanıtını bildiğini söylemiştim. Herkes bilir. 101 Numaralı Oda'daki şey dünyanın en kötü şeyidir."

Kapı yeniden açıldı. İçeriye, elinde telden yapılmış, kutu ya da sepete benzer bir şeyle bir muhafiz girdi. Elindekini uzaktaki masanın üstüne bıraktı. O'Brien öyle bir yerde duruyordu ki, Winston o şeyin ne olduğunu göremiyordu.

"Dünyanın en kötü şeyinin ne olduğu kişiden kişiye değişir," dedi O'Brien. "Kimine göre diri diri gömülmek olabilir, kimine göre yakılarak, kimine göre boğularak, kimine göre de kazığa oturtularak öldürmek; bin türlü ölüm sayabilirim. Ölümün çok sıradan biçimleri de vardır, hatta hiç ölümcül olmayan biçimleri bile."

Winston'ın masanın üstündeki şeyi daha iyi görebilmesi için biraz kenara çekilmişti. Üstünde bir tutamağı olan, uzunca bir tel kafesti masada duran. Tel kafesin ön tarafına, içbükey yanı dışa bakan, eskrim maskesine benzer bir şey takılmıştı. Winston, üç dört metre uzağında olmasına karşın, kafesin uzunlamasına iki bölümme ayrıll-

mış olduğunu ve her bölümde birer yaratık bulunduğu-nu görebiliyordu. Sıçanlar.

"Senin durumunda," dedi O'Brien, "dünyanın en kötü şeyinin sıçanlar olduğu anlaşılıyor."

Kafesi daha ilk gördüğünde, Winston bir şeyle sezer-ek ürpermiş, nedenini kestiremediği bir korkuya kapılmıştı. Oysa şimdi kafesin önündeki, maskeye benzeyen eklentinin neye yaradığını birden kavramıştı. Akı başından gitti, dizlerinin bağı çözüldü.

"Bunu yapamazsınız!" diye çığlığı bastı. "Yapmama-lısınız, yapmamalısınız! Olamaz!"

"Rüyalarında kapıldığın paniği anımsıyor musun?" dedi O'Brien. "Karşına karanlıktan bir duvar dikiliyor, kulağına birtakım hırıltılar geliyor. Duvarın öbür tara-fında korkunç bir şey vardı. Onun ne olduğunu bildiği-nin farkındaydın, ama dile getirmeye cesaret edemiyor-dun. Duvarın öbür tarafında sıçanlar vardı."

Winston, "O'Brien," dedi, sesini yükseltmemeye çalışarak. "Buna hiç gerek olmadığını biliyorsunuz. Söyle-yin, ne yapmamı istiyorsunuz?"

O'Brien bu soruyu doğrudan yanıtlamadı. Bu kez sesi yeniden o öğretmen edasına büründü. Winston'ın arkasında bir yerdeki dinleyicilere seslenecekmiş gibi dalgın dalgın karşıya baktı.

"Tek başına acı her zaman yetmeyebilir," dedi. "İnsa-noğlu, kimi zaman, acıyla dayanabilir, en ölümcul acıya bile. Ama herkesin asla dayanamayacağı, aklından geçir-mek bile istemeceğii bir şey mutlaka vardır. Burada ce-saret ya da korkaklık söz konusu edilemez. Yüksek bir yerden düşerken bir ipe tutunmak korkaklık sayılmaz. Suyun dibinden yukarı çıktığında ciğerlerini havayla doldurmak da korkaklık sayılmaz. Karşı konulamayacak bir içgüdüdür bu. Aynı şey sıçanlar için de geçerli. Onlar senin için dayanılmaz. Senin için, istesen de karşı koya-

mayacağın bir baskı onlar. O yüzden, senden istenenin önünde sonunda yapacaksın."

"Ama benden istenen nedir, bir bilsem! Ne istendiğini bilmiyorsam nasıl yapabilirim ki?"

O'Brien kafesi alıp Winston'ın yakınındaki masanın başına geldi. Yeşil çuhanın üstüne özenle bıraktı. Winston'ın kulakları uğultuyordu. Kendini yapayalnız hissetti. Tüm seslerin çok uzaklardan geldiği, uçsuz bucaksız, bomboş bir ovanın, güneşin yakıp kavurduğu ıssız bir çölün ortasındaydı sanki. Oysa sıçanların bulunduğu kafesle arasında iki metre bile yoktu. Sıçanlar kocamandı. Dişlerinin körelip korkunçlaştığı, tüylerinin bozdan kahverengiye döndüğü bir yaştaydılar.

O'Brien, hâlâ görünmez dinleyicilere seslenircesine, "Sıçan bir kemirgen olmasına karşın etoburdur," dedi. "Bunu bilirsin. Bu kentin yoksul mahallelerinde yaşayanları duymuştur. Öyle sokaklar var ki, kadınlar küçük çocuklarını evde beş dakika bile yalnız bırakmıyorlar. Bıraksalar, sıçanlar o saat saldırır. Göz açıp kapa yincaya kadar çocukları yalayıp yutarlar, geriye yalnızca kemikleri kalır. Hastalara ve ölümün eşiğindeki insanlara da saldırırlar. İnsanların ne zaman çaresiz olduklarını sezmeye üstlerine yoktur."

Kafesten sıçanların ciyaklamaları duyuluyordu. Ciyaklamalar Winston'a çok uzaklardan ulaşmış gibiydi. Sıçanlar dövüşüyorlar, aradaki bölmeyi aşarak birbirlerini yakalamaya çalışıyorlardı. Bu arada, Winston'ın kulağına umarsız bir iç çekiş calındı. Sanki kendinden değil de dışarıdan bir yerden gelmişti.

O'Brien kafesi kaldırdı ve parmağıyla içinde bir yere bastı. Çit diye bir ses duyuldu. Winston iskemleden kurtulmak için çırpinıp debelendiye de bir işe yaramadı, kımıldayamadığı gibi başını bile oynatamıyordu. O'Brien kafesi yaklaştırdı. Kafesle Winston'ın yüzü arasında bir metreden az bir mesafe kalmıştı.

"İlk mandala bastım," dedi O'Brien. "Bu kafesin nasıl çalıştığını anlamışsındır. Maske hiçbir çıkış yeri bırakmadan yüzüne oturacak. Şu öteki mandala bastığında kafesin kapısı kalkacak. Bu açıktan kudurmuş hayvanlar ok gibi dışarı fırlayacaklar. Bir sığanın havada uçtuğunu gördün mü hiç? Saldırıp yüzüne dalacaklar. Bazen önce gözlerle saldırlırlar. Bazen de yanaklarından girip dilini yerler."

Kafes daha da yakına gelmişti; gittikçe yaklaşıyordu. Sığanların ürkünç ciyaklamaları Winston'a başının üzerindeymiş gibi geliyordu. Yine de, müthiş bir çabaya panıge kapılmamaya çalışıyordu. Düşünmek, düşünmek, bir saniyecek bile kalmış olsa düşünmek tek umudu ydu. Birden hayvanların ağır, iğrenç kokusu geldi burnuna. Ansızın midesi bulandı, bir öğürtü geldi, kendinden geçecek gibi oldu. Ortalık karardı. Bir an deliye döndü, bir hayvan gibi çığlık kopardı. Ama birden aklına gelen bir düşünceye tutunarak karanlıktan çıktı. Kendini kurtarmanın tek bir yolu vardı. Kendisiyle sığanların arasına başka bir insanı, başka bir insanın *bedenini* koymalıydı.

Winston koca maskeden başka bir şey göremiyordu. Tel kapı ile yüzü arasında iki üç karış kalmıştı. Sığanlar neyin gelmekte olduğunu fark etmişlerdi. Biri sıçrayıp duruyor; öbürü, lağımların koca ihtiyarı, pembe pençelerini kafesin tellerine geçirmiş, vahşice havayı kokluyordu. Winston, bıyıkları ve sarı dişleri görebiliyordu. Bir kez daha o kapkara ürküye kapıldı. Hiçbir şey göremiyor, hiçbir şey düşünemiyordu, çaresizdi.

O'Brien, her zamanki öğretmen tavrıyla, "Eski Çin'de yaygın cezalandırma yöntemlerinden biriydi bu," dedi.

Maske Winston'ın yüzüne yaklaştıkça yaklaşıyordu. Kafesin teli yanağına deıyordu. İşte o anda... Yok, hayır, fazla iyimserliğe kapılmamalıydı, yalnızca bir umut, ufak bir umuttu bu. Belki de artık çok geçti. Ama birden, dünyada cezasını aktarabileceği *tek bir* kişi, kendisi ile

sıçanların arasına atabileceği *tek bir* beden olduğunu anladı. Ve o anda, deliler gibi, avaz çıktıgı kadar bağırmaya başladı:

"Julia'ya yapın! Julia'ya yapın! Beni bırakın! Julia'ya yapın! İstediğinizi yapın ona, umurumda değil. Yüzünü paralasınlar, her yerini yalayıp yutsunlar. Beni bırakın! Julia'ya yapın! Beni bırakın!"

Geri geri gidiyor, sıçanlardan uzaklaşıyor, dipsiz bir kuyuya düşüyordu. Hâlâ iskemleye bağlıydı, ama yeri, binanın duvarlarını delip geçiyor, dünyadan, okyanuslardan, atmosferden, uzaydan, yıldızlar arasındaki boşluklardan geçerek düşüyor, durmadan uzaklaşıyordu sıçanlardan. Binlerce ışık yılı uzaklaşmış olmasına karşın, O'Brien hâlâ yanı başında duruyordu. Tel kafesin soğukluğunu hâlâ yanaklarında hissediyordu. Ama çevresini kuşatan karanlığın içinde madeni bir çit sesi daha duydu ve kafesin kapısının açılmadığını, kapandığını anladı.

## VI

Kestane Ağacı Kahvesi'nde nerdeyse in cin top oynuyordu. Pencereden içeri vuran gün ışığı, tozlu masaları sapsarı aydınlatıyordu. Kimse olmadığı, saat on beş sularıydı. Tele-ekranlardan çizirtili bir müzik sesi geliyordu.

Winston her zamanki köşesinde oturmuş, önündeki boş kadehe dalıp gitmişti. Arada sırada başını kaldırıp, karşı duvardan kendisini izleyen kocaman yüze bakıyordu. Altında, BÜYÜK BİRADER'İN GÖZÜ ÜSTÜNDE yazıyordu. Garsonlardan biri çağrılmadan gelip Winston'ın kadehine ağızına kadar Zafer Cini doldurdu, bir

başka şىşeyi sallaya sallaya da mantarının ucundaki emzikten birkaç damla damlattı. Karanfil rayihalı sakarin, Kestane Ağacı Kahvesi'nin spesiyalitesiydi.

Winston'ın kulağı tele-ekrandaydı. O sırada yalnızca müzik çalışıyordu, ama her an Barış Bakanlığı'nın özel haber bülteni okunabilirdi. Afrika cephesinden gelen son haberler hiç de iç açıcı değildi. Sabahdan akşamaya kadar, orada neler olduğunu merak edip durmuştu. Bir Avrasya ordusu (Okyanusya, Avrasya'yla savaşta olmuştu) güneye doğru yıldırım hızıyla ilerliyordu. Öğle haberlerinde belirli bir bölgeden söz edilmemişti, ama Kongo Irmağı'nın ağzı daha şimdiden savaş yerine dönmiş olsa gerekti. Brazzaville ve Leopoldville tehlikedeydi. Bunun ne anlama geldiğini anlamak için haritaya bakmak gerekmiyordu. Sorun yalnızca Orta Afrika'nın kaybedilmesi değildi: Okyanusya toprakları koca savaşta ilk kez kaybedilme tehlikesiyle karşı karşıyaydı.

Yüreğinde, korkudan çok, belirsiz bir heyecan alevlenip söndü. Savaş düşünmekten vazgeçti. Son günlerde kafasını belirli bir konuya uzun süre vermemiyordu. Kadephini kaldırıp başına ditti. Her cin içerisinde olduğu gibi içi ürperdi, hafifçe eğirdi. Berbat bir şeydi. Karanfille sakarinin kendi iğrençliği yetniyormuş gibi, ikisi bir araya geldiğinde bile cinin yağlı, ağır kokusunu bastıramıyordu. En kötüsü de, cinin, gece gündüz içine sinmiş olan kokusunun, zihninde o şeylerin kokusuna karışmış olmasıydı.

Onların adını, düşünürken bile anmadığı gibi, elinden geldiğince gözlerinin önüne getirmemeye çalışıyordu. Onlar sanki pek ayırdında olmadığı şeylerdi, yüzünün yakınında dolanan, burnundan içeri dolan bir kuyudular. Cinin yukarı bastırmasıyla, morarmış dudaklarını arasından eğirdi. Saliverildiğinden bu yana hem şişmanlaşmış hem de rengi yerine gelmişti. Rengi yerine

gelmiş de ne söz, yüzünün hatları dolgunlaşmış, burnu ve yanakları kan kırmızı, çıplak başı pespembe olmuştu. Yine çağrılmadan gelen bir garson, bir satranç tahtası ile, satranç probleminin bulunduğu sayfası açılmış olarak o günü *Times* gazetesini getirdi. Winston'ın kadehinin boşalmış olduğunu görünce de, cin şişesini getirip kadehi doldurdu. Winston'ın garsonlardan bir şey istemesine gerek kalmıyordu. Alışkanlıklarını biliyorlardı. Satranç tahtası her zaman hazırıldı, köşedeki masa her zaman ona ayrılıyordu; kahve tıklım tıklım dolu olsa bile, kimse ona yakın oturmak istemediğinden, masası boş oluyordu. Kaç kadeh içtiğinin hesabını bile tutmuyordu. Zaman zaman, hesap dedikleri kirli bir kâğıt parçası getiriyorlardı, ama Winston kendisinden hep az para alındıkları kanısındaydı. Gerçi hesabı şısrıeler de hiçbir şey fark etmezdi. Artık cebi para göründü. Artık bir işi bile vardı; eski işinden daha yüksek bir ücret aldığı, üstelik hiç yorucu olmayan bir işe yerleştirilmişti.

Tele-ekrandan gelen müzik kesildi, yerini bir ses aldı. Winston başını kaldırıp dinlemeye准备landı. Ama cephedeki son durumla ilgili bir haber değildi. Varlık Bakanlığı'ndan yapılan kısa bir açıklamaydı. Anlaşılan, son üç ay içinde Onuncu Üç Yıllık Plan'daki ayakkabı bağı üretim hedefi yüzde doksan sekiz oranında aşılmıştı.

Gazetedeki satranç problemine bakarak taşları yerleştirdi. Atların kullanıldığı, ustaca bir oyun sonuydu. "Beyaz oynar ve iki hamlede mat eder." Winston, Büyük Birader'in portresine baktı. Gizemli bir kadercilikle, beyaz her zaman kazanır, diye geçirdi içinden. Her zaman, istisnásız, böyledi. Şimdiye kadar hiçbir satranç probleminde siyahın kazandığı görülmemişti. Bu, İyi'nin Kötü'ye karşı sonsuza dek sürüp gidecek zaferini simgelemiyordu? Posterdeki kocaman yüz, dingin birburganlıkla ona bakıyordu. Beyaz her zaman kazanır.

Tele-ekrandaki ses bir an duruktan sonra farklı, çok daha ciddi bir tona bürünerek ekledi: "Saat on beş otuzda yapılacak çok önemli bir açıklamayı beklemeniz için sizi uyarıyoruz. On beş otuzda! Can alıcı önermde bir haber bu. Sakın kaçırın. On beş otuzda!" Müzik çangır çungur yeniden başladı.

Winston'ın yüreği yerinden oynadı. Cepheden gelecek haberden söz ediliyordu; içinden gelen bir ses, haberin kötü olduğunu söylüyordu. Bütün gün canı canına sığınmış, Afrika'da büyük bir bozguna uğranılacağı düşüncesini kafasından bir türlü atamamıştı. Avrasya ordusunun, o güne kadar hiç gedik vermemiş cepheye karınca sürüsü gibi doluştuguunu, Afrika'nın burnuna doğru indiğini görür gibi olmuştu. Bir yolunu bulup neden arkadan kuşatmuyorlardı onları? Batı Afrika kıyılarının görünümü bütün ayrıntılarıyla gözlerinin önündeydi. Beyaz atı alıp tahtanın üstünde bir hamle yaptı. Oynamaması gereken yer *burastydı* işte. Siyah ordunun güneşe doğru hızla ilerlediğini görürken, birden arkada gizlice toplanmış, onların karadan ve denizden tüm bağlantılarını kesen bir başka güç daha gördü. Salt hayalinde canlandırarak bu öteki gücü var ettiğini düşündü. Ama hemen harekete geçmek gerekiyordu. Eğer Afrika'nın tümünün denetimini ele geçirebilirlerse, Ümit Burnu'nda havalandları ve denizaltı üsleri kurabilirlерse, Okyanusya ikiye bölünecekti. Bunun nasıl bir sonuç vereceği belliydi: yenilgi, bozgun, dünyanın yeniden paylaşılması, Parti'nin yok olması! İçi içini yiyordu. Karmakarışık duygular içindeydi, ama karmakarışık demek doğru değildi belki de; hangisinin en altta olduğunu bilemediği kat kat duygular yüreğinde çarpışmaktadır.

Kasılması geçti. Beyaz atı yeniden eski yerine koydu, ama kendini bu satranç problemine verebilecek durumda değildi. Kafasında yeniden birtakım düşünceler

dolaniyordu. Farkında olmadan, masanın üstündeki toz tabakasında parmağını gezdirdi:

$$2 + 2 = 5$$

“İçine giremezler,” demişti Julia. Ama adamın içine de girebiliyorlardı işte. O’Brien, “Burada başına gelenler sonsuza *dek* sürecek,” demişti. Doğruydu. Bazı şeyler geri gelmiyordu, insan bir daha geriye dönemiyordu. İnsanın içinde bir şeyler ölüyor, yanıp kül oluyordu.

Julia’yı görmüştü, dahası onunla konuşmuştu bile. Artık bir tehlike yoktu bunda. Artık yaptıklarıyla nerdeyse hiç ilgilenmediklerini seziyordu. İsteseler bir kez daha buluşabilirlerdi. Aslında bir rastlantı sonucu, berbat, buz gibi bir mart günü parkta karşılaşımışlardı. Toprak kaskatı kesilmiş, çimenler kuruyup solmuştu, rüzgârla savrulmak umuduyla boy vermiş birkaç çiğdem dışında ortalıkta tek bir filiz görünümüyordu. Winston, elleri buz kesmiş, gözleri yaşarmış, hızlı hızlı yürürken birden onu görmüştü; aralarında on metre bile yoktu. O saat, Julia’nın değişmiş, örselenmiş olduğunu fark etmişti. Tam geçip gidiyorlardı ki, Winston dönmüş ve isteksizce de olsa Julia’nın ardından yürümeye başlamıştı. Hiçbir tehlike olmadığıının farkındaydı, kimsenin onlarla ilgileneceği yoktu. Julia hiçbir şey söylememiş, önce Winston’dan kurtulmak isteresine çimenlere yönelmiş, ama sonra yanında yürümesine sesini çıkarmamıştı. Çok geçmeden kendilerini, gizlenmeye de, rüzgârdan korunmaya da yaramayan, yapraksız, bodur ağaçların arasında bulmuşlardı. İkisi de durmuştu. Acı bir soğuk vardı. İyice seyrelmiş çiçekler, incecik dallar arasında ıslık çalan rüzgârda titriyordu. Winston kolunu Julia’nın beline dolamıştı.

Ortalıkta tele-ekran görünümüyordu, ama gizli mikrofonlar olabilirdi; üstelik görübilirlerdi de. Ama ne fark

ederdi ki, hiçbir şeyin önemi yoktu. Yere uzanabilir, canları isterse şey yapabilirlerdi. Winston, aklından geçen karşısında dehşete düşmüştü. Julia, kolunu belini dolamasına en küçük bir tepki göstermemiş, kolundan sıyrılmaya bile çalışmamıştı. Winston onda neyin değiştigini artık anlamıştı. Yüzü daha bir solgundu; yüzünde, alnından şakağına kadar uzanan, saçlarının gizleyemediği bir yara izi göze çarpıyordu; ama asıl değişiklik bu değildi. Beli kalınlaşmış, tuhaf bir biçimde sertleşmişti. Winston, tam o sırada, tepkili bomba atıldıktan sonra yıkıntıların altından çekip çıkarmaya çalıştığı cesedi anımsamış, cedenin yalnızca korkunç ağırlığı karşısında değil, kaskatı kesilmiş olması karşısında da şaşkınlığa kapılmıştı. Julia'nın bedenine dokunduğunda da aynı şeyi hissetmişti. Teninin eskisinden çok farklı olabileceğini geçirmişi aklından.

Onu öpmeye kalkışmamıştı, konuşmamışlardı da. Çimenlerin üstünde yürüllerken, Julia ilk kez dönüp yüze bakmıştı. Bir anlık ama aşağılayıcı ve hoşnutsuz bir bakıştı bu. Bu hoşnutsuzluk sırf geçmişte olup bitenlerden mi kaynaklanıyordu, yoksa yüzünün şişliğinin ve gözlerinin rüzgârda sulanmasının da etkisi var mıydı bunda, Winston anlayamamıştı. Yan yana ama çok da yakın olmayan iki demir iskemleye oturmuşlardı. Winston, Julia'nın bir şeyler söyleyeceğini sezmişti. Julia ayağında kaba ayakkabıyla yerdeki ince bir dalı ezdiğinde, Winston onun ayaklarının kalınlaşmış olduğunu fark etmişti.

Julia, birden, "Sana ihanet ettim," deyivermişti.

"Sana ihanet ettim," demişti Winston da.

Julia, Winston'a bir kez daha hoşnutsuzlukla bakmıştı.

"Bazen," demişti, "seni aklının ucundan bile geçmeyecek öyle bir şeyle tehdit ediyorlar ki, dayanamıyorsun. O zaman, 'Bana yapmayın, başkasına yapın, bilmem ki-me yapın,' deyiveriyorsun. Sonradan, bunun yalnızca bir

numara olduğuna, sırf onları durdurmak için söylediğine, aslında öyle düşünmediğine inandırabilirsin kendini. Ama öyle değil işte. O sırada bile isteye öyle söylüyorsun. Kendini kurtarmanın başka bir yolu olmadığını düşünüyorsun, kendini kurtarmaya can atıyorsun. Ötekinin başına gelmesini bal gibi *istiyorsun*. Ne acılar çekeceğini umursamıyorsun. Yalnızca kendini düşünüyorsun."

"Yalnızca kendini düşünüyorsun," diye tekrarlamıştı Winston.

"Sonra da, ötekine karşı eskiden duyduklarını duymıyorsun artık."

"Haklısan," demişti Winston, "duyamıyorsun."

Söylenecek fazla bir şey kalmamış gibiydi. İncecik tulumları rüzgârda bedenlerine sürtünüyordu. Birden, öyle suskun oturmanın utancını duymuştu ikisi de; üstelik hava hiç kipirdamadan oturulmayacak kadar soğuktu. Julia metroyu kaçırılmaması gerektiğini mırıldanarak ayağa kalkmıştı.

"Görüşelim," demişti Winston.

"Evet," demişti Julia da, "görüşelim."

Duraksayarak da olsa, kısa bir süre Julia'nın arkasından gitmişti. Artık hiç konuşmamışlardı. Julia, ondan kurtulmaya çalışmamakla birlikte, yan yana gelmelerini önlemek için adımlarını sıklaştırılmıştı. Winston, başlangıçta, ona metro istasyonuna kadar eşlik etmeye kararlıydı, ama çok geçmeden o soğukta Julia'nın ardı sıra yürümek ona saçma ve çekilmez gelmişti. Julia'yı bırakıp gitmekten çok, Kestane Ağacı Kahvesi'ne dönmek için dayanılmaz bir istek duymuştu; Kestane Ağacı Kahvesi ona hiç bu kadar çekici gelmemiştir. Birden köşedeki masasını, satranç tahtasını ve bittikçe garsonun yenilediği cini özlemiştir. Üstelik sıcaktı orası. Biraz sonra, aralarına birkaç kişisinin girmesine belki de bilerek izin vererek geride kalmıştı. Julia'ya gönülsüzce yetişmeye çalışmış, sonra yavaş-

layarak geri dönmüş, ters yönde yürümeye başlamıştı. Elli metre kadar yürüdükten sonra dönüp geriye bakmıştı. Cadde çok da kalabalık olmamasına karşın, Julia'yı seçemiyordu. Onu, koşar adım yürüyen insanlardan ayırt etmek olanaksızdı. Belki de, kaskatı kesilmiş, kalınlaşmış bedenini arkadan tanımak artık mümkün değildi.

"O sırada bile isteye öyle söyleyorsun," demişti Julia. Evet, kendisi de bile isteye öyle söylemişti. Söylemeye kalmamış, gerçekten istemişti. Kendisine değil, ona yapmalarını istemişti...

Tele-ekrandan gelen müzikte bir değişiklik oldu. Yanık, alaycı, kırık dökük bir ezgiye dönüştü. Çok geçmeden bir şarkı duyuldu; belki de şarkısı söylenmiyordu, bir anı bir sese bürünmüştü belki de:

Güzelim kestane ağacının altında  
Ben seni sattım, sen de beni havada

Gözleri yaşardı. Yanından geçen bir garson, kadehinin boşalmış olduğunu görünce cin şişesini alıp getirdi.

Winston kadehi burnuna götürüp kokladı. Bu berbat şey, her yudumda biraz daha tiksincleşiyordu. Ama artık içinde yüzüyordu bu içkinin. Yaşamı, ölümü ve dirilişi olup çıkmıştı. Her gece bu cinle uyuşup kendinden geçiyor, her sabah yine onunla canlanıp kendine geliyordu. Gözleri çapak içinde, ağızı kupkuru, sırt ağrılarıyla on bire doğru uyandığında, başucunda geceden kalma cin şişesiyle çay fincanı yoksa, yerinden doğrulamıyordu bile. Öğle saatlerinde, elinde cin şisesi, donuk bakışlarla tele-ekranı dinliyordu. Saat on beşten kapanış saatine kadar da Kestane Ağacı Kahvesi'nde öylece oturuyordu. Artık ne yaptığı umursayan olmadığı gibi, onu uyandıran bir düdük sesi, tele-ekrandan gelen bir uyarı da yoktu. Arada sırada, belki haftada iki kez, Gerçek Bakanlığı'na giderek

kimsenin uğramadığı, tozlu bir büroda biraz çalışıyordu; çalışmak denebilirse tabii. Yenisöylem Sözlüğü'nün On Birinci Basımı'nın hazırlanmasında karşılaşılan önemsiz sorunların çözümüyle uğraşan sayısız kuruldan birine bağlı alt-kurullardan birinin alt-kurullarından birine atanmıştı. Ara Rapor denen bir şey üzerinde çalışıyorlardı, ama neyin raporunu hazırladıkları konusunda en küçük bir fikri yoktu. Virgüllerin ayraçların içine mi, yoksa dışına mı konması gerektiği gibi bir sorunla ilgiliydi. Kurulda, hepsi de Winston'in durumuna benzer durumlarda olan dört kişi daha vardı. Kimi günler, toplandıktan hemen sonra, yapacak hiçbir iş olmadığını görüp dağılıveriyorlardı. Ama bazı günler de, büyük bir coşkuyla çalışmaya koyuluyor, gösterişli bir rapor yazmaya başlıyor, bitmek bilmeyen notlar tutuyorlardı, ama çok geçmeden öyle çaprazık tartışmalar patlak veriyordu ki, tartışmanın ne olduğu bile anlaşılmaz hale geliyor, tanımlar üzerinde olmadık kavgalar çıkıyor, zaman zaman konudan bütünüyle uzaklaşılıyor, kavgalar tehditlere dönüşüyor, birbirlerini üst makamlara şikayet etmekle tehdit ettikleri bile oluyordu. Sonra birden duruluveriyor, masanın çevresinde suspus oturuyor, gün ağarırken ortalıktan çekilen hayaletler gibi boş gözlerle birbirlerine bakıyorlardı.

Tele-ekranda bir sessizlik oldu. Winston yine başını kaldırıp baktı. Haber bülteni mi okunacaktı yoksa! Ama hayır, müziği değiştiriyorlardı, o kadar. Afrika haritası beynine kazınmıştı. Haritada orduların ilerleyişi görülebiliyordu: dimdik güneye inen siyah bir ok ve siyah okun ucundan yatay olarak doğuya uzanan beyaz bir ok. Onay almak istercesine, posterdeki buz gibi yüze baktı. Acaba ikinci ok hiç olmayabilir miydi?

Sonra yine kayıtsızlaşmıştı. Cininden bir yudum daha alıp beyaz ata uzandı, ürkek bir hamle yaptı. Şah. Ama belli ki doğru hamle değildi, çünkü...

Durup dururken aklına bir anısı düştü. Mum ışığında, geniş, beyaz bir örtü kaplı bir yatağın bulunduğu bir odadaydı, dokuz on yaşlarındaydı, yerde oturmuş, zar atıyor, kahkahalarla gülüyordu. Annesi de karşısında oturuyor, o da gülüyordu.

Annesi ortadan kaybolmadan bir ay önce olsa gerekti. Açılığını bir an için unutup yatışmış, annesine olan sevgisi geçici de olsa yeniden canlanmıştı. O günü çok iyi anımsıyordu, yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyor, camlardan sular szülüyordu, içeride ölgün bir ışık vardı. İki kardeş, karanlık, boğucu yatak odasında sıkıntıdan patliyordu. Winston ağlayıp sizlaniyor, yemek diye tutturuyor, odanın içinde koşturup her şeyi yere atıyordu, duvarları öyle bir tekmeliyordu ki, komşular öbür tarafından duvara vuruyorlardı; küçük kardeşi ise durmadan ağlıyordu. Sonunda, annesi, "Uslu durursan sana bir oyuncak alacağım; çok güzel bir oyuncak, bayılacaksın," demişti; sonra da o yağmurda dışarı çıkmış, hâlâ açık olan, yakınlardaki küçük bir mağazaya gitmiş, içinde Yılanlar ve Merdivenler<sup>1</sup> oyunu bulunan karton bir kutuya dönmüştü. Winston nemli kartonun kokusunu hâlâ anımsıyordu. Eski püskü bir şeydi. Oyun tahtası delik deşitti, minik tahta zarlar o kadar kötü kesilmişti ki, tahtanın üzerinde yamuk duruyordu. Winston suratını asmış, oralı olmamıştı. Bunun üzerine annesi bir mum yakmış, birlikte yere oturup oynamaya başlamışlardı. Çok geçmeden, oyun tahtasının üstündeki karelerde merdivenleri tırmanır, sonra yılanlardan aşağıya, başlangıç noktasına inerken, Winston çılgınlar gibi eğlenmeye,

1. Zarla oynanan bir masaüstü oyunu. Oyun tahtasının bazı yerlerindeki Merdivenler birkaç kare yukarıya gitmeyi sağlarken, Yılanlar aşağıya düşmeye yol açar. Oyunun amacı, son kareye kadar ilerlemektir. Son kareye ilk ulaşan, oyunu kazanır. (Ç.N.)

kahkahalar atmaya başlamıştı. Sekiz oyun oynamışlar, dördünü Winston, dördünü annesi kazanmıştı. Oyunu anlayamayacak kadar küçük olan kız kardeşi ise, bir mindere yaslanarak oturmuş, onlara bakarak kıkır kıkır gülmüştü. Tıpkı küçüklüğündeki gibi, hep birlikte mutlu bir öğleden sonra yaşamışlardı.

Winston bu sahneyi zihinden silip attı. Yanlış bir anıydı. Yanlış anılar zaman zaman başını ağrıtıyordu. İnsan onların aslında ne olduğunu bildiği sürece önemleri yoktu. Bazı şeyler olmuştu, bazı şeyler olmamıştı. Yeniden satranç tahtasına yöneldi ve bir kez daha beyaz atı eline aldı. At birden tak diye satranç tahtasının üstüne düştü. Winston iğne batırılmış gibi yerinden sıçradı.

Tiz bir borazan sesi duyulmuştu. Haber bülteni gelirdi! İşte! Zafer kazanılmıştı! Haberlerden ne zaman borazan çalınsa, zafer kazanılmış demekti. Kahvede bir heyecan dalgası esti. Garsonlar bile ırkılıp kulak kesilmişlerdi.

Borazan sesi kahvenin içinde çınlamıştı. Tele-ekranda coşkulu bir ses hızlı hızlı anlatmaya başlamış, ama çok geçmeden dışarıdaki gösteriden gelen bağırtılar basın çıkmıştı. Haber sokaklarda yıldırım gibi yayılmıştı. Winston'ın tele-ekrandan duyabildiği kadarı bile, öngörüsünün tümüyle gerçekleştiğini anamasına yetmişti: Gizlice büyük bir donanma kurulmuş, düşmanın gerisine ani bir darbe indirilmiş, beyaz ok siyah oku yarıp geçmişti. Bağışmaların arasından kesik kesik zafer haykırıları duyuluyordu: "Muhteşem stratejik manevra... Kusursuz esgündüm... Tam bir bozgun... Yarım milyon tut sak... Büyük bir moral çöküntüsü... Tüm Afrika'yı ele geçirdik... Savaşın sonunu getirin artık... Zafer... İnsanlık tarihinin en büyük zaferi... Zafer, zafer, zafer!"

Winston'ın bacakları masanın altında zangır zangır titriyordu. Yerinden kalkmamıştı, ama zihninin içinde

dışarıdaki kalabalığa karışmış, koşuyor, yeri göğü inleterek var gücüyle koşuyordu. Başını kaldırıp yeniden Büyük Birader'in posterine baktı. Tüm dünyayı ezip geçen bir dev! Asyalı sürülerin çarpıp paramparça oldukları bir kaya! Daha on dakika öncesine kadar –evet, yalnızca on dakika öncesine kadar– cepheden zafer haberini mi, yoksa bozgun haberini mi geleceği konusunda hâlâ ikircikli olduğunu düşündü. Ah, Avrasya ordusunun yok olup gitmesinden çok öte bir olaydı bu! Sevgi Bakanlığı'ndaki o ilk günden bu yana içinde büyük değişiklikler olmuştu, ama kesin, onsuz edilemez, sağaltıcı değişim şimdi gerçekleşmişti işte.

Tele-ekrandan gelen ses hâlâ tutsaklardan, savaş garnizonlarından, kıyımlardan söz edip duruyordu, ama dışarıdaki bağırtılar biraz azalmıştı. Garsonlar yeniden işlerinin başına dönüyorlardı. İçlerinden biri elinde cin şisesiyle yanına geldi. Mutlu düslere dalmış olan Winston, kadehinin dolduruluşuna aldırmadı bile. Artık ne koşuyor ne de yeri göğü inletiyordu. Yeniden Sevgi Bakanlığı'ndaydı, her şey bağışlanmıştı, ruhu arınıp ak pak olmuştu. Halk mahkemesinin huzurundaydı, her şeyi itiraf ediyor, herkesi ele veriyordu. Beyaz fayans döşeli koridorda, arkasında silahlı bir muhafiz, gün ışığında yürüyor gibi yürüyordu. Nicedir beklediği kurşun beyinine saplanıyordu.

Başını kaldırıp o kocaman yüze baktı. O siyah bıyığın ardına gizlenen gülürnseyişiń anlamını kavraması kırk yılını almıştı. Ah, o acımasız, boş aldanışlar! Ah, o sevecen kucaktan dik kafalı, bile isteye kaçışlar! Yanaklarından cin kokulu iki damla gözyaşı süzüldü. Ama artık her şey yoluna girmişti, mücadele sona ermişti. Sonunda kendine karşı zafere ulaşmıştır. Büyük Birader'i çok seviyordu.

## EK

### Yenisöylem kuralları

Yenisöylem, Okyanusya'nın resmî diliydi ve İngsos ya da İngiliz Sosyalizmi'nin ideolojik gereksinimlerini karşılamak amacıyla oluşturulmuştur. 1984 yılında, Yenisöylem'i, konuşurken ya da yazarken biricik iletişim aracı olarak kullanan tek bir kişi bile yoktu. *Times* gazetesiinin önemli makaleleri Yenisöylem'le yazılmakla birlikte, bu ancak bir uzmanın gerçekleştirebileceği bir *bceri gösterisi* olmaktan öteye gitmiyordu. Yenisöylem'in en geç 2050 yılına kadar Eskisöylem'in (daha doğrusu, herkesçe benimsenmiş olan İngilizcenin) yerini alması bekleniyordu. Bu arada, Yenisöylem, tüm Parti üyelerinin günlük konuşmalarında Yenisöylem sözcükleri ve sözdizimlerini giderek daha fazla kullanmaları sonucunda gittikçe gelişiyordu. Yenisöylem'in 1984'te kullanımda olan ve Yenisöylem Sözlüğü'nün Dokuzuncu ve Onuncu Basımlarında yer alan biçimini geçiciydi ve sonradan çıkarılması tasarlanan pek çok gereksiz sözcük ve köhnemiş yapılanış içeriyordu. Biz burada, Yenisöylem'in, Sözlüğün On Birinci Basımı'ndaki en son, yetkinleştirilmiş biçimini ele alıyoruz.

Yenisöylem'in amacı, yalnızca İngsos'un sadık izleyicilerinin dünya görüşü ve düşünsel alışkanlıklarına uygun düşecek bir anlatım ortamı sağlamak değil, aynı zamanda

bütün öteki düşünce biçimlerini olanaksız kılmaktı. Yenisöylem tümden benimsendiği ve Eskisöylem tümden unutulduğu zaman, her türlü sapkınlığın düşüncenin –yani İngiltere ilkelerinden sapan her türlü düşüncenin– olanaksızlaşması amaçlanıyordu, çünkü insanlar sözcüklerle düşünüyorlardı. Yenisöylem'in sözdağarcığı, bir Parti üyesinin dile getirmek isteyebileceği her anlamı tümüyle doğru ve çoğu zaman da çok ustaca karşılaşacak, buna karşılık tüm öteki anımları ve onlara dolaylı yöntemlerle ulaşma olaslığını ortadan kaldırıracak biçimde oluşturulmuştu. Bu, bir ölçüde yeni sözcükler icat ederek, ama daha çok, istenmeyen sözcükleri ayıklayarak ya da bu tür sözcükleri sapkınlığın anımları ve her türlü ikincil anlamından elden geldiğince arındırarak yapılmıştı. Tek bir örnek vermek gerekirse: *Özgür* sözcüğü Yenisöylem'den çıkarılmış değildi, ama ancak "Sokağa çıkmakta özgürsün" ya da "Ormanda özgürce gezebilirsin" gibi deyişlerde kullanılıyordu. Eskiden olduğu gibi "siyasal özgürlük" ya da "düşünsel özgürlük" anlamında kullanılmamıştı, çünkü siyasal ve düşünsel özgürlük artık birer kavram olarak bile kayıplara karışmış, dolayısıyla da adlandırılmasına gerek kalmamıştı. Egemen öğretiden sapan sözcüklerin kaldırılması dışında, sözcük sayısını azaltmak başlı başına bir amaç olarak görülüyor ve vazgeçilebilecek hiçbir sözcük yaşatılmamıştı. Yenisöylem, düşünce ufkunu genişletecek biçimde değil, *daraltacak* biçimde düzenlenmişti; kaldı ki, sözcük seçiminin en aza indirilmesi de dolaylı olarak bu amaca hizmet ediyordu.

Yenisöylem bugün bildiğimiz İngiliz diline dayanmakla birlikte, günümüzde İngilizce konuşan biri yeni icat edilmiş sözcükler içermeyen pek çok Yenisöylem tümcesini bile anlamakta güçlük çekiyordu. Yenisöylem, sözcükleri, A sözdağarcığı, B sözdağarcığı (bileşik sözcükler de deniyordu) ve C sözdağarcığı diye üç sınıflamaya

ayrılıyordu. Her sınıflamayı ayrı olarak incelemek daha kolay olacaktır, ama üç sınıflama için de aynı kurallar geçerli olduğundan, Yenisöylem'in dilbilgisel özellikleri A sözdağarcığına ayrılan bölümde ele alınacaktır.

*A sözdağarcığı*: A sözdağarcığı, yemek, içmek, çalışmak, giymek, merdiveni çıkmak ve merdivenden inmek, araba sürmek, bahçeyi düzenlemek, yemek pişirmek gibi, günlük yaşamda gereklili olan sözcüklerden oluşuyordu. Var olan sözcüklerin nerdeyse tümü *-vurmak, koşmak, köpek, ağaç, şeker, ev, çayır* gibi sözcükler-A sözdağarcığında da vardı; ama günümüz İngilizcesinin sözdağarcıyla kıyaslandığında sayıları çok daha az olduğu gibi, anlamları da çok daha katı bir biçimde tanımlanmıştı. Tüm belirsizlikler ve anlam ayırtları giderilmişti. Bu sınıflamaya giren Yenisöylem sözcükleri, olabildiği kadariyla, açık seçik anlaşılan tek bir kavramı dile getiren kısa, kesin, vurgulu bir sesten oluşuyordu. A sözdağarcığını edebiyatta ya da siyaset ve felsefe tartışmalarında kullanmak olanaklı değildi. Genellikle somut nesneleri ya da bedensel eylemleri belirten basit, dolambaçsız düşünceleri dile getirmek üzere düzenlenmişti.

Yenisöylem dilbilgisinin iki önemli özelliği vardı. Bunlardan birincisi, söylenen sözün farklı bölümlerinin birbirinin yerini alabilmesiydi. Dildeki her sözcük (bu, ilke olarak, *eger* ya da *-iken* gibi çok soyut sözcükler için bile geçerliydi) eylem, ad, sıfat ya da belirteç<sup>1</sup> olarak kullanılabilirdi. Aynı kökten geldikleri sürece, eylem ile arasında hiçbir değişkenlik yoktu; bu kural, kendiliğinden, pek çok eski oluşum biçiminin ortadan kalkmasını sağlıyordu. Örneğin, Yenisöylem'de *düşünce* sözcüğü

1. Burada "eylem"i "fiil"in karşılığı olarak, "belirteç"i de "zarf"ın karşılığı olarak kullandım. (Ç.N.)

yoktu. Onun yerini, hem ad hem de eylem işlevi gören *düşün* sözcüğü almıştı. Burada kökenbilimin hiçbir kuralı gözetilmiyordu; bazı durumlarda özgün ad, bazı durumlarda da eylem kullanılıyordu. Yakın anlamlı bir ad ile eylemin birbiriyle köken bakımından bağıntılı olmadığı durumlarda bile, çoğu zaman ikisinden biri ayıplanıyordu. Örneğin, *kesmek* diye bir sözcük yoktu, *bıçak* ad-eylemi onun anlamını yeterince karşılıyordu. Sıfatlar, ad-eylemlere *-lu* soneki, belirteçlere de *-la* soneki getirilerek oluşturuluyordu. Örneğin, *çabukluklu* "hızlı" anlamına, *çabuklukla* da "hızla" anlamına geliyordu. Günüümüzdeki *iyi*, *güçlü*, *büyük*, *siyah*, *yumuşak* gibi sıfatlar hiç kuşkusuz korunmuştu, ama çok azalmıştı. Onlara pek gereksinim kalmamıştı, çünkü ad-eyleme *-li* eklenecek sıfat anlamı elde edilebiliyordu. Zaten *-la* ile biten pek azı dışında, bugün var olan belirteçlerin hiçbirini korunmamıştı: *-la* çekim eki değişmezdi. Örneğin, *pekâlâ* sözcüğünün yerini *tyilikle* sözcüğü almıştı.

Ayrıca, herhangi bir sözcük –bu da ilke olarak dildeki her sözcüğe uygulanıyordu– sonuna *-sız* eki getirilerek olumsuzlanabiliyor ya da *arti-* öneki eklenderek güçlendirilebiliyor, daha da güçlü bir vurgu yapmak isteniyorsa önüne *çiftarti-* eki getiriliyordu. Böylece, örneğin, *soğuk-suz* sözcüğü "sıcak" anlamına gelirken, *artisoğuk* "çok soğuk", *çiftartisoğuk* da "aşırı soğuk" demek oluyordu. Aynı zamanda, günümüz İngilizcesinde olduğu gibi, *ön-*, *-art*, *-yukan*, *-aşağı* gibi önekler getirerek hemen her sözcüğün anlamını değiştirmek olanaklıydı. Bu tür yöntemlerle sözdağarcığının çok büyük ölçüde daraltılabileceği anlaşılmıştı. Örneğin, *iyi* sözcüğü varken *kötü* diye bir sözcüğe gerek yoktu, çünkü *iyisiz* sözcüğü istenen anlamı aynı ölçüde, hatta daha iyi veriyordu. Karşıtanamlı iki sözcük söz konusu olduğunda, tek yapılması gereken, hangisinin kaldırılacağına karar vermekti. Sözgelimi, isteğe göre, *ka-*

*ranlık* sözcüğünü yerini *ışıksız* sözcüğü ya da *aydınlık* sözcüğünün yerini *karanlıksız* sözcüğü alabilirdi.

Yenisöylem dilbilgisinin ikinci önemli özelliği, olağanüstü kuralcı olmasıydı. Bazı ayırsı örnekler dışında, tüm çekirneler aynı kurallara bağlıydı. Örnekse, tüm eylemlerde, geçmiş zaman çekimi aynıydı ve *-di* (*-dı*) ile sonlanıyordu. *Çalmak*'ın geçmiş zaman çekimi *çaldı*, *düşünmek*'in ise *düşündü* idi; bu kurala uymayan tüm çekimler kaldırılmıştı. Tüm çoğul sözcükler, sonlarına *-ler* ya da *-lar* eki getirilerek oluşturuluyordu. Sözgelimi, *âsâr* sözcüğü yalnızca *eserler* olarak kullanılıyordu. Karşılaştırma sıfatları, sonlarına ek getirilerek oluşturuluyordu; belirli bir kurala bağlanmayan ve *daha iyi*, *çok iyi*, *en iyi* gibi biçimler kaldırılmıştı.

Cekimi kural dışı olarak yapılabilen sözcük sınıfları yalnızca adıllar<sup>1</sup>, ilgi adılları<sup>2</sup>, gösterme sıfatları<sup>3</sup> ve yardımçı eylemlerdi<sup>4</sup>. Kimi ayırsı örnekler dışında, bunların hepsinin eski kullanımı korunmuştu. Ayrıca, sözcüklerin oluşturulmasında, hızlı ve kolay konuşma gereksiniminden kaynaklanan bazı kuralıslıklar söz konusuydu. Söylenmesi zor ya da yanlış anlaşılmaya yatkın bir sözcük, sırı bu nedenle kötü sözcük sayılıyordu; o yüzden, zaman zaman, akışmayı<sup>5</sup> sağlamak için ya sözcüğe fazladan harfler ekleniyor ya da eski biçimine dokunulmuyordu. Ama bu gereksinim kendini daha çok B sözdağarcığında gösteriyordu. Söyleş kolaylığına *neden* bu kadar büyük bir önem verildiğini ileride açıklayacağız.

1. Zamır. (Ç.N.)

2. Nispet zamiri. (Ç.N.)

3. İşaret sıfatı. (Ç.N.)

4. Yardımcı fil. (Ç.N.)

5. Kulağa hoş gelen ya da söylenmesi kolay olan seslerin birbirine eklenmesi; ses uyumu. (Ç.N.)

*B sözdağarcığı*: B sözdağarcığı, özellikle siyasal amaçlarla oluşturulmuş sözcükleri, yani yalnızca siyasal gön- dermeler taşımakla kalmayan, aynı zamanda onları kul- lanan kişiye istenen düşünsel tutumu dayatmayı amaçla- yan sözcükleri kapsıyordu. İngsos ilkelerini iyice kavra- madan bu sözcükleri doğru olarak kullanmak güçtü. Bunlar kimi durumlarda Eskisöylem'e, hatta A sözdağar- cığından alınmış sözcüklere bile çevrilebiliyordu, ama bu genellikle uzun bir açıklamayı gerektiriyor, söylemek istenen düşüncede belirli bir anlam kaybına yol açı- du. B dağarcığındaki sözcükler, çoğu zaman bir düşünce akışını birkaç hecede toplayan, aynı zamanda alışılmış dilden daha şaşmaz ve etkili olan bir tür sözel stenoydu.

B dağarcığındaki sözcüklerin hepsi bileşik sözcük- lerdi.<sup>1</sup> Kolay söylenebilecek bir biçimde birleştirilmiş iki ya da daha çok sözcükten ya da sözcük parçalarından oluşuyorlardı. Sonuçta ortaya çıkan karışım, çekimi bil- dik kurallara göre yapılan bir ad-eylem oluyordu. Tek bir örnek vermek gerekirse: *İyidüşünüş* sözcüğü kabaca "ög- retiye bağlılık" ya da eylem olarak kullanılacaksa "ögreti- ye bağlı bir biçimde düşünmek" anlamına geliyordu. Bu- nun çekimleri de şöyle oluyordu: ad-eylem, *iyidüşünüş*; geçmiş zaman ve geçmiş zaman sıfat eylemi, *iyidüşünülü- dü*; şimdiki zaman sıfat eylemi, *iyidüşünüyor*, sıfat, *iyidü- şünlü*; belirteç, *iyidüşünle*; eylemsi ad, *iyidüşünür*.

B dağarcığındaki sözcükler belirli bir kökenden tü- retilmiyordu. Bu sözcüklerin oluşturduğu sözcükler söylenen sözün herhangi bir bölümü olabiliyor, herhangi bir sıradüzende kullanılabiliyor ve söylenişlerini kolay-laştıracak herhangi bir biçimde değiştirilip bozulabiliyor-

1. Söleyaz gibi bileşik sözcükler hiç kuşkusuz A sözdağarcığında da bulu- nuyordu, ama bunlar yalnızca kullanımı kısıtlıydı, özellikle ideolojik bir yanları yoktu. (Yazarın notu.)

du. Örneğin, *düşün*, *suçdüşün* (düşüncесuçu) sözcüğünde sona, *düşünpol* (Düşünce Polisi) sözcüğünde ise başa geliyordu; ikinci sözcük *polisi*'nin de yalnızca ilk hecesi kalıyordu. Akışmayı, ses uyumunu sağlamak daha güç olduğundan, B sözdağarcığındaki kuralsız oluşumlar A sözdağarcığından daha yaygındı. Örneğin, *Gerbak*, *Barbak* ve *Sevbak*, Gerçek Bakanlığı, Barış Bakanlığı ve Sevgi Bakanlığı'nın söylenişlerini kolaylaştıran kısaltılmış biçimleriydi. B dağarcığındaki tüm sözcüklerin sonekleri ve kökleri aynı biçimde değişebiliyordu.

B dağarcığındaki sözcüklerin anlamları, bu dilde yetkinleşmemiş birinin anlayamayacağı kadar inceltülmüştü. Örneğin, *Times* gazetesiinin başyazalarından birindeki bir tümceyi alalım: *Eskidüşünürler İngsos ruhduymaz*. Bunu Eskisöylem'e kestirmeden şöyle aktarabiliriz: "Düşünçeleri Devrim'den önce oluşmuş olanlar, İngiliz Sosyalizmi' nin ilkelerinin ruhunu tam anlamıyla kavrayamazlar." Ama bu yeterli bir çeviri değildir. Bir kere, yukarıda alınan Yenisöylem tümcesini tam anlamıyla kavrayabilmek için, *İngsos*'un ne demek olduğunu açık seçik bilmek gereklidir. Ayrıca, bugün hayal bile edilemeyecek, körü körüne, canı gönülden bir kabullenmiş anıştıran *ruhduyum* sözcüğünün ya da kötücüllük ve çürümüslük kavramlarıyla bütünleşmiş olan *eskidüşün* sözcüğünün gerçek gücünü, ancak *İngsos*'u derinliğine kavramış biri anlayabilir. Ama *eskidüşün* gibi bazı Yenisöylem sözcüklerinin asıl işlevi, anımlarını yansıtmaktan çok, anımları yok etmekti. Sayıları ister istemez az olan bu sözcüklerin anımları, tek bir kapsayıcı terimle bir yığın sözcüğü içerecek kadar genişletilmiş, böylece pek çok sözcük geçersiz kılınıp unutulmuştu. Yenisöylem Sözlüğü'nü hazırlayanların karşısına dikilen en büyük güçlük, yeni sözcükler uydurmak değil, yeni uydurulan sözcüklerin ne anlama geldiğini, başka bir deyişle kaç sözcüğü geçersiz kıldığını belirleyebilmekti.

Daha önce *özgür* sözcüğünde de gördüğümüz gibi, bir zamanlar sapıkın anamlar taşıyan sözcükler bazen kolaylık kaygısıyla korunuyor, ama istenmeyen anamlarından arındırılıyordu. *Onur, adalet, ahlak, enternasyonalizm, demokrasi, bilim ve din* gibi sayısız sözcük yok olup gitmişti. Birkaç kapsayıçı sözcük onları içine almış, içine alırken de ortadan kaldırılmıştı. Örneğin, özgürlük ve eşitlik kavramları çevresinde kümelenen tüm sözcükler tek bir *suçdüşün* sözcüğüyle, nesnellik ve akılçılık kavramları çevresinde kümelenen tüm sözcükler de tek bir *eskidüşün* sözcüğüyle kapsanıyordu. Sözcüklerin daha açık ve kesin olması tehlikeliydi. Bir Parti üyesinden beklenen, pek fazla bir şey bilmenden kendi kavmi dışındaki tüm kavimlerin "sahte tanrılar" a tapındığına inanan bir ilkçağ İbranisine benzemesiydi. İlkçağ İbranisinin o tanrıların adlarının Baal<sup>1</sup>, Osiris<sup>2</sup>, Molek<sup>3</sup> ya da Astarte<sup>4</sup> olduğunu bilmesi gerekmektedi; herhalde onları ne denli az bilirse, bağınazlığı o ölçüde sağlamlaşırıdı. O, Yehova'yı<sup>5</sup> ve Yehova'nın emirlerini bilirdi: dolayısıyla da, başka adları ya da sıfatları olan tüm tanrıların sahte olduğunu. Parti üyesi de, doğru davranışın ne olduğunu bildiği gibi, doğru tutumdan ayrılmayanın hangi yollardan mümkün olduğunu da çok genel olarak, belli belirsiz biliyordu. Örneğin, tüm cinsel yaşamı iki Yenisöylem sözcüğüyle, sekssuç (cinsel ahlaksızlık) ve týiseks (iffet) ile düzenle-

1. İlkçağ'da birçok Ortadoğu toplumunda tapınılan tanrı. Kenanlılar arasında bereket tanrısı olarak büyük önem taşırdı. (Ç.N.)

2. Eski Mısır'ın en önemli tanrılarından. M.O. 2400 dolayında, hem bereket tanrısı hem de ölen firavunun kışkırtılmış simgesi olarak ikili bir işlev taşıyordu. (Ç.N.)

3. İlkçağ'da Ortadoğu'nun pek çok bölgesinde kendisine çocuk kurban edilen tanrı. (Ç.N.)

4. Mezopotamya dininde savaş ve cinsel aşk tanrıçası. Batı Samilerde Astarte, Akad dilinde İstar, Sümer dilinde İnanna. (Ç.N.)

5. Yahudilik'te, Tanrı'nın Hz. Musa'ya vahyettiği özel adı. (Ç.N.)

niyordu. *Sekssuç*, tüm cinsel ahlaksızlıklarını kapsıyordu. Zinayı, eşcinsellik ve öteki sapıklıkları kapsadığı gibi, yalnızca zevk için girilen normal cinsel ilişkiyi de içeriyordu. Bunların hepsi de aynı ölçüde suç sayıldığından, cezası da idam olduğundan, hepsini ayrı ayrı adlandırmaya gerek yoktu. Bilimsel ve teknik sözcüklerden oluşan C sözdağarcığında, bazı cinsel sapkınlıklara özel adlar vermek gerekebilirdi, ama sıradan yurttaşın bunlara gereksinimi yoktu. Sıradan yurttaş, *iyiseks*'in ne anlamına geldiğini biliyordu; *iyiseks*, karıkocanın sırıf çocuk yapmak amacıyla girdiği ve kadının bedensel zevk almasının söz konusu olmadığı normal cinsel ilişkiye idi; bunun dışında kalan her türlü cinsel ilişki *sekssuç*'tu. Yenisöylem'de, sapıkın bir düşüncenin, *sapıkın olduğunu* kabullenmenin ötesinde izini sürmek pek mümkün değildi: Bunun için gerekli sözcükler yoktu.

B sözdağarcığında, ideolojik bakımdan yansız olan tek bir sözcük bulunmuyordu. Pek çoğu örtmeceli<sup>1</sup> sözcüklerdi. Örneğin, *keyifkamp* (zorunlu çalışma kampı) ya da *Barbak* (Barış Bakanlığı, yani Savaş Bakanlığı) gibi sözcükler, görünürdeki anlamının nerdeyse tam karşıtı bir anlam taşıyordu. Buna karşılık, kimi sözcükler de Okyanusya toplumunun gerçek yüzünü su götürmez bir biçimde, apaçık ortaya koyuyordu. Örneğin, Parti'nin proleter kitlelere dağıttığı süprüntü yayınlara ve sunduğu asilsız haberlere *prolbesi* deniyordu. Bir de, Parti için kullanıldığında "iyi"yi, düşmanlar için kullanıldığında "kötü"yü çağrıstanın belirsiz sözcükler vardı. Ayrıca, ilk bakışta yalnızca birer kısaltma gibi görünmekle birlikte, ideolojik niteliklerini anımlarından değil de yapılarından alan pek çok sözcük bulunuyordu.

1. Dolaylı biçimde söylemesi uygun görülmeyen bir olguya örterek dolaylı yoldan, hafifleterek ya da karıştırarak anlatmak. (Ç.N.)

Anlaşıldığı kadarıyla, herhangi bir siyasal anlamı olan ya da olabilecek her şey B sözdağarcığına alınmıştı. Her örgüt ya da topluluk, öğreti, ülke, kurum ya da kamu yapısının adı, türetildiği kök korunarak, en az hęceyle kolayca söylenebilecek tek bir sözcüğe indirgenmişti. Örneğin, Gerçek Bakanlığı'nda Winston Smith'in çalıştığı Arşiv Dairesi'ne *Arda*, Kurgu Dairesi'ne *Kurda*, Televizyon Programları Dairesi'ne de *Telda* deniyordu. Burada amaç, yalnızca zaman kazanmak değildi. Yirminci yüzyılın ilk otuz kırk yılında bile kısaltılmış sözcük ve deyimler siyasal dilin belirleyici özelliklerinden biri olmuş ve bu tür kısaltmaların en çok totaliter ülkeler ve totaliter örgütlerde kullanıldığı görülmüştü. Örnекse, *Nazi*, *Gestapo*, *Komintern*, *Inprecor<sup>1</sup>*, *Ajitprop<sup>2</sup>* gibi sözcükler. Bu uygulama ilk başlarda içgüdüsel bir biçimde benimsenmişse de, Yenisöylem'de bilinçli bir amaçla kullanılıyordu. Bir adı böyle kısaltmakla, yapabileceği çağrımların çoğunu öne kesilerek, anlamının daraltılıp ustaca değiştirilebildiğinin farkına varılmıştı. Örneğin, *Komünist Enternasyonal* sözcükleri, insanlığın evrensel kardeşliği, kızıl bayraklar, barikatlar, Karl Marx ve Paris Komünü'nün iç içe geçtiği bir görünümü çağrıştırır. Oysa *Komintern* sözcüğü, yalnızca sağlam yapılı bir örgütü ve açık seçik tanımlanmış bir öğreti birliğini akla getirir. Nerdeyse bir iskemle ya da masa kadar tanımı kolay ve amacı sınırlı bir şeye gönderme yapar. *Komintern*'in nerdeyse fazla düşünülmeden söylenebilecek bir sözcük olmasına karşılık, *Komünist Enternasyonal* insanı hiç değilse bir an düşündüren bir deyimdir. *Gerbak* gibi

1. Dördüncü Enternasyonal tarafından yayımlanan aylık Marksist dergi. Adı, derginin dünyanın dört bir yanındaki devrimcilerin makaleleri ve mektuplarını çevirip yayımladığı anlamında, *International Press Correspondance* (Uluslararası Basın Yazışmaları) sözcüklerinin ilk hecelerinin birleştirilmesinden oluşur. (Ç.N.)

2. Ajitasyon ve propaganda. (Ç.N.)

bir sözcüğün çağrıştırdıkları da, *Gerçek Bakanlığı*'nın çağrıştırdıklarından hem daha az hem de daha denetlenebilirdir. Bu da, yalnızca her fırسatta kısaltmaya gidilmesini değil, her sözcüğün kolayca söylenebilmesine nerdeyse aşırı bir özen gösterilmesini de açıklamaktadır.

Yenisöylem'de, anlam şaşmazlığı dışında en çok söyleniş kolaylığına önem veriliyordu. Gerekli görüldüğünde, dilbilgisi kuralları söyleniş kolaylığına her zaman feda ediliyordu. Doğruydu da, çünkü istenen, her şeyden önce de siyasal kaygılarla istenen, çabucak söyleneniveren ve konuşanın zihninde en az yankı uyandıran, yanlış anlaşılma yer bırakmayacak kısaltılmış sözcüklerdi. B sözdağarcığındaki sözcükler, hemen hepsinin birbirine çok benzemesinden güç bile alıyordu. Bu sözcüklerin hemen hepsi -*iyidüşün*, *Barbak*, *prolbesi*, *sekssuç*, *keyifkamp*, *İngsos*, *ruhduyum*, *düşünpol* ve daha pek çoğu- vurgunun ilk hece ile son hece arasında eşit olarak bölüşüldüğü, iki ya da üç heceli sözcüklerdi. Bu sözcüklerle konuşulduğunda, kısa, kesik, tek düzeye seslerle hızlı hızlı konuşulabiliyordu. İstenen de tam olarak buydu. Amaç, konuşmayı, özellikle ideolojik bakımdan yansız olmayan konulardaki konuşmayı elden geldiğince bilinçten bağımsız kılmaktı. Günlük konuşmada, bir şey söylemeden önce düşünmek, her zaman olmasa da bazen, hiç kuşkusuz gereklidi; ama siyasal ya da ahlaksal bir konuda görüş bildirmesi istenen bir Parti üyesi, doğru düşünceleri kurşun yağdıran bir makineli tüfek gibi yağırtmalıydı. Dil, aslında buna yatkın bir biçimde yetişirilmiş olan Parti üyesine kusursuz bir araç sağlıyordu; sert seslerden oluşan ve İngsos'un ruhuna uygun olarak bile bile çirkinleştirilmiş sözcüklerin yapısı da bu işi iyice kolaylaştırıyordu.

Seçilebilecek pek az sözcük olması da bir başka kolaylaştırıcı etkendi. Yenisöylem'in sözdağarcığı bizimkinden yoksul olduğu gibi, durmadan daha da yoksullaştır-

manın yeni yolları bulunuyordu. Aslında, Yenisöylem, sözdağarcığının her yıl genişleyeceğine gittikçe yoksullaşmasıyla, nerdeyse bütün öteki dillerden ayrılmıyordu. Her eksiltme bir kazançtı, çünkü seçim alanı ne kadar daralırsa, insanların düşünmenin ayartısına kapılma olasılığı da o ölçüde azalırıdı. Sonuç olarak, söylenen sözün, beyin üst bölgelerini işe karıştırmadan, girtlaktan çıkması bekleniyordu. Yenisöylem'de, "ördek gibi vaklamak" anlamına gelen *ördeksöylem* sözcüğü de açıkça bunu gösteriyordu. B sözdağarcığındaki pek çok sözcük gibi *ördeksöylem*'in de esnek bir anlamı vardı. Ördek gibi vaklayarak dile getirilen görüş öğretkiye bağınazca bağlıysa, *ördeksöylem* övücü bir nitelik taşıyordu; *Times* gazetesinde Parti'nin hatiplerinden birinden çiftartiyyi *ördeksöylemcı* diye söz edilmesi, yüceltmek, göklere çıkarmak demekti.

C sözdağarcığı: C sözdağarcığı, bütünleyici bir nitelik taşıyor ve tümüyle bilimsel ve teknik terimlerden oluşuyordu. Bunlar bugün kullanılmakta olan bilimsel terimlere benzıyordu ve aynı köklerden türetilmişti, ama öteki sözcükler gibi bu terimlerin de katı bir biçimde tanımlanmasına ve istenmeyen anamlardan arındırılmasına özen gösterilmişti. Öteki iki sözdağarcığında bulunan sözcüklerdeki dilbilgisi kuralları bunlar için de geçerliydi. Günlük konuşmalarda ya da siyasal söylevlerde C sözdağarcığındaki sözcüklerin pek azı kullanılıyordu. Bilim alanında çalışan biri ya da bir teknisyen, kendi uzmanlık alanıyla ilgili listede gereksindiği tüm sözcükleri bulabiliyor, ama öteki listelerde yer alan sözcüklerle ilgili ancak yüzeysel bir bilgi edinebiliyordu. Listelerin hepsinde birden yer alan sözcüklerin sayısı pek azdı; bilimin belirli dalları şöyle dursun, zihinsel bir çalışma ya da düşünme yönemi olarak bilimin işlevini dile getiren bir sözdağarcığı bile yoktu. Aslında, "bilim'i karşılayan

tek bir sözcük yoktu; bilimin taşıyabileceği her türlü anlam, İngsos sözcüğüyle yeterince karşılanıyordu.

Buraya kadar anlatılanlardan, Yenisöylem'de, öğretiye bağınazca bağlı olmayan düşüncelerin doğru dürüst dile getirilmesinin hemen hemen olanaksız olduğu anlaşılmıştır. Hiç kuşku yok ki, sapıkın düşünceleri çok kaba bir biçimde, bir küfür gibi dile getirmek mümkündü. Örneğin, *Büyük Birader iyisizdir* denebilirdi. Ama bağınaz birinin saçma bulacağı bu sözü mantıklı bir açıklamayla doğrulamak olanaksızdı, çünkü bunun için gerekli sözcükler yoktu. İngsos'a aykırı düşünceler kafalarda ancak sözcüklerden yoksun bir biçimde belli belirsiz canlandırılabilir ve ancak bir sürü sapıkın düşünceyi *tanımlamaksızın* bir araya toplayıp geçersiz kılan çok geniş kapsamlı deyimlerle adlandırılabilirdi. Aslında, Yenisöylem'i öğretiye körü körüne bağlı olmayan amaçlarla kullanmak, ancak sözcüklerden bazılarını mantıksız bir biçimde yeniden Eskisöylem'e çevirerek mümkündü. Örneğin, Yenisöylem'de *Bütün insanlar eşittir* demek, Eskisöylem'de *Bütün insanlar kızıl saçlıdır* demek gibi bir şeydi. Burada dilbilgisi açısından bir yanlış yoktu, ama tümcenin gerçeği olduğu açıktı, insanların hepsinin aynı boyda, aynı ağırlıkta ya da aynı güçte oldukları söyleniliyordu. Artık siyasal eşitlik diye bir kavram yoktu, *eşit* sözcüğünün bu ikincil anlamı silinip atılmıştı. 1984 yılında, gündelik iletişimde hâlâ Eskisöylem kullanıldığından, insanların Yenisöylem sözcüklerini kullanırken onların asıl anımlarını anımsayabilmeleri tehlikesi söz konusuydu. Gerçi *çiftdüşün* tekniğinde ustalaşmış biri bundan kolayca kaçınabilirdi, ama birkaç kuşak sonra böyle bir kaçış olasılığı da kalmayacaktı. Tek dil olarak Yenisöylem'i öğrenerek yetişmiş biri, *eşit* sözcüğünün bir zamanlar "siyasal bakımdan eşit" gibi ikincil bir anlamı olduğunu ya da *özgür* sözcüğünün

bir zamanlar "düşünsel bakımdan özgür" anlamına da geldiğini *artık* bilmeyecekti; tıpkı satranç nedir bilmeyen birinin, *vezir* ve *kale* sözcüklerine yakışırılan ikincil anımların ayırdında olmaması gibi. Birçok suç ve hatayı işlemeye olanak bulamayacaktı, çünkü o suç ve hataların bir adı olmadığından onları düşünmek bile mümkün olmayacağı. Zamanla *Yenisöylem*'in belirleyici özelliklerinin daha da belirginleşeceğini, sözcüklerin giderek daha da azalacağını, anımlarının her geçen gün biraz daha daralacağını ve onları uygunsuz biçimde kullanma olanağının gittikçe azalacağını kestirmek zor olmasa gerekti.

Eskisöylem yerini tümden *Yenisöylem*'e bıraklığında, geçmişle olan son bağ da koparılmış olacaktı. Kaldı ki, tarih çoktan yeniden yazılmıştı, ama eski edebiyat bölümük pörçük de olsa bir yererde kalmıştı, henüz bütünüyle sansürden geçirilmiş değildi, *Eskisöylem*'i hâlâ bilen birinin bunları okuması mümkünündü. Gelecekte bu edebiyat parçaları, yitip gitmemiş olsa bile, anlaşılmaz ve çevrilemez olacaktı. Teknik bir işlem ya da çok sıradan günlük davranışlarla ilgili olanlar ya da zaten öğretiye bağlılık gösterenler (*Yenisöylem*'de *iyidüşünlü* deniyordu) dışında, *Eskisöylem*'de yazılmış bir bölümü *Yenisöylem*'e çevirmek olanaksızdı. Bu da, uygulamada, yaklaşık 1960'tan önce yazılmış hiçbir kitabın bütünüyle çevrilemeyeceği anlamına geliyordu. Devrim'den önceki edebiyat *Yenisöylem*'e ancak ideolojik çeviriyle aktarılabilirdi, ki bu da dil kadar anmanın da değişmesi demekti. Örneğin, *Bağımsızlık Bildirgesi*'nin<sup>1</sup> şu ünlü bölümünü alalım:

1. Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi. ABD tarihinde, 13 koloninin İngiliz yönetimine karşı bağımsızlığını ilan eden belge. Halkı temsil eden bir kurul, ülkeyi kendi iradesine göre yönetme hakkını ilk kez bu belgeyle dile getirmiştir. 4 Temmuz 1776'da onaylanan belgenin metnini, ardından ABD'nin üçüncü başkanı olan siyasi önder ve düşünür Thomas Jefferson kaleme almıştır. Bildirge'de, insanın doğal hakları ve toplumsal sözleşme yoluyla yönetme kuralı dile getirilmiştir. (Ç.N.)

*Şu gerçeklerin su götürmez olduğu kanısındayız: Bütün insanlar eşit yaratılmışlardır ve Yaradan onlara yaşam, özgürlük ve mutlu olmak gibi geri alınamaz bazı haklar bağışlamıştır. İnsanlar, bu hakların güvence altına alınması için, yasal yetkilerini halkın onayından alan hükümetler kurmuşlardır. Bu hakları yok etmeye kalkışan herhangi bir hükümeti değiştirmek ya da ortadan kaldırmak ve yerine yeni bir hükümet kurmak halkın hakkıdır.*

Bu metni özgün anlamına bağlı kalarak Yenisöylem'e çevirmek nerdeyse olanaksızdı. Koca bölüm, tek bir *suç-düşün* sözcüğü içinde yutulup giderdi. Tam bir çeviri ancak ideolojik bir çeviri olabilirdi, ki orada da Jefferson'ın sözleri mutlak hükümete bir övgüye dönüşüverirdi.

Aslında, geçmiş edebiyatın azımsanmayacak bir bölümü bu yoldan dönüştürülmüş bulunuyordu. Hem saygınlıklarını göz önüne alıncaya hem de başarılarını İngsos felsefesine uygun kılmak kaygııyla, bazı tarihsel kişiliklerin anısının korunması istenmişti. O yüzden, Shakespeare, Milton, Swift, Byron, Dickens ve daha başka yazarlar Yenisöylem'e aktarılmaktaydı; bu işlem tamamlandığında, bu yazarların özgün metinleri, geçmiş edebiyattan kalan bütün öteki metinlerle birlikte yok edilecekti. Ne var ki, çeviriler ağır ve zor yürüyordu; yirmi birinci yüzyılın yirmili yıllarda önce tamamlanması beklenmiyordu. Ayrıca, aynı işlemden geçirilmesi gereken çok sayıda kullanıcı kitabı da –gerekli teknik el kitapları ve benzerleri– vardı. Yenisöylem'in tümüyle benimsenmesi için 2050 gibi geç bir tarihin belirlenmiş olmasının asıl nedeni, bu çeviri işlemlerinin tamamlanmasına zaman tanımlamaktı.



## *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört:* Bir İnsanlık Karabasarı

George Orwell'in *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* adlı romanı, bende, yaşamımın farklı dönemlerinde değişik etkiler, farklı izlenimler uyandırılmış kitaplardandır. İlkgençlik çağında ilk kez okuduğumda neler düşünüp neler duyumsadığımı şimdi açık seçik anımsıyorum. O güne kadar okuduklarımı hiç benzemeyen, yabansı, gizemli bir kitap mı? Ama Winston'ın başından geçenleri ya da başına gelenleri okurken, kendimi, yaşadığımız, en azından benim yaşadığım dünyadan çok başka bir dünyada bulduğumu belli belirsiz de olsa anımsıyorum.

*Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'ü ikinci okuyışumda yirmili yaşlarımı süryordum ve yaşam beni böylesi bir kitabı okumanın "çok elverişli" bir ortamına çekmiş bulunuyordu: Mamak Askeri Cezaevi'ndeydim. Bu kez, Orwell'in betimlediği o karanlık görünümün tam içindeydim gibi gelmişti bana. Hücresinde yatan Winston'ın, dışarıdan kulağına çalınan tekdüze postal seslerini her gün ben de duyuyordum. Yorumla gerek kalmamıştı. *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, benim yaşadığım hükümler ya da koğuşlardan başka bir şey değildi.

Romanı, son olarak, çevirmeye başlamadan önce geçen yıl okudum. Romanda değişen bir şey yoktu, 1948'de yayılacağı gibiydi; sözcükler, tümceler, satırlar, paragraflar aynıydı. Neyse ki, aradan geçen onca yıl beni değiştirmiştir. Ama kitaplar da okumaya göre değişimlere ugramaz mı biraz da? Burada, Orwell'in bu başyapıtını yıllar sonra yeniden okuduğumda düşündüklerimi, anladıklarımı anlatmaya çalışacağım.

## Neden 1984?

Orwell'in romanı, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* adını taşıdığı için, 1984 yılı, yıllar öncesinden bir söylence olup çıkmıştı. Oysa Orwell, başlangıçta, öykünün geçtiği yıl olarak 1980'i seçmiş, kitabın tamamlanması biraz da hastalığı yüzünden uzadıkça ilkin 1980'i 1982 olarak değiştirmiş, daha sonra da 1984'te karar kılmuştu.<sup>1</sup> Sonradan, romanına 1984 yılını tarih biçimsinin nedenini yakın dostu, yazar Julian Symons'a açıklarken, "Kitabın yazımını 1948 yılında tamamladığım için, 1948'in son iki rakamının yerlerini değiştirmeye karar verdim," diyecekti.

Michael Radford'ın kitabın filmini 1984 yılında çekmeyi seçmesi nasıl bir rastlantı değilse, belli ki Erdal Öz'ün romanın Türkçesini Can Yayınları'ndan ilk kez 1984'te yayımlaması da yalnızca bir rastlantı değildi. Şimdi düşünüyorum da, yazarlığın yanısıra çok iyi bir yayımcı olan Erdal Öz, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'ü, öykünün geçtiği yıl gelip çattığında basmaktan derin bir haz duymuştu herhalde.

## Nasıl yayımlandı?

George Orwell, *Hayvan Çiftliği*'nin de, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'ün de hem pek çoklarinca yanlış anlaşılabileceği hem de İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında sosyalizmi açık düşürmek isteyen tutucu çevrelerce saptırılıp kullanılacağı konusunda yakınları ve dostlarında az uyarılmamıştı. Ama bu öngörünün de ötesinde, 1984 yılını bile çoktan geride bıraktığımız günümüzde, Orwell'in güncel kaygıları umursamayan gözüpek seçimini daha da haklı ve değerli kılan bir durum söz konusuydu.

Orwell, 1943 Kasım'ında yazmaya başladığı *Hayvan Çiftliği*'ni üç ayda bitirmiştir. Ne ki, kitap, yalnızca Orwell'in "Sol"da konuşulan yayımcısı Victor Gollancz tarafından değil, "Sağ"da yer alan T.S. Eliot'in yayın yönetmenliğindeki Faber&Faber, dahası Jonathan Cape tarafından da geri çevrilecekti.

1. *Nineteen Eighty-Four*, George Orwell, Penguin Books, 1990, "A Note on the Text" (Metne İlişkin Bir Not), Peter Davison, s. v.

*Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'ün*, Alfred A. Knopf'a bağlı Everyman's Library'den çıkan 1992 basımına kapsamlı bir önsöz yazan Julian Symons'ın verdiği bilgiye göre, Gollancz, *Hayvan Çiftliği*'ni okuduktan sonra, "bu nitelikte bir genel saldırını"yı yayımlamasının olanaksız olduğunu söylemişti. Jonathan Cape, kitabı Haberalma Bakanlığı'ndaki bir dostuna göstermiş, o da Sovyetler Birliği'yle ilişkilere zarar verebilecek bir kitabı yayınlamamasını "rica etmiş" Cape'ten. Eliot ise, kitabı övmekle birlikte, Orwell'in dönemin siyasal konumunu eleştirmek için "doğru bir bakış açısı seçmediğini" ileri sürmüştü. Sonunda, kitabı yayımlamayı, daha önce Orwell'in *Katalonya'ya Selam* adlı yapınızı yayımlamış ve pek çoklarından "Trockici" damgası yemiş olan Secker&Warburg üstlenecek, ama o da çekindiği için kitabın basımını savaşın bitiminden üç ay sonraya erteleyeceğini, 1945 Ağustosu'na kadar geciktirecekti.

## Soğuk Savaş

*Katalonya'ya Selam*'dan yedi yıl sonra yayımlanan *Hayvan Çiftliği*'ne dönersek... Bir çiftlikte yaşayan hayvanlar, kendilerini sömüren insanların yönetimini aşağı edip eşitlikçi bir toplum oluştururlar, ama zamanla hayvanların daha zeki ve iktidar düşkünü onderleri olan domuzlar devrimi yolundan sapıtarak daha da baskıcı ve acımasız bir diktatörlük kurarlar...

İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında, Sovyetler Birliği'yle aralarındaki bağlaşmaya hâlâ önem veren İngilizler, daha önce de dejindigim gibi, Stalin yönetimine yöneltilen bu denli ağır bir yerginin yayılmasına karşı çıkmışlardı. Ama çok geçmeden, Soğuk Savaş'ın boy atıp gelişmesiyle birlikte, Batı dünyası, özellikle de ABD'nin en tutucu çevreleri, *Hayvan Çiftliği*'ni, Sovyetler Birliği'ne karşı kullanabilecekleri düşünsel bir araç olarak görmekte gecikmedi. Onların gözünde, Orwell, "nedamet getirmiş bir komünist"; *Hayvan Çiftliği* de, Ekim Devrimi'nin nereye vardığını "tüm açıklığıyla gözler önüne seren" bir kitaptı.

Gel gör ki, Sovyetler Birliği'nin yöneticileri ve onlara bağlı komünistler de, Orwell'i "dönek" ya da "ajan" olmakla suçluyorlar; *Hayvan Çiftliği*'ni de "karşidevrimci", "komünizm karşıtı" bir yapıt olarak yerden yere vuruyorlardı.

## **İki arada bir derede**

Burada ilginç olan, *Hayvan Çiftliği*'ni iki tarafın da, kendi politikalarına yarar sağlayacak biçimde değerlendirmesi; Orwell'a da, kendi propagandalarının kara gözlüğüyle bakmasıydı. Başka bir deyişle, iki taraf da, edebiyat tarihinin en ustalıklı yergilerinden birini, kendi gündelik çıkarları açısından, ama birbirine benzemenin de ötesinde hemen hemen aynı yöntemle yorumluyordu.

Diyeceğim, bir çiftlikte yaşayan hayvanların kendilerini acımasızca ezip sömüren insanların yönetimi alaşağı ederek eşitlikçi bir toplum oluşturmaya yöneldikleri, ama iktidar düşkünu domuzların zamanla devrimi yolundan çıkararak en az insanların yönetimi kadar baskıcı bir yönetim kurdukları *Hayvan Çiftliği*'nin iki uçlu yergi mızrağı, Soğuk Savaş'ın iki büyük devletince yürütülen iki uçlu bir saldınnın hedefi olup çıkmıştır.

Oysa bugün, Orwell'in *Hayvan Çiftliği*'nde ne yapmış olduğunu görmek, yayımlandığı yılların "sıcak" ortamına oranla daha kolay. Her şeyden önce, kitabın, Koca Reis Marx miydi, Napoléon Stalin miydi, Snowball Trotski miydi gibi sorularla gelen güncel ve dolaysız bağlantıların çok ötesinde derinlikler taşıdığı açıktır.

## **Gözüpek bir uyarı**

Bir kere, domuzların çiftliğin yönetimini ele geçirerek kurdukları baskı düzenine yönelik keskin yergi, Orwell'in yıllarca savunduğu sosyalizmin kendisini değil, Stalin'in devriime ihanet edişini, devrimin yolundan saptırılmasını hedef alan bir taşlamadır.

Diyeceğim, *Hayvan Çiftliği*, bir dönemin bağınazlık, köru körüne bağlılık ve aymazlıklarından arınmış bir gözle okunduğunda, dönemin Sovyetler Birliği'ne yönelik eleştirinin temelinde, 1990'ların başında "zeval bulan" sosyalist uygulamanın bağında taşıdığı düşkünlükleri hedefleyen yürekli bir yerginin, gözüpek bir uyarının yattığı görülecektir.

Sonra, *Hayvan Çiftliği*, daha insanca, daha eşitlikçi, daha ileri bir toplum düzenini amaçlayan sosyalizmin yolundan saptırılmasının yerilmesiyle sınırlı bir kitap da değildir. Yapıt,

belirli bir siyasal öğretinin "inanç gözlüğü"yle değil de, serin-kanlı, dingin bir bağımsızlığın "nesnel gözlüğü"yle okunmaya çalışıldığında, Orwell'in, domuzların yönettiği çiftliği ortadan kaldırmak isteyen "diş dünya"ya, yani çevre çiftlikleri yöneten insanlara yöneltiği taşlamanın daha hafif ve etkisiz olmadığı görülecektir.

Orwell'in, iki başyapıtından biri olan *Hayvan Çiftliği*'ni, hayvanların eski efendileri insanlar ile yeni efendileri domuzların Çiftlik Evi'nde bir şölen sofrasının başında toplandıkları o unutulmaz sahneyle bitirmesi, hiç kuşkusuz boşuna değildir.

Dışarıdaki hayvanlar, yüzlerini cama dayayıp şölen sofra-sında olup biten izlerken, domuzların yüzlerinde bir tuhaflık sezerler:

"İçeride on ikisi de öfkeyle bağıriyor, on ikisi de birbirine benziyordu. Artık domuzların yüzlerine ne olduğu anlaşılmıştı. Dışarıdaki hayvanlar, bir domuzların yüzlerine, bir insanların yüzlerine bakıyor, ama birbirlerinden ayırt edemiyorlardı."

### "Bir Peri Masalı"

*Hayvan Çiftliği*'nın Türkçe çevirisi için yazdığım önsözde, kitabın "Bir Peri Masalı" altbaşlığına, kimi basımlar ve çeviri-lerde yer verilmediğini vurgulamıştım. Evet, kimi yayımcılar, "Bir Peri Masalı" altbaşlığını kitabın kapağında kullanırlarsa, *Hayvan Çiftliği*'nın bir çocuk kitabı olarak algılanabileceğinden, yetişkinler tarafından alınmayıabileceğinden çekinmişlerdi büyük olasılıkla. *Hayvan Çiftliği*'nın 2001'de yaptığım yeni çevirisi Can Yayınları'nda yayımlanırken, kitabın bu altbaşılıkla basılmasını istemiş, önsözü de "Evet, *Hayvan Çiftliği*, korkunç sonla biten bir 'peri masalı'dır" diye bitirmiştim.

Bu altbaşlık, kuşkusuz, *Hayvan Çiftliği*'nın, İngiliz edebiyatının Jonathan Swift'ten Aldous Huxley'ye uzanan sağlam yergi geleneğinin bir parçası olduğunu gösteriyordu. Bugün yarımyüzyıldan fazla bir zaman öncenin anıştırmalarını bir an için bir yana bıraklığımızda, Marx'ı, Stalin'i, Trotski'yi, İkinci Dünya Savaşı'nın bağışmalarını hiç bilmeyen bir okur bile, Orwell'in klasik bir çocuk öyküsü anlatımıyla kaleme aldığı bu yapıttan insanlık dersleri çıkarabilir, diye düşünüyorum.

## Bir karşı-ütopya

### Gelelim *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'e...

Orwell, *Hayvan Çiftliği*'nden kazandığı parayla, İskoçya'nın batı kuyası açıklarında, Hebridler'deki Jura adasında bir ev almıştı. 1946 yazında *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'ü bu evde yazmaya başladığında, bir yandan da verem tedavisi görüyor, sık sık hastaneye yatıyordu. Romanın ilk taslağını 1947 günü nün başlarında tamamlamış, sağlığının adamaklı kötülediği ve acı çektiği 1948'in yaz ve günü boyunca kitabın tümünü gözden geçirerek yeniden daktilyoya çekmişti.

O sıralar, Julian Symons'a yazdığı bir mektupta, "Yeni kitabım, roman biçiminde bir ütopya," diyordu. Evet, her şeyin tümüyle devletin denetiminde olduğu, bellekten yoksun bırakılmış, her türlü muhalefetin yok edildiği bir toplum tehlike-sine karşı bir uyarı niteliğindeki *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, en genel anlamıyla bir "ütopya"dır, ama Orwell'in bu yapıtlını "karşı-ütopyacı bir roman" olarak nitelermek sanırım daha doğru olacaktır. Bilindiği gibi, Platon'un *Devlet*'inde, Thomas More'un *Ütopya*'sında, Tommaso Campanella'nın *Güneş Ülkesi*'nde, Francis Bacon'ın *Yeni Atlantis*'inde toplumsal, ekonomik, felsefi ya da dinsel açıdan "kusursuz bir düzen" betimlenir. *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* ise, tipki Jack London'in *Demir Ökçe*'si, Yevgeni Zamyatin'in *Biz*'i, Aldous Huxley'nin *Cesur Yeni Dünya*'sı gibi bir karşı-ütopyadır. Ütopyalarda insanlığa sunulan bir "düş"tür, karşı-ütopyalarda ise bir "karabasan".

Öte yandan, kimilerince ileri sürüldüğü gibi bir "bilim-kurgu romanı" da, "sosyalizme karşı doğrudan bir saldırısı" da değildi *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*. Daha çok, dönemin toplumunun bağırsız yatan olası tehlikelerin bir izdüşümüydü. Nitekim, Orwell, ABD'deki bir sendikacılık mektupta, "[Kitapta] anlattığım toplumun bir gün mutlaka gerçek olacağına inandığımı söyleyemesem de, ona benzer bir toplumun gerçek olabileceğine inandığımı söyleyebilirim," diyordu.

## Büyük gözaltı

*Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'te anlatılan toplum düzeni, bir "büyük gözaltı"dır. Güç ve iktidarın sınırsızca uygulandığı, bel-

lek, düşünce; dil ve aşkin iğdiş edilerek özgürlüklerin tümden ortadan kaldırıldığı bu "büyük gözaltı"ni en sağlıklı yorumlayanlardan biri de, kanımcı, Erich Fromm'dur:

"George Orwell'ın *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'ü, bir ruh halinin dile getirilmesi ve bir uyandır. Dile getirilen ruh hali, insanoğlunun geleceğine ilişkin handiyse bir umarsızlık, uyan ise, tarihin akışı değişmediği sürece dünyanın dört bir yanındaki insanların en insanı niteliklerini yitirecekleri, ruhsuz otomatlarla dönüşebilecekleri, üstelik bunun farkına bile varmayacaklardır. (...) Orwell, öteki olumsuz ütopyaların yazarları gibi, bir felaket kâhini değildir. Bizi uyarmak ve uyandırmak ister. Hâlâ umudu vardır; ama Batı toplumunun daha önceki evrelerindeki ütopyaların yazarlarının tersine, umarsız bir umuttur bu. *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, bize, bu umudun ancak, bugün tüm insanların karşı karşıya oldukları tehlikenin, bireyselliği, aşkı, eleştirel düşüncesi tümden yitireceği gibi, (...) bunun ayırdına bile varamayacak bir otomatlar toplumu olup çıkma tehlikesinin farkına vararak kavranabileceğini öğretir. Orwell'in bu yapıtı gibi kitaplar güçlü birer uyandır; okuyucu, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'ü, yüzeysel bir biçimde Stalinci barbarlığın bir başka tanımlaması olarak yorumlamakla yetinir ve bizi de [Batı] kastettiğini görmezse çok yazık olur..."<sup>1</sup>

*Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'le ilgili temel sorulardan birinin yanıtı, belki de Fromm'un bu sözlerinde saklıdır. Kitabı çevirirken de hep sordum kendi kendime: Orwell, bu yapısını, salt Stalin'in "sosyalist uygulamaları"na, 1930'lar ve 1940'ların Sovyetler Birliği'nde oluşturulan baskı yönetimine karşıt düşüncelerin ürünü olarak kaleme almış olsaydı, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, yazılışından altmış yılı aşkın bir süre sonra, başka bir deyişle sosyalizmin en azından Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerinde uygulandığı biçimyle ortadan kalktığı günümüzde, bir modern klasik niteliği kazanarak okurları derinden etkilemeyi südürebilir miydi?

1. 1984, George Orwell, Signet Classics, 1977, "Afterword" ("Sonsöz"), Erich Fromm, s. 313, 325-26.

Kitabın satırları arasında ilerledikçe, bu sorunun ardından bir başka soru daha takıldı kafama: *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, yalnızca, gelecekte oluşabilecek totaliter bir otomatlar toplumuna yönelik duyarlı, bilgece bir uyarı mıydı, yoksa bu romanın betimlediği karabasanlarda, içinde yaşadığımız günümüz toplumlarının, gerçek dünyanın görünen/görünmeyen, belli/belirsiz, açık/örtük izleri ile gizlerine mi tanık oluyorduk?

### Karanlıkta bir sis çanı

Bana kalırsa, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, kuşkusuz, insanlığı bekleyen bir "total totalitarizm" tehlikesine karşı edebiyatın bağlarından yükselen bir uyarı çığlığıdır. Ama aynı zamanda, günümüz toplumlarında gücü elinde tutmak, iktidarı sürdürmek uğruna uygulanan yönetsel, dinsel, dilsel, ulusal, budunsal, ahlaksal, eğitsel baskular, zorbalıklar, dayatmaların karanlığı içinden kulağımuza çalınan bir sis çanıdır. Orwell'ın romanı, "geniş zaman"lı ve evrensel olmasının yanı sıra, "şimdiki zaman"lı ve günceldir de. Miladi 1984 yılı çoktan gelip geçmiş olmasına karşın, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'ün geçtiği 1984 yılı, hem içinde yaşadığımız bir karabasan hem de her an yaşayabileceğimiz olası bir korkulu düş olarak öümüzde durmaktadır. Orwell'ın yaplığını, yayımlandığı günden bu yana elimizden bırakamamızın nedeni de bu olsa gerektir.

### "Çiftdüşün" işlemi

Orwell'ın betimlediği dünyada, gerçekliğin denetim altında tutulabilmesi için, bellekten ve geçmişten yoksun bir toplumun yaratılması büyük önem taşır. İlkadır ellerinde tutanlar, kitlelere sürekli hükmedebilmek için, *Eskisöylem*'de "gerçeklik denetimi", *Yeni söylem*'de "çiftdüşün" denen bir işlem geliştirmiştirlerdir:

"... Hem bilmek hem de bilmemek, bir yandan ustaca uyduруlmış yalanlar söyleken bir yandan da tüm gerçeğin ayrımda olmak, çelişiklerini bilerek ve her ikisine de inanarak birbirini çürüten iki görüşü aynı anda savunmak, mantığa karşı mantığı kullanmak, ahlaka sahip çktığını söyleken ahlaklı yadsınamak, hem demokrasinin olanaksızlığına hem de Parti'nin

demokrasinin koruyucusu olduğuna inanmak; unutulması gerekeni unutmak, gerekli olur olmaz yeniden anımsamak, sonra birden yeniden unutuvermek; en önemlisi de, aynı işlemi işlemin kendisine de uygulamak..."

### Bellek deliği

Winston'ın "Gerçek Bakanlığı"ndaki küçük odasında bulunan basınçlı boruların birinden eski gazetelerin düzeltilemesi gereken sayıları, birinden de yazılı mesajlar gelir. Mesajlarda, nelerin nasıl düzeltileceği yazılıdır. Örneğin, *Times* gazetesinin belirli bir sayısında gerekli görülen tüm düzeltmeler bir araya getirilir getirilmmez o sayı yeniden basılır, asıl sayı yok edilir ve arşivde asıl sayının yerini düzeltilmiş sayı alır. Üstelik bu değiştirmeye işlemi yalnızca gazeteler için değil, kitaplar, süreli yayınlar, broşürler, posterler, filmler, ses bantları, karikatürler, fotoğraflar, siyasal ya da ideolojik bakımdan önem taşıyabilecek her türlü kitap ve belge için de geçerlidir. Giderek geçmiş, günü güne, dakikası dakikasına "güncellenir". Böylece, hem Parti'nin tüm öngörülerinin ne kadar doğru olduğu belgeleriyle kanıtlanmış olur hem de günün gereksinimleriyle çelişen tüm haber ve görüşler kaytlardan silinir. Artık tüm tarih, "gerektikçe sık sık kazınan ve yeniden yazılan bir palimpsest"<sup>1</sup>'e dönüşmüştür. Yok edilmesi gereken belgeler ise, bellek deliği denen bir yarıktan içeri atılır ve binanın gizli bir kösesindeki dev fırınları boylar.

İnsan, kendi belleği dışında hiçbir kayıt kalmayınca, en belirgin gerçeği bile nasıl kanıtlayabilir ki? Kaldı ki, belleğinizde kalanlar ve bildikleriniz de 101 Numaralı Oda'daki "işlemler"le tertemiz edilecek, tüm bunların sonucunda toplumun ve bireyin belleğinden geriye hiçbir şey kalmayacak, tek mil tarih ve geçmiş Parti'nin istemine uygun bir biçimde bürünecektir.

1. Eski çağlarda, üstündeki yazılı metnin bütünüyle ya da kısmen silinmesinden sonra yeni bir metnin yazıldığı rulo ya da kitap sayfası biçiminde parşömen. Kimileri, eldeki parşömeni kullanmak yeni bir parşömen edinmekten daha ucuz olduğu için bu yola gidildiğini ileri sürerler. Kimileri de, bu uygulamanın nedenini, pagan Yunan metinlerinin yazılı olduğu parşömenlere Hristiyan metinlerini geçirerek dinsel bir amacı gerçekleştirmeye olarak açıklarlar. (Ç.N.)

## Aykırı düşünen buharlaşır!

Kuşkusuz, bir de "düşüncesuçu" vardır. Sözgelimi, günce tutmak bile tehlikeli bir suçtur. Düşünce Polisi sürekli ense-nizdedir. Tutuklamalar her zaman geceleyin yapılır. Ansızın ir-kilerek uyanırsınız, hoyrat bir el omzunuzu sarsar, gözlerinize ışıklar tutulur, yatağınızı acımasız yüzler çevreler. Çoğu zaman ne yargılama olur ne de bir tutuklama raporu tutulur. Ortadan kayboluverirsınız. Adınız kayıtlardan silinir, yapığınız her şe-yin kaydı yok edilir, bir zamanlar var olduğunuz bile yadsınır, sonra da tümden unutulur. Kökünüz kazınır, külünüz havaya savrulur; onların deyişile "buharlaşırsınız" ...

Duvarlara asılı posterlerdeki Büyük Birader'in gözü hep üstünüzdedir. Ama yalnızca posterlerden bakan o yüz değil. Her eve yerleştirilmiş olan tele-ekranlar, aynı anda hem yayın yapabilir hem de görüntü ve sesleri kayda alır. Tele-ekranın gör-üş alanı içinde bulunduğu sürece hem işitlebilir hem de görülebilirsiniz. Gel gör ki, ne zaman izlenip ne zaman izlen-mediğinizi anlamanız olanaksızdır. Düşünce Polisi'nin, kimi-ne kadar sıklıkla izlediği bilinmez; alıcıyı istedikleri zaman çalıştırabilirler. Daha da ürkücü, söylediklerinizin her an işiti-lebileceği, karantika olmadığınız sürece her hareketinizin gö-rülebileceği varsayımlı içgüdüsel bir alışkanlık olup çıkar, ~~artık~~ hep bu varsayımla yaşamak zorundasınızdır ve yaşarsınız da...

## "Çoğunluk ne der?"

Burada ilginç olan, Orwell'in, Büyük Birader'in gözünün hep insanların üstünde olduğu bir toplum düzenini anlatır-ken, bize, bugün yaşadığımız toplumda hep duyduğumuz bir kaygıyı da anımsatmasıdır: İktidarı ellerinde tutanların uygula-dıkları baskuların da ötesinde, "Başkaları ne der?" kaygısı... Dü-şünmenin, yerleşik anlayışa karşı düşüncelerimizi dile getir-menin, alışılmış davranışlara aykırı davranışlarda bulunmanın, dahası egemen ahlaka ters düşen aşklara kapılmanın eşiğine geldiğimizde, "Çoğunluk ne der?" sorusunu aklimiza düşüren kaygı... Okyanus'a'da sığnaleşen egemen toplum düzeni, bir anlamda, "mahalle baskısı"nın siyasal iktidarı ele geçirmiş bir yansımıası, sistemleştirilmiş bir biçimidir belki de...

İnsanların Okyanusya'daki yaşamlarına bir karabasan gibi çöken korku, kaygı ve tedirginlik, benim aklıma hep Franz Kafka'nın *Dava* adlı romanını getirmiştir. Banka memuru Joseph K.'nın bir sabah tanımıdağı kişilerce uyandırılarak bilmendiği bir suçtan tutuklanmasıyla başlayan, gizlerle dolu bir yargı düzeneğinin içinde yitip gitmesiyle süren *Dava*'nın satırlarında dile getirilen elle tutulmaz, gözle görülmeyen korkulu düş, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'ün sayfalarında tüm bir toplumun yaşamak zorunda kaldığı somut bir düzene dönüşmüştür sanki.

### Egemen Öğretiye Yenisöylem

Okyanusya'da, düşünmek bile suçtur, ama "düşüncesuçu" işlemeye bile olanak bırakmayacak bir yöntem daha vardır. Okyanusya'nın resmi dili olan Yenisöylem, yönetimin ideolojik gereksinimlerini karşılama amacıyla oluşturulmuştur. Yenisöylem'in amacı, yalnızca egemen ideoloji İngsos'un (İngiliz Sosyalizmi) sadık izleyicilerinin dünya görüşü ve düşünsel alışkanlıklarına uygun düşecek bir anlatım ortamı sağlamak değil, aynı zamanda bütün öteki düşünce biçimlerini olanaksız kılmaktır. İnsanlar sözcüklerle düşündüklerine göre, Yenisöylem tümden benimsendiği ve Eskisöylem tümden unutulduğunda, her türlü "sapkınlık düşünce" olanaksız kılınmış olacaktır.

Yenisöylem'in sözdağarcığı, bir Parti üyesinin dile getirmek isteyebileceği her anlamı tümüyle doğru ve çoğu zaman da çok ustaca karşılaşacak, buna karşılık tüm öteki anımları ve onlara dolaylı yöntemlerle ulaşma olasılığını ortadan kaldırıracak biçimde oluşturulmuş; bu da, bir ölçüde yeni sözcükler icat ederek, ama daha çok, istenmeyen sözcükleri ayıklayarak ya da bu tür sözcükleri sapkınlık anımlarından ve her türlü ikinçilik anımlarından elden geldiğince arındırarak gerçekleştirilmişdir.

Örnek vermek gerekirse: "Özgür" sözcüğü Yenisöylem'den çıkarılmış değildir, ama yalnızca "Sokağa çıkmakta özgürsün" ya da "Ormanda özgürce gezebilirsin" gibi deyişlerde kullanılabilmektedir. Eskiden olduğu gibi "siyasal özgürlük" ya da "düşünsel özgürlük" anımlarında kullanılmamaktadır, çünkü siyasal ve düşünsel özgürlükler artık birer kavram olarak bile kayıplara karışmış, o yüzden de adlandırılmasına gerek kalmamıştır.

Ama bu kadarla da yetinilmemiş, egemen öğretiden sapan sözcüklerin kaldırılması dışında, sözcük sayısını azaltmak başlı başına bir amaç olarak görülmüş, vazgeçilebilecek hiçbir sözcük yaşatılmamıştır. Yenisöylem, insanların düşünce ufkunu genişletecek biçimde değil, daraltacak biçimde düzenlenmiştir.

### Erotizm tehlikesi!

Okyanusya'da, insanlara getirilen en ağır baskılardan biri de cinsellik alanındadır. Parti'nin amacı, yalnızca kadınlarla erkekler arasında sonradan denetleyemeyeceği bağlılıkların oluşmasını önlemek değildir. Asıl amaç, sevişmekten zevk almayı tümden yok etmektedir. Erotizm "düşman" olarak görülür. Parti üyeleri arasındaki evliliklerin bir kurul tarafından onaylanması gereklidir. Gerçi bu kural hiçbir zaman açıkça dile getirilmez, ama birbirlerini fiziksel olarak çekici buldukları izlenimi uyandıran çiftlerin evlenmesine de izin verilmez. Evliliğin kabul gören tek bir amacı vardır, o da Parti'ye hizmet edecek çocuklar dün-yaya getirmektir. O yüzden, cinsel ilişkiye, "lavman yapmaktan farksız, hiç de iç açıcı olmayan sıradan bir işlem" olarak bakılır. Üstelik bu da açıkça dile getirilmez, çocukluklarından başlayarak dolaylı bir biçimde Parti üyelerinin beyinlerine işlenir.

### Şimdi ve gelecek

*Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, okuyucuya, geçmişin, belleğin, düşünmenin, dilin, başkaldırının, aşk ve erotizmin yok edildiği bir toplumda yaşanan insánlık karabasanıyla yüz yüze getirdiği içindir ki, yazıldığı ve yayımlandığı dönemin günceliliklerinin çok ötesinde bir yapıttır. Bu karabasanın ürkünç labirentinde yolumuzu ararken, içinde yaşadığımız gerçek dün-yanın önyargıları, hoşgörüsüzlükleri, bağınazlıklarını, baskı ve zorbalıkları, kayıtsızlık ve horgörülerini çıkar karşımıza. Evet, Orwell'in bu kitabı yalnızca geleceğe ilişkin değil, günümüze ilişkin de bir uyarıdır. Belki de, gelecek şimdi olduğuunda artık çok geç olacağına ilişkin bir uyarı.

CELÂL ÜSTER, Aralık 2010





*Parti'nin dünya görüşü, onu hiç anlayamayan insanlara çok daha kolay dayatıyordu. [...] Her şeyi yutuyorlar ve hiçbir zarar görmüyorlardı çünkü tipki bir misir tanesinin bir kuşun bedeninden sindirilmeden geçip gitmesi gibi, yuttuklarından geriye bir şey kalmıyordu.*

George Orwell'in kült kitabı *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, yazarın geleceğe ilişkin bir kâbus senaryosudur. Bireyselliğin yok edildiği, zihnin kontrol altına alındığı, insanların makineleşmiş kitlelere dönüştürüldüğü totaliter bir dünya düzeni, romanda inanılmaz bir hayal gücüyle, en ince ayrıntısına kadar kurgulanmıştır. Geçmişte ve günümüzde dünya sahnesinde tezgâhlanan oyunlar düşünüldüğünde, ütopik olduğu kadar gerçekçi bir romandır *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*. Güncellliğini hiçbir zaman yitirmeyen bir başyapıttır; yalnızca yarına değil, bugüne de ilişkin bir uyarı çığlığıdır.

Can Yayınları, bu "bütün zamanların kitabını" Celâl Üster'in özenli çevirisiyle okura sunmaktan kıvanç duyuyor.



ISBN: 978-975-07-1853-3

can

26 TL  
KDV DAHİL

